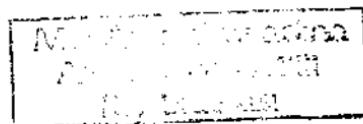

ŞEYX İBRAHİM GÜLŞƏNİ BƏRDƏİ

DİVAN

"AVRASIYA PRESS"

BAKİ-2006

Əlyazma qaynaqları əsasında nəşrə
hazırlayan ve ön sözin müəllifi:

Azadə Musayeva

Redaktoru:

Səadət Şixiyeva

894.3611-dc21

AZE

Şeyx İbrahim Gülcəni Bərdəi. Divan. Bakı, "Avrasiya press", 2006,
416 seh.

Azərbaycan sufi ədəbiyyatının tanınmış nümayəndələrindən olan şeyx və
şair İbrahim Gülcənin (1426-1534) ondan artıq əseri bu günədək əlyazma
kitablarında qalmaqdadır. Onun türk "Divan"ı Vatikan, Sankt-Peterburq və
Ankara əlyazmaları əsasında hazırlanaraq ilk dəfə nəşr olunur.

ISBN10 9952-421-89-1

ISBN13 978-9952-421-89-7

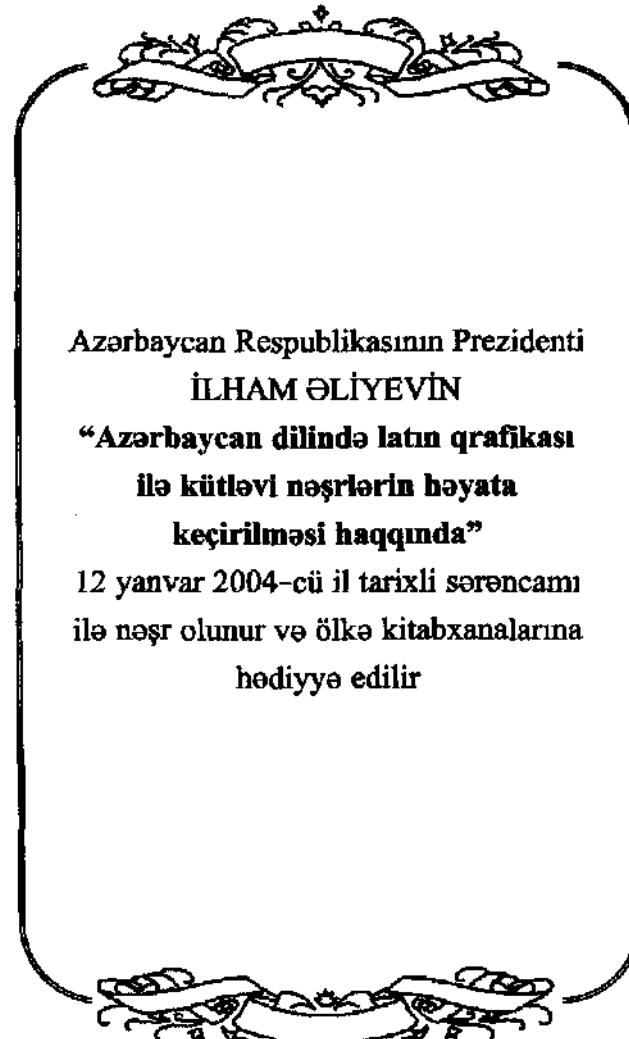
© "AVRASIYA PRESS", 2006

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İLHAM ƏLİYEVİN

**"Azərbaycan dilində latin qrafikası
ilə kütləvi nəşrlərin həyata
keçirilməsi haqqında"**

12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı
ilə nəşr olunur və ölkə kitabxanalarına
hədiyyə edilir

ÖN SÖZ

Özünden sonra zengin irs qoyub getmiş İbrahim Gülşəni beş əsərə yaxındır ki, tədqiqatçıların diqqətini cəlb etməkdədir. Orta çağlar təzkirələrində, XIX-XX yüzilliklər ədəbiyyat tarixçilərinin, ədəbiyyatşunasların əsərlərində, Şərq əlyazma kataloqlarında, ensiklopediyalarda və s. Gülşənidən bilgiler vardır.

Orta əsr təzkirələri məşhur şəxsiyyətlərdən söz açan qaynaq kimi olduqca dəyərlidir. Lakin onlarda mənqəbelərə de istinad edildiyindən, haqqında dəmşiqən şəxsiyyətlərin yaradıcılıqlarına ardıcılı söykənilmədiyi, sonrakı müəlliflərdən bəzilərinin ise oradakı fikirləri tekrar etməklə kifayətləndikləri xüsusi qeyd olunmalıdır. Bunu Gülşəni haqqında yazılınlara da aid etmək olar. Gülşənidən söz açan müəlliflərin bir sırasının elində şairin əsərlərinin olmadığını, bu səbəbdən belə halların meydana çıxdığını düşünürük. Lakin ilkin qaynaqların bize Gülşəni əsərlərinin bibliografiyasını öyrənməyə köməkçi olması da bir reallıqdır.

İbrahim haqqında məlumat veren ilk mənbələrdən biri Kastamonulu Letifinin şairin ölümündən 12-13 il sonra – 1546-ci ildə tamamladığı “Təzkiro” sidir (Təzkireyi-Letifi, İstanbul, 1308, s.52-53). Letifi şairin doğulduğu yer, toxəllişü, gənciliyində Təbrizə köcməsi, Dede Ömerin himayesində olması, “ağılı adamlar arasında şeirləri ile məşhurluğu”, qəzəllerinin oxucularda ruh yüksəkliyi və məhəbbət oynaması və s. haqqında məlumatlar verir. Gülşənidən yazan sonrakı müəlliflərin əksəriyyəti Lətifinin yazıqlarına ilkin mənbə kimi əsaslanmış və demək olar ki, onun dediklerini tekrar etmişlər.

Hafız Hüseyin Kərbəlayı Təbrizi “Rövzətül-cinan və cennətül-cinan” (h.975, m.1567-68) adlı kitabında Gülşəninin adını çəkmışdır. XVIII əsrdə Noizadə Ətai (1583-1635) Taşköprülüzade Əhməd əfəndimin 1528-ci ildə yazdığı “Əş-Şəriq en-ne’maniyyə fi ülema əddövlət el-Osmaniyyə”sinin Ədirməli Məcdi tərəfindən türkçəyə tərcüməsini örnek edərək Taşköprülüzadenin buraxdığı yerden (Qanuni Sultan Süleymanın son illərindən) başlayaraq IV Murad dövrüne qədər yetişən “Üləma və məşaixin” tərcüməyi-halından ibarət yazdığı zeyldə Gülşəni xatırlamış, Katib Çələbi (1609-1656) məşhur “Keşfüz-zünun”unda onu anmışdır.

XIX-XX yüzilliklər ədəbiyyatşunas-alimlərinin (xüsusilə Türkiyə-dəkilişin) Gülşəninin öyrənilməsində danılmaz eməyi vardır ki, bunlara

Şəmsəddin Saminin “Qamus el-e’lam”, Naci əfəndinin “Əsami”, Bursali Məhəmməd Tahirin “Osmanlı müəllifləri”, Əlaəddin Kovşanın “Türk məşhurları”, “Resmlı yeni lüget və ensiklopediyası”, Vəsfı Mahir Kocaturkün “Türk ədəbiyyatı tarixi” ömək ola bilər. Sadiq Kamal “Şerhi əsəmmayı-ənbiyanın, övliyanın qissəsi”ndə Gülşəni ilə bağlı bioqrafik məlumatları, hətta nəzmə qəlembə almağa müvəffəq olmuşdur. Xacəzadə Əhməd Helmi “İbrahim Gülşəni” adlı kitabçısını adından göründüyü kimi Bərdəli şairimizə, eləcə de onun bağlı olduğu teriqətin səlf və xələflərinə həsr etmişdir. O, Gülşəni “Hacı İbrahim Gülşəni el-Hacı İbrahim Şihabəddin bin Aytogmuş bin Güntogmuş bin Oğuz Ata” deyərək təqdim etmiş, “silsileyi-nəsəbi-səriflərini” göründüyü kimi Oğuz Ataya bağlaşmışdır. Müəllif Gülşəninin həyatı ilə bağlı bir sıra maraqlı məlumatlar verir ki, bunlara İbrahimin atasını çox erken itirməsi, əmisi Seyyid Əlinin himayesində tərbiye alması, atasından ona çoxlu kitab qalması və s. daxildir. Əhməd Helminin yazdıqına görə İbrahim balaca iken bir sıra üstünlükleri ilə yaşıdlarından fərqlənmişdir: “Bu səbiyi-safdildə başqa çocuqlarda görünmeyən fövqəl”adə halet müşahide olunurdu”. Kasım Kufralı “Islam ensiklopediyası”nın dördüncü cildindəki “Gülşəni” məqaləsində özüne qədər deyilmisələr bir növ yekun vurmağa müvəffəq olmuşdur. XIII yüzillikdən bəri yazılmış abidelerdən toplanan “Tarama sözlüyü”ndə tədqiqata cəlb olunmuş 227 əsərdən biri de Gülşəninin Türkiyənin Millət kitabxanasındaki əlyazmasıdır. Divanın tədqiqatçısı Kilishi Rüf’et Bilgədir.

Azərbaycan tədqiqatçılarından Mehəmmədəli Tərbiyet “Danışməndani-Azərbaycan”ında orta əsr təzkirələrini əsas götürərək “təfsir elmində və hədisədə mahir”, “kelam və təsevvüfdə öz zəmanəsinin ustadlarından” sayılan İbrahimin tərcüməyi-halını yazmağa müvəffəq olmuşdur. Əbdürəsul Xeyyampur “Fərhəngi-süxənverən”da onu Gülşəni Azərbaycanı adlandırmışdır.

Fazıl Seyidov “Azərbaycanın görkəmli simaları” rubrikası ilə çap etdirdiyi silsilə məqalələrinin birini İbrahim Gülşəni həsr etmiş, M.Tərbiyətə istinadən özüne qədər deyilənləri qısaca ümumiləşdirmişdir. P.Makulu “Ədəbi məlumat cədvəli”nə şairin adını salmışdır.

Akad. H.Arash “Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi”nın 1960-ci ildə nəşr olunmuş birinci cildindəki “XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı” bölməsində haqqında danışılan dövrda Türkiyəyə getmiş şairlerimiz sırasında Gülşəninin də yalnız adını çəkmişdir.

Bunlardan başqa Seid Nəfisinin “Hicri X əsre qədər İranda farsca nezm və nəşr tarixi”ndə, Dehxudann “Lügətnamə”sində, Ağa Bozorg Tehraninin “əz-Zəri” e kimi tanınmış əsərində, Gibbin “Osmanlı poeziyası

tarixi”nde, başqa neçə-neçə kitablarda Gülşenidən məlumatlara təsadüf edilir. Həmçinin seyxi Dede Ömer Rövşənidən, onun mürşidi Seyid Yəhya Bakuvidən danışılan demək olar ki, bütün mənbələrdə Gülsəninin adı ilə rastlaşıraq.

* * *

Şairle bağlı mənbe və ədəbiyyatların müqayiseli öyrənilmesinin nəticəsindən həyat və yaradıcılığı haqqında qısaca olaraq aşağıdakılardır demək mümkündür:

“Şeyx İbrahim bin Məhəmməd bin Hacı İbrahim bin Şihabəddin Bərdəyi Gülsəni təxəlliüs” kimi təqdim olunan bu filosof-şair h.830 (1426-27)-cu ildə Berdədə doğulmuşdur. Hələ uşaq ikən, texminən 2 yaşında atasını itmiş, əmisi Şeyx Əlinin himayəsində böyümüş, boyabaşa çatmış, təhsil almışdır. Gəncliyində (F.Seyidov bu zaman onun 14-15 yaşı olduğunu yazır) Berdədən Təbrizə getmiş, orada Seyid Yəhya Şirvanının (Bakuvinin) dövründə şöhrəti bütün Azərbaycana yayılmış xəlifəsi Dede Ömer Rövşəni ilə görüşmüştür (Seyid Yəhya, Dede Ömer ve Gülsəni əsərlərinə eyni bir elyazmada təsadüf etmək mümkündür).

Seyid Yəhya Azərbaycanın şəxsiyyət və yaradıcılığı ilə tanınmış filosof-alimi, şairidir. Şeirlərini “Seyyid” təxəlliüsü ilə yazmışdır. Doğulduğu tarix məlum deyil, h.868 (1463-64)-ci ildə vefat etmişdir, qəbri Bakıdadır, Qız qalası yanında Şirvanşahlar kompleksi içerisinde “XV əsr sufi dərvişinin məzəri, Seyid Yəhya Bakuvinin türbəsi” adı ilə tarixi abidə kimi qorunur.

Seyid Yəhya Yusif Ziyaəddin Şirvani, Əbdülməcid Şirvani, Kəmaleddin Şirvani, Dede Ömer Rövşəni tek tanınmış şəxsiyyətlerin müəllimi, şair-filosof kimi məşhurdur. Onun geniş və zəngin elmi-felsefi yaradıcılığı vardır. Dünyanın müxtəlif əlyazma xəzinələri və kitabxanalarda əlyazmalarına hem toplu şəklində, hem de ayrı-ayrılıqda təsadüf olunur. Konya Mövlana Müzeyində “Kəşfi-qülub”u, İstanbulda isə “Mənəzil-il-əs-sabiqin”, “Şərhi-məratibi-əsrari-qülub”, “Ətvarül-qelb”, “Fi bayanül-elm”, “Şərhi-əsmmayi-əsmaniyyə”, “Şərhi-sualati-Gülşəni-rəz”, “Həft vadi” və s. əsərlərinin toplandığı, köçürücülərdən birinin “Cameül-məəni” adlandırdığı “Külliyyat”ı əlyazmasının 3 nüsxəsinin varlığı məlumdur. Lakin bunlar onun əsərlərinin hamısı deyil. Seyid Yəhya əsərləri əlyazmaları bir yere toplanmalı, ayrı-ayrılıqda, eləcə də küll halında öyrənilməli şəxsiyyəti yaradıcılığı əsasında geniş tədqiq olunmalıdır.

Seyid Yəhyanın tələbesi və xəlefİ Dede Ömer Rövşəni (1486-87) taleyini Azərbaycanla bağlayan şəxsiyyətlərəndənir. Yaradıcılığı Azərbaycan poeziyası tarixi ilə qırılmaz tellerle bağlı olan Rövşəninin Seyid Yəhya Bakuvi, Gülsəni Bərdə ilə ədəbi-məfkurevi yaxınlığı, Qaragoyunlular və Ağqoyunluların hakimiyəti dövründə Gəncə, Berde, Bakı və Təbrizdə keçən həyat və yaradıcılıq yolu ötən əsərlərdən bəri etrafı tədqiqini gözleyen məsələlərdən biri sayılmışdır.

Dede Ömer Türkiyənin Aydin elində anadan olmuşdur. Önce Aydında və Bursada təhsil almış, sonra Qaramana – böyük qardaşı Əlaəddinin yanına getmişdir. Hafız Hüseyn Təbrizi bu iki qardaşdan danışarken yazır: “Qardaşı Əlaəddin və Dede Ömer Seyid Yəhyanın müridləri idilər, zahiri və batini elmləri bilirdilər... alım idilər”. Qaramanda yaşadığı günlər dönüş nöqtəsi kimi Ömerin həyatının mənəvi istiqamətini müəyyənleşdirir. Qardaşı geleceyinə inanaraq Rövşəni Bakıya – Seyid Yəhyanın yanına göndərir. Bu vaxtdan – gənc yaşlarından başlayaraq Rövşəni mənali ömrünün qalan hissəsini Azərbaycanda yaşayıb-yaratmışdır. O, bütün yaradıcılığı boyu Seyid Yəhyanı – müqəddəs saydığı bu Şirvanlı seyxi yad etmiş, ona həst etdiyi şeirlərində özünün və meslekdaş müasirlərinin müraciət etdiyi, tapıldığı evəzədilmez menevi hamisi kimi deyerləndirmiştir.

Dünya əlyazma xəzinələri və kitabxanalarında Dede Ömerin 45 əlyazması aşkar edilmişdir. Bunlardan en qədimi şairin ölümündən 2-3 il əvvəl h.889 (1484-85)-cu ildə köçürülmüşdür, sonuncusu isə XX əsrde (1937-ci ildən qabaq) ədəbiyyatşunas alimimiz Salman Mümtaz tərəfindən tərtib edilmiş cüngdedir. Əsərlərinə vaxtılı sufizm dərsliyi kimi istifadə olunmuş “Miskinlik kitabı”, Mövlanadan yaradıcı tərcümə etdiyi “Neyname”, “Çobanname” məsnəvileri, demək olar ki, bütün klassik şeir formalarını özündə cəmləşdirə bilmış enənəvi divanı daxildir.

Rövşəni Təbrizdə yaşayarkən Şahzade Cəmin arzusu ilə 1481-ci ildə türklerin soylarına dair bilgilar veren “Camı-Cəm ayın” adlı tarixi əsərini yazan Hasan Bayati Mahmudoğlu kimi tələbələr yetişdirilmişdir. Lakin Təbrizdəki tələbələrinin en məşhuru Gülsənidir və onun yaradıcılığına müəlliminin daha qüvvəli tesiri olmuşdur. Hər ikisinin yaradıcılıqlarının birge, qarşılıqlı öyrənilməsi onların ədəbi-məfkurevi yaxınlığının ciddi, derin kökləri olduğunu gösterir. Tekcə, Mövlana Celaleddin Ruminin divanını Şəms Təbrizinin adına yazdığını kimi Gülsəninin də Rövşəninin adını az qala bütün şeirlərinin sonunda öz adı ilə qoşa çəkməsi bu fikrimizi bir daha təsdiq edə biler. Gülsəni Əlyazmalar İnstitutundakı qədim bir cüngdə qorunub saxlanan şeirini belkə də ustادının ölümünə yazmışdır:

Biyücedəm, eşq odu bilməm benim nə yandırur?!
Yanubən külli kül oldum, pəs dəxi nəm yandırur?!

Şəm'a bir pərvanə düşse, faş olur alemlərə,
Meşuqun eşqi bəni gör necə əpsəm yandırur...

Yandırır gerçi cehanda eşq odi aşıqları,
Leyk bən zarü zəfisi qamı möhkəm yandırur.

Ey ciger dərdinə dərman istəyen əqlin qam?
Ögülürmə bir ciger kim onu dərman yandırur?

Rövşəni dərdilə yanmış bir cigerdir Gülşəni,
Eşq odu pərvanə nisbet anı hər dem yandırur.

Rövşəni ilə görüş Gülşəninin gələcək həyatına daha geniş istiqamət
vermiş, onun bir sevəx_ ve sair kimi vətəsmasına tanınmasına haslanğıc

olmuşdur. O, könlü işiq Dədənin göstəriş ve məsləhəti ilə evvelki təxəllüsü "Heybeti"ni "Gülşəni" ilə evez etmiş, şeyxinin ölümündən sonra onun xəlifəsi olmaq səlahiyyətini qazanmışdır. Bu haqda orta əsrlərdə yaşamış bir çox şəxsiyyətlər haqqında bütünlük veren "Silsilənaməyi-əhli təriqət"de yazılmışdır.

Gülşəni çoxlu seyahətlərdə olmuş, uzun illər Türkiyədə, Misirdə yaşaması, bu yerlərin her birində doğma övlad kimi sevilmişdir. Yavuz Sultan Selim h.922 (1516)-ci ildə Misiri alıqadə bu müqəddəs adamla böyük hörmət və ehtiramla rəftar etmişdir. Gülşəni ustad-müellim kimi məşhurlaşmış, islam dünyasının müxtəlif yerlərində özünə ardıcıllar cəlb edə bilmiş, Misir memlekətində böyük nüfuz sahibi olmuş, müridlərinin sayı gündən-günə daha da artmışdı, özü və müridləri pui toplayaraq xanəgah da tikdirmişdiler.

Sultan Süleyman şəhərəti eşidib h.935 (1528-29)-ci ildə onu öz yanına devət etmiş, böyük hörmət və ehtiramla qarşılımış, dolanacağıni və yaşıdagı yeri müəyyənləşdirmişdir. O zaman Gülşəninin yaşı yüzü adlamışdı. Şair İstanbulda bir neçə il yaşadıqdan sonra yenidən Misirə dönmüş, h.940 (1533/34)-ci ildə orada vəfat etmişdir.

Gülşəninin oğulları Məhəmməd Zə'fi (1543-44) Sultan Əmir Əhməd Xanlı (1585-1590), oğlu Əli Səfəvi (2-1594) və Əli (Gülşəni)

Əlyazmaların təsvir olunduğu kataloqlar geniş elmi ictimaiyyətə qiyametli əlyazmalar haqqında məlumat verən ilkin mənbə sayıyla biler. Bu baxımdan Gülşəni əlyazmalarının təsvir olunduğu "İstanbul kitabxanaları farsca menzum əsərlər kataloqu", "Topqapı Sarayı Muzeyi fars əlyazmaları kataloqu", "İstanbul kitablıkları tarix-coğrafiya yazmaları kataloqu" və s. diqqəti çekməkdədir. Bunlardan bəziləri yalnız şairin öz əsərləri deyil, hem də onun heyati, təriqəti, xəlef və sefəfləri ilə bağlı bütünlük veren "Silsilənaməyi-əhli-təriqət" "Ləməzəti-hilviyyə", "Əsamiyi-şüərəyi-Amid" "Mənaqibi-Şeyx İbrahim Gülşəni" kimi əsərlərin təsviri ilə maraqlıdır. Gülşəninin öyrənilmesində sözsüz maraqlı olara bilecek Mühyinin "Mənaqibi-İbrahim Gülşəni" (İstanbul, Universitet kitabxanası TÜ, pc 1360), Hilvinin "Ləməzət"i (İstanbul, Universitet kitabxanası, p.1894), Şemləlizadenin "Şivəyi-təriqəti-Gülşəniyyə"si (Ankara, Millet kit. iç. 888), Salihin "Mənaqibi-övliyayı-Misir" (Bulaq, 1262), Şaranının "Ət-Təriqət"i (Misir, 1299) kimi bir sıra əlyazma və kitablar vardır ki, onları əldə etmek mümkün olmamışdır. "İstanbul kitabxanaları tarix-coğrafiya yazmaları"nda "Mənaqibi-Şeyx İbrahim Gülşəni"nin Millet və Süleymaniyyə kitabxanalarında üç nüsxəsi təsvir olunmuşdur. Əserin müəllifi "elmiyye" məsləkindən olan Əhməd Paşanın qardaşı Ədirne qazisi Mehmed Mühyiddin əfəndidir. O, Misirdə Şeyx Əli Səfəvi efen-diye derviş, xelife və damad olmuş, h.1014 (1606-06)-cü ildə vəfat etmişdir. Misirdə Gülşəni təkyəsində dəfn edilmişdir. Onun tərtibli divanı və "Osmanlı müəllifləri"ndə göstərilən kimi 20-den artıq əsəri vardır ki, biri də haqqında danışılan əlyazmadır. Müqəddimə, bab və fəsil yerine "Sai", "Təkəllüb", "Silahdar", "Rikabdar" ünvanlı qisimləre ayrılan bu əserin müqəddiməsi sayılan "Sai"ndə kamil bir mürşid tapmaq lazımlı geldiyindən, "Təkəllüb"-də Gülşəninin doğulmasından, iki əsr önce dün-yaya gələcəyindən xəbər vermiş olan Mövlana'nın bu xəberindən, şeyxin atası və cəddlerindən, çocuqluğundakı hallarından, Dədə Ömer Rövşəniyə dərvişliyindən, sülükün tamamlayaraq xilafet almasından, İraqdan Ərebistana gedib, Misirdə yerleşməsindən, İstanbulla gəlib Qanuni ilə və bəzi şeyxlerle, alimlərle görüşməsindən, yəni Misirə dönüb ölməsindən və ölükdən sonrakı bəzi keramətlerindən, "Silahdar" və "Rikabdar" qisimlərində İbrahim Gülşəni zamanundakı sultanlardan və şeyxin Oğuz Ataya çatan silsilesindən gəlmiş olan hökmardardan bəhs edilir.

Araşdırıcılar Əhməd Hilminin "Misir Xidviyyə kitabxanası türkçə, farsca kitablar fəhrisi", Fəxri Rastkarin "Milli Şura məclisinin fəhrisi", Əhməd Münzəvinin "Fars əlyazmaları fəhrisi", Hanna Səhrveidin "Türk əlyazmaları", Ettori Rossinin "Vatikan Apostol kitabxanası türk əlyazmaları kataloqu", L.V.Dmitriyevnanın "Şərqsünashlıq institutu türk əlyazmalarının

tesviri” ve sairədə Gülseninin “Məsnəviyi-mə’nevî”, “Şərhi-mə’nevî”, “Əzhari-gülşən”, “Pendname”, “Təfsiri-ayəyi-fatihə”, farsca və türkçə divanlarını, məcmuelerdə, cünglərdə və bir sırə yazarların əlyazmalarında eserlerini üzə çıxarmağa imkan vermişdir. Gülsenidən damışlan menbələrin bəzisində onun “Simurğname”, “Çobanname”, “Qədəmname”, “Risalətül-ətvar” və İbn el-Farizin Taiyesine ərbəcə yazdığı cavab qəsidi kimi eserlerinin olduğu göstərilir.

Biz Gülseninin Misirin Xidiviyə kitabxanasındaki “Divarı” adı altında mühafizə edilən, əslində fikrimizce onun Müəllim Naci əfəndinin “Əsamı”də göstərdiyi kimi Mövlana'nın “Məsnəvi”sinə “peyrovilik yolunda yazdığını”, “Məsnəviyi-mə’nevî”sinin (bu ayrıca tədqiqat obyektidir), Berlin Ümumi kitabxanasında saxlanan “Pendname”sinin, türk divanının Vatikan Apostol, Ankara Millət kitabxanalarındakı və Rusiya Federasiyası EA Şerqşünaslıq İnstitutunun Sankt-Peterburq bölməsindəki nüsxələrinin mikrofilmərini (sonuncu ham də yerində tədqiq olunmuşdur) əldə etmiş, şairin Azərbaycan MEA Əlyazmalar İnstitutundakı B-1496 şifreli cüngde şeirini və “Əzhari-gülşən”ının naməlum əlyazmasını üzə çıxarmışdır. “Əzhari-gülşən” – “Gülşən çiçəkləri” Mahmud Şəbüstərinin (?-1320-21) “Gülşəni-rəz”¹ – “Sirlər gülşəni” vəzənində və tərzində yazılmışdır. Münzəvi və Tehran Universiteti kataloqlarında bu əser “Durrətül-tac” kimi qeydə alınmışdır. Əlyazmanın 277b və 278a vərəqlərinə əsasən müəllifin adı ilə yanaşı yazılmış əsərin adı mehz “Əzhari-gülşən” kimidir. Ölçüsü 21x15 sm-dir, 306 vərəqlik məcmuenin 276a-308a vərəqlərini shəhər edir. Nəstəliq xəttində Avropa kağızına köçürülmüşdür. Paleoqrafik əlamətlərinə görə XVIII əsər aid edilə bilər.

Şairlə bağlı xeyli menbə və ədəbiyyatın mövcudluğuna baxmayaraq onun həyatı və yaradıcılığının özünün qoyub getdiyi zengin irsə dayanıllaraq layiqincə öyrənildiyini söyləmək olmaz. Sadalanan mənbələr və əldə edilmiş əlyazmalar şairin mürekkeb və zengin yaradıcılığından tam olmasa da fikir yürütməye imkan vermiş, bu şeirlərin müəllifinə istiqamətverici olmuş və o, Gülsenin, onun əlyazma irsi ilə bağlı “Rövşəni və Gülsenin Berdei divanlarının naməlum birgə əlyazması”, “Gülsenin Berdei”, “Gülsenin Berdei yaradıcılığının qaynaqlarından biri”, “İbrahim Berdei türk ədəbiyyatşunaslığında”, “Gülsenin Berdei divanı əlyazmalarının transkripsiyası problemləri”, “Şeyx İbrahim Gülsenin Berdei və onun əlyazması ilə bağlı bəzi qeydlər” kimi yazılar nəşr etdirə bilmışdır. “Dədə Ömer Rövşəni əlyazmaları üzərində araşdırımlar” və “Əlyazma kitabı və XV-XVI əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı: problemlər, araşdırımlar” adlı monografiyalarımızda həmçinin Gülsenin Berdei ilə bağlı bir sırə məqamlara işıq çılənmişdir.

Oxuculara təqdim olunan bu kitab Gülseninin Türk-Azərbaycan dilindəki divanının Sankt-Peterburq, Ankara və Vatikan əlyazmalarının transfoneliterasiyası və tekstoloji müqayisəsi nəticəsində hazırlanmışdır. Haqqında danışılan divanın dünya əlyazma xəzinələrində hələlik 7 nüsxəsini aşkarlamışdır. İstanbul Universiteti kitabxanasında T-890 şifresi altında saxlanan nüsxənin həcmi 257 vərəq, ölçüsü 15,8x10,9 sm, setir sayı 15-dir. Mətni qalın və ince venesiya kağızına, tə'liq xəttile yazılmışdır. Əlyazma yaxşı saxlanmış olsa da tərtibsızdır. Gülsenin divanı əlyazmasının bu nüsxəsinin mikrofilmini Azərbaycan MEA Əlyazmalar İnstitutunun mərhum direktoru, professor Cahangir Qəhrəmanov 1990-ci ilin mayında Türkiyəyə birinci Milletlərərasi Böyük Azərbaycan konqresində iştirak etməye gedərken oradan gətirmişdi. Lakin divanın üç nüsxə əsasında çapa hazırlanmış transfoneliterasiyasına bir sırə səbəblər üzündən yenidən müdaxilə etmek mümkün olmamışdır. Ondan Berdei şeirlərinin elmi-tənqidi mətni hazırlanarken istifadə edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Sankt-Peterburq nüsxəsi Gülsenin divanının keçmiş Sovetlər İttifaqı ərazisində yeganə məlum əlyazmasıdır. Bu əlyazma haqqında L.V.Dmitriyeva ilk defə 1980-ci ildə nəşr olunmuş “Şerqşünaslıq İnstitutu türk əlyazmalarının təsviri” kataloqunda məlumat vermişdir. Kataloqda Rusiya Federasiyası EA Şerqşünaslıq İnstitutunun Sankt-Peterburqdakı Əlyazmalar bölməsində B-1206 şifri altında mühafizə edilən bu əlyazmanın bütövtükde Gülsenin divanı kimi təqdim edilməsinə baxmayaraq, onun Rövşəni və Gülsenin divanlarının naməlum birgə əlyazması olduğu bu setirlerin müəllifi tərəfindən lazımi dəlillərlə sübuta yetirilmişdir. Mətnşünaslıq tarixində iki yere ayrılmış bir əlyazmanın iki, bir əlyazmada birləşdirilmiş iki əsərin bir əser kimi təqdim edilməsi təsadüfləri az olmamışdır. Eyni zamanda yaradıcılıqları, mənəvi dünyaları bir-birinə yaxın sayılan neçə-neçə senetkarın əsərlərinin bir əlyazmada birləşdirilərək daha da doğmalaşdırıldığı faktları da mövcuddur.

Əlyazmanın frontispis yerində “Həzə divani-Gülsenin” (“Bu Gülsenin divanıdır”) yazılımasına baxmayaraq, o müəllim və tələbenin birgə əlyazmasıdır. Başlıq isə sonradan başqa birisi tərəfindən əlavə olunmuşdur. Belə ki, az qala hər səhifəsində Rövşəninin adı yazılmış birinci divanı da katib özü yalnız Gülsenin divanı kimi məntiqi olaraq təqdim edə bilməzdı. Rövşəni divanının əlimizdəki başqa 6 nüsxəsi ilə müqayisə apararaq haqqında danışılan əlyazmanın 1b-125b vərəqlərindeki əsərlərin mehz onun olduğu aydınlaşdırıldı. Ümumi həcmi 148 vərəq olan əlyazmanın 126a-148b vərəqlərində isə Gülsenin divanıdır. Cildi üzərinə dəri çəkilmiş kartondur, ölçüsü 13x19 sm-dir. Başdan-başa rüq’ə xətti ilə başlıqları

qırımızı, mətni qara mürəkkəblə rengli Şərqi kağızına köçürülmüşdür. Divan tam deyil, 135-136a vərəqləri arasında çatışmazlıq vardır. Burada Gülsəni Berdeinin ənənəvi divan quruluşunda 69 qəzel və qəsidişi yazılmışdır. Əlyazmanın birinci hissəsinin sonundakı qeydde onun Əmir Əhmədin ayağının torpağı, bəndesi Mahmud tərifindən Qustentəniyyədə (İstanbulda) köçürüldüyü yazılmışdır. Arasdırmalar göstərir ki, Əmir Əhməd İbrahim Gülsəninin "Xəyalı" təxəllüsü ilə şeirlər yazan oğludur. O, 1485-ci ildə Təbrizdə doğulmuşdur. Qaynaqlarda Rövşəninin "Bu körpe olduqca əcəb xub olacaqdır" misrası ilə başlayan qəzəlini ona ithaf etdiyi göstərilir. Atasının ölümündən sonra Əmir Əhməd "Xəlvəti" təriqətinin xəlifesi olmuşdur. Bu haqda "Silsilənameyi-əhli-təriqət" də de işarə vardır. Xəyalı 1569-70-ci illərdə ölmüşdür. Bu tarix bize əlyazmannın L.V.Dmitriyevanın yazdığı kimi (əsaslandırmadan) tekce 1831-ci ildən gec olmayıaraq" deyil, XVI əsrə, bəlkə 1570-ci ildən qabaq köçürüldüğünü söyləməye imkan verirse da katib qeydindən kenarda, eyni xəttlə xüsusi üslubda yazılmış "zilhəccə, 1023-cü il" qeydi onun 1614-cü ilin sonlarında başa çatdırıldığını göstərir. 148b vərəqində köçürücünün belə bir qeydi də vardır: "Bu kitabı yazardanə həq tələr rəsulullahın pak, münəvvər, mütehhir ruhiçün neçə yillər ömrələr verdiqdən sonra cənnət müyəssər cələbə". Amin ya Rabbül-aləmin".

Başlanır: Ey məhəbbətdən tecəlla eyleyen eynül-bəqa.

Ankara Millət kitabxanası nüsxəsi "İstanbul kitablıqları yazma divanlar kataloqu"num birinci cildində təsvir edilmişdir. Gösterilen kitabxanada Ali Əmri əfəndi (menzum əsərlər) 379 şifri altında mühafizə olunan əlyazmannın köçürüldüyü tarix melum deyil. 154 səhifəlik nüsxənin ölçüsü 19,8x13,2, mətn ölçüsü 13,9x9,4 sm-dir. Hərəkəli nəsxlə hər səhifədə 13 setir yazılmışdır. Kağızı aharlı, cildi meşindir. Birinci vərəqində Ali Əmri əfəndinin vəqf məhərrü basılmış, son vərəqində bir dairə kenarında "Kəliməyi-təvhid" və bəzi adlar yazılıdır. Nüsxədə 178 şeir vardır.

Başlanır: Ey məhəbbətdən tecəlla eyleyen eynül-bəqa.

Vatikan Apostol kitabxanasının nüsxəsindən Ettori Rossi "Vatikan Apostol kitabxanası əlyazmalar kataloqu"nda qısa məlumat vermişdir. H.XII (XVIII) əsrde köçürülmüş Vat. Turco 216 şifrlı əlyazma iki müxtəlif xəttlə, hər səhifədə 13 setir (iki sütun) yazılmışdır. Həcmi 148 vərəqdir, ölçüsü 20,2x15 sm-dir. Şərqi üslubunda dəri və karton cildi vardır. Ənənəvi divan quruluşunda deyil. Bu nüsxədə 277 şeir vardır.

Başlanır: Aşıqə tə'n eyleyen eql ilə divanıdır.

Birinci əlyazma çətin oxunsa da, divandan seçmələr təsiri bağışlaşa da qədimdir ve ənənəvi divan quruluşunu saxlamışdır. Digər iki nüsxənin, xüsusilə Apostol kitabxanası nüsxəsinin tərtibində ənənənin qorunma-

ması, tərtibsizlik istifadəni olduqca mürəkkəbleşdirmiştir. Hər üç divanın müqayisəli öyrənilmesi və hal-hazırkı şəkildə hazırlanıb, oxuculara təqdim olunmasında bu baxımdan bir sıra çətinliklər olmuşdur. Bununla belə göründüyü kimi, illerdən bəri çəkilmiş zəhmet behrəsiz qalmamışdır. Son söz isə şübhəsiz ki, oxucularındır.

Kitaba yuxarıda anılan hər üç əlyazmadakı bir neçəsi istisna olunmaqla bütün şeirlər daxil edilmişdir. Şeirlərin hər üç nüsxədə olanları azlıq təşkil etməkdədir. Bəziləri iki nüsxədə vardır. Əksəriyyəti isə yalnız bir nüsxədədir. Beləliklə, şeirlərin bir sistemə salınub tərtib edilməsi zərurətine nüsxələrdəki müvafiq olaraq 69, 178, 277 və kitaba salınmış 408 sayı əsas vermişdir. Tərtib etdiyimiz kitaba salınmış şeirlərdən bir neçəsi formaca eyni şeirin variantları sayıla biler. Hətta ilk beytləri, misraları eyni və ya bənzər olanları da vardır: "Aşıqə tə'n eyleyen eql ilə divanıdır", "Eşqün bəni şuride qılıb gör nələr eylər", "Bana sənsiz cihan, ey can, gərəkmez", "Dust elinə gedirəm, gəlməmisən, ey könül", "Bana dərdün gerek, dərman gərəkmez", "Nedüm eşqün əlində biləməzəm" və s. kimi. Bunlardan eyni əlyazmada olanları da vardır. Bizcə bu, Gülsəninin eyni misra ilə başlayan bir və ya bir neçə müxtəlif şeir yazma üslubunun da olduğunu göstərir.

* * *

Orta əsrlər klassik poeziyasının transfoneliterasiyası ilə bağlı bir sıra həll edilməmiş problemlərimiz mövcuddur. Dövrün maraqlı çağrı sayılan XV-XVI yüzilliklər nümunəsi olan Gülsəni divanının transfoneliterasiyası zamanı qarşıya çıxan, hellinə teşəbbüs göstərdiyimiz bəzi məsələlərdən nəşrə təqdim edilmiş bu kitabın əvvəlində danışmaq bizcə yerinə düşər.

Dil və yazı – iki tamamilə müxtəlif təzahürlərdir. Yazı nə qədər qüdretli olsa da canlı səsleri deqiqliklə vere bilmir. Ərəb əlifbası Azərbaycan xalqı ilə eyni dil qrupuna mənsub olmayan bir xalqın əlifbasıdır və öz abidələrimizi transfoneliterasiya edəndə qarşıya çıxan çətinliklər labüddür. Klassik mətnlərin praktik transfoneliterasiyası problemi öz mürəkkəbliyi və çox aspektliyi ilə məhz buna görə belə çətinliklər bizi üz-üzə qoyur.

Gülsəni şeirlərinin transfoneliterasiyası zamanı her sözün çevrilme-

hecaların sait sösləri düşümülmüş, metnə uygunu seçilib yazılmışdır. Bu eyni oxunuşlu müxtəlif mənalı sözlərin transfoneliterasiyası zamanı çətinlik törətmmişdir.

Metn boyunca alınma sözlərin əvvəlində yazılın “gəyn” hərfinin “q” və “ğ”, dilimizə xas olmayan diftonqların, məsələn “ou”-nun bir çox hallarda “ov” ouc-ovc (yükseklik, yüksək nöqtə) rousen-rövşən (ışiq, işiqh), “ı” bağlayıcısının yerinə görə hem “ve”, hem “vü”, hem de “u”, “ü” kimi transfoneliterasiya edilmesi qərarlaşdırılmışdır. Əlyazmada “həmzə” işaretisi sözlerin ortasında və axırında səsin bir növ dayandırılması bildirir. “Əyn” hərfine oxşar bir vezifə daşısa da, bu əreb dilinden alınmış bəzi sözlərdə işlenir, lakin yazıda “eyn”i evez edə bilmir, transfoneliterasiyada eksini tapmir. Səssiz hərflər üzərinə qoyulmuş “sükün” özündən sonra sait ses gələ bilməyecəyini, iki samit səsin ardıcıl gələ bilecəyini göstərir. Azərbaycan dilinə mexsus sözlərin hər birində transfoneliterasiya zamanı iki dən artıq samit yanaşı düşmür. Təşidindən lazımlı olub-olmamasından asılı olmayıraq mənanın dəqiq aydınlığı bilinən yerlərde mümkün qədər az istifadə edilmiş, bununla tələffüz sadələşdirilmiş, köküne yaxınlaşdırılmış və bir növ milliləşdirilmişdir.

Alınma sözlərin praktik transfoneliterasiyası fonologiya ilə bağlıdır. Onların yazılışı transfoneliterasiya olunduqları dilin orfoqrafiyasına elə uyğunlaşdırılmışdır ki, haqqında danışılan sözler dilimizin sözlərinə çevrilmişlər. Bu da qarşıya bir çox tələblər qoymuşdur. Onlar dilimizin spesifik fonetik, orfoepik, aksentoloji, morfoloji, sintaktik xarakteristikasını qəbul etmiş, dilin normallaşdırılması, sistemə salınması, üslubiyyatı və nəhayət, nitq mədəniyyəti ilə məşğul olan mütəxəssislərin tədqiqat obyektinə çevrile bilmişdir.

Klassik mətnlərin transfoneliterasiyası zamanı “sağır nun”un yenidən bərpa olunmasının vacibliyi qarşıda bir problem olaraq qalmaqdadır. Əreb qrafikali yazıda “kaf” və “sağır nun”un yazılışının fərqli olmadığı mətnlərdə oxunuş çətinləşdiyi halda transfoneliterasiyada dəqiqlikdən uzaqlaşmamağa səy edilmişdir. Alınma sözlərin ortasında “eyn” hərfi yazılıqdə özündən əvvəl gələn səsli bir qədər uzun tələffüz olunur, sözlərin axırında isə ondan əvvəl gələn səsli vurgu tələb edir. Səslilərdən sonra gələn “eyn” səsin bir növ kəsildiyini bildirir. Belə hallarda metnən transfoneliterasiyada apostrof işaretisi saxlanılmışdır, eks halda metndə sözlerin çalarları aydınlığını itirə bilerdi (bə'd - sonra; bəd - pis və s.).

Klassik dövr poeziya və nəşr abidələrinin transfoneliterasiyası zamanı bir sira fərqli cəhətlər ortaya çıxır ki, bu, Gülsəniyə də aiddir. Türk dillerinin dəmir qanunu sayılan ahəng qanunu poeziya nümunelerində bir

sıra hallarda pozula bilir. Transfoneliterasiya zamanı şeirlərin ahəngi, vəzni, bəhri, ölçüsü, janrı, xüsusile qafiyesinin əsas götürülməsi lazım gelmişdir ki, bu da yuxarıda göstərilən fərqi yaratmış, poetik ahəngi qorumuşdur.

Ənənəvi quruluşda – əreb hərflərinə görə tərtib edilmiş divanın transfoneliterasiyası zamanı əlyazmalardakı əvvəlki ardıcılıq qorunmuşdur. Nüsxələrdəki sözlərdə x||q, b||p, d||t parallelli əksər halda metn haqqında aydın təsəvvür yaranması xətrinə saxlanılmışdır. Metnə yalnız məntiqi ardıcılıq, fikir bitkinliyi, poetik ahəng pozularkən müdaxile zərureti yaranmışdır. Əlavələr bəzən belə məqamlarda edilmişdir və transfoneliterasiya [...] şeklinde verilmişdir. Transfoneliterasiya zamanı müəllifin şəxsiyyəti, yaradıcılıq üslubu, dünyagörüşü, tutduğu mövqə, əsərlərinin mezmunu, mövzusu, süjeti, mənasının ümumi məntiqi uyarlığı öyrənilmiş və əsas meyartek götürülmüşdür. Bize gelib çatmış transfoneliterasiya edilen her bir yazılı abidə kimi Gülsəni əsərlərinə də dilimizin tarixi inkişafında bir dövrü, onun başqa dillerle elaqəsi və zənginləşməsi dövrünü özündə eks etdirən maraqlı linqvistik və sosiolinqvistik faktları üzə çıxarmağa kömək edəcək bir menbi kimi baxılmışdır.

* * *

Gülsəni Berdeinin klassik Şərq ədəbiyyatına, xalq yaradıcılığına, folklorbağlılığını, özünəməxsus üslubu olduğunu Divanına daxil edilmiş şeirləri aydın göstərməkdədir. Şair məşhur “Xəlvetiyyə” sufi təriqətinin “Gülsəniyyə” qolunun qurucusu-şeyxi olduğundan yaradıcılığında təriqətlə bağlı şeirlər vardır. Yaradıcılığının mezmunu ardıcıl nəzərdən keçirilərkən filosof-şair kimi onun sufizmin mütərəqqi qoluna mensub olduğu duyulur. Şeirlərində sufiyyə müraciətlərinə, onun kimliyi, necəliyi ilə bağlı fikirlərinə də təsadüf olunur:

Zikri çox edüb, az yeyibən, az uyu, sufi,
Divün biliürəm, cünni bularsuz məlek olmaz.

(Millət kit. nüsxəsi, 27)

Lakin ümumiyyətlə götürüldükde Berdei əsərlərinde həyatı, dünyəvi meyllər, torpağa bağlılıq, bəşeri düşüncə, sevilmək arzusu ilə çırpinan qəlbinin döyüntülləri, elecə de sənətkarlıqla eks etdirdiyi felsəfi fikirlərin çulgalanmış tərənnümü geniş yer tutmaqdadır. Gülsəni şeirləri eşq, məhabbet, sədaqət, dostluq haqqında ilahi himnlərdir:

15

Nedür eşqindən özge canım, ey dust,
Odur can ilə çün cananım, ey dust.

(Sankt-Peterburg nüsxası, 29a)

Eşq (ilahi və dünyəvi eşq) onun yalnız şeirlərinin deyil, beyt və misralarının da canı, nüvəsidir və sanki həyatı eşqsız təsəvvür edə bilmir. Bu baxımdan Divanını “Eşqname” belə adlandırmış olar. Bir çox halda isə eşqi elmle müqayisə edir, qarşılaşdırır, onların yaxın, uzaq və təzadlı cəhətlerinə münasibətini bildirir:

...Qaçub qurtulmadım eşq əlindən,
Biləmcə görürəm hər yerə getdüm.

(Sankt-Peterburg nüsxası, 131)

...Bana eşqün teriqin nedür, deyüb, soran gelsün,
Ayax qoyanda ol yola başı ləzgin uran gelsün.

(Vatikan nüsxəsi, 93b)

...Yükənməz dərdi var eşqün, nəhayət yox bəlasinə,
İnanmazsan, anun sorgil bəlasın mübtəlasinə.

(Vatikan nüsxəsi, 93b)

...Həqayiq mə'dəninin kanıdır eşq,
Gərəzsiz cövhərin dükkənidir eşq.
Mehəbbət dənizin mövcə gətürən
Tecelli feyzinin ümmanıdır eşq.

(Sankt-Peterburg nüsxəsi, 147b)

...Eşqün bəni şuridə qılıb gör nələr eylər,
Sevdayı sıfət, eqlüm alub bixəbər eylər.

(Millət kit. nüsxə. 15)

...Könül eşqün əlindən parə-parə
Olupdur, bulamazam ana çare.

(Millət, 63-64)

...Eşq ilə bilişeli, eqlümə yad olmuşam,
Əm yer ikən əql ilə, eşq ilə şad olmuşam.

(Vatikan, 19a)

...Her nəfəs bir elmə mezhər an ilə şan olmuşam,
Mərifətdən ana görə eyni irfan olmuşam.

(Vatikan, 84b)

...Elmini eyn etməyən, eynini həqq əl-yə'qin,
Bilmiyisər şəksüzin elm ilə irfan nedür?

(Vatikan, 114b)

Əsərlərindəki lirik qəhreman və onun ideali olan, zahiri təsvirinə, əlamətlərinə görə türk gözəli sevgilisi təbiilik, heyatılık, semimiyət, sədaqət, paklıq rəmzi kimi maraq doğurur, şair özünü həyatının menası olan bu gözəlsiz təsəvvür edə bilmir:

...Bir türki-şuxü şəngin getməz həvası başdan
Sevdayə düşəli dil ondağı gözü qəşən.

(Millət, 102)

...Kim gördü məlek yüzlü peri cinsi-bəşərdən,
Bir səncileyin ruhi-rəvan əhli-bəşərdən.
Aydan dəxi aydın görürəm yüzini, ey meh,
Mehrin günüşi doğduğu dəm eyni-səhərdən.

(Millət, 89)

...Eşqə düşüb şövq ilə yandığımı danlamin,
Könlüm alan bəne çün qılsa nezer yanaram.

(Vatikan, 25a)

...Görəli gül üzərimi, salub namusi arumi,
Gecə-gündüzdə zarumi nedim, den, bilməzəm nedim?

(Vatikan, 59b)

...Kükərüb sevdüğüne düşdürü dəm
Qararub gözüm özüm bilməzəm.
İtirib könlümi dilbər kuyində
Dilüm bağlanubəni soramazam.

(Millət, 48)

Gülşəninin nezərində kamil insan sadə (Sadədil olanı pir candan sevər), riyadan uzaq (Riyayılən qılanun həqqə taət, elində təsbihə zünnarə

bənzər), bilgin, xəbərdar (Mütləq biziz azad edən qeydi-cəhandan canımız, Cün qurtarur andan bizi könüldeki irfanımız), qelbe dəyməyen (Daş atma saxın qesd edübən dil şışəsinə, Bin şise sınar dilden eger bir şise sinə), bütün milletləri bir gözde görmeyi bacaran, milli, irqi ayrıseçkiliyə yad (Yetmiş iki milletün bir dili var söylərəm), elmlı (cım ilədir eyni-həqq şəksüz imanum bənüm), xeyirxah, hiyəldən uzaq (Qol qaldıruban urma yeten boynuna yumrux, Xeyr ehli eli çünki bəşərdən kütek olmaz. ...Hiylə qılıuben tülükü kimi aldama xəlqi, Cün kərkəsi-nəfsün anun ils tülək olmaz) ve əren olmalıdır. Ərenlərə neçə-neçə şeir də həsr etmişdir:

Gerçek həqqi sevər isən, gel könül ver ərenlərə,
Həqqi bilmək uyur isən, gel könül ver ərenlərə.
...Düş yoluńa ərenlərin, doğru yola girenlərin,
Bil neydügini anlatın, gel könül ver ərenlərə.
...Ey Gülsəni, eynül-yəqin görmək dilərsən er güzin
Açmaq üçün mə'nı yüzin, gel könül ver ərenlərə.

(Vatikan, 62b)

İbrahim Berdədə doğulub, Tebrizdə təhsil alıb-oxumuş olsa da zamanının içtimai-siyasi veziyəti onu vətənindən didərgin salmış, yaradıcılığına xələl getirməsə də ona yeni bir mövzu “qurbət, qəriblik” mövzusu əlavə etmişdir:

...Bən bu ele qərib gəldim, kimse bilməz halum bənüm,
(Millat, 48)

...Düşüb qurbətde avarə olub, tərki-diyar etdüm,
Bu dərdindən anun üçün ölümüm ixtiyar etdüm.
Gezer biçarə sərgərdən bənüm kimi görəməzəm,
Fələkdən özgə dövr ile anunçun banə yar etdüm.

(Vatikan, 17a)

Şeirlərində tarixi, tarixi-əfsanəvi Çin, Şam, Darüssəlam, İrəm, Rey kimi yer adlarıyla yanaşı özünün gəzib-dolaşlığı Misir, Rum, Türkiyə, Aydin eli və s. rast gəlmək olur:

...Misirdir məskəni mavi durğum,
Anunçun qılımışam amı yatağum.

Bileməzəm nə yüzdən eşidürəm,
Misirdən çıxmadan Rumdan sorağum.
Nedim təliblərin Rum ilə Şamda
Tolar gülər demasından qulağum.

(Vatikan, 2b)

...Düşüb Aydin eli yolunə candan
Dilərəm qurtulam tira vətəndən.

(Vatikan, 2b)

Gülşəni klassik Şərq ədəbiyyatında məhəbbət, sədaqət, saflıq, müqəddəslik, gözəllik, sebir, dözüm, güc və s. rəmzi olan Leyli, Məcnun, Yusif, Züleyxa, Xosrov, Şirin, Fərhad, Əyyub, Rüstəm kimi tanınmışlarla yanaşı on çox Hellac Mansurun adını özüne yaxın bilir. Əgər Mensur “ənəl-həqq” (“mən həqqəm”) söyləmişsə, İbrahim “ənəl-eşq” (“mən eşqəm”) deyir:

...Mənsurə dönüb mehr ilə derəm ənəl-eşq,
Cün qeyrət ilən asmaq üçün darumi buldum.

(Vatikan, 77a)

...Mənsur ənəl-həqq dedigin eşidəli bəs sözünü
Deyüb ənəl-eşqi rəvan leys fi ed-dar olmuşam.

(Vatikan, 31a)

Divanda eşq, məhəbbət, dostluq, insanlıqla bağlı şeirlərle yanaşı təbiət təsvirlerine də rast gelmek olur. Yəzin tərənnüm olunduğu gözəl təbiət lövhəsi təsviri bağışlayan aşağıdakı şeirdə bələ Ailaha, yaradana, insana, onun varlığına, əhvali-ruhiyyəsinə, həyatına bağlılıq duyulur:

Qış gedib, aləm gülüştən oldu yenə,
Dövri-büləbül geldi, zağun rövnəqi xar oldi yenə.

Açılıuben yer dutdi güli-günəş sıfet,
Qızarubən kuhü səhra laləzar oldi yenə.

Göyüben zinyətlü xəl'et zali-dünya yenidən,
Nov ərusə dönübən neqşü nigar oldi yenə.

Gül kimi nərgis elindən camini sunar müdəm,
Baxub ol sərxoş liqadən göz xumar oldi yenə.

19

...Görsədəli suzi-dildən lalə dağın aşiqə
Göndərüb aşiq rəvənin dağı nar oldı yene.

(*Vatikan*, 37b-38a)

Şairin yaradıcılığı ilə bağlı deyilmişlərə onun Şərq ədəbiyyatının, xüsusilə, türkdilli ədəbiyyatın Yunus İmrə (1238-1320), Qazi Bürhanəddin (1344-1398), Nəsimi tək (1370-1417) klassiklerindən daha artıq bəhrələndiyi də əlavə edilməlidir. Gülşəninin Yunus İmrə və Nəsimi şeirləri ilə forma, məzmun, ideya bağlılıqlarını daha qabarlıq göstərə bileyək örnəklərdən bir sırasını burada verməyi lazımlı bildik:

Yunus İmrə

Eşqin aldı bəndən bəni, bana səni gərek, səni,
Bən yanaram dəni günü, bana səni gərek, səni.
Nə varlığa sevinirəm, nə yoqlığa dərlirəm,
Eşqin ilə avunuram, bana səni gərek, səni.

(*Yunus İmrə, Divan, İstanbul, 1298*, s.169-170)

Gülşəni

Zikrim budur, ya Rəbb, heman bana səni gərek, səni,
Fikrim kibi, ey müsteən, bana səni gərek, səni.
Tərk edübən canū cəhan sənin üçün, ey canı-can,
Zikr ediübən verdim aman, bana səni gərek səni.

(*Vatikan*, 65a-66a)

Nəsimi

Ey nuri-dilü didə, didarunə müştaqəm,
Vey yarı-pesəndidə, didarunə müştaqəm.
Ey mahi-peripeykor, vey huri-məlekənəzər,
Vey le'li-lebi şəkkər, didarunə müştaqəm.

(*Nəsimi, Seçilmiş əsərlər, B.*, 1973, s.138)

Gülşəni

Ey hüsən elinün şahı, didarunə müştaqəm,
Ey hər gözəlün mahi, didarunə müştaqəm.
Ey şahidi-xoşmənəzər, şirin dodağın kövsər,
Ey xub olana sərvər, didarunə müştaqəm.

(*Millət*, 50,51)

Nəsimi

Məndə siğar iki cəhan, mən bu cəhanə siğmazam,
Gövhəri-laməkan mənəm, kövnü məkanə siğmazam.
Ərşə ferşü kafū nun məndə bulundu cümlə çün,
Kəs sózivü ve əbsəm ol, şərhə bəyanə siğmazam.

(*Nəsimi*, 319)

Gülşəni

Halumə dut qulağı çün qali-lisanə siğmazam,
Sorma bu dəmdə kim bəni nitqü bəyanə siğmazam.
Qüdrəti həqqi-hikmetin bəndə siğar, vəli nedim,
Qüdrətinə dönüb həqün kövnü məkanə siğmazam.

(*Vatikan*, 24a-b)

Nəsimi

Könlümün viranesində gənci-pünhan bulmuşam,
Olmuşam ol mahe qurban, yüz dilü can bulmuşam.
Eşq dərdindən qaçan könlüm usana, cüntki mən
Dilberin derdində hər dəm bunca dərman bulmuşam.

(*Nəsimi*, 146)

Gülşəni

Gün kimi rövşən cəmalun mahi-taban bulmuşam,
Göreli xədd ilə xalun küfrü iman bulmuşam.
Olalı zahir cəmalun, ey məlek yüzlü bəşər,
Əhsəni-teqvime məzher, lövhi-Qur'an bulmuşam.

(*Vatikan*, 27b-28a)

Nəsimi

Mana sənsiz cahanü can gərkmez,
Viisalın var ikən hicran gərkmez.
Lebi-le'lin zülal abindən ayru,
Şərabi-çeşməyi-heyvan gərkmez.

(*Nəsimi*, 70)

Gülşəni

Bana sənsiz cəhan, ey can, gərkmez,
Gecə-gündüz gəzən dövran gərkmez.

Lebündən kövser içen dirilüb der:
– Xızır kimi bana heyran gerekmez.

(Millat, 23-24)

Gülşəni bir şəxsiyyət tek Rövşəninin yetirməsi olduğu kimi şair tek de onun arkadaşıdır. Dədə Ömer poeziyası Gülşəni yaradıcılığının əsas qaynağıdır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Mövlana özünün məşhur "Divani-kəbir"ini ustası Şems Təbrizinin adına yazdığı kimi Gülşəni de divanındaki şeirlərin, demək olar ki, hamısında müəllimi Rövşəninin adını öz adı ilə qoşa çəkmüşdür:

...Rövşəni pərvərdesidir Gülsəni, anun içün
Gün kimi rövşən görünür aləmə oandan ziya.

(Sankt-Peterburg, 128a)

...Bilindi Gülsəninin Rövşənilə
Əzəldən ehə ilə peymandır eşq.

(Sankt-Peterburg, 148a)

...Ey Rövşənidən gün kimi rövşən göz açan, Gülsəni,
Bilür ol aydın bəsərdən baxmışam didarə bən.

(Vatikan, 34a)

Gülşəni Rövşəninin təkcə admı anmaqla kifayətlənməmiş, onun bəzi misra və beytlərini olduğu kimi şeirlərinə getirmişdir: "Art ey dil, könül evini candan, Çü dilber gırubən arayasıdır" beyti kimi. Onu da qeyd edək ki, Gülsəni yalnız beytin ikinci misrasındakı "ki"-ni "çü" ilə evez etmişdir. Bələ də bu katibin işidir. Rövşəniye şeirlər həsr etmiş, qəzəllərinə nezirələr yazılmışdır. İki şairin yaradıcılığının birgə, qarşılıqlı öyrənilmesi onların ədəbi-məfkurəvi yaxınlığının ciddi, derin kökləri olduğunu bir daha göstərir. Gülsəninin Rövşəninin "Olma" rədifi qəzelinə yazdığı cavab şeiri bu iki sənətkarın yaradıcılıq ideyalarının sıx bağlılığına en gözəl nümunədir. Gülsəni hətta ara-sıra Rövşəni qəzəllerinin qafiyelerindən istifadə edib, yeni qəzel də yazılmışdır: pirayəsidir, vayəsidir, sayesidir, sərmayəsidir, arayəsidir, oxşayəsidir, dayəsidir, yayəsidir, həmşayəsidir və s. Bu qəzəllerde fikri ifadə formasındaki yaxınlığı onların maraqlı cəhətlərindən biri kimi göstərmək olar. Könülə müraciətle yazdığı qəzeli də Rövşəninin "Könül" mütəmməsi ilə sesləşir. Gülsəni və Rövşəni şeirlərindən bir nümunə dediklərimizi bir daha əyani olaraq göstərə bilər:

Rövşəni

Gel-gel ki, gülüstanda həman bir sənū bir mən,
Seyr edəlim, ey sərvi-revan, bir sənū bir mən.

Bülbül ünүne guşeyi-gülşəndə tutub guş,
Dinleyəlim, ey gönçə dəhen, bir sənū bir mən.

Yeyüb-içəlim nöqlü meyü sərxaş olalum,
İlla ki, eya cani-cəhan, bir sənū bir mən.

Bən sənə deyim, padşahım, sen bənə bəndəm,
Xoş söyleşəlim dürlü zəban bir sənū bir mən.

Gel cynayalım sarmaşı-dolaşı çəməndə
Gəh salınub, ey servi-revan, bir sənū bir mən.

Gel gəşt edərək avlayalım ördekü keklik,
Könlekçək olub əldə toğan bir sənū bir mən.

Mən Rövşəniyəm eşq ilə, sen hüsn ilə rövşən,
Eyş eylesəvüz nola həman bir sənū bir mən.

(Rövşəni. Divan, 120a)

Gülşəni

Gel bağə girüb seyr edəlüm bir sənū bir mən,
Gül kimi ələ cam alalum bir sənū bir mən.

Dövr ilə içüp cami ləbələb, qılalum zövq,
Saçı ləbi kimi soralum bir sənū bir mən.

Xəlvət qılıbən gülşəni-hüsün həvəsini
Həmdəm oluban cam içəlüm bir sənū bir mən.

Gül çağıdır, ey sərvi-səhi, gülşənə meyl et,
Ta seyr edüp anda verəlüm bir sənū bir mən.

Yüzünü görən qıblə kimi der bana seçdə,
Bu vəcəhə nəzər gel qılalum bir sənū bir mən.

Ney kibi nəva qılıubenü inləsə aşiq
Def kimi yüzine çatalum bir sənə bir mən.

Sirini desəm Rövşəninün Gülsəniyə, der
Candan ondan mexfi biletüm bir sənə bir mən.

(Millat, 53-54)

Gülsəni irsi araşdırıllar kən qabarlıq nezərə çarpan cəhetlərdən biri də dilinin zənginliyi, sadə olduğu qədər, həm də mürekkebliyidir. Xalqa, onun yaradıcılığına, dilinə bağlılığına örnək olacaq şeirləri o qədər sırin və cazibəlidir ki, onlara heyran olmamaq mümkün deyildir:

Qapub əqlumi başumdən, qomadi bilgu huşimdən,
Soraram yad-bilüşimdən, gedər derlər, gedər derlər.

Nə sevdadır deyniz bana, eşidüb qalmanuz tana,
Könül bəndən qaçub ana, gedər derlər, gedər derlər.

...Nedüm, ey uslulsər, degüz, delürməden əqmüm yegüz,
Çu başdan əqlumi yaz-güz, gedər derlər, gedər derlər.

(Vatikan, 61a)

Xalq dilindən gələn hikmetli ifadelerlə, aforizmlərlə bəzənmiş misraları, beytləri poetik donda daha gözəl səslənməkdədir:

...Bənəmlə eşq arasına girirsən, nasih, eşitgil,
Girən çün iyüyüb çıxar etü dırmax arasına.

(Vatikan, 2b)

...Ey dil, qoyuban yaruni egyptarə yapuşmə.

(Millat, 109)

...Nəfsüm imiş düşmənüm, dust edübən bəşlərəm.

(Vatikan, 104)

...Kim gördü məlek yüzlü peri cinsi-bəşərdən?

(Millat, 88)

...Daş atma, saxın dil şişəsinə,
Bin şişə sınar dildən əger bir şişə sına.

(Vatikan, 56b)

...Nedim elm ilə yox cehlün temizi,
Müməyyiz seçəməz ətləsilə bezi.
...Mələk yanında çün şeytan gerekmez

(Millat, 77-78)

Tanınmış türk alimi Vəfəi Mahir Kocatürk Gülsənidən damşarkən yazır: "Dilinde bariz bir sadəlik və əsasında azəri lehcəsinə (Azerbaycan diline – A.M.) qalan ibtidai bir semimiyət vardır" (V.M.Kocatürk. Türk ədəbiyyatı tarixi, Ankara, 1964, s. 394). Gülsəni divanında Kocatürkün dediklərini təsdiq edəcək "Qiyməz qəzən kimi daşubən yaş töker gözüm", "səbə duz aşum üstüne", "gözüm segrür, qulaq çınlar", "bişürdi bağrumi həsrət", "dağ urma dilər", "göz gördi, könül sevdı", "dərdün dilüni dağlasa", "bir oluban yazu güzüm", "dərdümə dərman bulun, deməgüz uslanadur", "bu can quşı qenet açar" kimi ifadeler onlarcadır. Gülsəni əsərləri dilindəki ritorik suallar (neylər? dad edeyümümi? nedim? nola?) rədiflər, qafiyeler (sultane, rehmanə, bürhanə, cananə, ehsane, divanə, mərdane, irfanə, Qurane, dövrane və s.), qoşa qafiyeler, xıtablar (könlük, ey dil, ey gözəlim, ey məh, ilahi və s.), sinonim, antonim sözələr, sufizmle bağlı əreb elifbasının demək olar ki, hər bir hərfine qoşulmuş beytler və daha neçə-neçə zəngin sənetkarlıq xüsusiyyətləri baxımından öyrənilmeliidir.

Gülsəni yaradıcılığı ilə bağlı vacib bir məsələni də qeyd etmək istəyirik. Bu, onun şeirlərinin bütövlükdə forma, məzmun, sənetkarlıq və s. baxımından eyni səviyyədə olmaması məsələsidir. Bəziləri gözəl, axıcı, üslubi baxımdan kamildirsə, beziləri qüsurludur. Fikir və onun ifadəsinə daha çox diqqət yetirildiyi bir sıra hallarda şairin formanı məzmununa qurban vermelii olduğu duyulmaqdadır. Hetta, ele misra və beytlərə, şeir parçalarına təsadüf edilir ki, ilk baxışda onların mənasını tutmaq çətindir. Zahirən bunlar mənasız da görünə bilir. Şairin dünyagörüşü, mənsub olduğu təriqət, həyata baxışı və s. ehətəli öyrənilmeyince belə zərif mənaları, hetta bəlkə də təzadları üzə çıxarmaq mürekkeb olaraq qalacaqdır.

İndiyədək Gülsəninin vətəni Azərbaycanda yalnız 1984-cü ildə prof. C.Qehremanov və filologiya elmləri doktoru A.Musayeva tərəfindən bir neçə seri müvafiq olaraq 20 cildlik "Azerbaycan klassik ədəbiyyatı" kitabxanasının III cildində və "Elm və həyat" jurnalında nəşr olunmuşdur.

Orta çağlar Şərqi edəbiyyatının gərəyincə öyrənilməmiş şəxsiyyətlərindən biri olan Şeyx İbrahim Bərdəinin əsərlərinin elmi-tənqidi mətninin hazırlanması, yalnız türk Divanının deyil, türkçə bütün əsərlərinin transfoneliterasiyası, başqa dillərdə (ərəb, fars dillərində) olan ırsının tərcüməsi, hayatı ve yaradıcılığının əsərlərinə söyklənilərək daha dəqiq tədqiq olunması azərbaycanşünləş qarşısında duran məsələlərdən biridir. Gülşeninin XV-XVI yüzilliklər edəbiyyat, dil və fəlsəfi fikir tarihimizin müxtəlif yönlerdə öyrənilməsinə yardım edə bilecek ilk dəfə nəşr olunan türk Divanının hem de elmi-tənqidi mətninin hazırlanması, əsərlərinin tam şəkilde nəşri türkşünashığa, dünya şərqşünaslığına layiqli hədiyyə ola bilər.

Azadə Musayeva

* * *

1. Ey mehbəbtən təcəlla cılyeyən cynül-bəqa,
Elminün cynin görən la təyyundən liqa.

Sevübən sevdürdi özün özüne biçün sıfət,
Yoğ iken sevmə-seviləmə aləmində mavü ma.

“Kun”! deyub qüdrət dilindən zahir edən hikmətin,
Şeş cəhət bir əmr ilə xəlq edən erzü səma.

Aləmi şeybi-şəhadət görsədən hər vəch ilə
Sənsən, ey dana, alimü qadirü hikmətnüma.

Yoğ iken mülki-ədəm, şey qüdrətün verüb vüclud,
Zahir edən əvvəlü axır sənsən, ey rəbbül-vəra.

Dövr ilə xəlqə məkan ilə zəmanı göstərən
Şən'i-vechündür təcəllidən səna ilən ziya.

Birdən iki vəch ilə yüz görsədən şən'i vüclud,
Qüdrətün izharidir həm xəlqə hikmətdən əta.

Surətə mə'ni sözün vəchün verüb, zahir qılur,
Her ne vəch ilə dilərsə şən'i-xəlqindən liqa.

Gənci-məxfi vəchüni eyni-möhübbətdən səvüp,
Göstərən sənsən səna vəhdət dəmında bieza.

Şahidü məşhud sənsən, ezeləndən ləmyəzel,
Vəchü baqi layezalı zahir olan bixəfa.

Vəsf edən, ya rəbbi, şanun mə'rifətdən bixəber
Əoczini idrak edərmiş heyrət ilə bilməgə.

Bilmədiginə vücudin əqli-küll heyran olub,
Nəfsi-küll bilməz nə deyə vəsf edən dəm zatuna.

Mə'rifət külli-lisandur səndən, ey biçünü cud,
Ol səbəbdən samit olub söyləməz əhlün-nəha.

Kim bilür genə vücudun neydügin, ta vesf edə,
Ey Ğeni, Mütləq olan cüzvü küllüdən kibriya.

Gün kimi eynül-yeqini görsədən, ey Zülcalal,
Şanü vəchündür ziyadən xəlqə görə mütləqa.

Sən Ğəniyə feqri xəlqün zahir, ey qadir vücud,
Fəzlü cud ehsanun, ol yüzdən umar bayü gedə.

Cüzvü küll yox sana görə, ey min zerre zati-bəxt,
Leyk sənsiz cüzvü küllə yox vücud ilə beqa.

Bulmuyan vəchün həyatın biləməz dirlilik nədür,
Anun üçün bulur ol niyyət helak ilə fena.

Rövşənidən vəchün imiş Gülseninün dirligi
Andan istər, ya İlahi, her nəfəs nəşvü nüma.

* * *

2. Ey əzəli şani-ədəb ibtidə,
Əvvəlü axır olana pişva.

Vəchün imiş mətlə'ü məqte' təmamı,
Hər nə isə məbdəyile müntəha.

Sevmiş idi vəchüni həqq, ey vədud,
Sevmə-seviləmə yoğ ikən tinü ma.

“Küntü nəbiyyən”² dedin, ey şahi-din,
Sureti me’niyə nəzər müqtəda.

Şanuna “lövlak” dedi sevübən,
Yaradicax vəchün içün mavü ma.

Kənzi-xəfi zahir edən günsifət,
Yüzün imiş xəlqə məhəbbətnüma.

Sureti-mə’ni səndən yoğ ikən
Xəlqə nəzər görünən erzü sema.

Kim ki, sana münkirü biganədür,
Olmaz imiş həqq ilə ol aşına.

Səni sevən Həqqi sevər bixilaf,
Vəhy ilə çün böylə buyurdu Xuda.

Həqqün adıyla deməyen adunu
Rəddi-şəhadətdür, imandan cüda.

Taci-ləmərin başuna səvübən
Qodi əzəl günü ədəb kibriya.

Mə’nin üçün surət olan mavü tin
Buldu həyat ilə dəmi-əsfiya.

Her ki müti’ oldu sana həqqədür
Taəti xalis oluban biriya.

Qible yüzündür görene Kə'bəde
Anı görüb, təvaf edər əhli-səfa.

Səndən imiş əvvəlü axır gelüp
Dəvət edən xəlqi gütün ənbiya.

Vəchün imiş cümlədə zahir olan,
Mö’cüz ilə xırqi-vəliyyi-hüda.

Adəmü Nuh ilə Xəlili həqün
Vəchün imiş sevgün ilə əsfiya.

Mehri-nübüvvətdən idi sevgilü
Həqqə sənün vəchün ilə əsfiya.

Nuri-nübüvvətdən idi ax sana
Mö'min olan cümle vəli ətqiyə.

Sevdi səni can kimi yüzün görən
Qılıubenü vəchünə canın fəda.

Mehr ilə yüzini görəndür vəli
Rövşəni tek Gülşəniye rehnüma.

* * *

3. Ey əzəli ləmyəzəl, əvvəli-biibtidə,
Əvvəlү axır nədür sanə görə intəha.

Əvvəlү axır sənün vəchün ilə görünür,
Zahirü batın vəli şənünə yox məntəha.

Olu demək mümkiinə cayiz olursə, vəli
Vacibə demək anı, əvvəlү axır xəta.

Zatə görə əvvəlün əvvəli yoqdur, vəli
Vəchü sifatə desən əvvəlү axır rəva.

Əvvəlünin əvvəli elmün imiş eyni-eyn,
Geybə şəhadətdən ol olmamış ikən liqa.

Eyni-ədəmdən vücud qüdrət ilə hikmətün,
Görəsidir mümkinat bütənfat andan həya.

Ay ilə gün qüdrətün, ərzi-səma hikmətün
Xəlqidir, ey kirdar, xaliqu ərzü səma.

Rövşənidən görəli Gülşəni Aydın elin
Bildi neçün dirini eyni-eyanə ema.

* * *

4. İtirüb, ya Rəbb, bir dil bulmazam layiq sana,
Zikr edüb adun denədüm olmuya onda heva.

Təyyibü tahir həvəsdən ari dildən istərem,
Şövq ilə zikrin deyələr dinleyüb, ya Rəbbina.

Əşidürəm xəlq içindür xaliqu zikrin deyəm,
Əksəri xəlqi cəhanun fikr edüb dildə heva.

Depredüb dilün həvədan anma sufi xaliqu,
Sallıyub bad ilə başın qarğı nisbet hər yana.

Gər dilün qurbağə kimi qal ilə zikr etmədin,
Dönübən balığa etgil səmt ilə xelqə nida.

Qoğıl qal ilə zikri etmədən hal əqli ol,
Diler isən edə sənsiz zikrini biçün Xuda.

Şer olur dilinde zikri mə'rifətdən kamilün,
Dərk ana der heyvət issi anmali əhlün-nəha.

Lavü illadən keçüb, de hüviyyət zikrini,
Ta biləsin nedir andan icazüllahi səna.

Limeallah zikri nedür soranə derəm bunu
İrişüb məzkurə, olmaq fikrү zikrindən cüda.

Rövşənidən özge netsün Gülşəni zikrү degüz,
Vardı, gördü, çünki oldur ibtidavü intəha.

* * *

5. Eşqə könül vermeyən canını qıymaz bana,
Bənligini tərk edüp, eşq ilə gelməz bana.

Eşqi murad edübən, tərki-murad etməyən,
Olubanı namurad eşq ilə uymaz bana.

Eşq ilə Məcnun olan, əql ilə divanəvəs,
Olubənə münkirim qal ilə gelməz bana.

Diri ikən ölmüşi istəyübən bulmazam,
Çünki diri ölmədin eşq ilə duymaz bana.

Canı-cəhandan keçüp, istəmiyən eşq ərin,
Dirlik üçün eşq ilə canını verməz bana.

Bir nefəs yüz belə can verübəni almayıyan,
Diləsəm ondan bəha, eşq ilə saymaz bana.

Eşq oduna yanmışın Gülşənidir sanmaguz,
Rövşəninün yürügi mehr ilə yanmaz bana.

* * *

6. Eşidürəm dembədəm eşqə seladur səda,
Dolanı bu səm'i-can zövq ilə andan nəda.

Şövq ilə zövqü fəlah deyülənədür səlah,
Də'vet edər eşq eşit kuhü kəmərdən səda.

Eşq özüdür çağırın, yuxuda isən, oyan,
Can qulağın aç, deyən zahirü batın sana.

Ey gəlübən bilmədin eşqə nehayət soran,
Əvvəlini kim bilür ta deyə axır ana.

Eşqə zamanı mekan “var” deyənə, “yox” derəm,
Əvvəlü axır sıfət seyyid ilə müntəha.

Eşq ile bildim nədür lövhə yazılın rəqəm
“Nun”ü qələm çəkmədin ana qədərdən qəza.

Aşıq üçün hal olan xəlqə mühal olmasa,
Tə'n edübən cəhl ilə qılmaz idi macəra.

Əmr ilə əqlə həram, eşqə mübah olduğunu
Bilməyen inkar edüp, nehy ilə deməz rəva.

Rövşənidən eşq ilə Gülşəni əhd edəli,
Dilər ana can verüb, əhdinə qıla vəfa.

* * *

7. Ey əzəli vəchə iridən liqa,
Sevdı görüb şanuni eynül-beqa.

Surətü mə'ni sandun yoğ ikən,
Eyni-yəqini soranə masəva.

Eynün idi-elm ilə cynamın görən
Məzher edən vəchini biçün nüma.

Əvvəl ikən axırı zahir edən
Bilmez ikən kimse nədür xakü ma.

Qüdretə məzher sən idün emr ilə
“Kün” deyicək xaliqu ərzü səma.

Vəchün idi zahir edən hikməti
Çünki mürid oldu iradət ana.

Kənzi-xəfi şə'nun imiş, ey vədud,
Mə'rifət oldur bilinə iste'fa.

Elmə görə qıldı məlayik sücud,
Adəmə emr etdiyi damdə Xuda.

Elmin asanun oxu, bil nedür
Adəm isən daniş edüp rəhnüma.

Hər kim anı bilməz isə bilmədi
Həq nəyimiş, batın ilə mütləqa.

Hər kim özin bulmadı həqdən iyüt
Tərk edüp ebatyi, bulamaz bəqa.

Mehr ilə görən yüzünü məhsifət,
Gülşənidür Rövşənipərvər ziya.

* * *

8. Bilməzəm eydi-cəmalun görmiyən, ey məhliqa,
Canım qurban edən dəm nəyə edisər feda?!

Görəli qaşun hilalın bədri-vəchindən derəm,
Bir nezerden iki bayram sana etməkdür rəva.

Kə'bə nisbet kuyin tevaf etmiyənler, ey sənəm,
Mürvətün sırrın biləməz oluban əhli-səfa.

Eşq ilə görüb cəmalun eydi-əkbər demiyən,
Yarılığınməz rəhmət ilə əfv olub ondan xəta.

Mə'rifətdən üləvvə irən arifi-dövran bilür
Hacılər vəchünə qarşılıq neçün edərlər dua.

Olmasa şeytan hesudun, ey meləksimə bəşər,
Atmaz idi daş ana sakını ərzü səma.

Həqq bilür məhrum oluban həcci məqbul olmadı,
Tovf edərən görmiyənlər vəchün, ey nuri-Xuda.

Bir nəfəs sənsiz olanda yüz yılun olur isə
Dönerəm çün necə olam, ey peri, səndən cüda.

Dilerəm yüzün görübən şövq ilə bayram edəm,
Çünki bayram andan cyler sahibi-zövqü səfa.

Rövşəni vəchünə sorar tovf edərəkən Gülşəni
Ka'bəyə yüzin süren dəm şövq ilə xəlqi-Xuda.

* * *

9. Bəndən özgə yox hicab baxdum isə hər yana,
Anun üçün bənlüğü salmışam öndən sona.

Yolum uran azdurən nəfsim imiş, tanidum,
Düşmən anı bilürəm e'da ədudən bana.

Dedi kimmış söyləyen, ikiyi bir eyleyən,
Adını Adəm qoyan tapşur özünü ana.

Qəbzə salan nefş imiş, bəst ilə derəm rəvan
Tərk edübən qəbzü bəst, varlığı sal, çıx günə.

Bən degüləm söyləyen, biri iki eyleyən,
Sağ ilə sol söyləyen həqq imiş öndən sona.

Birə iki deyənün olduğunu görmədüm,
Düşmənidür həqqün ol, pəs necə işi ona.

Rövşənidən açuban Gülşəni Həqqə gözün,
Ona görə doğru yol görsədübən düş öne.

* * *

10. İsteyüp dərdinə eşqin bulmazam ondan dəva,
Nə qədər dəryayı-şumə bilməzəm ondan qəza.

Bir nefəsde yüz bələsin çəkmədin eşqün, nedim?
Çün usanmaz könlüm ondan çəkübən yüz bin bəla.

Gün kimi yüzüm sürübən hər qapudən istərəm,
Sevdügüm izi tozun gözümə kəhli-cila.

Alalı könlümi vermez bir pəripeykər, nedim?
Çün könülnisbət diler kim, canımı daxi ala.

Nasehim terki-həva deyübənű ögüt verer
Bilməzəm tərkindən alun nedir anunçun həva.

Gireli meydani-eşqə başumi top etmişəm
Kim ələub çövqan, diler ardına düşüb qova.

Rövşəni pərvərdəsidir Gülşəni anun üçün
Gün kimi rövşən görinür aləmə andan ziya.

* * *

11. Aşıq xaçan bəlayə düşübən məlul ola,
Çün səbr edüb bəlasına anun hemul ola.

Eşqün yolunda kim kim, bəladən qaçar, bilün,
Talib degil ki, mürşidi-həqdən qəbul ola.

Lütf ilə qəhrə-dilberi bir bilməyən, nedəm,
Kim qəhr edəndə dilberi andan nəqul ola.

Naqış qalub kemələ işitməz yoluñ eri,
Övret kibi ki, rəhbəri-naqış üqul ola.

Götür bəlayi-eşqi əmanə bilüb rəvan
Gərçi götürə [zəmanın] cəhul ola.

Aşıq oldur ki, kəndü muradını tərk edüb,
Mə'suqun muradi pəs onda hüsul ola.

Arif odur ki, xəlvət edə guşəgir olub,
Rövşən gözü kibi nəzər içərə hemul ola.

Mə'suqun vüsalini hicr ilə isteyən
Aşıq demin ki, adı onun bül-füzul ola.

Vəchün kitabının dileşen şərhi-eyşini,
Elmi anun bəyan ilə yüz bin füsul ola.

Me'racı-hüsnnü ni neçesi vəsf edüb deməz,
Çün Cəbrayıl vəhy ilə andan rəsul ola.

Gelməz bəyanə vəsf-i-rüxün kim deyəm anı
Ta dünya fər'i-şə'ninə kamili üsul ola.

Abid demən, derəm ana kim, çoq yeyüb yata
Qarnı qulu deylür ona kim "ekül" ola.

Elmi-lədun qənimatidir ne'məti-kəlam
İllhami-həqdür ol deməgüz kim, qəlil ola.

"Ümmi" demin vəliyə nəbi elmin eşidüb,
Arif çü elmi-həqqə lədündən fühul ola.

Müressəl dilinə indi kəlamü səhfa kitab
Demin bundan özgəye Qur'an nüzul ola.

Qılsa bəyan keşfə görə, əqli-dil demən
Nəqli anun rəvan eşidilmiş nəqul ola.

Mö'cüznüma yüzün görən nə desün, ey peri, rəvan
Kim vəchünün bəyaninə andan şümü'l ola.

Tovhidə irsen belə ger Gülşəni kibi
Rövşən nedür, bu mə'niyi sanma hüslul ola.

* * *

12. Yerdə var cürmün kibi dərd əhlinə abü heva
Kim, verən zəhmətlə ana sağalub bula şəfa.

Hər zəmin kim yuya suyundan anun bir gez tənin,
Qurtulur yüz dərdü möhnət rənc olandan bideva.

İssi sudur, leyken andan sarudur canın məriz,
Anun içün issi sudan yuyana oldur dəva.

Bin təbibi aciz eder bir gez andan tən yuməq,
Bu Əliveş andan istər hikmətin əhli-şəfa.

Ger edəm nisbet ami abi-həyatə danlamın,
Çün dirilür ölü kimi hər dirani anda ma.

Şellü götürəm, məfluc olan anda varsa sağalur,
Bulur istirca o sudan qüvvəti-tənlə qova.

Sövmeyi Əsəvəş ande bağlurəm zaviyəm,
Çün anın həmmənidir dərd əhlilə hacət rəva.

Öyüz-qotur girenler cürmünün həmmaminə
Qurtulur xarıştı-təndən pak oluban dəstü pa.

Dərdmənd olan dəvasız cürmünə salar özün,
İstəyüb dərman suyundan ifsəndlə cabəca.

Yel içün ol oda nisbet toprağın suynı təne
Gülşəni yağmur kibi verər rəvan neşvü nüma.

* * *

13. Əcəb yüzün görən necə qılur tab?
Çu ondan bidil olur şeyx ilə şab!

Əcəb nərgislərin uyur oyanux,
Görənün gözünə necə girür xab?!

Əcəb dürci-gövhər kimi dehəndən
Dişünmidür görünən, ya düri-nab?!

Əcəb ay kimi alnundan münəvvər
Cahanda varmıdır bir taqi-mehrab?!

Əcəbmi təşnəliqdən can verərsə,
Görənlər ləblərünü lə'li-sirab?!

Əcəbmi, ey pəri, yüzün görendə
Günəş sararuban, qərara mehtab?!

Əcəbmi gözlərümüzden yaş yerinə
Axıdam həsretündən seyli-sürxab?!

Əcəbmi Gülşənin Rövşəniçün
İnildü zarisi manəndi dulab?!

* * *

14. Ağlamaqdan gülməz imiş şad olub bir dəm qərib,
Zikri-fikri olubanu dərd ilə nedəm, qərib.

Var əger həsretlə verəm canımı axır nəfəs,
Görmedən sevdükərimi dünyadan gedəm qərib.

Səvnışür xəlqi cəhanun ay görüb bayram üçün,
Yaslu kimi qayguludur bir belə ol dəm qərib.

Dönübən sahib qərayə ün çəkübən dərd ilə
Gözlərindən axıdarmış yaş yerinə dəm qərib.

Ya ilahi, Rövşənidən ayru zari-hüzn ilə
Gülşəni kimi cahanda olmasun adəm qərib.

* * *

15. Bilməzəm dövran nə ister bəni sərgərdan edüb?
Bisükünət kəndü kibi seyrinə gərdən edüb?

Aluban dilden qəratım gerdişi-dövrani-dün,
Döndürür çərxinə dehrün bəni sərgərdan edüb.

Lütfidür anın bana çün qəhr olubdur den, nedim?
Kim başumı top yerinə çalar ol çovqan edüb.

Mütləq ikən qeydə salub könlümü bəndi sıfət
Qəbzini bəstümə görə hübb ilə Qur'an edüb.

Bir deməzəm yüz bəlasın göndərər dövran dünə
Kendü kimi gərdiş ilə tayəyi-heyran edüb.

Bilməzəm adəm nə yüzdən odü sudan pərvəriş
Nişə diler ol əlefden özünü heyvan edüb.

Tifli-çəşmim görəlidən ləzzət, oldu izzətim,
Gülmez oldu matəmivəş özünü giryan edüb.

Ürünübən ayrı behrə gözlərimün yaqmuri
Qərq edür seylin rəvandan aləmə tufan edüb.

Gözlərüm qanlı yaşını ağlar ikən göstərib,
Yüzüm üsnə dökdüğü dəm dürrünə mərcan edüb.

Sinadım dövrani-dünün kəsvətin ariyədir,
Can verən dəm çünki alur verdügin üryan edüb.

Cəhl imiş vermek, könül, çün elmə nisbet biəməl
Alımmı dürlü xırəd cəhlin ana irfan edüb.

Qılmayan təsdiq dilin şək sözini həqdən yəqin
Zənnü batindən bilemez küfrini iman edüb.

Rövşəniyə verəli dil Gülşəni təslim ilə
Bildi üqbai nədir andan vəchin ehsan edüb.

16. Qiyamət dilsən, ey sərvqəmet,
Uru tur kim, qopa xəlqə qiyamət.

Saladur heqr üçün nəşrə bu dəmdə,
Oxundu çün qiyamətçün iqamət.

Yüzün gören əfişü zahid, ey can,
Olandur eşq ilə rüsva məlamət.

Cahanda Leylinün Məcnuni birdür,
Sənün xəlqi-cəhan, ey can, təmamət.

Yədi müşhəf kimi vəchündən oxur,
Kəlami-eşqi aşiq ayət-ayət.

Tükənməz həsrətün vəsfı, nə deyüm,
Bulunmaz çün o vəsf üçün nehayət.

Soraram xırqə adət Gülşəniyə
Nədir? – der Rövşəni: Görmək kəramət.

* * *

17. Nədür eşqündən özgə canım, ey dust?
Odur can ilə çün cananım, ey dust.

Könül Misrində Yusifdən əzizim
Sənin sevgün imiş sultanım, ey dust.

Saçun küfrin gören iman yüzündən
Bilür ol küfr ilə imamm, ey dust.

Qiyamət vəchün imiş zahir oldu
Güneşdən aləmə bürhanım, ey dust.

Bu gün yüzün görüb, "danla" deməzəm,
Çü danladur bu gün durağım, ey dust.

Xəlayiq həşrin istər nəşr içində,
Qiymətdən görəməz şənim, ey dust.

Devasız dərdin üçün Gülşəni der:
– Nədür can, vermadıñ dərmanım, ey dust.

* * *

18. Ey könül, eşqün bəni divanə qıldı aqibət,
Bilgümİ eql əhlinə efsanə qıldı aqibət.

Düşürüb dağlarə eşqün aşinalərdən bəni
Dələ kimi xəlq ilən biganə qıldı aqibət.

Yaxdı çün könlümi eşqün, saxlamağa gəncini
Əjdəhanun yatağın viranə qıldı aqibət.

Qetreyi-nisan kimi bu behri-canum durrı-saf,
Ha sədefdən gözgöre dürdanə qıldı aqibət.

Qarə geyüb gözlerüm mügdən betər gör, ey sənem,
Qaşların mehrabını bütxanə qıldı aqibət.

Susayubən ləbləründən tutuşub yanar könül,
Qanımğa andan ləbün peymanə qıldı aqibət.

Yüz çevürmə Gülşənidən, ey könül, hər vəch ilə
Can verübən çün səni cananə qıldı aqibət.

* * *

19. İçəli camini eşqün olmuşam, ey yar, məst,
Onun içün görürem mən dövr ilə dəyyar məst.

Məsti-didarem kim, onun sərəxoşdur hər nə var,
Ol tecəlla camın içüp oldu her hüşyar məst.

Eşq ilə ruzi-əzəlde içmişəm cami-əlest,
Ol səbəbdəndir edə gəldim, ey dildar, məst.

Rindi-meyxanə bilür ol cami-şövqi-zövqini
Kim, içən şövq ilə olur aşiqi-didar məst.

Gəlməz ol meydən içənlər ayığ olub özüne,
Olduğu budur o meydən aşiqi xummar məst.

İçən eşqün şərabın sərəxoş olup deyəməz,
Xasü amə görə her dem yar məst, əgyar məst.

Vəhdətin camindən olmuş kəsrət əsrüp sərbəsər
Qalmayıb ayıq ne işə oluban yekbar məst.

Xəlqi-aləm-hər ne işe insü cin, divü məlek
Nitq ilə cüzvü küll olan məcbur, həm muxtar məst.

Ərşü kürsi, cennetü duzəx, xəlayiq sərbəsər,
Abü xakü bad ilə həm nur məstü nar məst.

Cizginür dövran kimi başı bu dünya xəlqinin
Olalı mirü vəzirü ləşkərü sərdar məst.

Ənbiyavü övliyavü əsfiyavü Murtəza
Şövqi-həqdən sərbəsər oldu qəmu əbrar məst.

Yerü göğdə hər ne var cünbandəvü camid, nəbat,
Dövrə görə seyr edərlər saliki-ətvar məst.

Ənbıyanın sərvəri Şahi-rəsul, Mehbubi-Heq,
Vəhdətin camindən içən Əhmədi-muxtar məst.

Ol imami-övliya, sirri-vilayət bu Türab
Camini Əhməddən içən Heydəri-Kərrar məst.

Mustəfanun yarü eshabivü ətba'i-təmam
Əvvəlü axır, sərbəsər ol cümlə didar məst.

Əmri-“kün”dən kainatun cünbüsini göreli
Dövr edən çərxə girübən günbədi-dəvvar məst.

İki aləm vəhdəti çün bir dükəndur açılı,
Ol dükəndən kəsrət ilən qurulan bazar məst.

Zahidü abid, müridü şeyxü sufi, mütteqisi
Zikrü fikrü taət ilə cümlə əxyar məst.

Nöh fələk bir cam içübən cizginür leylü nehar,
Gecə-gündüz dövrə girüb döyünər tərrər məst.

Şeyxi Sən'an oldu tersa, tərk edü imanım,
Küfr ilə bağladı belə çünki ol zünnar məst.

Seyr edüb tövr ilə gör Turun təcəllisin ki, ta
Biləsen Turi olupdur anda Musavar məst.

Sanmanuz cennət binasın camidü bixəs ola
Hurū qılman kimi gördüm dar ilə divar məst.

Münkirün inkiri qılmaz sərxoş olan dəm eşit,
Canü dildən qılıdıqın inkar ilə iqrar məst.

Qazivü müfti, müdərris, vaiz ilə qışsexan,
Möhtəsib həm şeyxü zahid, mö'minü kəffar məst.

Kə'bəvü bütxanədə hər mö'minü müşrik olan
Cəmi-heyrətdən olupdur rədd ilə muxtar məst.

Qarə geyüb rindü tersa muğsifət xırqənişin,
Öldüğü dəm bağlanur gər belünə zünnar məst.

Cəngü dəfə ud, nayü suzü saz olan qamu
Söyləyen dilde nəvadən nitq ilə övrad məst.

Eşq ilə cami-ilahi cür'əsindən içəli
Görürəm bir nöqtədür bu cizginən pərgar məst.

Bir nida eşidübəni zövq ilə iki cəhan
Cizginür girüb səma'yə seyr ilə ətvar məst.

Sərxoş olub eşq ilə, ayılmazam içüb müdam,
Ol səbəbdən görürəm çar məstü dar məst.

Qılma derəm Gülsəniye aşikarə sırrını,
Anlanılmaz çünki sirdən etdiğün izhar məst.

* * *

20. Ey camalun eşqə məzhər, surətün mir'ati-zat,
Vəchün imiş hikmətullahi-qüdrət üçün sıfat.

Sureyi-“Rəhman” yüzündür, “Qaf vəl-Qur'an” sıfət,
Qaşū gözü kirpigindür sadü nun vəl-mürsəlat.

Zülfü rüxsarun görenlər “Vəzzüha”, “Vəlleyl” oxur
Gecə-gündüz, sübhü şami vəsf edən dəm “Vəs-səfat”.

Qılalı zülfün pərişan sübhədəm badi-səba,
Ol pərişandan bilindi asifatü nasirat.

Görəli me'raci-hüsün bildim “əsr”i-suresin
Kol “üruci-qabi-qövseyne”³ qaşundur tariqat.

Oxuyan “Və-n-necm” bilür vesl ilə feslün nedür,
Ey danadan qurb onu ülvünə yox safilat.

Ey mehebbətdən iradət sirri-“lōvlakə”⁴ vücud
“Küntu-kənze”⁵ məzhər olan vəchün imiş bicehət.

Gün kimi yüzündən imiş zahir olan hər nə var,
Eyni-əyani-həqayıq hər nə isə kainat.

Görsədən qeybi-şəhadət surətindür mə'nidən,
Qible olduğ, Kə'bə xəlqə qamu yüzdən şəş cəhat.

Görmiyən yüzünü qible Kə'bə içəre, ey sənəm,
Öz həvasın büt qılındır Kə'bədə Latü sıfat.

Rövşənidən gör ki, der Gülsəni öz vəchini,
Görmiyən vəchünü bağı, fani imiş əqəlat.

* * *

21. Qiyamət dilsən, ey sərvqamət,
Revan ol kim qopə xəlqə qiyamət.

Görənlər fitnədən qas ilə gözün
Bilür nedür qiyamətdən əlamət.

Bu gündə görmiyən vəchüni, danla
Çekir fövtü fırsetəndən nədamət.

Nedür vəchündən özgə, ey pəriku,
Görünə bir nəzər eyni-kəramət.

Səkkiz cənnət kimi görən cəmalun,
Nə yüzdəndür bilür cənnət təmamət.

Nedür kuyindən özgə bilməzəm,
Məqami-ümmətilə daru səlamət.

Saladin Rövşənidən əhli-eşqə,
Dəgibdir Gülseniyə çün imamət.

* * *

22. Nedim sirdür məhəbbət eşqə nisbət
Ki, zahirde oddur, batında rətbət.

Məhəbbət məzhəridir eşq neçün
Ki, hikmətdən odur bikeyfi-fitrət.

Əzəlsüz biəbəd eşqün zühuri
Məhəbbət vəchidir bikeyfi-nuyət.

Nədir ol zühuri-eşqə axır
Yetupdür çün bilinməz qeybi-qüdrət.

“Nəfəxtu fih min ruhi”⁶ demindən
Dirilən Adəmə eşq oldu surət.

Müqəddəs surət oldu vəchə mə’ni
Olan qeybi-şəhadətdən hüviyyət.

Verilməz qeyrə ol sirri-ğuburun,
Diləməz anı faş olmaq çü qeyrət.

Əmanət sırrını hər kim edə faş,
Qılıb qeyrət ana darını ibret.

Nədir insandan özgə sirri eşqün
Məhəbbət məzheri qüdrətlə sövlət.

Sancanlar Rövşənidən Gülseniyi,
Bilməz neydügin birlikdə hikmət.

Hezanan Rövşənivəş Gülseniyə
Verər vəhdət dəmi birlikdə qurbət.

* * *

23. Ey talib, er dilərsən elmül-yeqinle hikmət,
Eşit neydir müşəyyət həqq ilə əbdə nisbət.

Ruyi fərqlə nədir cəm’ əvvəl müşəyyət üçün,
Ta kim, temiz edəsən fərqini bisəviyyət.

Rəbbün müşəyyətinə nisbət edüb ilaha,
Cəbr edüb ixtiyarın, “yox” deməgil zəruret.

Cəm’ ilə fərqi ale nisbet rəvadır, amma
Rəbbə görə deməgil məsiyyət ilə şirkət.

Əbdün var ixtiyarı xeyr ilə şərə görə,
Rəbdən odur mürəbbə, yolunda fe’li-xilqət.

Fe’l ilə quli-əbdün Rəbdən bulur muradın,
Şər ilə xeyre görə hər nə dilərsə rətbət.

Məcburdır müxeyyer əql ilə hissi olan
İsbat edər çün təklif bixəber ana qüdret.

Əmr ilə nehi həqqün biixtiyare olmaz,
Məcburə zülmə olur, çün ixtiyare sövlət.

Ədl ilə hikməti-Həqq cəbr olmaz ixtiyarat,
Əmrini Həqqün amma nehinə vermə xəlvət.

Cəbr etmə ixtiyarun cehl ilə bilməyübən,
Elm ilə ixtiyarat cəbrünü həqqə xidmət.

Məcburi həqq olanun cəbr olur ixtiyarı,
Çün yoxdur ana görə ol dəmdə çünki kəsrət.

Cəbrümi Rövşənidən vəhdət dəmində sorman,
Məcbur ikən bunu der, yox ana bə'dü qürbət.

* * *

24. Eşqü məhəbbət sevib qıla əxissi-sifat
Məzhəri-məzhərsifat oldur olan qeyri-zat.

Külli-lisandan bəyan mə'rifəti-eşq olur,
Səmt olub andan zəban qalə demek bəyyinat.

Kim bilisər cəm' ilə fərqini eşqün nədür,
Çün eşidilmiş degil anı biləndən rəvət.

Nəfxəyi-ruhül-qüdus nəydi məhəbbət dəmi
Məhv oluban eşq ilə sabit olan dəmənəqət.

Eşq ilə seyr etməyən birdən iki vəch ilə
Bilməyisər neydügin ona nəzər ba murat.

Eşqi-məhəbbət sevib bir-birini dövr edər
Ay ilə günəşsifət yesar olub nasarat.

Hər ki görər eşq ilə dövri-məhəbbət nədir,
Bilür o dövrə görə neydügini kainat.

Mə'niye məcla olan aləmi-surət degil,
Eşqə nəzər seyr ilə dövredici mümkinat.

Mə'ni gözün açubən surəti-eşqə baxan
Görər od içün besər ferreqi-eyni-səlat.

Fəqr ilə fəxrin bulan bildi ərina neydügin
Verdürü dəm cüz' küllə eyni-əyandan zəkat.

Kim bilisər neydügin eşq ilə təyyub vücud,
Tahir olub geymədin kisvəti-herbi-məmat.

Eşq ilə alül-məqam bulunmamış bilmeyen
Nəfələ nəzər neydügin afil ilə safilat.

Rövşənidən Gülşəni eşq ilə biçün sıfət
Hər dil işe olmayan ana derəm türəhat.

* * *

25. Ya İlahi, kimə deyim yalvarubən əl-qiyas!
Bün zəmində acizü müzter qılırubən, əl-qiyas!

Səndən özgə kim qılur bana mədəd, ey kirdikar,
Ta ki umam bir dəmin anun deyübən əl-qiyas!

Bilürəm buni, bana bəndən yaqınsan bicehət,
Anun deməzəm yerün sorubən əl-qiyas!

İstərem övni-pənahun bulam, ey rəbbi-kərim,
Çün qəzayılə qəder derəm görübən əl-qiyas!

Kim alur iman ilə axır nəfəs, ya Rəbb, canum
Səndən özgə, ta ki, deyəm can verübən əl-qiyas!

Zikrү fikrim gecə-gündüz söyleməkdir aduni
Anun üçün derəm ismün vird edübən əl-qiyas!

Rövşənidən dilerəm sana mədəd, ey Gülsəni,
Dildə zikrim dəmbədəm ondan olubən əl-qiyas!

* * *

26. Necə deyim münkirə təsxir edüb, gözün ac,
Seyri-dilin əxsəğü kure çü yoxdur xərəc.

Aydın eli yolunə başdan ayəx qoyana
Didə gərək gün kimi ay bili mənzilü zəc.

Dur gedəlüm, ey fəna, yüz dutuban həzrətə,
Uğrar isən cennətə, qalma ana, durma kəc.

Batılısi həqq ilə olubənү ger yola,
Varlığıñ ondan diləyəydi qoyub qərnə qəc.

Dildə hevavü həvəs büt kimidir, ey ənəni,
Tapmə ana hər nəfəs sevgün edüp ana həc.

Tileyibən sevgilü, qılma həbis özünü,
Ta ki görənlər səni həbs ilə deyə ləc.

Mö'min isən xeyrү şər bil ki, nədir nəfū zər,
Almağa sana yürər nəqd ilə qəlbini səc.

Misri-dilə qıl sefer, Yusifinə can ver, al,
Ta ki, Əzizdən qulun şah olub ale xərac.

Rövşəniyə münkirün zahir olub kurluğu,
Ancılayın ögmədə, Gülsəni, yoxdur fərəc.

* * *

27. Neçə kim qəmdən dilerəm könlumi qılmax fərəc,
Diləməz vərhəmligindən isteyüb bulmax fərəc.

Dilerəm himmetlə əməndən qurtaram canım, nedəm,
Qayğulu könlüm əlindən diləməz olmax fərəc.

Girübən bazari-əşqə dəmbədəm ver həm könül
Verübən nəqdini, əməndən diləməz almax fərəc.

Ağladuğum görübəni şad olub gülənə sor
Ki, nə xilqətindir ana cəhl ilə qılmax fərəc.

Həm əməndür istədigi könlümün, eyşü nəşət
Ver, anunçun gərəkməz könlümə salmax fərəc.

Rövşəninün əməni imiş Gülsəniyi şad edən,
Andan özgə diləməz, cün könlükə dolmax fərəc.

* * *

28. Ey bana gəlüb soran dünya nədür, ur qulax,
Dünya odur kim, edə yaxını Həqdən irax.

Dünyaya aldanuban qəflət ilə uyuma,
Oyanuban yuxudan axiretə qıl yərax.

Ölmədən ölen bilür iki cahan birligin
Birlik ilən sən dəxi gözün açıp birə bax.

Dünya edən nəfs imiş axirəti cün sana,
Axirətin dilesən, dünyayı əldən burax!

Nəfsün odu yandırur canuni, ey bixəbər,
Onun üçün kim dedi sən özünü oda yax?!

Yandurəli nəfsi-şum nari-həva şamini,
Yandurur canını çoxlarun ol oda bax.

Rövşəninün pəndini Gülsənidən eşidüb,
Dürri-yetim yerinə qulağuna onu dax.

* * *

29. Eşq elinə getməgə, dur, könül ilə bir ax,
Həmdəm olub deməgil yolu yaxındır, irax?

Dur yola düş gedəlüm, yoxluğu zar edəlüm,
Varlığum nedəlüm, sən bəni tərk et, burax.

Mavü mənlikdən qaçub, bənlik olandan keçüb,
Eşq ilə gözün açup, istədüğün yüzü yax.

Eşq elini qıl məqam, əqlə uyub qurma dam,
Ta ki xeyalından müdəm urmuşa boynuna fax.

Tərki-həva qıl həves, əldəyiken dəstəs,
Canı verüp son nəfəs, deməyəsən ah-vax.

Diri ikən öle gör, axirətün bili gör,
İstədüğün bula gör saxlamışüp xelqə çax.

Rövşəninün şem'inə dutușuban, Gülsəni,
Eşq ilə pərvanəvəş ancax özün oda yax.

* * *

30. Ey ehədi-cyne şəhadət vücud,
Vəchin edən şani-məhəbbət vədud.

Səvibənū səvdürən öz vəchini,
Şahidü meşhur edüp özin şühud.

Əvvələ axır kim edər şanunə,
Çünki nəhayət yox ana, həm vürud.

Mütləq imiş qeydi-vücudun sənün,
Zahirü batın yoğ ana qeydi-bud.

Cüzvü küllün vəchi, əya fərd, əhəd,
Səndən imiş hər nə isə feyzi-cud.

Eyni-ədəmdən yaradub surəti
Sənsən edən me'ni yüzündən nü mud.

Qüdrətinün hikmətidir, ey Səmed,
Cüzvü küləl hər nəyisə vəch bud.

Rövşənidən şanun imiş bildim uş
Gülşəniyə əzm ilə Darül-Xülud⁷.

* * *

31. Ne bəladür bilməzəm kim eşq olupdur ana ad,
Eşidün anun kimi bidad əlindən dadü ad.

Kimə varub dad edim, den kol yersə گəvsimə
Çünki ana hökm edəməz dad içün Şəddadü Ad.

Sevübənū lütf umana qəhr edər düşmən kibi,
Namurad olsun, deyüp, istəyənə bəndən murad.

Nere varsam eşq əlindən, yoxsulu bay
Dərlüdür, guya ki, ondan ayru şəhrü bilad.

Eşq həmvar olam əql ilə daim xərab,
Eşq imiş sərsər kim, ondan halik oldı qövmi-Ad.

Eşq əlindən ağlıyub gülmez degin hər bidili,
“Vərhəm”⁸ Andandır گəm ilə bulmuyan könli güşad.

Rövşəni eşqe “bəla”⁹ der, leyk nedim, Gülsəni,
Ol bəlasız edemezəm vərhəm iken könli şad.

6 — 55 — 6

* * *

32. Dilesen qaygulu könlün ola şad,
Təellüqdən qıl özün evvel azad.

Olub vərhəm, yemə qəm gecə-gündüz,
Nə bir deyübənү əndüxtə övlad.

Yetürər rizqini qayırmaya xəlqün,
Yaradub can verən danəndə həddad.

Yedi göğə verən qüdrətlə dövri,
Bilür hikmətlə nədür ana bünyad.

Zehi, dana hakimi-qadirimi
Ki, dağları yere cıldı övtad.

Zehi, sənə' ki, icz ilə görəndir
Gögi xəlq eyleyen qüdrətlə ustad.

Gecə-gündüz gelüb-getməsi yetər
Ay ilə gün kibi xəlq içün, ey şad.

Bəladur başımə eşq ibtilası,
Çəküb andan bəla eyləməzəm dad.

Necə fəryad edüb dad etməyim, den,
Yanıb eşq əlindən, dadü fəryad.

Tükənmez Gülşəninin virdi-dili,
Ana aşiq olaldən zikrү övrəd.

* * *

33. "Eşq" bil Adəm, "məhəbbət", "məzheri-məzher" nəmud
Kim, mələyik ana nisbət emr ilə qılımiş səcud.

Elmən el-əsma müsəmmədan odur tə'lim içün
Mezher olan elmə eynəl tə'limdən şəhud.

Əvvəl-axırı zahirü batın məhəbbətdən odur
Görsədən hər vəchə nisbət elmin əyandan vədud.

Kimse bilmez sırrını ol adəmi eşqün nədür,
Faş edəməz çünki amin neydügin köfti-şənud.

Adəmi eşqi biləndir arifi cüz'-küll şeyin
Kim, nəfindən şəksüz olur elm ilə cyni-vücud.

Sirri-eşqi bilməyəndir arife inkar edən,
Həqqə batıl deyici hər cahilə əhməq cühud.

Rövşənidən sirri-eşqi, Gülşəni, faş etmə, çün
Anlamadan münkir olur ana hər gövdən ənud.

* * *

34. Dilərem məlcəyi bana Həqdən məlaz,
Qövs ola öndən-sona həqdən məlaz.

Oldu müzər cəhandə dövr ilə
Ol kim oldu övn ana həqdən məlaz.

Yerü gög qövsi-mədəddür bilənə,
Rətbü bayis görsənə həqdən məlaz.

Səndədir həqrün, bilürsen gövs ilə,
Andan istə sən sana həqdən məlaz.

Qəbzisi bəstüne verübən mədəd,
Ta bulasan sən ana həqdən məlaz.

Sənlügindir yoluṇ uran, çün sənün
Enüb özün bulsana həqdən məlaz.

Rövşənidən Gülşənidir qövsi-veqt
Gözün açubən döñe həqdən məlaz.

* * *

35. Görən yüzün nurun, edən münevver
Olur rövşəndil, ey mahi-müsəvvər.

Yüzün bayramına qurban edüpdi,
Bixi çalup bana Allahü əkbər.

Baxan "Seb' ül-məsani"¹⁰ der yüzünə,
Görüp müşhəfsifət vəchün müsətter.

Oxur zülfün görən "vəlleyl", yüzün
Tecəlladır nəhar üçün müqərrər.

Deyübən yüzün üçün ləvhi-məhfuz,
"Ələm nəşrəh"¹¹ oxur vəchün görənlər.

Olub cənnət yüzün, uş gör isə yer,
Nə varsa cənnət içəre hüsne məzhər.

Gözündən rövşən oldu hurū qılman,
Ləbündən səlsəbil, abi-kövsər.

Nədür Tuba qədündən özgə Sidre
İkiden bir budax kimi, ey sərvər.

Səkkiz cənnət yüzündən rövşən oldu
Olandan bərlü hüsnün eynə mənzer.

Nə var cənnətdə ol kim sendə yoxdur,
Sənün vəchündür olmayan mükərrər.

Sen idün küntü kənzə məzhər olan
Məhəbbətdən bilinən gənci-gühər.

Sənin şanun üçün denildi lövlak
Nə var yüzündən özgə xubi-behtər.

Yüzün görən qılur vəchin nəmazın
Görüb mehrabə nisbət qaşa minber.

Qara xalun görən ağ yüzdə zahir
Bilür toem doğurur anı mader.

Məger zülfün qılıub dilber perişan
Durar kim, aləmi qıldı müəttər.

Əsən badi-səba əaliyəbudur,
Məşəmə irən uş qoxu müənbər.

Qaşun mehrabi bəsdir rəmzü həm fas
Ki, vəchün qiblədür beytü-mütəhəhər.

Ləbüñ camindən içənlər dirilür,
Anumçun istərəm andan mükərrər.

Bana der Gülsəni kim, Rövşənidən
Cəhanda görmədim eşqli sərvər.

* * *

36. Yüzün görmək gözümün vayəsidür,
Baxub can vermə ömrün mayəsidür.

Gözümüzdən düşən ol xali-siyahun
Günəşpərvər qılur, ay dayəsidür.

Nə var qəddündən e'la Sidrə, ey sərv,
Çü ərş ol qəddün evvəl payəsidür.

Görən gün kimi yüzdə alnun ayın
Bilür məhəm mehr olan həmsayəsidür.

Denəlüb dursifət mehründə yulduz
Görünməz zərəden kim, sayəsidür.

Arit, ey dil, könül evini candan,
Çu dilber girübən arayasıdır.

Verüb canın könül, sevgüni aldı,
Anunçun mehrin anun ayesidür.

Görən Məcnunsifət, ey Leyli, halim
Yenidən aləm içrə yayəsidür.

Qayırmə, ey könül, qəhr etsə dilbər,
Çü lütf edüp rəvan oxşayasıdır.

Tök, ey gözüm, yaşun mehr ilə dildən
Ki, dürr tökmək gözün sərmayəsidir.

Bulubdur Gülsəniyə Rövşənidən
Ki, gündən rövşən anun sayəsidir.

* * *

37. Eşqün beni şuridə qılıub, gör nələr eylər,
Sevdayı sıfət əqlüm alub bixəbər eylər.

Məcnun kimi divanə könül “Leyli” deyübən,
Hər gördüğünə hey bihi andan həzər eylər.

Bir sorun axı neçün alup könlümü dilbər,
Mehr ilə rəvan mehr kibi dərbədər eylər.

Bəndən nə diler yanmaq üçün bu dili-pürsüz
Kim, dəmbədəm ürküp canım ondan həzər eylər.

Rövşən qılıuben gözlərumi mehr ilə ol mah,
Qoyub qədəmin Rövşənidən rəhgüzər eylər.

Qəhr etmə diler bana, rəqibə qılıuben lütf,
Ol şuxi-bela zəxmine canım sıpar eylər.

Qəddinə desəm sərv-i-revan, qəhr edübən der
Kim, gördüyü var canı tənə sərbəsər eylər?

Rövşəndlil olan dedüğümi, halumi görüb
Bilür ki, bana cövrü cəfa ol bisər eylər.

Göz səgriyüb, oynar yüregüm mehr ilə hər dəm,
Tən çımqışübən cane revandan xəber eylər.

Pərvərdə qılan Gülsəni Rövşənidən mehr,
Gün kimi görən eyni-əyandan nəzər eylər.

* * *

38. Eşqin bana, ey şuxi-bela, gör nələr eylər?!
Sövdayı sıfət əqlüm alub bixəbər eylər?!

Dəlürübəni dağə neçə düşməsün, ey can?
Cün əqli gedür, hər kim sana bir nəzər eylər.

Yerüyəməzəm, bidilün, ey dilbəri-məhru,
Kuyində görür bibakını hər kim güzər eylər.

Eşqün yoluna neçə qədəm qoya olar kim,
Şərbətinü caninə başdan hezər eylər.

Gün gördigiçün yüzünü hər sübhədəm, ey məh,
Başın ayağı salibən dərbədər eylər.

Eşqinə könül verəlidən saradım, ey şux,
Qeyrin eşidüb-görməsini kurü kər eylər.

Eybin görəməz sevdüginin aşiqi-bidil,
Cün eybin anun gözine sevgü hünər eylər.

Zövq edənə şövq ilə əməmdən necə deyim?
Könlüni onun hüllə, əməmün kədər eylər.

Gün kimi yüzün Rövşənidən, Gülsəni, gören
Ay kimi cəhan xəlqinə nuri-bəsər eylər.

* * *

39. Könüł sana verenlər canı neylər?
Dəvasız dərdünə dərməni neylər?

Başın tup eyleyən eşqin yolunda,
Ayaxdan özgə ol çövkanı neylər?

Sana bende olan Mistrinde hüsnün,
Degil Yusif kibi sultanı neylər?

Könüł aqilinə şah oldu eşqin,
Ona qullux qilan xaqanı neylər?

Könüł qan içdüğin tökəndə gözdən,
Gözüm tifli kimi giryani neylər?

Düşüb mehrünlə dil qınasa gözüm,
Cihan qərq etməgə tufanı neylər?

Bişüren xam ikan mehrünlə bağrin,
Kebab edüb ciger, büryanı neylər?

Dəhanun dürci-gövhərdür deseler
Ləbi-lə'lündən özgə kanı neylər?

Soran cəhlü mürekkebdən dəm uran
Ki ol elmi ilə irfanı neylər?

Görenlər Rövşənidən Gülşənini
Dəlilü hüccətü bürhani neylər?

* * *

40. Vüsalun isteyən, billah, əcəb fikri-məhal eylər,
Çıxan başına sövdadan ələ girməz xəyal eylər.

Sana könül verən bilməz məger kim, ey pəri, halın
Ki, görən halını anun qılıuben ta'ne, qal eylər?

Neçə bidilləri gördüm dönüb Mecnunə eşqündən,
Seni sanuban özündən cəvab içün sual eylər.

Gören iqlimi-hüsн içrə ziyavi-vəchün, ey məhrū,
Güneş kimi cəmalundan özin durrə misal eylər.

Yüzini nagəhan görən könülde bir nəzer, ey məh,
Alımmayub anı netsün özündən, çünki al eylər.

Nə surətdir ki, sevübən məhəbbətdən mürid anı,
Şühudi-ğeyb içün biçün cəlalindən cəmal eylər.

Sevübən sevdürən özün iki sanmayasan, birdir,
Çıxan nöqsanını fərqün o həqq içün kəmal eylər.

Güneş yüzünə vəchün məger bənzətmək istər kim,
Başına qeyroti vəchün, kəmalini zəval eylər.

Nedim şəh Rövşəni deməz bana, ey Gülşəni, sorsam,
Nə vəch ilə məhəbbətdən gəhi bədrin hilal eylər.

* * *

41. Talib isən vermə şeyxünə kədər
Kol kederdən döndürür səndən nəzər.

Çələbən qəşdən aridi gör könlünü,
Çünki qelbi safdır, safi sevər.

Baxma inkar ilə pırın yüzine
Kol nəzərdən rədd olunan bixəber.

Şəhər olma qəhr edən dəm pir əgər
Lütf edübən yüzünə baxub güller.

Nəqdi-qəlb içün məhəkdür qelbi-pir,
Saxlayuban qəlbün andan qıl nəzər.

Eşidüb anlamadun nə dedügin
Sadədil taliblərə xeyrül-bəşər.

Dedi müxlis çün xətər vardır əzim,
Bəs nəden sən fariğ oldun bixətər?

Cəhlünü elm edüb, ey talib, sana
Nef'üni zər etməgil, xeyrəni şər.

Rövşənidən eşidürəm, Gülşəni,
Sadədil olamı pır candan sevər.

* * *

42. Cahanda Rövşəni nisbet kimün kim, rəhnümasi var,
Güneş kimi baxan görür anun rövşən ziyyası var.

Əcəbmi Rövşənipərvər günəşdən bəxtülü olmaq,
Yədi-beyzayə nisbet çün təcelladen sənasi var.

Görenlər Rövşəni vəchün ziyanən Aydın elində,
Bilür kim aydın edinen kimün nurdən liqası var.

Degil yıldız kimi bir-bir geyənlər Rövşəni tacın,
Neçə hadi olub xəlqə zəlalətdən hədəsi var.

Kəramət xırqəsin geyüb, mükərrəm olanı bildim,
Ziyadan Rövşəni kimi kimün aldən əbası var?

Girenlər Gülşəni kimi həqün doğru təriqinə,
Bilür ol rövşən, ayyüzlü o gəncə müqtədası var.

* * *

43. Bela den sorana eşqi, bəladur,
“Bəla” der hər kim ana mübtəladur.

Çekən eşqün belasın gecə-gündüz,
Bəlanun aşiqinə əs-səladur.

Bela darın dilər Mənsuri eşqün,
Çü dərdinə anun daru-devadur.

Merizi-eşqe səhhət sorana den,
Ölümün şərbəti ana şəfadur.

Bəladur lütfi eşqün talibinə,
Vəfəsi çün ana eyni-cəfadur.

Bəladır püxtə qılan xam oları,
Ol oddan püxtəlik xamə ətadur.

Bəladur, Gülşəni, qəlbün cilası,
Günəşdən rövşən edən ol ziyadur.

* * *

44. Görənə adəmi-eşqi, derəm, insanə məhrəmdür,
Anı görən vəli bəndəm cahanda çox degül, kəmdür.

Cüneydü Şibliyü nuri-bəşərsiz adəmi-eşqi
Yaqundan görübən şəksüz, dedilər ibni-Adəmdür.

Görenlər adəmi-eşqi bəşər deməz, peri nisbet
Məlek dəxi deməz, çünki o dəmdə həqqə həmdəmdür.

Eşidüb limallah neçün inkar eder münkir,
Bəşərsiz adəmi-eşqe ki, ger tanidən əkrəmdür.

Ənasirdən hənuz adəm vücudi elm ikən eynə
Görən özünü ünsürsiz mükərrəm olan adəmdür.

Əmanət hemli neydügin vücudin elm edən bilür
Ki, alemna sıfat ilə mürəbbivü müəllimdir.

Görenlər adəmi-eşqi emanət sırrını bilür,
Odur üləması əsrün ki, əqrənindən aləmdür.

Bilənlər adəmi-eşqi bəşərsiz Gülşəni nisbat
Günəşdən zahir ol bina zəmanında müsəlləmdür.

65

* * *

45. Eşqe könül vermeyen can ile aşiqmidür?
Kızb ilə hər müddəi de'visi sadiqmidür?

Eşqe könül vermeyen, sevgili can almayan,
Yoxluq ilə gəlmeyen varlığa layiqmidür?

Eşqi səlah edüben, zehdi fəlah etmiyən,
Talehi tərk edüben salehə lahiqmidür?

Eşq ilə me'racini qılmışına, ey sə'nı,
Derəm eşitgil bunu lahiqə sabiqmidür?

Eşq ilə sayruluğun bilməyənə sağlığın
Soraram, etsün məyin teyb ilə haziqmidür?

Müşkilini soruram, sanma düşəm, yürüyəm,
Əbdi-hevaçın derəm bəndeyi-xalıqmidür?

Rövşəninün, Gülsəni, eşqinə can vermeyen
Leyliyə Məcnun olup, Əzraya Vamiqmidür?

* * *

46. Aşıqə təklif edən eql ilə divanədür,
Əmrri anun nəhy ilə mühmələ əfsanədür.

Eşq ilə dəlürməyən, usluluğun bilməyen,
Özün anun qılmayan, sanma ki, fərzanədür.

Dəlülögüm eşidün, eql ilə fikriüm qılun,
Dərdümə dərman bulun, deməgüz uslanadur.

Eşq ilə bilişübən eql ilə yad olmayan
Olmaz imiş aşına eşq ilə biganədür.

Müstəhabbi-eşqe var, tərk edübən ixtiyar,
Çünki olan böxtiyar yeri o meyxanədür.

Kim ki görər eşq ilə yandığumu, reşk ilə
Der bana kol mehr ilə yanə gərek, yanədür.

Eşq ilə nərgis kimi qanımı içən müdam
Kami-ləbi saqidən dövr ilə peymanədür.

Surəti-eşqi görüp mə'ni yüzündən derəm
Sorana vəchin bana kol gözü məstanədür.

Rövşənidən mehr ilə Gülşəni nisbət yanan
Bilür onun şəm'inə canımı pərvanədür.

* * *

47. Aşıqə tə'n eyləyən eql ilə divanədür,
Qalı anun halinə hərzelvü əfsanədür.

Eşq ilə Məcnun olan, valehü məstun olan,
Haləti biçün olan aqılı-fərzanədür.

Eşq ilə alışanun, yad ilə bilişenün,
Vəhdətə ulaşanun kəsrəti biganədür.

Eşqe könül verənin, sevgili can alanın,
Cismini sormun anun, can ilə cananədür.

Eşq ilə cuş eyliyən, camini nuş eyliyən,
Şövqi-Suruş eyliyən sakini-meyxanədür.

Yeddi fəlek ay olu, san xümi-meydir dolu,
Ay ilə gün birləşən dövr ilə peymanədür.

Rövşəninün şəm'inə yanmayubən neyləşün,
Şövq ilə den Gülsəni çün ana pərvanədür.

* * *

48. Gel, ey Misri-dilim sultanı dilbər,
Əzizi canımun, canamı dilbər.

Günəş kimi nəzirün yox cahanda,
Məlek sima, gözəllər xanı dilbər.

Cahan xublarınun təndə rəvanı
Bilindi sendən imiş canı dilbər.

Müazzallah ki, edəm səndən özgə
Devasız dərdümə dərmanı, dilbər.

Yanubən həsrətündən axıdurəm
Gözümüzdən yaş yerinə qanı, dilbər.

Dilərəm sanıyım hüsnün hesabın,
Hesabsız gördüm ondan sanı, dilbər.

Cahanda Rövşənidən özgə degil
Bana, ey Gülşəni, son xanı dilbər.

* * *

49. İstər idim bulдум uş, həqqi-yəqin bəndədər,
Sanma derəm bən sana bəndə olan təndədər.

Cəhd edüb itür seni, görmə dilərsən anı,
Görmiyecəksən səni, istədüğün səndədər.

Tərk edübən canuni təndə rəvan anı qıl,
Şirinübən sanıağıl istənilən candadur.

Yoxdur ana bil məkan, bir oluban kün-fəkan,
Nə der isə hər zaman bicəhət olandadur.

Candan eşidüb sözin, görmə dilərəm yüzin,
Gördüm o həkim gözin sultan ikən bəndədər.

Etmiyən özin ədəm, bulmadı payende dəm,
Ol dəmdə irən bu dəm bəndəyi-fəxrendədər.

Ərş-i-həqq olan dili qüthi-zamandur, vəli
Sultan olan şəh qulu şahlığa ərzəndədər.

Əqli-külli nəfsi-küll ondayılmış istə, bul,
Bimənə ma, cüzvü küll bəndəyi-pərvəndədər.

Eşq ilə sultani Gülsəni, bil, ey cevan,
Rövşənidən bəndənün bəndəsine bəndədər.

* * *

50. Kənəl kim şövqi-eşqün pərtəvidür,
Yəqin bil anı kim həqqün əvidür.

Nə tən kim nərm ola eşq ilə candan
Ana can den, çü canan pərtəvidür.

Nə can kim eşq ilə pərvərdə oldu,
Cehani köhnənün canı-nevidür.

Nə yerde tursa bir xubmənzər,
Kənəl ana verüb candan səvidür.

Günəş kimi görən eşqün cəmalın
Bilür ay ol ziyanun pərtəvidür.

Behiştı danədər çün xali-vechün,
Möhübbət xirməni anun cəvidür.

Çıxargıl, Gülşəni, mehrini dildən,
O dəm gör Rövşəni eşqün əvidür.

* * *

51. Ey taliblər, edün bana mətlub məqamı xandadur?
Dildəmidür o bimeqam, ya can içinde candadur?

Gerçək aşiq qanı mə'suq məqamından xəbər verə,
Gərçi məqam yoxdur ana, nerdə denilsə andadur.

Hər kim könül eşqə verür, mə'suq yüzin şəksiz görür,
Eşqi yeqindən ol bilür sanmiyasuz gümmandadur.

Candan açan könül gözin, görər eşqün şəksiz yüzin,
Eşqi əhlindən oldur güzin mə'suqdən fərmandadur.

Mə'suqü aşiq, eşqi bir görəndürür bina, bəsər
Bir görmeyən anma zərur, kafər sanur imandadur.

Həq erine bənəm dedi, varlıx verübən izidi,
Qüdsi hədisi sarmadı, həm vəhy olan Qur'andadur.

Ey Gülşəni, eşqə irən hər kimse ki, oldu ərən
Bışəkk yeqindir bu, inan, həqin varlığı andadur.

* * *

52. Yenə ol Yusifi-sani, gelür derlər, gelür derlər,
Gözəllər Misri sultani, gelür derlər, gelür derlər.

Gözüm səkrir, qulax çınlar, eşidübən könül inler
Ki, candan sevgilü dilbər, gelür derlər, gelür derlər.

Bəni bəndən alan meyli, gözümünden axıdan seyli,
Könül Məcnuninə Leyli, gelür derlər, gelür derlər.

Əgər bir dəm qalam ansuz, oluram guyiya cansız,
O dərdi bana dərmansız, gelür derlər, gelür derlər.

Neçə bir intizarından, soram den sərgüzarından
Eşidürem çü varından, gelür derlər, gelür derlər.

Düşeli arayə firqət bişürdi bağımı həsret,
Kime sorsam o bimürvət, gelür derlər, gelür derlər.

Eşidüb Rövşənipərvər, könüller mülkina sərvər,
Yetənə Gülşəni sorar, gelür derlər, gelür derlər.

* * *

53. Bivücudəm, eşq odu bilsəm bənəm nəm yandurur?
Yanubən külli kül oldum, bəs dəxi nəm yandurur?

Yandurur gərçi cəhanda eşq odu aşıqları,
Leyk bəndən dil rəvəni qatı möhkəm yandurur.

Ah edərsem bir nəfəs dünyayı oda yaxuban,
Yedi çərxi anun odu cümlə der həm yandurur.

Şəm'ə bir pərvanə yansa suzişi avaz edər,
Mə'suqun suzi rəvanum ondan əpsəm yandurur.

Ey ciger dərdinə dərman isteyən, əqlün qanı?
Öğülürmi şol yara kim, anı mərhəm yandurur?

Çünki dərd imiş dəvəsi bu yörək yarasının,
Daxi əmsem istəmə, kim anı eməm yandurur.

Rövşəni eşqinə yanmışdır cigər der: – Gülşəni,
Eşq odi pərvane nişbet anı hər dəm yandurur.

* * *

54. Kim edər kim tənün gülzare bənzər,
Çü gülzar ana görə xarə bənzər.

Yanağundan təcəlli buldu Musa,
Anunçün gördü nuri nare bənzər.

Yüzündür müşhəfi hüsnün temamət,
Necə deyəm ana sıparə bənzər.

Nəzirün gün kimi yoxdur cəhanda,
Əger məh desəm ol rüxsarə bənzər.

Bəşerdə yox nəzirün, hem mələkdə,
Pəri desəm sana bir parə bənzər.

Nə gündən gece düşmüş qədrə nisbet
Saçun kim tabisi ənvərə bənzər.

Görən çinini zülfün Xütənində
Eder bu müski-Çin tatare bənzər.

Neçün nərgislərin saqlıqda sayru,
Əlil olan kimi bimara bənzər.

Gəl, ey zahid, burax əldən əsayi,
Çü sehr ilə düzülmüş marə bənzər.

Riyayılən qılanun həqqə taət,
Əlinde tesbihə zünnarə bənzər.

Səfasız talibün ciddilə cəhdı,
Bu sevdakar üçün bikarə bənzər.

Gözün seyd etdürü könlümi budur
Ki, qanımıçıci xunxarə bənzər.

Nə var zülfün kimi qiyadun, ey can,
Seraser damü bəndü tarə bənzər.

Görelən ay yüze zülfün niqabın
Derəm bu pərdəyi-səttarə bənzər.

Könül verma sevüb məhbubə zinhar,
Sanuban eşq işi hər karə bənzər.

Nə var mehrün kimi dilpərvər, ey məh,
Ki, can verüb deyəm dildarə bənzər.

Güneş bir zərədür yüzün günündən,
Necə deyəm məhü istarə bənzər.

Görüb vəchüni zahid səcdə qılmaz,
Həqə münkir çü ol əddarə bənzər.

Ne var adu gözündən özgə rövşən
Ki, ol eyyarı-fənni biçarə bənzər.

Rəqibüm həsretündən əhem yer ancaq
Ki, der hem yüzü bù timarə bənzər.

Görən dür kimi ağızunda dişün der:
– Bu bəhrün incisi şəhvərə bənzər.

Yanağunun nəziri yox, görüp ta
Dəmə, ey gülrx, ol dildarə bənzər.

Görüben Gülşəni hüsnün gülini,
Deyəmez ol gülü gülzərə bənzər.

* * *

55. Aşıq olanlar bilür sırr ilə fəşum nədür?
Başdakı sevdayile gözdəki yaşum nədür?

Eşq ilə yurək qanın içmeyənə nə deyim?
Qan yuduban dəmbədəm zövqi-məaşum nədür?

Öldürübən eşq ilə nəfsimi dirilmişəm,
Bəs degüz anun ilə daxi səvaşum nədür?

Eşq ilə başdan keçən qor imiş ayax yola,
Ol yola ayax qoyub eşq ilə başum nədür?

Göz açuban gün kimi mehr ilə degil bana
Ay kimi yüz görmədən dildə xəraşum nədür?

Eşq ile olub şəhid bulanacaq qanına,
Görübənű kisvətin sorma feraşum nədür?

Rövşənidən sorana Gülsəni verür cəvab,
Aydın elindən olan sırrı faşum nədür?

* * *

56. Eşq ile yola girən məqsudinə irişür,
Oyalanan əql ilə hərəzə yere duruşur.

Əql ilə yola düşüb oynanuban aşiqə
Əxsəg deyü gürgüsifət bir-birilə yarışur.

Qal ilə münkir olan hal ilə aşıqlərin
Tə'n edübən zikrinə fikri ilə irişür.

Tə'n ilə şeytan kimi münkir olan zakirə
Küfrini iman bilüb, eybü hüner soruşur.

Aşıqə "aqıl ədu" dedügimi tanlaman
Div ilə adəm qaçan həmdəm olub barışur?

Münkirə inanmanuz, aşiq ola sanmanuz,
Əql ilə eşq işinə gərçi uyub qarışur?

Vaizi-bimə'rifət düşmenidür aşiqin,
Anun üçün Gülsəni arif ilə uruşur.

* * *

57. Dilərsən mə'rifət, imanun artur,
Ölüb eşq ilə diril canun artur.

Demə cəhl arturen elmüne danış
Özün bilmek üçün irfanun artur.

Dilərsən söndürəsin damun odun,
Gözün yaşıni tök, tufanun artur.

Dəvasız dərd imiş dərmani eşqün,
O dərdə bidəva dərmanun artur.

Sana kibrü mənə ücbü həvadən
Büt edübən yetər şeytanun artur.

Salub cəhlini elmün eyn edübən
Həqiqətdən həqə iqanun artur.

Könül ver Rövşəniyə Gülsənivəş
Məhabbet mehrilə ehsanun artur.

* * *

58. Hər ki bilür adəmə nəfx olunan dəm nədür,
Ruhı-qüdüsden olan ol bilür adəm nədür!

Aşıqü ma'suq olan, sevibənű sevilən,
Adəm olandır bilən Həqqə mükərrəm nədür.

Qal ilə halın deyən, sırrını faş ceyləyen
Bilmədi, eşit, inan, eşq ilə məhrəm nədür.

Ağii qəradən qaçan, vəhdət ilə cam içən
Nə bile ol, den bana, kəsrət ilə kəm nədür?!

Yaslu kimi göz yaşın tökənə yazılı qışın
Dərd ilə derəm, bilür sur ilə matəm nədür.

Münkir-işumun sözi tə'n ilə eşq ərinə
Ağudan acı, anı dadana sordum nədür.

Rövşənidən Gülsəni yanubənű, ey səni,
Köcübəni dün günü ğəm ilə vərhəm nədür?

* * *

59. Könü'l çün eşqünə, ey can, düşüpdür,
Cəfa cövrün bana həddən aşubdur.

Cəhanda möhnət olandan nə varsa,
Bana dərdündən, ey meh, irişbdür.

Senün rəşkün ile qovğayı-aləm,
Başuma arudən bədter üzüpdür.

Kimə deyim tükenməz derdi sendən
Ki, cövründən canumə ulaşubdur.

Xiyahundan başum sevdayı-xamın,
Döne-döne derəm kim, bişirübdür.

Nə sevdadur başuma biləməzəm
Ki, əqlüm eşqün ile şaşırubdur.

Çəkənler Rövşənidən, Gülsəni, baş
Kəsilübən ayağına düşübdür.

* * *

60. Ay ilə gün birdən iki səridür,
Şəriətlə həqiqət mültevidür.

Səriət tərkin uran mülhidə den
Dönüb şeytanə, məxluqun dividür.

Eşidüb əf-əfin kəlpün soran dəm
Ederlər münkiri-həq əv-əvidür.

Gören dəm itsifet münkiri bilür
Qapularə derəm deylüp çəvidür.

Çü çifə talibidir münkiri-səg
Xəbisi-çiz, derəm, yaxşı kuyidür.

Eşidən münkirül-batıl sözini
Həqqə nisbet bilür kim hərzəvidür.

Bilən surətlə mə'ni, cəm'ü fərqi
Bilür ta cəm'ü fərqi məsnəvidür.

Məhəbbət aləmi dildür, dili bil
Ki, köhnəlməz, cehanun ol nəvidür.

İki aləm dile məzrə' olalı
Əkilən xərmeninün bir cəvidür.

Görən Şirinsifət hal aləmini
Dili bilür o mülküն əzrəvidür.

Günəş nisbet ziyadəndür cəhani
Ki, rövşən cüzvü küllün ol zəvidür.

Dil istə cəm ilə fərqi qılıü tey

Nedim, ey Gülsəni, şəh Rövşənidən
Nə desəm, surət içərə mə'nəvidür.

* * *

61. Girənlər gülşəni-eşqə özün bülbül, hezar edər,
O gülşən əndəlibini fəğandan naləzar edər.

Gülüstani-məhəbbətdə öten dəm bülbülü eşqün
Eşidən naləsin anun özün candan həzər edər.

Səkkiz cənnət dedikləri möhübbətdən behişt imiş,
O ədni istəvən asiq vəddisin rəhgüzar edər.

Açıla bir gülü eşqün müvəddət gülşəni içrə,
Anunçun gülşənin anım həzaran mürğizar edər.

Məhəbbət gülşəni içrə şəhidi-eşq olan, qəbrin
Təvafi-Kə'beyə nisbət mütaf üçün həzar edər.

Gülüstani-məhəbbətdən olan pərvərdə eşq ilə
Döñüben dərdinə eşqün cəmalin gülüzər edər.

Müvəddət gülşəni içrə qılan pərvərdə könlünü
Xəçən gül nisbət özini tikəndən xarizar edər.

Görənlər Gülşəni halın məhəbbət pərvərişindən
Edər gör Rövşəni eşqin nə vəch ilə, nəzar edər.

* * *

62. Könüldən talibə həqdən nidadur,
Məhəbbətdən nəmaz içün səladur.

Uyan eşq ilə vəhdətdən nəmazə,
Ana kəsrətlə qılmazlıx bəladur.

Vücud ilə qılan kəsrət nəmazın
Rəva demək ana çün nə rəvadur.

Eşitdün rədd edər fəhsahü münkir,
Nəmazuni kim ol dəxi xudadur.

Səladan dedi: "silə nedügin anla
Ki, həqdən müxlisə andan nəvadur".

İmami xas olan xəlq ilə həqqün
Hidayət aləminə müqtədadur.

Xilafətdən nəmaz olan imami
Məhəbbət aləmində Mustəfadur.

Ulu a'zəm olanə sor nəmazı
Ki, olan istifadən əşfiyadur.

Keramətdən bulan ixlas-məhəbbət
Mükərrəm xasi-həqq həm ətqiyyadur.

Nəmazını niyaz ilə qılanlar
Məhəbbət aləmində övliyadur.

Sorane Rövşəniyi Gülşəni der:
"Hidayət aləmində rəhnümədər".

* * *

63. Həqden özgə kim bilür adəm nədür,
Ana nəfxi-ruhənadən dəm nədür?

Sırr olan qüdrətdən Adəmi həyy demi,
Nəfx olan dəmdən dəmi-iqdam nədür?

Adəmi dəmdən göni qüdret vücud,
Dəmdən eqdəm adəmə həmdəm nədür?

Dedi: "Bəndən özgə həqq ol adəmi",
Kimse bilməz dəmdən adəm dəm nədür?

Dəmdən özgə sırrına ol adəmün
Sırr məhəllin kim bilisər məhərəm nədür?

Kim bilür qüdrətdən Adəm sırrının
Hikmətin, dəmdən dəmə münzəm nədür?

Sevübən sevdürən özin eşq ilə
Birdən iki vəch ilə vərhəm nədür?

Əvvəl-axır zahirü batın şühud,
Ani şandan dövt ilə müdğəm nədür?

Binəhayət kəsrət ilə vəhdətin
Dövr ilə seyran, bişü kəm nedür?

Nütfəyi-qüdət mütqəddəs Adəmə,
Ana olan atasuz Məryəm nedür?

Yeddi göz qətrəsi dəm behrinün
Kim bilür bir qətrədən ol yem nedür?

Rövşənidən Gülşəniyə soraram
Ki, dəmi-Adəmdən əqdəm dem nedür?

* * *

64. Səqəl yoldurana demən qələndər,
Təraş eylemədən özünü yeksər.

Qələndər der təraş edən vücudin
Qomayub bir qıl ondan qalə davar.

Qələndərdür təraş edən sərū riş
Utanmadan özünə hər gəda xər.

Qələndər derilür hər qarnıquli
Sığır nisbet edüp nəfsini pərvər.

Qələndər ana den gedə cəmalın,
Günəşdən məh sifeti nur ilə nar.

Qələndərdür bulan fəqr ilə fəxrin,
Qəniyyül-qəlb oluban etməgil cər.

Qələndər deyemezəm ölmeyənə,
Qərəzsüz biərəz pakize kövher.

Qələndər necə deyim hər gədayə
Ki, qoyur baş ayağə dileyüb fer.

Qələndər surəti mə'niyi-qələndər,
Çü mə'nidən olur surət qələndər.

Qələndər demə görüb her gədayə
Kolupdur biheya zən nisbet ol ner.

Qələndər Rövşənidən Gülşənidür,
Günəş nisbet cəhanda fərdi-kişver.

* * *

65. Çox istədüm, bənüm kibi bulunmaz eşqə kirdar,
Edəm ta ki, möhübbətdən bana həmdəm sıfət qəmxar.

Sınadum yaru kim, deyen bana yar olduğun bir-bir,
Neçə bir təcrübə edəm, qılıb həmdəm bana təkrar.

Şərəzden yarunem deyən olur düşmən bana axır,
Ədavətdən diler qanum tökübən içə ol xunxar.

Şərəzden həmdəmim olan bana müşini niş edüb,
Diler səncə revanını dönübən əf'iye ol mar.

Nedəm yar istəyüp çünki bulunmaz bişərəz kimse,
Çü olur yar kəm deyən ədavətdən bana əgyar.

Şərəzden çoxları gördüm səid ikən şəqi olur,
Edüb iqrarını revan bütlan ilə inkar.

Şərəz ümmül-ğəza demiş görüp məzidlərin, bildün,
Edindim hər fəsad əhli qılan dem şərrini izhar.

Münafiq, münkirü mürted əşərəz çoxları edən
Ki, andan müşrike dönüb olur cüz-küll nəcis murdar.

Şərəzdür qəsvəti qəlbün, döner daşə ki, yumşanmaz,
Edindüm cəhl ilə ondan hemaqət elmine izhar.

Ğerezdür nef ilə xərdən ne etsə aləmin xəlqi,
Odur cün xeyr ilə şərdən olan kirdar içün sərkar.

Ğerezsüz Rövşəni nisbət bulunmaz, Gülsəni, nedim,
Edəm ta biğərez anı sana eşq ilə həmkirdar.

* * *

66. Hər kimün “lövlək”ə sırrı iç ilə daşındədər,
Səltənet tacı əmirün sevgilü başındədər.

Gözlerindən rövşən olur çeşmi-mazağül-besər
“Qabi-qövseyn”ə işaret göz ilə qasındədər.

Kəm ömr ilə yaşın ol İlahi məzherin
Cün ezel kimi əbed hem əmr ilə yaşındədər.

Aləmi-hüsne məlahət pərvəriş verən gıda,
Şövq ilə şirin məzaqun sevgilü aşındədər.

Sorar hüsni ǵənasın, hər fəqire buni der
Kol əna fəqr ilə rindü urun qəllaşındədər.

Rövşəni, zövqin istə sən Gülsənidən şövq ilə
Cün şəkərdən datlu anun zövqi əyyaşındədər.

* * *

67. Yüzün həqdən qismi-şəmsi-zühadır,
Məhəbbətdən həbibə-kibriyadır.

Sacundur leyli qədrün, ey pəriru,
Ki, bin edən xeyirlü şəbnümadır.

Cəmalun qibləsidir Kə'bəyi-can
Ki tövqi-fərzi eyni-rəhnümadır.

Təvafi-kuyin edən mərdə nispət
Yeqindən bişəkk ol sahibəfadır.

Güneşden rövşən olur billah, ey məh,
Nə göz kim kurdur, ahun tutiyadır.

Könül Misrində hüsnünün mezadın
Eşidən der ana bin can bəhadır.

Vilayət ayinə gün kimi yüzün
Nübüvvətdən, ey məh, rövşən ziyyadır.

Nebiler sərvəri, şahi çü sənsən,
Məhəbbətdə meqamun istifadır.

Səninçün dedi həq, lövlakə, ey şəh,
Nə əmin ki, məhəbbətdən ədadır.

Məlazü məlçeyi sənsən qəmunun
Şəfaqət cüz'-külli səndən ricadur.

Əmusi Gülsəninin yöndəmində
Xilas olmağa lütfündən nəvadur.

Əbübekrү Ömər, Osman, Əliyi
Xəlifə bin imami-pişvadır.

Demiş bir müctəhid kim, şabi-şeyxin
Kim etse şer' ilə, qətli rəvadır.

Vəlidir cümlə əshabi rəsulun,
Vəliyi sevməyən işi xətadır.

Nəbivü Murtəza, sibtü zühəda
Xəmusi seyyidü Ali-əbadır.

Həsəndir qüdrətül-eynül-nübüvvət,
Vilayətdən həbibə Mustəfadır.

Hüseyn ibni Əli şahi-fütüvvət,
Şəhadətdən qətili-Kerbəladır.

* * *

Vilayət varisi, şahi übadın
Yəqini Zeynül-Abidin pişivadır.

İmami-ətqiya mə'sumi-Baqır
Vəliler sərvəti, həm müqtədadır.

Əlinin varisi elmi-əməldə
Bilindi Cə'fəri-Sadiq liqadır.

Nə deyim Kazimün kəzm ilə qeyzən,
Çü həqdən kezmə imrandan rizadır.

Qədərden razidir Musa Rza həm,
Nə gəlsə həqdən ana, cün qəzadır.

Təqiyi-sərvilayətdən Nəqi həm
Netə kim, Əskəri-sahiblivadır.

İmami-bəhcəti-həqq, rəhbəri-xəlq,
Bilün Mehdiyi, şəksüz, müctəbadır.

Buları sevmiyen münkir, münafiq,
Xəvaricü rafiziyü bihəyadır.

Məhebbət ali-əshabə gerekdür,
Sevən, varan, çü məhbubi-Xudadır.

Həqin sevgilü qulun hər ki sevməz,
İki aləmdə bil Həqdən cüdadır.

Seven al ilə eşhabın rəsulun
Həbib-i-Həqq, vəliyyül-ətqiyyadır.

Təəssüb tərkin uran Gülsenivəş,
Cün ondan qal edən əhli-həvadır.

68. Nedür yüzündən özge mahi-ənvar
Kim, ondan rövşən ola həqqə məzhər.

Yüzün bayramına qurban edübdi
Qılıb bismil tənum Allahu Əkbər.

Səba əaliyə qoxudur məşamə,
Məgər zülfündən oldu ol müənbər.

Bilindi cənnət olduğu yüzün, cün
Ləbündür onda olan abi-kövsər.

Dehanun kimi dürpəver gören der:
“Zihi dürçi-simin, pakizə gövhər”.

Yüzün nurundan oldu zahir əşya,
Na varsa görünən, ey şahi-sərvər.

Müqəddəs vəchün oldu əslı-surət
Ki, əhli-me'na ondandır sərasər.

“Ələm nəşrə” dürür sədrün bəyani
Züha-yüzündür, ey xurşidi-xaver.

Sənün vəchün görübən səcdə qıldı
Mələyik baş qoyub ərvahı-yeksər.

Qaşın mehrabidir beytül-ətiqün,
Yüzündür Kə'bədən qible müsəvvər.

Bilindi zahir olası vücudun
Ki, şanundur sıfatı-həqqə məzhər.

Vücudin künhünə irmədi idrak,
Təalüllah, zehi zati-mütəhhər.

Sənün vəchündən oldu həqq eşyadə,
Nə varsa kün-fəkan ervah olanlar.

Bu zərər cövhərindən mə'dəni-cud,
Nə kandandır bilinməz səndə cövhər.

Güneşnisbet verər ay yüzünə tab
Tecəlli qılıban hüsnün bərabər.

Cəmalun pərtəvidir rövşən edən
Gözün nurini, ey bədri-münevver.

Yüzündən zahir oldu dinü iman,
Nəmazü qibləvü mehrabü minbər.

Sənün vəchündürür həqqün kəlamı,
Oxunan dəxi Qur'an anı söylər.

Lebün zikridir, ey can, Gülseniyə
Ki, şəkkər kimi şirindir mükerrər.

* * *

69. Yüzün çün fitnəyi-axır zəmandur,
Qiyamət qamatün andan əyandur.

Çalub cəmmadədür xəlqün dilini,
Tətervəş gözlərin çün türkmandur.

Qaşun yüz işvə, dilin fitnədən yay,
Qurulmuş, çəkilüp tirü kemandur.

Nə deyüm, yox dəhanun vəsf-i üçün,
Vücudi çün ədəmnisbət nihadur.

Nəfəs sığmaz desəm vəsf edüb anı,
Yeqindir zənn ilə, sanının gümandır.

Görenler vəchüni eynül-yeqindən
Bilür, şəksüz, yüzün görmək əyandur.

Çatanda qaşu gözün bir yerə baş
Görən der: fitnəyi-dövri-zəmandur.

Neçün qiblə deməz yüzün görənlər?
Qaşun mehrabi çün ondan nişandur.

Təveccöh şəş cəhet vəchündə özgə
Yeqin sidq əhlində zənnü gümandur.

Gel, ey əhli-nezər, qanıma girmə,
Bilirsən şer' ilə çün qanə qandır.

Nəzər qıl Gülseniyə Rövşənidən,
Göresən ta iki ten bir rəvandur.

* * *

70. Küfri-zülfə yüzdə iman göstərür,
Küfrini imanə bürhan göstərür.

Kəşfi-qeyd edüb, şəhamətdən nəqin
Suretin mə'niyi-rəhman göstərür.

Gün yüzündən zərrənisbet ağızını
Aşikar adıme pünhan göstərür.

Mütləqi vəchün müqəyyəd qılıḥ
Xəlqə nisbət eyni-əyan göstərür.

Əvvəl-axır görmək üçün özünü
Batini zahir qılıb, qəlbi şan göstərür.

Geh sühuf, geh lövhü geh Ümmül-kitab
Oxunan vəchini Qur'an göstərür.

Yazılan səb'ül-məsani xəttini
Ayət-ayət setri-Fürqan göstərir.

Cənnətü firdövsü ədnı görmüşəm
Kim, yüzündən huru qılman göstərir.

Əyri tindən qeyrə göstərməz yüzin,
Vəsl umana eyni-xirman göstərir.

Bənd edüb hüsən iqlimində könlümü,
Geybi-çahini zənd ilən göstərir.

Keçdi ömrü Gülşənimün vəsl umub,
İrmədən vesline hicran göstərir.

71. Eşq ilə diriləli bildim, axı, can nədir?
Həyyi-hərir ta deyəm can ilə canan nədir?

Eşq ilə dirilməyen ölü imiş bildim uş,
Ölüye necə deyim əmr ilə fərman nədir?

Eşqle könül vermiyən, tənini can qılımınan
Desəm, eşitməz, inan, qətreyi-rəhman nədir?!

Eşq yüzini görəli dedim əletde: "Bəli",
Bildim əbəd, ezəli, əhd ilə peyman nədir.

Eşqə görə ey Xəlil, nə deyim etgil dəlil,
Vəsf-i-siffətdən cəlil, hüccətə bürhan nədir?

Eşqi-hevənə uyub sorma yetən arizə,
Bilmədin iblis anı, sən sana şeytan nədir?

Rövşəninün dərdini can verüban alalı
Bildim, axı, Gülşəni dərdinə, dərman nədir?

* * *

72. Bana cennət yüzündür ədn ilən hur,
Nədür vəchündən ayru xüldi-məshur.

Yüzündür qibləyi-əhli-nezər, çün
Qera xalun həcərvəş rükni-mənzur.

Yüzündən zahir oldu Kə'be xəlqə,
Anunçün zülfün ilən oldu məstur.

Mətayı cümlənün yer ilə gögдə
Bilindi vəchün imiş bəsti-məxmur.

Qaçan şəbber olur mehründən əsrük
Gözün kimi həmişə məsti-məxmur?

Çekeldən mu qələm lövh üzrə herfi
Qaşın herfi kimi kim gördü məstur?

Nə hicran oldu səndən bana ruzi
Vüsalun yerinə qurtarə məqdür.

Vüsələ doymaz isən, Gülşəni, çək,
Revan hicran ilə dəmanime-zur.

* * *

73. Dəmbədəm çün gözlərimdən qanlı yaş qəltən düşər,
Qətrə-qətrə san sədəfdən dürr ilə mərcan düşər.

Qönçəvəş qanım yüksəkden açılan dəmədə, degil,
Baş urub göydən yüz üzrə necə sərgerdən düşər.

Gülməyincə bəllü olmaz gülsifət yüzdən dehan,
Çün sədəfdən dolu onda durrı-can rəxşan düşər.

Gülşənara seyr edərən, ey güləndamım, görən
Benzədübən gül yüzüne özünü, xəndən düşər.

Salayım, dedim, canımdan geyret edüp sevgümi,
Ben nihan etsəm, könüldən suz ilə giryən düşər.

Göreli doğru əlindən qəddüni nunü qələm
İstiqamətdən dönüb beş hərfi kəc gerdan düşər.

Əhd edüp peymanını çün sindurur, ey rəqib,
Eylesəm şəyyad anunla, əhdərə peyman düşər.

Hesri-Misr örtü bürütən guya hüsnün gülünü,
Kim içüp abın həyatun, vərdinə reyhan düşər.

Cəzb edəli mehrün ilən helqeyi-zülfün, vəli
Tup dutub bisərü pa, zülf ana çövkan düşər.

Mehr ilə görüb cəmalun yandım, ey mehri-vərdi-gül,
Çahi-Yusif kimi canə əğərgəbün zindan düşər.

Rövşənidən Gülşəniyə emr imiş sevgilü can,
Anun üçün dildə mehri dəmbədəm fərman düşər.

* * *

74. Hin bir bievəz hüsн ilə dildar,
Hin varmı ki, edəm can kimi yar.

Hin bir qəlbə ari, zər kimi saf,
Dağılsun nəqqdi olan pakü dinar.

Hin bir doğru, sözlü, könli ari
Ki, inkar olmuya dildə iqrar.

Hin həq sözlü qurtulmuş həvədan
Ki, qılımğa həvəsdən fikrү köftar.

Hin əhdinə doğru, qövli-gerçək
Ki, iqrar edübən qılmaya inkar.

Hin ağzun kimi incusi sulu
Ki, pərvər qıla dolu dürü-şəhvar.

Hin məst olmayan qəflet meyindən
Ki, deyəm görübəni ana hüşyar.

Hin sindirmiyam ehəd etsə peyman
Və naəhli ki, deyim ben vəfadər.

Hin bir sırrə məhərəm həmdəm-i raz
Ka, faş etməyə razun sahibi-əsrar.

Hin insafı mürüvvət bizdə var demin
Ki, zülmə-cövr olupdur xəlqə girdar.

Hin həq verübən almax cəhanda,
Çü batıllə dolupdur şəhrü bazar.

Hin bir aşinalərdən kəsilüp
Həqq ilə yar olan, özinə eğyar.

Hin bir zahidü abidü riyasuz
Ki, virdi-girdi xəlqə ola səyyar.

Hin bir Gülşənivəş Rövşənidən
Sülük seyri bilmış sahibi-ətvar.

* * *

75. Qamətün görən əlifdən ibtidai-şan edər,
Boynun basubən şarəti-bisməli-Qur'an edər.

Nay ilə qılıb tilavət, tab ilə qılur səna,
Görübəni cim cəmalun cayun ər-rəhman edər.

Nöqtəyi-xalun xəyalı xal oluban gözüne
Dal zülfün bəndə salub qeyd ilə bican edər.

Zal ilə zillet verən nəfsinə zayı-İebb içün,
Rayı-izzət buluban sindən özün sultan edər.

Şini-kəsret terk edər ol, şın eql olduğuçün
Ta ki, sadı-vehdət anı əhlinə bürhan edər.

Bəndəlikdən Həq rızasın buluban ol Murteza,
Za ziyadan vəchin edən dəxi taban edər.

Ta qılıb teyyib qoxusun ol behiştı-dilberin
Məddi-zilin za anun gündən dəxi rəxşan edər.

Eyni-eşq edər nübüvvət aləminə eynini,
Eyni çün anı vilayet xəlqinə eyan edər.

Fı vefadə kamil olub tərk edənər vəchini
Qüdrətün qafından, ey can, aleme risman edər.

Kafi-küfri tərk edəndir əhli-dinü müttəqi,
Ol ki, ləmi-dildə sidqi-bigüman iman edər.

Mim məbdədən meadə irkürür əhlin təmam
Mərtəbə, menzil, məqamdan sırrını irfan edər.

Nuni-nurullah tühurin göstəribən sırtı- elin
Dönübən pergari-dövərə nöqtədən bürran edər.

Vavü hayə irən bilür nədür feyzü cud
Kim, əzəldən layəzali şan üçün dövran edər.

Ha tuyindən vücudin görsədibən şan ilə
Qüdsinün çünlüğünü sevübəni an edər.

Yey yetürür xətmə əhlin, Rövşənidən Gülşəni
Lam əlif kimi ki, sanının iki dən bir an edər.

* * *

76. Dəmbədəm sevdası eşqün əqlümi başdan qapır,
Dönübən məcnunə ondan oluram bən bixəbər.

Dəlü kimi daşa dənər oğlan-usəx göricək
Valehü şeyda bəni, aşüstə, heyran, rəhgüzər.

Soraram sərgəşə, bəndən kimsənə gördüm deməz,
Cizginən dövrəndən özgə gecə-gündüz sərbəsər.

Eşq ilə rüsva, məlamət olalı canım görən
Tə'n edüp der kim, məlamət görmədən bundan betər.

Dəli-uslu olduğumu bilməzəm, heyrət budur,
Dəlü kimi uslu halum necə fərq edüb seçər.

İtirən eşqün məqamın qapu-qapu gezübən
Gün kimi yerün yüzünə baş qoyuban dərbədər.

Bir sor axı Rövşəniyə, Gülşəni, nə mə'nidən
Gelmədən der, gelür olsam, dönübən sürər, qovar.

* * *

77. Qafıl olan bilmədi eşq ilə halum nədür?
Söyləyicək anlamaz, çünki məqalum nədür.

Eşq ilə heyrət bulan, istəyüb özün soran
Gözün açıp həqq görən bildi sualum nədür.

Oyanubən sevgilü uyxusunu tərk edən,
Düş görübən eşq ilə bildi xəyalum nədür?

Varlığın edən ədəm, yoxluğa qoyub qədəm,
Eşq ilə bilür o dəm hicri vüsalum nədür?

Nəfs ilə qılıb cihad, bulmağa həqden murad
Eşq ilə, ey Keyqubad, bildi qəbalum nədür?

Nəfsini öldürənə, can yüzünü görənə
Eşq ilə soran bilür rəsmi-vez-zalum nədür?

Rövşənidən görəli eşq ilə əhvalumi
Deyəmezəm, Gülşəni, nəqsü zəvalum nədür?

* * *

78. Eşqə münkir, aqile delü derəm, bixəbər,
Gövdənү qulü səfih, anə nə desəm, yarər.

Yeyüb-içüb sümərdür eksəri xəlqün tənin,
Çünki əzəl dedi həqq ana eşəkdən betər.

Danlamın eşək desəm münkiri-eşqə bəni,
Ta ki tuturux qıla ol təni tari-səqər.

Oxuyuban bilmədün, nardəvü qor olayın,
Ker degilsən eşit, "Həq" dedi nasü həcər.

Yeyübənү yatmağıl sığır kimi dəmbədəm,
Səndən əger yoğise çogi bəqərdən əser.

Kelb derəm göricek talibini dünyanun,
Çünki kəpək kimi ol leş gözədübən gezer.

Dünya içün hər yana yılma yekə it kimi,
Çünki dedi: "Cifədür dünyəyi" xeyrül-beşər.

Utab şeyi, ügündüb xoş, qəflet olup yemə,
Ta ki görən deməsün sığısifət yer, gezer.

Eşidübən sən gelü ker kimi eşitmədün,
Vəhy ilə tasər fəvaxu dedüğün məger?

Dünya içün düşübən tehlükəyə yılmagil,
Cadinü dil kimi seyr edübən bəhrü ber.

Odü su toprax bile ömrünü sərf edübən,
Cövhəri ömrün satub alma beha simü zər.

Doğru iken egrümlüp dünyəye meyl etməgil,
Ölübenü, ey fəna, egrı yolundan azar.

Xeyir ilə şərini dünya sayar, bil am,
Xeyrəni şərden tanı, etməyübən nəf' zerər.

Dön, yenə duruşmagil, yanar oda düşməgil,
Hirs oduna pişməgil, qılıb ol oddan həzər.

Hirs ilə çah ejdeha olur imiş, ey fəna,
Ane olan mübtəla başınədür şurū şər.

Qaruni-mal eyliyen bu dəmdəmi ol yalan
Yüz bin ana yüdülən həsr edübən kim sayar?

Hər ne ki Həqden irağ qıla səni, de nədür?
Həqq dilesən, batılı tərk edübən qıl güzar.

Rövşəni sevmədigi hər ne işe dünyədür,
Anun içün Gülşəni sevməyüb əldən qoyar.

* * *

79. Vay əger bu hüsnə, könlüm sormağə gəlməsə yar,
Həsrət ilə canum alur həddən aşar intizar.

Dilerəm dərman edəm dərəlümə den, nedüm,
İstəməz dərmanın anın bəndən ala dərdi, yar.

Dilesən heşrini taqun nəşr ilə görmək döñə
Atlanub seyran edərkən bir zaman ol şəhsuvar.

Bir demin yüz bin görüben bədəlini dilbərin
Valehü aşüstə, bixud, həsrət ilə məstvar.

Dilerem görmek yüzünü bir périnin, den nedim?
Görémézəm vəchin onun olucax bana düçar.

Nış-nuşu acı-datlu, mehrü lütfin bir görüp
Xövf edərəm dilbərümən etdüğindən ixtiyar.

Eşq ilə bixud olanın heyret ilə dəmbədəm
İxtiyarın tərk edəndir sevdüğindən bəxtiyar.

Rövşəninün mehri ilə Gülşənidən zar eşit,
Ön-önə qoşub ötüşür endəlib ilə həzar.

* * *

80. Hüsnün qiyamətində həşr içün səladur,
Bədel olan cavandan nəşr ilə mübtəladur.

Çalındı suri eşqün gər kər degilsən, eşit,
Bu nəğməvü nəvadə eşq əhlinə nidadur.

Hər dem nəvayı-üşşaq der təntəna-tənani,
Eşitməyən bu dəmdən eşqile binəvadur.

Zahid quru həvesden yüzünü yere sürmə
Xüş edübən tənünü, çün tapduğun həvadur.

Abid necə qılursən vəsvas ilə nəmazi,
Bilməzmisən kim, ondan, qıldıqların hübadur?

Sufi riyayılıq çoq sallama başun, eşit:
Zırqün tuyuldı ondan seyd etdüğün xənadur.

Zənnü gümanü şəkdən qılmağ əməl yəqinsiz
Ey münkir, eşidürsən mə'zur içün rəvadur.

Çün sayrı kurü əxsəq müztər kibi degilsən,
Pəs kurü kəri-cəhlin başunə nə bəladur?

İste səvadi-ə'zəm bu Misri-came' içre
Anunla qılı nemazun k'ol qütbə-övliyadur.

Cüm'e cəmaət andan fərz oldu əhli üçün
Dilin kim, ondan özgə məqbəli-kibriyadur.

Cüm'e günü qopar xəlqə qiyamət eşit,
Bən deməzəm buni, çün qövli-Mustəfadur.

Yusifsifət bu Misrə kimdir imamini bil,
Me'sum olan onuntək aləmdə müqtədadur.

Adinə noldugunu kim bilür, eşidərəm,
Adinədür deyübən çün cüm'əye nidadur.

Adinədir əlamət kim qopurə qiyamət,
Ba həqiri-xəlq işaret k'ol gündə macəradur.

Bul yövmi-din imamın, cüm'e bilüb məqamın,
Kamillərin təmamın k'ol xəlqə rəhnümadur.

Cüm'e günü yəqindir, kimani əhli-dindir,
Ol sırrı-dini bilən həq ilə aşinadur.

Cüm'eylə fərzi-eyni həqqül-yəqinlə qılan
Xəlqə imamü mə'sum, hadivü pişavadur.

Hər bixeber yəqinsiz cüm'e günün nə bilsün,
Çün o günü bilənlər məcmuyi-ənbiyadur.

Cüm'e günü təcəlli yövmil-bəqayımış, bil,
Kəsrətdən itən içün vəhdət dəmi liqadur.

Kövni-Rövşənidən vəchini cüm'e görən
Bilür ki, Həqqə məzhər ayinəyi-bəqadur.

Çün cüm'ənün sıfati gelməz bəyanə, leykən
Qılsam, sıfati anun cami-cəhannümadur.

Çün cüm'e din günüdür ayrılma bir dəm ondan
K'ol gündən ayrılanlar həqdən yeqin cüdadur.

Cüm'e sanub nəmazın, kəsretlə çoq qılanun
Təsbihü virdü girdi ol qılmadan riyadur.

Çün cüm'e həcci dedi, müşkillərin eşitdük,
Ol səveri-risalət kim adı Mustəfadur.

Cüm'e günü təvaf et miskinlərin həccini,
Çün mürdəden duxulun ol təvafçün sənadur.

Adına həcci-ekber görən qılur nəmazun,
Görməyen ol səlati qılmadı, çün əmadur.

Cüm'e cəmaət ilə qılan bilür imamın,
Görüb imamı-cüm'e ol cəm' üçün səladur.

Həqdən "Ələst" eşidüb, dedin "Bəli" əzəldə
Ol əhdə qıl vəfayi kim çarəsi ədadur.

Oqu biəhdi, oxu o fi biəhdiyilə
Bil fərzi-eyni sanə k'ol əhdile vəfadur.

Əhdini sindirandur xayın əmanətinə,
Üzari-biheqiqət azğunsifət, değadur.

Hər münkiri-müanid mö'min sanur özünü,
Bilmez seidə münkir, münkirü-əşqiyadur.

İslamü şerhü təqva, zəhdü selah ilə cəd,
Vird ilə girdi-abid xudkari-övliyadur.

Cüm'e cəmaət ilən, ey Gülsenə, qılan, bil,
Gün kibi Rövşənidən xəlq içrə rəhnümadur.

* * *

81. De bana arif isən, Həqq ilə izhar nedür?
Batinin zahir edən şanını muxtar nedür?

Vəhdətin kesrət edüb eşq ilə yüzin görən
Binəhayət, bana de, gördüyü didar nedür?

Bir iken iki nədən görünür eyni-əyan,
Ziddünə, ağrı qəra yar isə, eğyar nedür?

Əvvəl-axır de bana zahirü batin kimi sən
Yüzni görmək üçün bunca tələbkar nedür?

Soraram adəm isə surəti-rəhmanə gəz,
Geybə inkar edübən, şahidə inkar nedür?

Nə satılıb-alınur açılavlı iki dükkan
Nə meta üstünə yüz bunca xırıdar nedür?

Bir şey üçün açılub iki dükkan bey'ü şira
Binəhayət olanun satüvü bazar nedür?

Yeddi gün cizginibən yer yüzünə leylü nehar
Nə dilər seyr edübən gərdişi-təkrar nedür?

Açı-datlı nayise şəhd ilə şirin bana den,
Nuş ilə nişə görə xar ilə gülzar nedür?

Küfrü iman, nerədəndür məlekü məzhəbü giş,
Mö'minü kafir olan həm təbii zünnar nedür?

Aysifət gördün isə vəchün nuri-əbədi
Gün kibi ol əbədi nure görə nar nedür?

Xeyrү şərirdən olur nəf'lə zər bir iken
Xeyrə görə görünen şir ilən əşrar nedür?

Yerü gög əslı nedür, ərş ilə kürsi kimi den,
Ayü gün, yıldız ikən tabışı-ənvar nedür?

İnsü çin, divü pəri bir dəm iken kün-fekan
İki yüzdən görünən gərdişi-dövran nedür?

Musavü Tur nedür, həm şəcerü nur nedür,
Yədi-beyzavü esa, mö'cüz ilən mar nedür?

Den nedür sirri- “ənəlhəq” bana sübhan ilə,
Həm ol ismi deyənə rişə ilən dar nedür?

Soyunub ari olan “fərdü” “mütərrəd” der iken,
Xırqəvü tacə görə sarduğu destar nedür?

Sore gör müşkilini həll edənə talibin,
Qılı asan sana, ta müşkilü düşvar nedür?

Dönüb iblisə deməgil, ana xeyrүn gelüb,
Fürsətün fövt edüben qıldığun əsrar nedür?

Adəmə səcdə neçün qıldı məlayik, de bana,
Dutuban əmrini Həqqün, ana iqrar nedür?

Sevibən nəfsini tapan, özünə büt kibi deyən
Verübən nurun ana, alduğu şeyyi-nar nedür?

Nişə yer sakin olub göğdə bulmadı qərar
Den bana sakin olan hikməti-səyyar nedür?

Nöqtəyi-məhvəri nisbet dönübən çərxi-fələk,
Dəmbədem dövrə görə gərdişi-sərkər nedür?

Nöh fələk taqını görüb bana den bildigünüz,
Bu imarət yaradan hikməti-me'mar nedür?

Kə'bəvü deyrindir məscidü meyxanəsifət,
Bir iken həqqün evi iki olan dari nedür?

Bana den nam ilə nəngi nə bilür aşiqü mest,
Dəlirüb eşq ilə rüsva olana ar nedür?

Deməgüz məqbulə medber edüben fikri qiyas,
Bilmədən məqbül üçün rədd ilən idbar nedür?

Eşidüb yarun adın bilmezəm kimdir anı,
Anun üçün soraram gördüğümə: “Yar nedür?”

Eşq imiş bari-möhübbət ki, “əmanət” dedi Həqq,
Götüren Gülsəni nisbat bilür ol bar nedür!

* * *

82. Bana müşkül olan halsuz vücud ilə ədəmdəndür
Ki, cüz'-küll suretü mə'ni nə vəch ilə qədəmdəndür.

“Nəfəxtü fihi min ruhi” müsəvvə cism olan bilür
Ki, ol müqəddəs dəm vücudindən nə dəmdəndür?

Bu odü yelü su, toprax degül təxmir olan tiynət,
Müqəddəs cismindən ünsür olan ruhani dəmdəndür.

Eşidübsən “min el-hadən” heyatini cü əşyanın
Gər duyubsan menin anun, degil, əslı nə yəmdəndür?

Qiyamət suri kibi çün dirildir ölüyü dəmdən,
Məsihadan eşidüben kim edür kim, bu dəmdəndür?

Əzəl camin içən bilür əbəd sərxoşluğu nedür,
O meydən olmuyan sərxoş sanur camini xümdəndür?

Degil, ey Gülsəni, halun nedəndür Rövşəni ilə,
Fərehdən hüznini görən sanur hemm ilə əgomdəndür?

83. Nerdən alur ney dəmi, dəm əzəl adəmdədür,
Adəm isən duy nədür dəm ki, bu dəm dəmdədür.

Ney sözü budur eşit, nale qılan dəm nə der,
Nəfx olunan adəmə həy dəmi həmdəmdədür.

Işter isən hey dəmin, beydən eşit bir nəfəs,
Sanma o dəm daimi İsavü Məryəmdədür.

Elmi-lədündən səbəq oxuyuban dutmə dəq,
Vəhy ilə ilhami-həq adəm olan dəmdədür.

Ney dəminün dəmbədəm etdigi fəryadə bu
Həmnəfəsüm verdüyü həqq ilə çün dəmdədür.

Arturan özin bu dəm eksiliüb olur ədəm,
Ömri anun dəmbədəm artmayubən kəmdədür.

Hökmi-Süleyman yüzün istəyenə bul derəm,
Barmağına taxmağa dil kimi xatəmdədür.

Könlüm üçün gözlərüm qara geyüb yas dutar,
Boyadubən kisvətün mərdüni matəmdədür.

Könlü qarannış görə bir nəzər edüb degil,
Rövşən ola ta sizə həmm deməden əmdədədür.

Bəhri-Ədəndir məger çeşmələri çeşmimün
Kim, sədefindən dolu görünür ol yəmdədür.

Həsrət əlindən müdam axıdiyor gözlərün
Yaş yerinə bax, ecəb, qani rəvan dəmdədür.

Ayinəyi-cənnüma Gülsəni mir'atidür,
Rövşənidən güzgini sanma həmin cəmdədür.

84. Bənüm könlüm alan dilber gəlür derlər, gəlür derlər,
Gözəllik mülkincə sərvər gəlür, derlər, gəlür derlər.

Bənüm canumə can olan, könül mülküne xan olan,
Quluna şahi-can olan gəlür, derlər, gəlür derlər.

Yenə hüsn elinin şahi, gözəl iqliminin mahi,
Eşidüb dərdi-dil ahi gəlür, derlər, gəlür derlər.

Nedim hər kim ami sevər, ana can verməgi edər,
Anunçun yetənə sorar, gəlür, derlər, gəlür derlər.

Dilərəm yüzini görem, görəndə ana can verəm,
Nedim hər kimə kim soram, gəlür derlər, gəlür derlər.

Yenə ol surəti-rəhman ki oldi nəfxədan insan,
Könüller Misrinə sultan gəlür, derlər, gəlür derlər.

Görənlər Aydın elində ziyadən rövşən edəndə
Sana, ey Gülsəni, bunda gəlür, derlər, gəlür derlər.

85. Nedim könlüm alan dilber gedər derlər, gedər derlər,
Bəni Məcnun tək ol Leyli edər derlər, edər derlər.

Qapub əqlümi başumdən, qomadı bilgu huşumdən
Soraram yad-bilişümdən gedər derlər, gedər derlər.

Nə sevdadır deyniz bana, eşidüb qalmanız yana
Könül bəndən qaçub, ana gedər derlər, gedər derlər.

Eşitdim eşq ilə sevda qılardır aşiqi-şeyda,
Düşüb dəlü kibi tağə gedər derlər, gedər derlər.

Nedim, ey ushular, degüz, dəlürmədən əməm yegüz,
Çü başdan əqlümi yaz-güz gedər derlər, gedər derlər.

Görüb eşq ile medhuşı, bilün aşiq o bihuşı,
Çü edin eql ile huşı gedər derlər, gedər derlər.

Eşitdim Gülşəni sani doğaldan Rövşəniyə gün
Ziyaden Aydın elinə gedər derlər, gedər derlər.

* * *

86. Ədəm yoqdur sübutinə şeyün gənci-ğəmi derlər,
Təəyyün bulmuyan zatə vücud ilə cəfa derlər.

Hüvəl zahir ziya nisbet mütəhhərə olub mezhər,
Nə qoydi zahir etmədən ki, bilmədən anı söyler.

Ədəmlə mümtəni' qoymaz zühuri-məzhəri gülün,
Çü olmaz ziddü nedandə ədəmlə mümtəni' neylər?

Təəyyünsiz vücudini ədəmdə sabit edəndən
Soruban gənci-xəfi sırrın faş etmədi bilənlər.

Əmədə yox celi kimi xəfi şey çün təəyyündən,
Nə desün pəs təəyyüsüz sübuti tə'bır edənlər.

Ədəmdən daxi məxfidir vücudi sabit əşyanım,
Anunçun söyləyə bilməz nedir keyfini görenlər.

Ziyayı-Rövşəni zerre qılalı Gülşəni vəchin,
Ədəm nisbet vücudini o zərrədən güman eyler.

* * *

87. Coq istədim bənim kibi bulunmaz eşq ilə kirdar,
Edəm ta ki, məhebbətdən bana həmdəm sıfət qəmxar.

Sinadım yarınam deyən bana bar olduğun bir-bir,
Necə bir təcrübə edim qılıub hər dəm bana təkrar?

Şərezdən yarunəm deyən olur düşmən bana axır,
Ədavətdən diler qanum dökübən içə ol xunxar.

Şərezdən həmdəmim olan bana nuşını niş edüb
Diler sanca rəvanumi dönübən əf iyə ol mar.

Nedüm yar isteyüb, çünkim bulunmaz biqərez kimsə,
Çü olur yarunəm deyən ədavətdən bana egyptar.

Şərezdən çoqları gördüm sə'id iken şəqi oldu,
Edüb iqrarını həqqə, rəvan bütən ilən inkar.

Ərəz ümməl-fəsad imiş görüb övladını bildim,
Edən mərdüm-fəsad əhli qılan dəm sırrını izhar.

Münafiq, münkirü mürtəd şərezdir çoqları edən
Ki, andan müşrike dönüb olur çuz'-küll nəhsü murdar.

Şərezdən qesveti qelbün döner taşə ki, yumşenməz,
Edən dəm cəhl ilə andan həmaqət elmine əsrar.

Şərezdir nəf' ilə zerdən nə etsə aləmin xəlqi,
Odur çün xeyr ilə şerdən olan kirdar üçün sərkər.

Şərezsüz Rövşəni nisbet bulunmaz Gülşəni, nedim?
Edəm ta biqərez anı sana eşq ilə həmkirdar.

* * *

88. Kənül kim sevgiliü Həqqin əvidir,
Çü sevdilə Həqq anı, sən də səvidir.

Məhəmməd qəlbini bil ərşı-e'zəm
Ki, rehmani sıfətlə müstəvidir.

Şəriətlə eməl qılan təriqi
Həqiqət rəhberinin birevidir.

Şəriətdir sirati-istiqamət
Ko'nunkı yola giren dil qəvidir.

Həqqə batıl deyən münkir, münafiq
Seadətsüz şəqi, gümrah əqidir.

Ay ile günsifet birdən ikisüz
Şəriətə həqiqət mültevidir.

Şəriət tərkin uran mülhədə den
Dönüb şeytanə, məxluqun dividir.

Məhəbbət aləmi dildir, dili bil
Ki, köhnəlməz cəhanun ol nəvidir.

İki aləm dile məzre' olalı
İkilik xərməninün bir cəvidir.

Görən Şirinsifet can aləmini
Dil bilür olmagun Xosrəvidir.

Güneşnisbət ziyadandur cəhani
Ki, rövşən cüzvü küllün ol zəvidir.

Dil sənə cümlə fərqün qılıb teyy
Çü fərq ol cəm' olanun pərtəvidir.

Nedim, ey Gülşəni, şəh Rövşənidən
Nə desəm, surət içərə mə'nəvidir.

* * *

89. Könül eşqün cəmalın görmək istər,
Nədir keyfiyyətini andan ister.

Dilər mir'ati-eşq olmax anunçun
Könül yüz jəng, pasın silmək istər.

Könül badi-həvədən eşqə uyub,
Qərarın biqərarın bilmək istər.

Nedim könül elindən bilməz oldum,
Çü eşqə her nəfəs can vermək istər.

Həvəyile hevesdən gördügüni,
Nedim, könül elindən, sevmək istər.

Rəqibi it kibi dilbər yanından
İraqdan, "çıq", -- dəcüben sürmək istər.

Nedim ey, Gülşəni bu zülmət içərə
Dəmadəm Rövşəniyi görmək istər.

* * *

90. Həqqün yoluna sidq ilə girən bişək fərid olur,
Qılan inkar şeyxine mürid ikən mərid olur.

Dutuban əmrini şeyxün qılan xidmət nə buyursa,
O qulluxdan bulub şəhər Cüneyidü bərid olur.

Şəqavət tərkimi urub seadət yoluna girən
Dönüb yolu daş bəliyyə məqamdə Bu Səid olur.

Həqqə inkar edən kimse dönüb şeytanə surətdən,
Inanmayub Beyazidə, derəm, şəksüz, Yəzid olur.

Sirati-müstəqim içərə hidayətdən yola girən
İmamət buluban həqdən xilafətçün rəşid olur.

Müvayyes yövminə şandan eşq ölüməz cədid olur,
Vücudunu ədəm nisbət məcmu' məzher əbid olur.

Bulan qurbini aqildən məhəbbət fərəhin eyni
O eyni fərz olan dəmdə müddətdən şəhid olur.

Lecacətdən həqqə batıl deyəndir hərzə qal ilə
Ki, şeytan nisbət ol müğri zələletdən ənid olur.

Məgər xənnasü rüsvayə veripdir könlünü münkir
Ki, onlardan anın kimdi azanlar çün şədid olur.

Örümcek kimi fikrindən düzər fasiq xiyalını
Ki, ol dame məkəs nisbet düşən kimse qədид olur.

Məhəbbət babının hər kim diler açılmasın Həqdən
Beyani-Gülşəni nisbet o qapudən kəlid olur.

Girübən Aydın elinə ay ilə gün sıfət görsəm,
Ziyadən Rövşəni vəchin bana novruzü eyd olur.

* * *

91. Məhəbbət mülkinə giren həqün beytin təvaf edər,
Çü teyyüb edübən könlən təharətdən mətaf edər.

Nədür qüdsü həram Kə'bə dili-mö'minan özgə kim
Ki, həqq anub kəlamından adın "kaf" ilə "qaf" edər.

Bəsayet hərfidir qəlbin olan qəlbindən əsması,
Müsəmmə sirridir məxfi, rümuzi-kafü kaf edər.

Əmanət sirridir məxfi rümuzi-kafü nun başəd
Ki, ərif lam ilə mim andan kitabəti-səcaf edər.

Dileyən xəlvətin eşqün məhəbbətdən vücud ilə
Ədəm nisbet məqam içərə dilindən e'tikaf edər.

Çəzayı-əkbər istəyən qərəzsüz vəchi Həqq üçün
Dilər öldürə nəfsinün həvasın, çün təvaf edər.

Həvədir çünki şeytani həvesdən nəfsi tağinün,
O yeldən nəfsi-emmərə həqə batıl xilaf edər.

Qılan teslim ilə səddin məhəbbət eşq ilə şərhə,
Bulub vüs'ətlə sədr andan müvəddət, çün şəqaf edər.

Müvəddət eşqilə bulan süluki seyrinin xətni
Olub mütləq-təqəyyüddən rəvanini mə'af edər.

Nedim, ey Gülşəni, eşqün məhəbbətdən rümuзini,
Deyən dəm hər qəni münkir bənümlə ixtilaf edər.

* * *

92. Məhəbbətdən zühurun bulan qüdrətdən adəmdir,
Nəfəxtü fih min ruhi dəmi-hikmətdən Adəmdir.

Əzəlsüz biəbed mezher vücud ilə ədəm nisbet,
Müqəddəs anü şan ilə olan fitretdən adəmdir.

Nə evvəl var, nə xud axır məhəbbətdən zühur ilə,
Olan batıl sıfət zahir xəmu ruyyətdən adəmdir.

Əmanət sirri neydügin sorana eşq ilə bir dəm
Məhəbbətdən zühurini bulan qeyrətdən adəmdir.

Bir iken ikiyə nisbet edən qeybin şühudini,
Sevübən sevdürən vəchin xəmu manəndi-adəmdir.

İki alemde bir yüzdən olan mir'ati cüz', küllün
Qılan dəm kesrətin vəhdət, demək, suretdə adəmdir.

Təcəllin məzherin içün tükenmez vəch ilə andan
Nehayətsüz şeyün ilə olan rətbindən adəmdir.

Mələyikdən olan ə'ləm cüzü küll ismini bilür
Müsəmmədan bəyan edüb verən xeyrətdən adəmdir.

Cəhani-əşqi xəlvətgah şəhadətsüz görən bilür,
Məhəbbətdən sevüb vəchin edən xəlvətdən adəmdir.

Bulan fəqr ilə fəxrini əhinən zaresi nisbet
Təqəddüsən bilinməyen xəfi qurbətdən adəmdir.

İradetdən sevilüben müvəddət məzhəri olan,
Şəfi'i-cüz', küllün Həqdən olan rəhmətdən adəmdir.

Nedim, ey Gülşəni, sırrı-xəfidir Rövşəni vəchi,
Anunçun deməzəm görən yüzün qüdrətdən adəmdir.

* * *

93. Kim bilisər eql ilə, eşq ile seyran nədir?
Birdən iki vəch ilə dövrə görə şan nədir?

Əvvəl ilə axırın zahir edən batının
Nisbət ilə dembədəm şanə görə an nədir?

İki cəhan bir ikən kim bilisər bicəhat,
Hikməti-firqət olan aləmi-insan nədir?

Sevübəni sevdürər eşq özinə vəchini
Kim bilisər sevgüdən etdüğü cövlən nədir?

Elmini eyn etməyən, eynini həqqül-yəqin
Bilmiyəsər şəksüzün elm ilə ürfən nədir?

Eşqü məhəbbət rəvan ay ilə günəş sifət
Mehr ilə dildən-dilə qıldıği seyran nədir?

Sırrı-nəfəxtü dəmin qeybə şəhadət verən
Kim bilisər olmadan can ilə canan nədir?

Hər ki şərabın zühur içmədi, bilməz desəm
Təhurlə sırrı-kəlam, vəhy ilə Qur'an nədir?

Kim bilisər vermədən sevgili vəchin həqqə
Eşqü məhəbbət dəmi, mürğinə ehsan nədir?

Nə deyübən anladım sidqi-cinan neydüigin,
Ta biliələr qeyb içün sidq ilə iman nədir?

Rövşənidən Gülşəni cəm'ini qərq etməyən
Anlayamaz bin desəm cəm' ilə fırqan nədir?

* * *

94. Bənəm mütləq sıfət qeyd ilə zahir,
Nə evvel var ana nisbət, nə axır.

Sevübən sevdürən vəchümi həqdir,
Məhəbbətdən olub hər şandə nazir.

Bənəm nəfsü kəlami seyr edən dəm
Həvadisdən edən qəlbini tahir.

Vücudimə ədəm olmadı tari
Çərəz nisbət qılıb pərvər cəvahir.

Məlahət iqlimində kani-məlhəm
Ki, andan zövq edər hər hüsne fatir.

Bənəm qüdrətdən əvvəl məzhəri-eşq,
Müvəddət aləmi məhbubi-qadir.

Əzəlsüz biəbed şan ilə anum
Olur dövrə görə vəchə məzahir.

İki aləmdə bənəm bir vəchə nisbət
Ki, gah məclayı-lütfət, gahi faxır.

Məhəbbətdən bənum çün natiq oldu,
İradət deyübən lövlaki-bahir.

Bənumcún yarəldildi iki aləm
Ay ilə gün sıfət dövr ilə dair.

Bənum vəchüm görenlər gece-gündüz
Məhəbbət eşqile olalı sayır.

İradetdən məhəbbət göz açan dəm
Bana qıldı nəzər ol eyni-basır.

Bənum vəchüm görüb çeşmi-bəsirət
Cəmalum tabışında oldu hayır.

Kimə sorub bilib tə'birin anun
Bulunmaz çün o elmə görə mahir.

Nə duşdi, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Yuxudə gördügin hüsn ilə nadir.

* * *

95. Dəlü kimi aşiqin halinə her kim güller,
Ustu degil ol bilür kim, delidən us dilər.

Həleti-eşqi görüb qal ilə tə'n eyləyen
Alim işe cahilün yolun urar bixəbər.

Həleti-eşqi qiyas edənə yoxdur səma',
Ol nəzər ehlidir "Həqq" dedüğü kurū kər.

Münkirə sormun görüb həqq ilə batıl nadir,
Fərq edüb ağrı qara çün seçəməz bibəser.

Kurə xerec yox dedi əxsəğü sayru kimi,
Vəhyi-kəlam içrə həq sorman ana xeyrү şer.

Ağlamadın halına necə güləm görübən
Batılı uyub həqi hər kim əlindən qoyər.

Rövşənidən Gülşəni elmə görə ta desün
Cahilü nadanə kim eybini sanur hünər.

* * *

96. Mütləq degüz azad edən qeydi-cəhəndə can nadir?
Kəsrət olandan keçəli "vəhdət" sözün – "canan" nadir?

Ustu olanlar dəlürməz, şahlıq qılanlar qulimez,
Həqqə mükərrəm ulumuz, sultanlara sultan nadir?

Hüccət sorana, ey xəlil, həqqün kəlamı pəs dəlil
La bə'r füqulu-l-cəlil bilinməyən bürhan nadir?

Eşqün şərabindən şəfa istəyənə dərdə dəva
Könül verüb gel, bildügiz dərd əhlinə dərman nadir?

Qopdu qiyamət xəlq üçün, sorubən həşüm eşidün,
Gəl, gör günahın dərt ilən, ol gündəki mizan nadir?

Çün həqq içün yoxdur məkan, hem gecə, hem gündüz zəman
Bəs den bana surü hesab, yarağ içün divan nadir?

Ey müşkil bana həll olmıyan budur, eşit,
Sor Rövşənidən əmr ilə canım deyən fərمان nadir?

* * *

97. Dildir ərzüllahi-vase', dile gir,
Şərh edübən sədri-dilün, dile gir.

Qəlib edüb qəlbünü, qəlibi qəlb eylə
Dil dilin dile, candan dile gir.

Narını nur edübən nurini nar,
Püxtəlüğçün pərvəriş təbdilə gir.

Sədrünü şərh edübən təslim ilə,
Eşq ilə can yoluna dil dilə, gir.

Sırr ilə candan açub eyni-fəvad
Görməgə vəchüni andan dilə gir.

İtirüb özün məhəbbətdən təmam
Hübbədən qəlb ilə qəlbün bula, gir.

Behcə mülkin teyy qılıub talib rəvan
Mehcə içün dil dilindən bula, gir.

Tövrini teyy qılıubən seyrü sülük,
Eyləsen cəm ilə fərqə k'olə gir.

Əvvəlini eşqə təslim edübən
Kesrət içərə vəhdət andan ala, gir.

Seyr edib “lillahi ela mə’ləhu”¹² bila
“Fi və ən billah vəchün”¹³ salə gir.

Rövşənidən güzgü kimi könlünü
Seyqəl edüb dili candan sile gir.

Bəhrü mekandan vücudun dərini
Bulmaq üçün ol dənizə dala gir.

Bərzəx olmə məcmə’i-bəhreyn üçün
Varlığı ilə yoxluğununu sala gir.

Xızır ilə Musasifət seyr edübən
Zahire batın halından qale gir.

Məcmə’ül-bəhreyn dalubən çıxar
Dürrini əbnayıçün, irsələ gir.

Bəhri-qeyb içərə şəhadət dürrini
Pərvərişdən dalub alub k'ole gir.

İki bəhrün arasında bir dexi
Görsədənsən özünü tərk eyle gir.

Tey qılıuben kəsrət olanun təmam
Vəhdət ilə sərxənidən yola gir.

Bənlilik ilə demə dil yolunu,
İstər isən bənlilik andan, ala gir.

Seyr ilə nəqsün kəmələ yetirüb
Düninə təkmil üçün ikmalə gir.

Dur icmal ilə təfsilə biriş,
Dürr ilə məqbul olan icmalə gir.

Məhv edüb isbat ilə səndən vücud,
Nəqş ilə neqqas nisbet hale gir.

Həzf edübən hərfi-illət olanun,
Nəsxəni məhv edə gör e'lalə gir.

Tərk edib ifrat ilə təfritüni,
İki yoldan övsəti-təqdilə gir.

Bilübən nədir səlevatü bəsti
Cəm'i-cəm ilə nəmazun qıla gir.

Cəm'i-cəm ilə bir edüb fərqini,
Fərzi-eynün eyn edüb iclalə gir.

Qıl şəhadət səbrinə dildən təriq,
Bu şəhadətdən ana geyb ilə gir.

“La” məqami dilesən qılıməx məqam
Eynüni görmeyibən eyb ilə gir.

Mə’niyi-iqan budur, anla kəlam,
Ol məqamun qeyni, qeynün ola gir.

Boşəlubən ay kimi nurdan təmam,
Gün kimi suyi-ziyadən dolə gir.

Bil nədir bivəmə’ni seyrin o dəm,
Hal ilə qaldan köçüb əhvələ gir.

Gece-gündüz yoxdur anda həm məqam,
“La” məqamdan fikr ilə amalə gir.

Əbdi-mütlöq ol, salub qeydi təmam,
Pəs übudətdən o dəm isalə gir.

Cüzvü külldən nən var isə azü çox
Tərk edib təfsilini icmələ gir.

Qomə qale öz vücudundən esər,
Xırqən edüben ədemden ana gir.

Tərk ilə təcridə iriş, fərd olub,
Andan urub tacı başə, dale gir.

Nüqtəyi-tövhid edüben dönməsin
Ta cünun ol dəmde daldan zalə gir.

Ölübən diril, dirilə ölmədin,
Bu qəbadən çıxub, andan şalə gir.

Ay ilə günəşsifət Aydın elin
Rövşən edən tab ilə timsalə gir.

Rövşənidən Gülşəni pərvər bulub,
Aləmi suzi-ziyadən bula gir.

* * *

98. Bana sənsiz cəhan, ey can, gərəkməz,
Gece-gündüz gəzən dövran gərəkməz.

Yüzündən özgə mehrü mahə nisbet
Gözüm nuruyılə geran gərəkməz.

Başum tıp edəli çövkani-zülfün
Çalan meydanda sergədan gərəkməz.

Bana cennet yeter yüzünü görmək,
Məzaqi-hur ilə qılman gərəkməz.

Ləbündən kövser içən dirilib der:
– Xızır kimi bana heyran gərəkməz.

Sənün şövqündən özgə zövqi-şirin
Tənimdə can ise, bir an gərəkməz.

Əməndür lezzətü eyşüm məzaqi,
Könül andan derəm şadan gərəkməz.

Könül fikri kimi başda xeyalun
Yetər bana, sərү saman gərəkməz.

Eşitdüm Rövşəniçün Gülşəni der:
– Bana sənsiz cəhan, ey can, gərəkməz!

* * *

99. Bana canü cəhan sənsiz gərəkməz,
Behişt-i-cavidan sənsiz gərəkməz.

İki aləmdə sənsən istədüğim,
Anunçün inü an sənsiz gərəkməz.

Nəyə baxsam yüzün görmək dilərəm,
Nihanü həm eyan sənsiz gərəkməz.

Nedür vəchündən özgə zahir, ey məh,
K'oni deyim rəvan sənsiz gərəkməz.

Tənimdə cani-şirin təlx olan dəm
Derəm zövqi-rəvan sənsiz gərəkməz.

Eşitdim Gülşəni der Rövşəniye:
– Bana dildən bəyan sənsiz gərəkməz.

* * *

100. Bana sənsiz cəhan, ey can, gərəkməz,
Tənimdə səndən özgə çan gərəkməz.

Devasuz dərd imiş eşqünü bildüm,
Deva istəməzəm, dərman gərəkməz.

Dəlil istəyənə eşqünə hüccət
Verüb canum, derəm, bürhan gərəkməz.

Könül Misrinde Yusifdən əzizim,
Çü sənsiz özgələr sultan gərəkməz.

Başın tıp eyleyen eşqün yolunda
Ayaxdan özgə, der, cövqan gərəkməz.

Sənün eşqündən özgə mülki-dildə
Canumdan sevgilü mehman gərəkməz.

Dəmadəm Gülşəni der Rövşəniyə:
– Bana can sənsiz, ey canan, gərəkməz.

* * *

101. Bana dərdün gərək, dərman gərəkməz,
Tenümdə səndən özgə can gərəkməz.

Könül Misrinde Yusifdən əzizim,
Sənün sevgün gərək, sultan gərəkməz.

Səni bilmək yetər alemdə bana,
Cahanda sənsüzün irfan gərəkməz.

Gözümün qanlu yaşı həsrətindən
Axan hüccət yetər, bürhan gərəkməz.

Rəqibi sür yanundan, ey pərixi,
Məlek yanında çün şeytan gərəkməz.

Görən mehr ilə, ey məh, nərgisün der:
– Gözüm ana nəden heyran gərəkməz?

Könuldə Rövşəni derdin özüne,
Sana, ey Gülşəni, dərman gərəkməz?

* * *

102. Sataşdım eşqə nagəhdən səbrsiz,
Zaman ilə məkandan rehgüzərsiz.

Şəhadətdən odur əyib, bilinməz,
Çü var-yoxdan oldur mö'təbərsiz.

Bəni tanırmışan, der, görübənү
Bu göz ilə nezərdən, ey bəsərsiz?

Dedim: – Guya mələksən, ya pərizad?
Dedi kim, adəmi-eşqəm, bəsərsiz.

Dedim: Adəm bəsərsiz necə olur?
Dedi: – Görmezmisən keyfüm nəzərsüz?

Səmi-Cəbrayıl sanma vəhyə görüb,
Təməssül-surətindən, ey xəbərsiz.

Yədi qat yeri gögü teyy qıluram,
Süluki-seyrüm oluban seğərsiz.

Hənuz adım yoğ iğən bəhrü bərdə
Ben idim Adəmi-can xüskü tərsiz.

Bənəm namusi-əkbər, adəmi-eşq,
Ənasirdən müqərrər bəhrü bərsiz.

Dedim: – Ünsürsüz adəm necə olur?
Dedi kim, nur ilə nardən şərəsiz.

Dedim kim, varmı anun xeyrү şəri?
Dedi kim, xeyr olur alemdə şərsiz?

Dedim kim, Rövşənidən özgə nafə'
Nə var, ey Gülşəni, xəlqə zərərsiz?

* * *

103. Gülüstan xar olupdur bana sənsiz,
Genişlik dar olupdur bana sənsiz.

Çixub sevdası eşqünün başuma,
Xəyalun yar olupdur bana sənsiz.

Fəraqun zikri söylənmək dilümdən,
İnildü zar olupdur bana sənsiz,

Cehanda bir nəfəs, ey dilbəri-şux,
Dirilmək ar olupdur bana sənsiz.

Fəraqun zikridür ağudan acı
Ki, zehrimar olupdur bana sənsiz.

Yanaram həsrətündən gece-gündüz
Çü hicran nar olupdur bana sənsiz,

Demadəm Gülşəni der Rövşəniye:
– Rəqibim yar olupdur bana sənsiz.

* * *

104. Mütləq biziz azad edən qeydi-cəhandan canımız,
Çün qurtarur andan bizi könüldəki irfanımız.

Hüccət dilərsən, ey xəlil, tecrid ana bəsdür dəlil,
Tecrid ilə biqalü qıl sorma nədir bürhanımız.

Verüb bəha can almağı, görübənü qoy sormağı,
Yusif kimi qul olmağı Misri-dilə sultanımız.

Bəhri-rəvanun qətəsin gözdən axan demdə degün,
Rövşən sədəf perverdəsi, qəltən dürrü mercanımız.

Yedi dəniz bir qətredir könül denizinə dalın,
Ol qətədür yüz aləmi qərqedici tufanımız.

Ağrı qəradan kün-fəkan, bir mövc imiş iki cəhan,
Bəhri-ədəmdən, ey cəvan, kim bilisər imanımız.

Yeddi fələk bir zərb ilə meydana girüb çalalı,
Ol tupe bilindi nedür qüdərət verən çövqanımız.

Eşq özüdür gelüb gedən, dövrə girüp seyran edən,
Amı görən bilür nedür, ey Gülşəni, dövranımız.

* * *

105. Eşq halini sorma bana, çün demək olmaz,
Ol hali rəvan qalə gəlüb söylemək olmaz.

Şövq ilə dadan ləzzəti-eşqi qılıbəa zövq,
Tuzsuz kimi çün dadan anı binəmək olmaz.

Qurbağə kimi qalə qalan vaizə derəm:
Hal ilə nişə bəhre girübən səmək olmaz.

Naqabil olur nəqṣə veren qabil özünü
Anunçün amı əhli-kamal eylemək olmaz.

Eşq olur imiş talibinə ruh qidası,
Diri yeməgidir ölüye ol, yemək olmaz.

Təmkin dileyən sabit olur eşq yolunda,
Təlvinə tə'cıl edübən irəcək olmaz.

Yel kimi yelüb gəzənə derəm talibi-eşqə,
Sabitqədəm ol, talibi anun yelek olmaz.

Tərk eylə həvadən həvesə meylü oları,
Eşq əhlinə çün meylü həvadan dilek olmaz.

Bütdür dileyi eşq ərinün şəthü keramət,
Simurğı-həvadan dilek içün sinek olmaz.

Talaşubenü yırtma çəküb xəlq yəxasın,
Cün zöhd ilə Əbdullah olan nəfsi-səg olmaz.

İnsan oluban bil nədür adəmdə həqiqət,
Heyvan sıfot amı bilən adəm eşək olmaz.

Çox yeyübənü yatmağıll, öküz degilsən,
Cün adəm olan nəfsi-bəqərdən inək olmaz.

Qol qalduruban urma yetən boynuna yumrux,
Xeyr əhli eli çünki bəşərdən kütək olmaz.

Ün çəkübən səgmə, urub xişm ilə xəlqə,
Bildünsə bunu kim, adəm oğlu köpək olmaz.

Yılma tənün qapusunə nefsüne uyub,
Cün qane olan nefsə uyub yilpəyək olmaz.

Təfsiri-həqiqət demə təbdil görübən,
Hər rəng ilə ipligi boyasan ipək olmaz.

Sığır kimi susma yetənün köksinə itüb,
Gər bilmədün isə adəmizad susək olmaz.

Hiyle qılubən tülkü kimi aldama xəlqi,
Cün kərkəsi-nəfsün anun ilə tülek olmaz.

Daşlayubənü təpmə eşək xuyidir eşit,
Olmayan eşək nəfs ucundan təpək olmaz.

Toldurma hübübat ilə qarnuni dünü gün
Adəm bədəni məzbələ içün təpək olmaz.

Tənpərvər olan talibə derəm eşidü gör
Kim, canə qida achiği bil et, çörək olmaz.

Zikri çox edib, az yeyübən, az uyu, sufi,
Divün bilürəm çünki bularsuz mələk olmaz.

Yerdən gögə yol ister isən ağlama, dur uş
Ruhani qida yeməyen əhli-fələk olmaz.

Gül sanma tikəndir canuna xəlqi-zəmimə,
Canə bitici ancılayın xər-xəsek olmaz.

Yumşəx de sözi söyləyicək qaxıma xəlqə,
Cün de 'vet edən xəlq-həqə tündrək olmaz.

Münkir canını alur imiş səhmi-iradət,
Anun kimi ol divə qəzaden nəvək olmaz.

Təqlid edübən tutiyə her quş dilə gəlür,
Qəlbicün anun kimi cəhandə məhək olmaz.

Vahdat diləsen kəsreti tərk edübən bil
Kol alemə girən kişidəki dilek olmaz.

Dutğıl etəegin Rövşəninin, Gülsəni, candan,
Dil kisvətinə ta deməyəsən etək olmaz.

* * *

106. Nədür eşqün təriqi bilmək olmaz
Ki, eql ilə o yola girmək olmaz.

Əcəb budur ki, dil pasın yüzündən
Bu canı verməyincə silmək olmaz.

Dilin dilindədür eşqin təriqi,
O yola girmədin dil dilmək olmaz.

Demək aşiq olanda qalə bənlik,
Anunçün sırrı-eşqə irmək olmaz.

Əcəb sirdir, əmanət cövhəri-esq
Bəha can verməyənə vermek olmaz.

Diridür, eşq ərini ölü sanın,
Çü ondan dirilənə ölmək olmaz.

Gərəkdir talibə səbrü təhəmmül
K'ol yola girənə uyumaq olmaz.

Dilərsən bulmağı təlvində təmkin,
Anunçun hər yanaya yilmək olmaz.

Görəndə aşiqi-mecnuni aqil
Delü kimi o hale gəlmək olmaz.

Verüp eqlini eşqe aşiqi-məst,
Özünə neyəsün, cün gəlmək olmaz.

Bu yolda münkir olmayan kişiyi,
Sögüp çıx deyübənə sūrmək olmaz.

Necə sevsün könül münkir olanı?
Həqün sevmədüğün cün sevmək olmaz.

Əcəb, bu Gülsəni eşqün der isən,
Güneş nisbət baxuban görmək olmaz.

* * *

107. Sənsiz bana bu təndə, ey can, rəvan gərəkməz,
Mehründən özgə dildə sevgilü can gərəkməz.

Yüzün gününə zülfün kölgə sıfət düşdüm,
Ay nisbət ol bulutdan hüsnün nihan gərəkməz.

Gül kimi gülşən içərə al yanağın
Bülbül ünin eşidüb, demə, feğan gərəkməz.

Vəchündən özgə aşiq bilməz nədür behiştı,
Cənnət yüzündən özgə ana cinan gərəkməz.

Bitüreli nişanım, ol binişanı buldum
Bu dərdlə kim, onda bəndən nişan gərəkməz.

Zənn edərəm dəhanun gün yüzdə zərrə nisbət
Bildim yeqindir anı şəkkü güman gərəkməz.

Bir baxmağa yüzünə bin nəqdi-can verürəm,
Görsət rəvan, al issı nihan gərəkməz.

Gözün kirmi kamandar görəli gözlemiş ox,
Qaşın yayından özgə tirü kəman gərəkməz.

Dilün məqali, ey can, faş etdi sirri-pünhan,
Duyuldu gencü məxfi, irax bəyan gərəkməz.

Mehr ilə Gülsənivəş görən yüzünü, ey can,
Kim der ki, Rövşənidən vəchün əyan gərəkməz.

* * *

108. Nedəm eşq odi candan taşra düşməz,
Revandan özgə ol od nəsnə yaxmaz.

Könül şəm'e dönübən yandığından
Gözünün yaşı oddan özgə axmaz.

Könül faş etməz öz sırrını saxlar,
Gözümüzdən yaş kim edür anı çıxmaz.

Nedəm qeyrət qılıbən geyrə dilbər,
Özündən özgenün yüzünə baxmaz.

Özün peyvəndini geyrin dilindən
Dökübən canü dildən geyrə taxmaz.

Dönüb əf'i ilanə sancar imiş,
Həva aşiq canını sanma savxmaz.

Könül gəncinə gəncin qoməsincə
Qılıuben bəllü söz ayəsi yaxmaz.

Cəhanə doldu zikri Gülşəninün
Özi Misrün içindən taşra çıxmaz.

* * *

109. Yüzün görən əger cayını vermez,
Kemali-vəchünün qədrini bilməz.

Könül gözin açıp görən cəmalın,
Olup heyran sıfət özinə gelməz.

İçənlər şövq ilə zövqin şərabın,
Olub sərxoş rəvan, hərgiz eyilməz.

Gözüm kimi cəmalun həsrətindən
Gecələr ağlayub, gündüz gülemez.

Çəkənlər həsrət ilə intizarun,
Dönüb yas əhlinə matəmsiz olmaz.

Verəli Gülşəni eşqünə könlün
Nedəm, ey Rövşəni, dönübən almaz.

* * *

110. Eşq ilə Məcnun halın aqil olan dinləməz,
Dinleyübən neyləsün, çünki halın anləməz.

Eşq ilə divanənün, özüne biganənün,
Əqlə olan aşına halını yamanlamaz.

Aşıqi-rüsva görüp, haləti nədür sorup,
Arifi-dana görüp lütf ilə qəhr eyleməz.

Heyrəti-eşqə düşən, şurişi başdan aşan,
Halətinə, ey Həsən, arif olan dinləməz.

Vaizi-sərd ün çəküb zərq ilə, bilün, bu gün
Inledübən qopuzun, kim dedi uzunlamaz?

Arıfa qal eyleyən xurus kimi ün çəküb
Başını vermek üçün vəxti ilə banlamaz.

Rövşəniye tə'n edən, münkiri görüb deyün:
– Rövşəninin zəxmini yemə deyən inləməz.

* * *

111. Başumdə eşq ilə əqlüm gərəkməz,
Ana bürhan üçün nəqlüm gərəkməz.

Delil istəməzəm sevdayı-eşqə,
Çü əqlü hüccətü dəqlüm gərəkməz.

Yeter tihində eşqün mənnü səlva,
Bana fumü bəslü bəqlüm gərəkmez.

Yüzər cün rövnəqini eşqin, əqlün
Deyüb bana: – “Bu rövnəqlüm gərəkmez”.

Verübən Gülşəni dünya telaqin
Edər, cün Zal imiş, heqlüm gərəkmez.

* * *

112. Cənnet imiş arizin, hem gülü gülzərimüz,
Ol gülə bülbül kimi suziş ilə zarimüz.

Görmədi açıldığun gülşəni-aləm dəxi
Sən güli-xəndan sıfət bir gülü bixarımız.

Canu qoyar dil kimi almayıubən sevgüdən
Bir nəzər edüp rəvan işvelü dildarımız.

Mehr ilə pərvanə tək şəm'e düşüb yanmayan
Bilmədi candan nədür yandırıcı narımız.

Nəqdi-rəvandan keçen issı ziyanı nədür,
Kim ki qılur eşq ilə sevgilü bazarımız.

Bilməzüz, ey müddəi, eql ilə ari nədür,
Tərki-xirəd qılıuben eşq olalı varımız.

Rövşənidən mehrünü görəli, ey Gülşəni,
Yar oluban qalmadı eşq ilə egyptimiz.

* * *

113. Eşq ilə halum nedim zikr ilə qalə siğmaz,
Nə deyübən eglərəm anı məqale siğmaz.

Əql ilə istəyənə haləti-eşqi derəm,
Dərkin onun sinadum fikri-vüsələ siğmaz.

Eşqü məhəbbət hali sadəvü neyrəng iken
Bənlilik üçün rəng olan səbəg ilə ale siğmaz.

Eşq-məhəbbət olduğunu biləmi
Bildüm olub, mahiyat fəslü visalə siğmaz.

Hər nə desən eşq içün keyf ilə bikeyf iken,
Çünki yox ana nazır, şibhü misalə siğmaz.

Mərtəbə, menzil, məqam ana görə yox, vəli
Övse'i-alem iken dərki-xiyalə siğmaz.

Ərzi-ilah sırrinə eşq ilə giren bilür,
Vüs'eti ol aləmün nəqzi-kəmale siğmaz.

Kim bilisər eql ilə eşqü möhübbət nədür,
Çünki olardan bəyan dərk ilə bale siğmaz.

Eşq ilə iki cəhan birlik ilə teyy qılan
Der ki, cəlalum bu dəm vesfi-cəmale siğmaz.

Rövşəninün Gülşəni əbcədi-eşqin nedəm,
Elmi-hüzuri-sifət bey ilə dala siğmaz.

Gülşəninün gün sifət başdağı tacın gören
Der ki, bunun ərusi nüqtəyi-zalə siğmaz.

* * *

114. Həqq ilədür daima zikrü münacatımız,
Batılısərf etməyüb ömr ilə ovqatımız.

Eşq ilədür dayima zikri-həqq olan bize
Zövqü hüzurü səfa şövq ilə halatumuz.

Münkir olan kər sifət zikrimiz eşidəmez,
Gərçi cəhan qulağı doldı məqalatumuz.

Şübhətümüz cəm' ilə fərqə nəzərdar olan,
Təfriqəsüz vəcd ilə zövq olan əsvatımız.

Söhbətümüz cəm' ilə fərqə nəzərdar olan,
Hal ilə biçün məqal nütqi-ibaratımız.

Mərtəbə, menzil, məqam eşq ilə halet olur,
Batinü zahir sifət sərr ilə ayatumuz.

Eşq ilə mecbur iken yox bize təklifi-eql,
Xalis iken həqq ilə cəbr ilə ta'atımız.

Məzhəbü millet bize olalı təslimi-həq
Ondan olur səlm ilə dizü dəyanatumuz.

Tərk edüb əgri reviş doğru yola girmeyən
Bilmədi həqdən nedür rahi-hidayatumuz.

Qurbü nəvafil dəmi ferzə nəzər eyn iken
Həqdən olur bir sözün xəlqə inayatumuz.

Əvvəlü axır bize zahirü batin sıfet
Yox deyəvüz eşq ilə bədü nəhayatumuz.

Birdən iki vəch ilə dövri-məhəbbət bizüz,
Eşq ilə çün ikidür, bəd' ilə qayatumuz.

Külle lisandur bəyan eşq ilə rəmz daima
Mə'rifəti çün olan nütqü ravayatumuz.

İki cəhandan dilek yox bizim üçün tələb,
Birlik olalı bize bir ilə hacatumuz.

Eşqə könül verəli gərçi bəla çəkirüz,
Şükr olub ana nəzər dildə şikayatumuz.

Kim bilisər eşq ilə can kimi şirin nedür,
Ləzzət ilə tatlıyan zövqi-həlavatumuz.

Elm ilə qılan əməl xalisü müxlis bilür
K'ol əməl ilə olur elmü keramatumuz.

Rövşənidən Gülsəni halətidür sərr alan
Rəmzü imandan sərih neqlü kinayatumuz.

* * *

115. Nedür eşqi soruban bilmək olmaz,
O halın qalını öğrənmək olmaz.

Ziya dəm olubən dirilmeyənə
Bu eşqin ebcədin bildürmək olmaz.

Oxur nəhvini anun məhv olan, leyk
Bud ilə sərfin anun gəlmək olmaz.

Əcəb heyrət budur eşidüb əglən
Ki eşqün hərfi candır görmək olmaz.

Sinadım könlünü eşqə verənler
Yüzün ağlar iken güldürmək olmaz.

Könül güzgüsünü əqjün pasından
Arıtmadın rəvan sildürmək olmaz.

Özündən keçmiyənə sirri-eşqi
Nə desün Gülsəni, çün demək olmaz.

* * *

116. Ey gözeller sərvəri sultanımız,
Hüsnün üçün zahir oldu şanımız.

Vəchün üçün yazıldı kainat,
Hüccəti-“lövlak” ana, bürhanımız.

Surətin səb'ül-məsanidir təmam
Ayət-ayət oxunan Qur'anımız.

Ruyi-muyun dərdimizdir şübhü şam,
Küfrü din ibqan ilə imanımız.

Lebləründən dirilür bulan həyat,
Kövsəründür çəsməyi-heyvanımız.

Tən deməz candan görən cismün üçün
Ey əzəl nəğhi əbed cananımız.

Vəhdətün tövhidinə inkar edən
Hər kimseyə ol durur şeytanımız.

Mə'nidən adəm kimi insan demin
Suret içərə görübən heyvanımız.

Görəli bayram kimi yüzün derəm
Can olur ol eyd üçün qurbanımız.

Nə ayağınə qılmağa gözdən nisar
Qanlı şerər dürr ilə mərcanımız.

Qoyalı eşqün təriqinə qədəm
Göz yaşı ab oldu dərdün sanumuz.

Zariylən həddən aşduğun eşit,
Gülşəni, ol yar içün əfəganımız.

* * *

117. Nədür keyfiyyəti eşqin bilmək olmaz,
Çü keyf ilə yüzünü görmək olmaz.

Görən bikeyf ikən keyfi eşqün
Nedür keyfin anun, söyləmək olmaz.

Yoğ ikən var olan bilür nedür eşq,
Nedəm kim yoğ var eyləmək olmaz.

Dilün dil dileşün eşqün təriqin,
O yola dilmədin dil girmək olmaz.

Ölə gör eşq ilə ölməzden öndin,
Demə, ölmədən öndin ölmək olmaz.

Gərək eşqin yolundan xeyrү təmkin
Ki, ol yol talibine irmək olmaz.

Nedim, ey Gülşəni, Aydın elinə
Ziyayı-Rövşənisiz girmək olmaz.

* * *

118. Nədür eşqi bilübən sev demək olmaz,
Anunçün kimsə anı bilmək olmaz.

Nə deyüm hali-eşqi sorana deyin,
Çü qal ilə anı bildürmək olmaz.

Günəşdən daxi zahir eşq, leykən
Baxuban bu göz ilə görmək olmaz.

Dilərsən eşq ilə dirlik, öle gör,
Diriyikən demə kim, ölmək olmaz.

Ölüdür eşq ilə dirilmeyənlər,
Ölüyikən diri dirilmək olmaz.

Kəsib nəfsün həvədan, öldürə gör,
Çü ondan kəsmədin öldürmək olmaz.

Həvəsdən pas dutər güzgü kimi dil,
Həvəyilə anunçün silmək olmaz.

Binə it kimi eşəkdən-eşəge,
Derəm talib olana binmək olmaz.

Yemekdən yütür, olur nəfsi sərkeş,
Anunçün ram edübən binmək olmaz.

Həqqin qapusuna doğru gələni
Sən əgrisən, deyübən, sùrmək olmaz.

Görendə münkiri münkir deyübən
Var, ey it, get deyübən sùrmək olmaz.

Gərək sabitqədəm eşqün yolunda
Səbat edə, o yolda uymak olmaz.

Kim edər Rövşənidən Gülşəniyə
Verilən canı, candan sevmək olmaz?

* * *

119. Ey yüzü Qur'an ile fırqanumuz,
Xalü xədün kürfər ile imanumuz.

Kə'be kimi qarə geyən kisvətün,
Vəchün imiş qibləyə bürhanumuz.

Pərdə güvahmış zülfünə nispet olan
Xaver idı vəchə görə şanumuz.

Pərdə götürür, ta görelüm yüzünü,
Zahir olan sureti-rəhmanumuz.

Qul olalı bən də sana bildim uş:
– Eşqün imiş canımü sultanumuz.

Gülşəni-hüsнün görəli bilmışəm,
Vəchün imiş gülü gülüstanumuz.

Ərş olalı seyrün üçün fərşvəş,
Qəddün olur ayəti-sübhanumuz.

Kə'be kimi qible görən yüzünü
Bildi nədir eşq ilə ərkanumuz.

Münkir imiş batılı həqdür deyüb,
Başçəkici kibr ilə şeytanumuz.

Gülşənivəş eşqə verən canını
Rövşənidir dedüğü cananumuz.

* * *

120. Bisəlah olan bil fəllah olmaz,
Çün məllah olan bisəlah olmaz.

İç meyi-safi eşq ilə, sufi,
Zöhd edüp, demə, mey mübah olmaz.

Tök həva camin, püxtəvü xamin,
İçmeyən anı məsti-rah olmaz.

Ləblərün camin etmiyən kasın
Cami-Cəm kibi eyni-rah olmaz.

Dilesən nəcəh qılmağı səbbah,
Mürgi-canə çün tibah olmaz.

Dəmbədəm, talib, eşqün et əlib,
Ansuzin sanə çün nəcəh olmaz.

Öldürüp nəfsün bil nədür purin,
Tiğ edüb seydün bisilah olmaz.

Tərk edüp təlvin, bula gör təmkin
Əhli-esq içün çün yərah olmaz.

Olmagil ası, yazuğ eyasin
Verübən talib bicinah olmaz.

İstə bul, zahid, cövr ilə sərdən,
Cənnətün eyşi bibəlah olmaz.

Cəd imiş həzli eşqün, ey talib,
Həzli tərk eylə, çün mezah olmaz.

Qət' edüp yolun fərseqü milin
Sorməgüz eşqün k'ol məsaħ olmaz.
Eşit, ey talib, dileğün əlib
Etmə, eşq ilə iftirah olmaz.

Bikr iken eşqün əhlinə derəm:
– Vermədin camı xud nigah olmaz.

Eşq ilə könlünü rövşən etməyən
Sədri-nur ilə inşirah olmaz.

Deməgüz ol eşq içün axır
Ki, intəha ana iftitah olmaz.

Gülşəni deməz varmasa eşqə,
Cün mesa onda hem səbah olmaz.

* * *

121. Yüzini görmeyən, ey məh, nədən bayram edər, bilməz,
Nə yüzdən vəchünün eydin özinə kam edər, bilməz.

Sana qurban olan bilür nədür bayramını eşqün,
O bayram cün xəvasündü, rəğəçi am edər, bilməz.

Möhübbətdən gören vəchün yüzün bayramını bilür,
O yüzdən görmeyən eydi, səbahın şam edər, bilməz.

Yanub mehr ilə eşqündən özünü qılmayan püxtə
Həvayılə həvəsdən ol vücudin xam edər, bilməz.

İçəli cisim kibi cami ləbündən xümrini eşqün
Verəm soranə zövq andan, həvası-cam edər, bilməz.

Eşitdim, Gülşəni, son dəm nə dedi Rövşəni sana:
— Məzaqi-eşq içün hər kim həva encəm edər, bilməz.

* * *

122. Məhəbbət zövqünün camin ləbaləb içməyen bilməz,
Anun sərxaşlığı zövqün başından keçmeyən bilməz.

Cəhani-eşq imiş Qafi bu ənqayı-vücudun, cün
O Qaf içün ədəm mülkin buraxub qaçmıyan bilməz.

Nədür Simurğı-Qaf olan desəm, Ənqasifət, nedəm,
Açub himmət qanadını könüldən uçmaya bilən bilməz.

Məhəbbət tükimi bər verür, əkilsə ərzinə eşqün,
Nədür eşqi-həva fərqi könüldən seçməyən bilməz.

Həvayılə həvəs sanma məhəbbət eşqin, ey talib,
Nədür eşqü-həvəs fərqi könüldən seçməyən bilməz.

Cəhan mülkində eşq ilə qonub köçməgi tərk eyle,
Bu mülkü qədrimi dildən qonuban keçməyən bilməz.

Ziyayı-Rövşənidəndür cəhan aydınlığı xəlqə,
Könüldən Gülşəni nisbət ana göz açmaya bilən bilməz.

* * *

123. Gər dövri-səma' münkiri zövq edənə inanmaz,
Lezzətlənən ol haldən qal eyləsə bilinməz.

Halınə zövq edən dəm talibləri səma'vun
Əzəg an edüb özündən fikr ilə ol duyulmaz.

Susuz sıfət təhqiq etməz qiyasi görüb,
Vəcdü səma'vü həqqə bütəni cün görünməz.

Zövq etməyen səma'ın vəcdini halətinə
İnkar edər məzaqın, cü qal ilə bilinməz.

Eşq ilə sərxaş olub aşiq səma' edən dəm
Bixudlığ ilə netsün cün özünə gelinməz.

Münkir səma'i-eşqə ləhvü le'b deməgil,
Cün ehli ol səma'ın oynar kimi salınmaz.

Müfti həlali-fe'lə deməz heram bilsə,
Küfr olur anı demək, qılıb sükut deyənməz.

Hər kim ki həqqi bilür batıl deməz səma'ə,
Cəhl edüb ana elmin inkar ilə olunmaz.

Aqıl dəlüyə dönüb bilməzlik ilə hale,
Qal ilə yaxşıyə ol yamanlığını sanmaz.

Gün kimi Rövşənidən doğub səma'ın aya,
Nabi amın könüldən batubənə dolanmaz.

Ey Gülşəni, səma'ə münkir nə dersə desün,
Eşq ilə edən amın zövqün o dadib sanmaz.

* * *

124. Ey qəflətün meyindən sərxoş sıfət xəbersiz,
Zövq eyləyen o meydən olmadı dərdi-sərsiz.

Ömrünü zaye' edüb, keçürmə qəflet ilə,
Olmaç çü qəflet ilə olan kişi xəbersiz.

Binüb hevə atını çapma həvəsi-qəvin,
Çün ol atə binənlər olmadı şurū şərsiz.

Yedi tamun odundan tutuşturan həvadur,
Yandırma ol həvadan canın oda səqərsiz.

Guya həvayə uyan eşidübən göremez,
Anın içün bulunmaz aləmdə kurü kərsiz.

Hüqdü xudavü dəni bügz ilə pərvər edən
Veribənə ol otdan almaz nəfəs şərərsiz.

Aldatma şirinübən zövqi-həvayə, ey dil,
Çün sinadım, bulunmaz ol zövqi-nəfs zərərsiz.

Anub keçən gənəmi qəfletlə gülme, ağla,
Ta yüzüne bağınlar görmiyə xüşki tərsiz.

Ey Gülşəni, günəşdən zahir ziyayı-vechün,
Görsədübən nedüm çün görmez ani bəsərsiz.

* * *

125. Soranda gerçi xürü həqirü gədalarız,
Mülki-fərağət içəre vəli padişalarız.

Biz şahi-həft kişvərə qul olmazız, vəli
Ərbəbi-mə'rifət eşigində gədalarız.

Mərdi-zənə zali-dünyayı naməhərəm anladıq,
Çeşmi-qəbulə yarəməyüb parsalarız.

Gahi səlahi-əhli xərabatiyüz, gəhi,
Şükri-xudayə, her nəyisək biriyaleriz.

Gənci-fənade bir pulə malik digillərəz
Gənci-qənaət ilə vəli purğinalərəz.

Yüzünə can fəda qılmuşuz belə,
Şol məyyidlə Gülşəniyü aşınalərəz.

* * *

126. Ey qəflətün meyindən sərxoş sıfət xəbersiz,
Anmə kimi qılıbdur qəflet səni bəsərsiz.

Aç gözünü könüldən, qılıgil nezer özünə,
Ta bilesen nə yüzdən deyüm sana nezərsiz.

Uyar gözü yuxudan ayırma gəflet ilə,
Verən dil ol yuxuya olmadı kurü kərsiz.

Əfəlet bimi qəza yox, şeytanə uya neçün,
K'ondan qəza-qəderdən olmayısər qədərsiz.

"Qul lən yusibna"¹⁴yi oxuyuban duya gör
Ki, sünneti-ilahi olmadı nəfxü sərsiz.

Həqqül-qələm eşidüb, bil kim, mübəddəl olmaz,
Hökmi-qədər qezadən bir dəmdə xeyrү şərsiz.

Çün vardır ixtiyarun, cəbr etmə məzhabünü,
İñkar edüb kəlamə kafərsifət, xəbersiz.

Cəhl ilə elmi inkaredicü cəbrini dün
Nəf' edüb əmrü nəhy, cənnət diler seqərsiz.

Məhv etmədən sübütun Cəbrayılə nəhv dilər,
Muxtari-mütləq olmax biqeydi-dil xəbersiz.

Ey Gülşəni, nə yüzdən cəbriligin bilinməz,
K'ol xeyri-Rövşənidən bikeyf olur besersiz.

* * *

127. Nedim münkir bənüm halum bilməz,
Kəsüb dilini halın, qalsuz olmaz.

Dönüben xüruse bivəqt, ya bekil,
Başını kesmədin, yaylı kesilməz.

Heqq ilə etmədin batıl cidalın
Qəbaq nisbet başı dare asılmaz.

Ədavət qılımadan heqq ilə münkir,
Nədir düşmanlığı anun bilinməz.

Həsəddən münkirün tə'n ilə zəxmi
Dilümdən mərhəm edübən önləməz.

Gözüm yaşı dükəndi ağlamaqdən,
Nedim münkir qara qana bulanmaz.

Dönüb sirke küpüne zahidi-xüşk,
Olub tərcalətüməndən yüzü gülmez.

Səma'i-eşqə münkir olmayıncı,
Bu susən mə'dəni-şeytan bilinməz.

Demək, münkir, beşini yencü bunu
Bilən nisbət başı üsnə burulmaz.

Nedim münkir olan vəcdü səma'ə
Ədavət etmədin dirilə bilməz.

Gecə-gündüz həsədten can çəkince
Ədavət etmədin dirilə bilməz.

Cəsədtən bixəber sərəxoşə dönüb
Revani münkirün bir dəm ayılmaz.

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Neçün həqq ilə hər batıl yenilməz?

* * *

128. Nedim şeytansız adəm çünki olmaz,
Çox istədim ədəm nisbet bulunmaz.

Ədəmdən ol vücudə bele gelür,
Cü aləm ansuzun heydən görülmez.

Doğar həmzad nisbet adəm ilə
O töremsüz cəhanə kimse gəlməz.

Şeyatini olan ins ilə cinnün
Nədür, adəmdən özgə kimse bilməz.

Nə şeytanə çıxan adəmlə sözün
Olan lə'net dəmi nedim bilinməz.

Anın züriyyəti "xənnasü vəsvas",
Urayub nəslə aradan tükənməz.

Nedir iblis ile şeytan fərqi
Ki, گeyb andan şəhadətsüz olunmaz.

Nə deyüb anladım, iblis fərqi
Nedür şeytan ilə, sırrdir denilməz.

Deyən ağuyətin cem' ile ferqə
Odur şeytan ki, özün suçlu bilməz.

Edən tərk ixtiyarın cəbr nisbet
Həqün emrin dutub nehyini silməz.

Nə dəmdir Gülşəni deyən zülmət
Ki, iqrarın verüb, inkarın almaz.

* * *

129. Nedir şeytani-adəm, kimsə bilməz,
Doğan hemzadi həmdəm kimsə bilməz.

Doğrumu, kim bilür şeytansuz adəm
Olurə, ibni-Məryəm, kimsə bilməz.

Ədəmdən belə gelübən vücudə
Xiyalü hem tovəm kimsə bilməz.

Yedürən adəmə cənnətdə buğda
Nedir xasi o dem, kimsəne bilməz.

Nə şeytandır uran adəm yolunu,
Oluban anə mənzil kimsə bilməz.

Ləmi-ağuyətin deyən ilahə
Olan dəm cəbrə müdğəm kimsə bilməz.

Desəm iblis ilə şeytan fərqi
Füzündən olmadan kəm, kimsə bilməz.

Nə əgridirse, nə doğru, cəmű fərqi
Olub dərd ilə xəm-çəm kimsə bilməz.

Nə qətrədir, nə yəm, iblisü şeytan,
Olub tufani-şəbnəm kimsə bilməz.

Dənizdir guyiya iblisü şeytan,
O bəhrə mövc olan dəm kimsə bilməz.

Nedim şeytan ilə iblis fərqi
Desəm, tiryaq ilə sem kimsə bilməz.

Nedir dərdinə şeytanın dəvası
Ki ondan le'nə hər kim kimsə bilməz.

Nədən, ey Gülşəni, sərr faş edərsən,
Ana layiq çü məhrəm kimsə bilməz.

* * *

130. Nedim insan yüzin heyvan görəməz,
Anı surət sanan mə'ni dönəməz.

Gören neçün cəmalun dil gözilə
Dilindən faş edüb sirrin deyəməz.

Məhəbbətdən nedir sevgili adəm,
Görüb heyvan ol insanı bilməz.

İradətdən sevilən adəmi-eşq
Müvəddətdən tacəllisüz olamaz.

Məhəbbət adəmi lövləki sırrdən
Xəfidir, istəsin anı bulamaz.

Şəhadətdən ol adəmdən olan qeyb
Ki, ansuz zahirə batın gələməz.

Məhəbbət malikiydi yövmi-dinin,
Qiyamət ansuzin sorğu soramaz.

Nə sevdadır qiyamətdən başında
Xiyalın Gülşəninin ki, salamaz.

Dirilən Rövşəni Gülşəniyi-dil,
Ərzi-canın verüb gerü alamaz.

* * *

131. Nedim, sırrdır xəfi, adəm bilinməz,
Nəfəxəti-sirri-Adəm bilinməz.

Nedir qüdretdən adəm hikmət həqqi,
Vücud ilə ədəm həmdəm bilinməz.

Nə desəm faş edüb sırın vücudin,
Ədəm nisbet olub nedim, bilinməz.

Əzəlsüz biaye adəm dəm idi,
Nə sırrdəndir, vəli ol dəm bilinməz.

Nə əvvəl var, nə axır ol dəm üçün
İkisindən dəmi-iqdam bilinməz.

Zaman yox ol dəmə nisbet, məkan həm,
Anunçun ol zəmanə dəm bilinməz.

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən:
— İki dəmsüz nişə bir dəm bilinməz.

* * *

132. Ey bixəber, bu dəmdən dirilə gör ədəmsüz,
Ta bilesün həddünü neydügini qədəmsiz.

Sirri-nəfəxt ruhi bu dəmdədir, dəmi duy,
Kim bilisər nədir dəm, dirilmədən bu dəmsüz.

Rühül-qüdüs dəmindən diriyə sor nədir dəm,
Kim gəlmədi zühurə ol ruhi-nəfxi-dəmsüz.

Əqdəmi-həyy nəfəxtü sırrdır heyati-məxfi,
Bilibən o dəmdir sırrdən xəfi o dəmsüz.

Adəmdəki emanət dəmdir, dəmi bilməz,
Dəm olmيان nədəndir ol sırr sirri-dəmsüz.

Fürsat varken əldə bilgilə demin nədəndir,
Çün fövti-fürsat edən olmaz dəmi nə dəmsüz.

Dəmdir ayax qoyuban seyr etməyən dəm ile
Bilməz dəmin nədəndir seyri ol qədəmsüz.

Dəmdir qiyaməti-esq həşri-məhəbbət üçün
Kim bilisər o həşrün nəşrin, sur dəmsüz.

Ey Gülşəni, nə dəmdir naqusi-esqi-nəfxiy
Kim Rövşəni dəmində çalımmaz ol də dəmsüz.

* * *

133. Ey bixəber, bu dəmdən həyy olmuyan dirilmez,
Diri sanub үrünən ölülgü bilinməz.

Abi-həyat eşidün, bu dəmdə dərdümi duy,
Bu dəm şərabın içən Xızrə dönübən olməz.

Sirri-safahimi duy dəmdir şərabi-rəbbin
K'ol dəmlə zahir olan teybi-rəvansuz olmaz.

Dəmdir nəfəxti-fih həyydən heyati hər şey,
Dirilməyən o dəmdə laşışifet bilinməz.

Dəmi-sirdir emanət insan olanda məxfi,
K'ol gizlü gənci-həqđən nədür deyüb sorulmaz.

Dəmdən dirilən Adəm bulur həyati-cavid
K'ol mahiyyəti-dəmsüz iştirə, kimsə bulmaz.

Qüdretlə hikməti-heqq sirri nəfəxtü dəmdir
K'ol dəm məhəbbət ilə qüdretsüzin görülməz.

Dəmdir həyati-eşqün mehri məhəbbət ilə,
Verilmədən ana can dırılığı çün alınmaz.

El Gülsəni, nə dəmdən buldum həyati-baqı
K'ol cavidiyi-dırılık təqrir ilə bilinməz.

Ey Gülsəni, heyatum eşq ilə Rövşənidən
Yüz der isəm, nə dəmdür, təqrir ilə bilinməz.

* * *

134. Demə münkir olub zikr əhlinə bəs,
Başın kesilməsün dərsən, dilün kəs.

Özünü mö'min ikən kafir edüb,
Həqün zikrinə demə batıl, ey xəs.

Görüp gülün yüzünü bülbül ötsə,
Nədən tə'n eylər ana zağrı kərkəs.

Həva qovub gəzənə hərzə yerə
Degüz badə uyub, ancax yelüb əs.

Pəlas edici, ey heyvan libasun,
Mükərrəm adəm olup gey sufii ətləs.

Yünüp eşq ilə xak edüb özünü
Bilür neyçün yenər dövr ilə quqnes.

Özündən tahir olmayan təmami
Demə Həqün kəlamını, edəməs.

Görüp hər nakesi kəs demə, zinhar,
Çü nakes olmaz imiş sinadım kəs.

Gözün aç gün kimi dövrənə bax, gör,
Sənünçün çevrinür çərxi-müqəvvəs.

Deməgüz Gülsəni zikrini bile,
Könül kim olmaya tahir müqəddəs.

* * *

135. Eşq ərinin xırqəsi olmaz imiş çul, pəlas,
Yolunu urmaz imiş hər nə geyərsə libas.

Sufi-səfasuz geyüp etmə qiyas özünə,
Xırqəyi-təlqid ola səffət içün iqtibas.

Keçi, qoyun kimi çul geyənə təlbis ilə
Xırqəyi-iblis olur zərqə görə iltibas.

Nəfsini öldürmədin, xırqəvü tacın qəra,
Nişə geyər dutuban diri ikən ona yas.

Sufi olup səffətin xırqəsini geyə gör,
Sidq edüp ixlas ilə xırqənə dildən əsəs.

Sufilərin xırqəsin zərqü riyadən geyən
Qəlb oluban duyulur qəblimə zərdən nəhas.

Könlüni əritmədin Kə'bəsifət geyməgil
Kisvətini pirinün donunə edüb qiyas.

Xırqəyi pirdən geyən teyyibü tahir gerək,
Güzgü kimi könlünə qoymayuban jəngü pas.

Nəfsi Süleyman eden qayır imiş mö'minin,
Xırqəyi-təslim imiş olubanü şərrü nas.

Samirinibet olup ecli-həvayə tapan
Görübənū den ana virdin edə lami-sas.

Zahirü məhsusini batinə kisvət edən
Bildi nə yüzdən olur xırqəyi-batin həvəs.

Rövşənidən Gülşəni xırqəsidür Mehmedun
Kim, amı xas oluban eşq ilə geydi əyas.

* * *

136. Yanxuban könlumi eşqün binədən qodi ayas,
Olmasun deyü bilən mə'ni evinə al yas.

Könlümün beytül-ətiqə döndügi ol yapudur,
Əql ilə yapılan əvi qılmaguz ana qiyas.

Eşq ilə yapılan əvdür qibləsi aşıqlərün,
Qibləyə yüz döndürən dəm anı edər iqtibas.

Eşq ilə yapıldığıçın qiblədür beytül-ətiq,
Kə'bəyi-əvvəl o yernə qiblə qıldı rəbbi-pas.

Rövşəni qoyar eşqüllah ilə cün könli bünayadını,
Gülşəni, me'marsən həm andan etgil iltimas.

* * *

137. Ey gülüstani-aşiqan, vəslün bana gülzar imiş,
Nəqş-i-fəraqün canə cün saçıldı, bildim xar imiş.

Sevgiün imiş təndə rəvan, ey canumə canan olan,
Eşqündən özgə yar olan cün [ki] bana əgyar imiş.

Dirilerəm, bir nəfəs sendən cüda düşsem, eşit,
Sensiz dirilmək cün bana can vermədən düşvar imiş.

Hüsnün görən Musa sıfət vəchün təcəllisin diler,
Bilindi məqsudi anun sendən həmin didar imiş.

Eşqünə verən özünü, qılmaz xirəddən sözünü,
Bilməz itirüb özünü, bulanda xudizar imiş.

Sal namü tənū namusi, biar oluban aşiq ol,
Eşq əhline namusü nam əqlinə görə ar imiş.

Mənsur “ənəlhəqq” deyübən sərr pərdəsin faş eylədi,
Ol pərdəyi yırtan yeri Həqq geyrətindən dar imiş.

Sorman neçün öldürdilər Mənsuri dare çəkübən,
Cün munkirün daim işi inkar ilə idbar imiş.

“Qalü bəla”də əhd ilə iqrar edüb dedüm: “Bəli!”
Ol əhd oluban der bana iman həman iqrar imiş.

Vəhdət gözilə yüzünü görməyənə müşrik derəm,
Kəsret yüzün birdən görən cyni-ülul-əbsar imiş.

Zahid həvasın sanub təsbih ilə zikr eyləsə,
Dildən pütə tapduğunə tanuğu ol zünnar imiş.

Eşqündən özgə yox imiş, nə xud qəm ilə təşvişim,
Könül verübən almışam candan rəvan dildər imiş.

Yüzündən özgə arife cənnət gərəkməz, ey pəri,
Cün andan özgə edn ana pəs xari-bimiqdar imiş.

Günəş kimi aydın yüzün doğalidən bilindi us,
Ey məh ki, vəchün tabisi ol nuri saçan nar imiş.

Allah nurunun me'nisin zahir qılanda suretün,
Ol şəni xəlqə görsədən Həqqdən yəqin dildər imiş.

Gülşən yanağın şö'ləsi dağ urdu qızğun canıma,
Yandı rəvanum eşidüb mehr ilə işüm zar imiş.

Açıławı hüsnün güli bilindi, ey gülzari-can,
Bin Gülşəni kimi ana bülbülü-həmzar var imiş.

138. Eşq əhline cennet kimi yüzün gülü gülzar imiş,
Aşıq olanun cənnəti ma'suqdən didar imiş.

Ey gülüstani-aşıqan, sənsiz gülüstani-ədəm
Aşıq qatında bildüm uş, bəs xarü bimiqdar imiş.

Açı feraqün şərbətin nuş edərem datlu, vəli
Səbr eylemək hicran ilə can çəkmədən düşvar imiş.

Müştəqə bir dəm sənsüzün dirlik olmadı, ey sənəm,
Hicr ilə candan aşiqün anun içün bizar imiş.

Bir dəm yüzün görmək içün iki cahanı tərk edər,
Didaruna aşiq olan məqsud ana çün yar imiş.

Canü cehandan keçməyen eşq ilə bil biganədür,
Zira özüne yar olan eşq əhline egyptar imiş.

Ruzi-əzəldə eşqünə əhd edübən dedüm: "Bəli"
İmanü din bu dəm bana ol əhd ilə iqrar imiş.

Mənsuri-eşq olub necə derəm "ənəl-eşq"¹⁵i, eşit,
Gərçi kim anı deyənün eşqünə yeri dar imiş.

Munkir inanmaz vəchünə, qıldı məlayik secdəsin,
Seytansifətçün həqq ilə batıl işi inkar imiş.

Həqdən səni ayru deyən tövhidini bilməz nədür,
Ol kor içün munkir kimi, kim der "ülul-əbsar"¹⁶ imiş.

Əhvəl kimi biri iki gerdigiçün müşrik olur,
Munkir kimi həqq bilməyen çün rəhbəri-füccar imiş.

Her abidin kim qiblesi yüzün degildir, ey sənəm,
Tərsə kimi bütə tapar, belindəki zünnar imiş.

Qiblə yüzündür arife her vəch ilə Kə'be sıfet
Qüdsi-həramdan gördüyü çünki rüxi-dildar imiş.

Hüsnün gülüstanun görən bülbül bilür zövqün anun
K'ondan nesibi munkirün nuş ilə nişi-xar imiş.

Zahid neçün inkar edər həq surətindən göz yumub,
Ta kim bilindi məclisi-iqrar ana inkar imiş.

Naseh, görüp rüsva məni eşq ilə mən' etmə derəm,
Cün rindü bədnəmə sözün incitməvü azar imiş.

Eşq anlamışın namusun, demə ki, ari var anun,
Ar etmeyənlər eşqi çün namus ilə biar imiş.

Hər kim ki toğru yolunu eşq ilə aparmaz isə,
Şeytan kimi egrisi gedüp yolunu ol azar imiş.

Bikar olan bilür nədür aşiq olan kirdarını,
Eşq əhlinə xelqün işi çün sükənəyi bikar imiş.

Yusif kimi hüsnün məzad edər görən bir-birinə,
İki cehanun xelqinə eşqün nə xoş bazar imiş.

Turü tacəlla sərrini vəchün görən bilür nədür
K'ol Rövşənidən Gülşəni gördüyü nūr nar imiş.

139. Görən gün yüze zülfün sayə düşmüs,
Bulut kölgəsi sanur ayə düşmüs.

Gözün açalıdan görmədi dövran,
Yüzün tək ayü gün həmsayə düşmüs.

Güneşnisbet yüzündən rövşən, ey məh,
Qara xalun içün ay dayə düşmüs.

Çeküp qaşun yayın kirpik oxundan
Canum ox gözədür, dil yayə düşmüs.

Pərişandur könül zülfün görəldən
Onunçün baş qoyuban paye düşmüs.

Gözün can aluban könlümi qoydu
Ki, ol türki-Xəta və īmavə düşmüs.

Görəldən toğru qəddün sərvi-azad
Uzanub boy çəkər balayə düşmüs.

Ləbündən cam içən dirilüb ölməz,
Anunçün Xızrə ondan mayə düşmüs.

Utuzmaz neğduni eşqünə verən
Ki, sevgün əlinə sərmayə düşmüs.

Qılan sırrini eşqün aşikarə
Gören Mənsur tək qovğayə düşmüs?

“Ənəlhəqq” zikridir sadiq olanun
Yalançılar ilən illayə düşmüs.

Açarmı ağızını dürr olmayınca
Sədefdən qətərə kim deryaya düşmüs.

Əcəb yaqt imiş dilün müqərrəh
Ki, nütqi lə'li-ruhəfzayə düşmüs.

Gören Məcnun sıfət, ey Leyli, halum
Şəmündən der əcəb sevdayə düşmüs.

Verəldən Gülşəni eşqünə canın
Rəvani “Cənnətül-Məva”yə düşmüs.

* * *

140. Yüzünə surəti-rəhman dedilər, gerçekmiş,
Qaşuna ayəti-fürqan dedilər, gerçekmiş.

Göz açıp müşhəfi-hüsün görəli pirü cəvan
Oxuyub, vəchünə Qur'an dedilər, gerçekmiş.

Qapalı könlünü xəlqün, qılıuben ömrünü az,
Gözünə fitneyi-fettan dedilər, gerçekmiş.

İçüben ləblərin abi-həyatın der isən,
Ləbüne çeşmeyi-heyvan dedilər, gerçekmiş.

Görübən yüzünü Həqdən qaçub inkar edənə
Sögübən div ilə şeytan dedilər, gerçekmiş.

Sənə qamətdir olan xəlqə qiyamət ki, rəvan
Görübən qamətün, “ey can”, dedilər, gerçekmiş.

Bitəli gülşəni-hüsünənde bənəfşə kimi xət,
Xetünə verd ilə reyhan dedilər, gerçekmiş.

Görübən eyni məlahətlə rəvan qəddün üçün
Bu məlahətdar olan an dedilər, gerçekmiş.

Girəli Yusifi-Misri kimi hüsən iqlimine,
Səni ol mülkə çü sultan dedilər, gerçekmiş.

Qılıuben vəhləyi-zil ağzun üçün əhli-yəqin
O gümandan neçə bürhan dedilər, gerçekmiş.

Qılılı gəncini hüsün qəmu vəch ilə əyan,
Ana yıxux dili-viran dedilər, gerçekmiş.

Dilədim dərdümə dərman bulam, ey dil diləgi,
Genə dərdün ana dərman dedilər, gerçekmiş.

Düşəli qeydində zülfün, dilerəm həllin anım,
Cəşni ol müşkünlə asan dedilər, gerçəkmiş.

Göre [li] vəchini bildim nə imiş cənnətü hur,
Yüzünə rövzeyi-rizvan dedilər, gerçəkmiş.

Dirilib eşq ilə ölməz canını sana verən,
Canumə sevgünü canan dedilər, gerçəkmiş.

Görəli yüzünü bildim, itürübən özünü
Ki, sənün vəslünə hicran dedilər, gerçəkmiş.

Gözünün tifli kimi Rövşənidən Gülşənini
Görənə dideyi-nisan dedilər, gerçəkmiş.

* * *

141. Çatalı göz ilə qaşun, ey sənəm, bir yerə baş,
Fitnəsin eyni-tatarun sırt ikən eylədi faş.

Görsədüb dövri-qəmərdə gün kibi yüzün züha
Geyrətindən ay yüzini durmayub qılur xəras.

Ölübən eşq ilə dirlik neydüğini biləni
Ömrüm ondan dilərəm ki, eşqə görə ola baş.

Görmədüm türki-mütərrün qatıcı çeşmən kibi
Kim sələhpuş ola daim etmədin qəsdi-savaş.

Zahidi-hüşkə derəm kim ağlamaxdan bitmez iş,
Tər oluban quru yerə necə töker pəslü yaş.

Mehr ilə könlümi dilbər alıbanū ta diler,
Can dəxi dilərsə, derəm ana, ey cəddim, araş.

Sarmaşub zülfünə, ey dil, qeydə salduñ canımı,
Bənd isə bəsdir bana ol mubəmu ancaq dolaş.

Diləsen vesline irmək, hicrət et bəndən rəvan,
Üzülüp özündən ol dəm mehr ilə eşqə ulaş.

Ey könül, aldanma lütfün görübən əhli-dilün
Nəzmi-ğəbz etse Həlimi sanma gel anı yavaş.

Gülşəniyi bənzədənler Rövşəni zəxmin yedi,
Gər bana inanmaz isen incidüb anı ziyaş.

* * *

142. Eşq imiş eql əhli üçün belayilə hem məlas,
Oldur edən aqılı çün hər tekəllüfdən xilas.

Eşq ilə Məcnun olanlar xəmr içüb qan ilə,
Səd urub kimse dileməz qətl üçün ondan qisas.

Görübən eql ilə ammun gecə-gündüz təşvişin,
Eşqə verər könülni ol qorxudan cümlə xəvas.

Aç gözün ağu qəradan, bax cəhanun xəlqinə,
Eşq ilə eql əhli kimi seçilür amm ilə xas.

Eşqi bil əlməs nisbet cövhərin qiyətlüsün,
Nispət etmə eqli ona, bil məadindən xilas.

Eşq əlindədir nə varsa əvvəl-axır, xürdü küll,
Görsədəməz çünki ansuz nə ki vəch ilə min as.

Gülşənidən qaçər bax münkiri-şeytansifət
Çün Ömerdür şeyxi anun, sanma ola əmrü has.

* * *

143. Bən bu mülkə gelmədən cövhə idim biərez
Bilməzəm ol cövhərə noldu ərezdən ərez.

Necə ərezsiz olur deyənə cövhər, derəm
Kim, ərez ol cövhərə nədür olan münqərez.

Qəlbini saf etmeyən bilmədi cövhər nedür,
Çünki qərezdən törür cövhəri-qelyə, mərəz.

Kim ki bu gün cövherin biərəz etməz, bilün,
Vərhəm olub qəm ilə danla bulisər mərəz.

Rövşənidən görənə Gülşəninün vəchini
Sor ki, bilür nedür ol cövhər olan biərəz.

* * *

144. Aluban mehr ilə könlüm o şəhi-xuban əvəz,
Nə verisər bilməzəm can alub, canan əvəz.

Qılahı Misri-dilümdə Yusifi hüsnün məzad,
Canü dil verüp bəha, çün almışam sultan əvəz.

Dərdinə verüp könül, dərman dilərəm canımə
Dərd olur yenə dəvasından ana dərman əvəz.

Aluban ömrümi eşqün pür edəli, ey cavan,
Hər nəfəs bir ümmi-tazə verür dövran əvəz.

Nəqdi-ömrüm sərf edəli eşqinin yolunda uş,
Vəch edüp bir yüzlürəm nəqd anunçün k'an əvəz.

Gözlerüm qanlu yaşın etsə payunə nisar,
Xaki-payündən bulur ol dürr ilə mərcan əvəz.

Başumi tıp eyləyüp meydani-eşqə girəli
Verübən ol tupi, aldım sırfle çövkan əvəz.

Cəhl imiş canü könüldən verilməklik eşqina,
Canü dil ana verübən almışam irfan əvəz.

Həsrətindən töke gözüm gözmə seyli-rəvan,
Qətreyi-ber tökübən yüz bulur tufan əvəz.

Xərci-eşq et nəqdi-ömrün ki, ol durur hüsn-i-fərz,
Yerinə dün on deyübdür ruhla rəhman əvəz.

Görübən eydi-cəmalun canını qurban edən
Bulur ol qurbandan, ey can, vəsl ilə qurban əvəz.

Tərki-suret qıl, dilərsən surətün mə'na ola,
Cani tərk edən bulur çün sureti-canın əvəz.

Rövşəni halinə bəsdir, Gülşəni, hali-dilin,
Diləməz halın bilənlər qal içün bürhan əvəz.

* * *

145. Qoyamaz müşhəf yüzinə katibi mişkin nüqət,
Nöqtəyi-xalun kimi yüz məşq edər isə nüqat.

Qıl qələmdən kim çekirse qaşların xətti kibi,
Mubəmu nəqqaşı-Çinin gər çəkə, qılur əgəlet.

Yazmadı hərfi-cəmalun nun devatundan qələm,
Gelə bu təbi-hikmet anı qüdrəti qılmadı qət.

Lövhə-məhfuzun təmami yeddi müşhəfdən olan
Yazılan səb'ül məsani vəchünün xətti fəqət.

Yüz sühuf bir hərfəsden oxusam, dana fəqih,
Danmadır elmi-ləduni, anlamazsa hər seqət.

Katibi-qüdret çekəldən qaşlarının hərsini
Qıl qələmdən ancılayın yazamaz leyk kimsə xətt.

Qıldan ince mu qələmdən xud qaşın manəndini
Bin çeküp nəqqaşı Çinun, bulmadı bir məhətt.

Dedi me'rəcə varanda rəbbimi gördüm nebi,
Rubərə biçün yüzünü əmrde bənzər qətt.

Benzedür məsnü'i-sane' menşinə nəqqas, leyk
Çin budur, yüzini görən der ana nəqş-i-şett.

Bulamaz nəqqası-Çinün qıl qələmdən ustad,
Qılların nəqs çekici can verübən qıl qəlet.

Müşəfi-hüsün oxur Gülşəni ümmül-kitab,
Zahid anunçün inanmaz batini kimi bətt.

* * *

146. Ol səbukruhə degüz kim, eyləmə hemdəm ğəliz,
Həm ağircanluysi qılma kəndünə hemdəm ğəliz.

Təlx edər işveni candan, ey peri, şirin ikən,
Turş edəndə yüzünü ğəmdən olub vərhəm ğəliz.

Haləti-eşqünü görüb çünki kəsməz qalını,
Diləgüm budur o dəmde: – Lal ola əbkəm ğəliz.

Necə görüb deyəyim qulü səfih ol ehməqə
Kim, ola eşqünə münkir, əql ilə sərsəm ğəliz.

Görübən yüzünü canın verməyəndir, ey peri,
Sor ta andan olan adəm-heyvan sıfət adəm ğəliz.

Verməgüz ehməq cəvabin ixtiyarət edüb sükut,
Örtürür sözini çün kim qılmayıbən kim ğəliz.

Görübən eşqinlə halum ehli-qal olan kimi
Nişə qılur növhəvü zar ilə matəm ğəliz.

Döñübən eşqün ilanə dəmbədəm, xəncərinə
Diləsem tiryaqın anun, ya ki qılursam ğəliz.

Rövşənidür Gülşəninin zəxminə dadü-dəva,
Tazələr dildən yarasın hər nə qılsa am ğəliz.

147. Qal ilə halum desəm, inləyüb etmek niza
Necə diriləm degüz eyləsə dilbər vida'.

Atlanub ol dilruba yola girəndə nedim?
Çekübenü canımı könlüm edər intiza'.

Bir nəfəs ansuz diri qılmazam, sinadım,
Çün tənimə can kimi ondan imiş intiba'.

Nola kurü kər görübən eşitmeyüm,
Yüz əvvərib "əlvida" dedüğü dəm ol şüca'.

Biləməzəm dil sıfət dilbərə hemdəm nedim?
Can kimi yox yene cün layiq anunçün məta'.

Bir demək olsa, rəvan yüz verürəm dilbərə,
Gər dilese dəmbədəm etməgə anı biza'.

Rövşənidən Gülşəni Ay ilə Güneş kimi
Dövrə görə görsədür nuri-ziyadən şüa'.

* * *

148. Qaçeli eşqün xəyalı başumə buldum fəraig,
Əql əlindən dəlü kimi seçməyübən solü sağ.

Dilərem şövq ilə eşqün zövqini deyəm nedür,
Candan açılmış anıncun bulmazam, nedəm, qulağ.

Eşq ilə mə'suq sırrı qal edüb halum, derəm,
Çün könüldən dinləyənə ol kəlam olur bəlağ.

Diləsen candan dirilmək diri ikən ələ gör
Sinadım ol dırılık üçün ondan özgə yox yəraig.

Sorana eşqün təriqin tacını irağ yaxur,
Derəm, ey əbləh, o yolda kim seçer yaxın, irağ?

Ayağın baş etmeyince qoyma eşqün yolına,
Ol yol içün çün gərəkdür günsifət başdan ayağ.

Rövşənidən özgə kimdir Gülsəninin gördüğü
Aydın elində ziyadən gün kimi rövşən çıraq.

* * *

149. Məktəbi-hüsnündən oxur doğru qəddünü əlif,
Tifl dedim, kimi görən, rövşənidir, ey lətif.

Gün kimi hüsnün nəzirün kim görər, ey məhliqa,
Görmədi mislin anun xunū qəbz ilə şerif.

Gülşəni-hüsnün kimi təzə gülüstən nerdə var
Kim, xəzan olub bəhari gəlmiyə ana hərif?

Açılamış al yanağın gönçədən, ey gülüzar,
Görübən büləbül tek anı, zariyə oldum əlif.

Mehr ilə yüzünü gören dağlanubən lalə tek
Nişə yanmasun həmişə, eşq ilə olub hərif.

Göreli ney kimi qəddə bağlamışdır can kim
Bildim ol zibai-aləm kimdürür-xubi-zərif.

Ol səbukruhi görəldən bilməzəm siqlət nədir,
Eşq ilə səngin olan çün könlümə oldu xəfif.

Bir nezər yüzünü gören iki aləmdən keçər,
Oluban məqrən onunla bilmışım nədir nəsif.

Mubəmu sövdayı-könlüm sarmaşanı zülfünə
Milləti-eşq içərə oldur bilənə dini-mənif.

Kim görür gəncineyi-hüsnün kimi bir gövhəri
Kim yədi-beyzasifət ol görsədə vəchi-tərif.

Ol səbukruhə giran can nispətinə bilməzəm
Kim, qılur həmdəm əzinə ol lətifini kəşif.

And içüp eşqünlə könlüm əhdini sindirmədi,
Nerde var müştəqi-möhkəm bir anun kimi xəlif?

Zahidün aldatma zərq ilə riyadən qılına
Sanər imanın içinde almağ üçün bir zəif.

Açırup nəfsünü, sufi, qılmagil dərdün betər,
Ta rümuzatdan qılasan kəsbüni-xülqi-ənif.

Nişə abid tə'nə qılur rindi-eşqə bilməzəm,
Olmayu bin deryaden pak dil ondan əfif.

Rövşəni kimi qəvinin eşqidür, ey Gülsəni,
Hər nefəs ömrün kəmi qılan, səni təndən zəif.

* * *

150. Həqayiq mə'dəninin kanıdır eşq,
Çərəssüz cövhərin dükkənidir eşq.

Məhəbbət dənizin mövcə gətürən,
Təcəlli feyzinin ümmanıdır eşq.

Nədür cüz-küll vücudunun həyatı,
Derəm sorana: canlar canıdır eşq.

Məlahət aləmi hüsn iqliminin
Cahanda dövr ilə sultandır eşq.

Görən mehr ilə bir dilbər cəmalun,
Bilür kim ol cəmalun anıdır eşq.

Nəzər əhli olan gün kimi görür
Tecəllidən vücudun sanıdır eşq.

Nə deyüm vəsf edübən eşqi, çünkim
Olan əbkəm lisan irfanıdır eşq.

Şəhadət aləmində qeybi-mənzur
Kim etsə, sidq ilə imanıdır eşq.

Necə ğərq etməsün cüz-külli, çünkim
Məhəbbət feyzinin tufanıdır eşq.

Görən eynül-yəqindən həqqi, şəksüz,
Bilir əhli-yəqin bürhanıdır eşq.

Bilindi Gülseninün Rövşenile
Özəldən əhd ilə peymanıdır eşq.

* * *

151. Dəmbədəm divanə könlüm qılbən sevdayı-eşq,
Dağə düşər dəlü kimi oluban şeydayı-eşq.

Faruğ olub xeyrү şerdən eşqə dapşurən özin
Nə bilür pərvanədür ol rindi bipərvayı-eşq.

Düşəli sevdayı-eşqə duymaz oldum halimi,
Bilmə özün, ey könül, kim olasan danayı-eşq.

Salubən namusu arı olmayan bədnamə bax,
Arı qeyrətdən olandır eql ilən rüsvayı-eşq.

Dərdi-bidərman imiş dərdinə dərman aşiqin,
Bəs devasın ondan istər mübtəlayı-vayı-eşq.

Fürsətün fövt etmə, ey dil, əldə ikən ixtiyar,
Demə danla kim bu gündür, istəgil fərdayı-eşq.

Ay ilən günəşdən aydır görən eşqin yüzin,
Gün kimi rövşən göz açub görəndür simayı-eşq.

Sevübəni bəndəsini qulluğ edən eşq imiş
Bəndelikdən tac uruban başına Darayı-eşq.

Bənde demən qurbanü eşqə qul olanlara,
Aləmün şahidür olan bəndəyi-mövləyi-eşq.

Dərdi-dildür gözlərimün axıdan qanlı yaşın,
Ağladan tiflini eynün k'ola cün bələyi-eşq.

Bağə girüp seyr edərkən, ey könül, ol sərv qədd
Görübən canun verə gör k'olasan lalayı-eşq.

Göz yumub iki cahandan birlik ilə keçə gör,
Gər dilərsən, Gülsenə, sən olasan binayı-eşq.

* * *

152. Nə sevdadur başumdə gülgüli-eşq,
Xəyaldan eşidilən qulgüli-eşq.

Çalınur dəmbədəm taliblər üçün
Möhübbət neğməsindən cülcüli-eşq.

Hərarət verübən dildə büründət
Qomaz qala mündəm san filfili-eşq.

Büraqı-himməti dildən möhübbət
Olan bilür nədür ol Düldüli-eşq.

Möhübbət cəzbəsini tövqin edən
Bilür boynunda nədür gulgüli-eşq.

İçəli zövq ilə eşqün şərabın
Başumdən getməz oldu ol müli-eşq.

Möhübbət vəchini görəli bənsüz
Bana həm olmadı ol müşkili-eşq.

Nə mezhərdür bilinməz mezher ilən,
Kimə sorun biləm ol mürsəli-eşq.

Nedür vəchündən özgə anü şandan,
Məzahirdən görünən cüzi-külli-eşq.

Bənefşə, nestəren, nəsrinü reyhan
Məhəbbətdən qorxudur sünbülli-eşq.

Olan təxmiri-qüdrət hikmət ilə
Bilür ondan nedür abū gili-eşq.

Açılap taze, solmaz ədn içinde
Qılıp baqi məhəbbətdən güli-eşq.

Görelən, Rövşəni, gülzarın eşqin,
Olubam Gülsenivəş bülbülli-eşq.

* * *

153. Nedür qüdrətdən özgə adəmi-eşq,
Nəfəxtü dem olan həmdəmi-eşq.

Müqəddəs nəfx ilə dirilənə sor,
Nə dəmdən dirilüpdür ol dəmi-eşq.

Məsihasa doğan bilür nə dəmdən
Möhübbətdən doğurur Meryəmi eşq.

Cüneydü Şiblivü Turinə nisbət
Olun mə'nidən adəm Ədhəmi-eşq.

Məhəbbətdən bulan təxmiri qüdrət,
Olur sırrı-xəfidən müdğəmi-eşq.

“Nefəxtü fihi min ruh”dən əvvəl
Olur lövlaknisbət eqdəmi-eşq.

Sevübən saluban məhbubi həqqün
Olur izzət dəmində əkrəmi-eşq.

Fərəhdür, şadü xürrəm sanma җəmgin,
Mehebbətdən kim olsa dərhəmi-eşq.

Təhemmün sebrü taqətdür yaralu
Könül xəlqinə candan mərhəmi-eşq.

Möhübbətdən oxuyan məhvi-nəhvin
Olur elmi-lədündən aləmi-eşq.

Saxın, ey Gülşəni, faş etmə sirrün,
Oluban Rövşəni san əbkəmi-eşq.

* * *

154. Əql ilə əgənməz nedim kinayəti-eşq,
Anunçün bilməz daima rəvayəti-eşq.

Tərki-həva həvəsdür fərman bu dəmdə, eşit
Kim, bilesən nə yüzdən olur inayəti-eşq.

“Sırrı-nəfəx”tü fihi” bu dəmdədür, dəm dedi
Kim bilesən nədəndür biçün dirayəti-eşq.

Qüdrət dəmindən oldu fitret möhübbət üçün
K’ondan bilindi yoxdur məbdayla əyəti-eşq.

Nunü qəlemdən oqudum dəmdən rəqəm qılmasuz,
Hərfi-məhəbbət ilə oldu kinayəti-eşq.

Kim bilisər müfəssəl mücməlsifət rəqəmdən
Sətri məhəbbət ilə neydügin ayəti-eşq.

Əvvəl məhəbbət ilə axır sıfət yoğ ikən
Bir ilə neydi olan bire bidayəti-eşq.

Dövri-möhübbət ilə bilindi əvvəl-axır,
Olmaz ki, xətm edübən deyəm nəhayəti-eşq.

Ey Gülsenə, nə yoldan oldu müvəddət ilə
Şəh Rövşəni izindən sana hidayəti-eşq.

* * *

155. Beni hər dəmde nedim öldürür eşq,
Qəra yərə dirilmə girdürür eşq.

Qılıb rüsvavü məlamət, rindü bədnəm,
Cəhan xəlqini bana güldürür eşq.

Nedim Məcnun kibi xəlqi cəhanun
Biri sevmədüğini sevdürür eşq.

Girüb bazari-büsne sevdüğüne
Bəha can ver, – deyübən öldürür eşq.

Olub məsti-xəyalun, unuduram
Özüm, xaçan önmə düşürür eşq.

Nə sevdadır başumda püxtəvü xam
Ki, mehr ilə demadəm pişürür eşq.

Qiyamətdir məger bu sərv qamət
Ki, həşrin xəlqün ana düşürür eşq.

Cəhan əvəngəsini aşiq başına
Aru kimi yıguban düşürür eşq.

Demin rüsvavü rində saxla halun,
Qaçan gizləyüb anı yaşıurur eşq.

Gözüm deryasının rövşən suyunu
Bulandırub rəvəndən daşurur eşq.

Bana der Gülsenə kim Rövşəninün
Xiyalından bilümi şaşurur eşq.

* * *

156. Bilmezəm kim ne bəladır başuma sevdayı-eşq
K'arturub, eksilməz başımdan dəmbədəm əvəngəyi-eşq.

Çıxalı sevdası eşqün başımə zikrim budur
Ün çöküp zarlıq ilən: "Vay eşq", "ey vay eşq".

Görmedüm mehbubdən bixud valehü aşüftəhal
Olduğun buncılayın bir vadisi-şeydayı-eşq.

İstəyüb dərdinə dərman kim bilür eşqün desün
Çünki ol dərdə dəva bulunmaz illa vayı-eşq.

Çekmədi eşqün bəlaşın, mübtəla olub demin,
Olə hər nadani-bixes arifü danayı-eşq.

Rövşəninün eşqi ilə, Gülsenə, degil bana:
Kim olupdur səncileyin bir dexi rüsvayı-eşq.

* * *

157. Eyni-eşqəm, şini-şövqəm, qafı-zövq,
Yox bana nisbət, benimçün təhtü fövq.

Varlıq ilə yoxluğum eşq oları
Birdən oldur yüzün üçün bəndə çoq.

Şahi-eşqə qul ola taxmışam
Bəndəlikdən boynuma eşq ilə tövq.

6 → 167 ← 6

Eşq ile tey qılımışam eqlün ilən
Qılımayubən banə nisbət seyrü sövq.

Eşq ile seyr edəlidən bilmışəm,
Edəməz eqlün cəhani bəni övq.

Sevgündən Salıhsifət eşq olmuyan
Nisbət edər naqətullah unuq.

Rövşənidən Gülşənidür zövqi-eşq
Ləzzət oldur talib üçün zövqü şövq.

* * *

158. Mehəbbət şahının mövlasıdır eşq,
Həqiqət mülkünün e'lasıdır eşq.

Ay ile gün kimi nuri-ziyadan
Münəvvər aləmin tuğrasıdır eşq.

Nə əvvəl var, nə axır mülki-Həqqə,
O mülki-qüdrətin binasıdır eşq.

Müqəddəs beyt-i-mə'murun əzəldən
Əbədsüz bicəhat binasıdır eşq.

"Nəfəxət fih min ruhi" dəminün
Mehəbbətdən rəvan infasıdır eşq.

İki aləm vücudine berabər, and,
Hüviyyət şanının binümasıdır eşq.

Əmanət gəncinin sırrı-xəfidən
Dili-insan olan etasıdır eşq.

Mehəbbətdən vücudi-qüdrət üçün
Məvəddət neqtünün lövlasıdır eşq.

Sühufi ümməl-kitab, nunu qələmle
Rəqəm olanların qırtasıdır eşq.

Deyən "künti-nebiyyün" üçün vücudin
Kəlami-neqdinin əbnasıdır eşq.

Nə deyim Gülşənin Rövşənidən
Nə yüzdən şəhsifət mövlasıdır eşq.

* * *

159. Mehəbbət məzbəridir adəmi-eşq,
Müqəddəs töhfədən olan dəmi-eşq.

Nəfəxət fih min ruhi dəmindən
Heyati-cavidandır həmdəmi-eşq.

Mehəbbət aləmində qüdrət ilə
Məvəddətdən olandır iqdəmi-eşq.

Mehəbbət behrinin bir qətresidir,
Yedi dərya mehəbbətdir yəni eşq.

Cəhani şərq edən seylabi-tufan
Yağan yağmur sıfətdır şəbnəmi-eşq.

Mehəbbət nüfəsindən doğana sor
Nə abdan zövc olandır Məryəmi-eşq.

Mehəbbət aləminün əvvəli yox
Ki ondan axır ola xatəmi eşq.

Süleymanə məhəbbətdən verildi
Hökümətçün cəhandə "xatəmi-eşq".

Mehəbbətdən müəllim sevgilidür,
Olan "lövlakə" nisbet Əkrəmi-eşq.

Məhəbbətdən Əlidir tə'limi-esma
Ki, andan Adəm oldu i'ləmi-eşq.

Məhəbbətdən hüzuri elmi-rehman,
Ki'nunle e'ləm oldu bil həmi-eşq.

Məhəbbətdən məzidü bikeyf nisbət,
Olan bir yüzdə iki müdğəmi-eşq.

Məhəbbətdən olur rənginü sadə
Bəsəit ikən mürəkkəb dərhəmi-eşq.

Məveddətdən ənidir cude məzəhər
Ki, olur Gülşəni san xatəmi-eşq.

Ay ile gün kimi Aydın elindən
Doğandır Rövşəni san tovəmi-eşq.

* * *

160. Əzəlsüz biəbəddir adəmi-eşq
Məhəbbətdən məzəhər olan dəmi-eşq.

“Nəfəxtü fih min ruhi” dəmindən
Həyati-cavidandır həmdəmi-eşq.

Məhəbbət anun üçün dedi: “Lövlak”
Məzahirdən odur çün Əkremi-eşq.

Nədir biəvvəl-axır andan özgə
Dəmi-qüdrət nəfəxt iqdamı-eşq.

Oxuyan surəyi-Rəhmani bilür
Nədir tə'limi-Qur'an, aləmi-eşq.

Məhəbbət məzəhər nədən Adəm oldu,
Cüneydü Şibli nisbət Ədhəmi-eşq.

Müqəddəs Adəmedir nəfxi-nətf
Məsihasa doğuran Məryəmi-eşq.

Fərəhdir sanma əməngin görə yanur
Öləndə hüzər məzəhər dirhəmi-eşq.

Məhəbbətdən rəvan vəhabinibət
Olandır cude məzəhər xatəmi-eşq.

Məhəbbətdən doğandır Gülşəni san
Olan şəh Rövşənilə tovəmi-eşq.

* * *

161. Məhəbbətdən ne sırrıdır kim bilür eşq
Ki, qeyb üçün şəhadətdən bulur eşq.

Məveddətdən bir ikən iki yüzdən
Sevib sevdürməgə özün gəlür eşq.

Məhəbbətdən vücudin cüzvü külse
Şühudin şan edüb, cilvə qılur eşq.

Məhəbbət ələmində itənə sor
Nə yüzdən sevgili vəchin bulur eşq.

Nedim yandırmadın andan rəvanım,
Bəni dildən oduna çün salur eşq.

Biləmezəm məhəbbətdən vücudin
Nə sərr üçün xəfinisbet olur eşq.

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Məhəbbətdən ne verübən alur eşq?

* * *

162. Nə məzherdür müqəddəs ünsürün pak
Ki,acizdir onun dərkindən idrak.

Məhabbet məzheridir şani-vəchün,
Anunçun dedi Həq həqqünə "lövlak".

Bilindi "küntü kənzün" sırrı səndən,
Hənuz Adəm yoğ iken ab ilə xak.

Münəvvər ayağundan rövşən etdi
Yüzini süreli payuna əflak.

Senün kimi qədəm kim basdı ərşə,
Danadan seyr edüb ədnaya çalak.

Senün eşqünden öter bülbülü-mest,
Açılob gül qılanda qönçəsin çak.

Senün mədhündədür çün cümlə əşya,
Səməndən eşidür mədhüni səmak.

Sana düşmənlik edənün dolaşur,
Boğazuna əməl çün mari-Zöhhak.

Şəfi'i hər günahkarun cü sənsən
Nişə pəs Gülşəni olmaya bibak?!

* * *

163. Yol arayım deyənə yedi əlamət gərək,
Əvvəli sidqü tələb, əhdə vəfa eyləmək.

İkisini sorana, eşqi derəm biləne,
Talib olub gələnə cidd ilə qalsa gərək.

Üçü anun mə'rifət, talibe biçün sıfat,
Bir görənə şəş cəhet, yeddü gögü nöh fələk.

Dördi möhübbət, həyat olmasıydı biməmat,
Faş edübən sırrı-zat, xəlqə sıfatın demək.

Beşi baqi fil-fəna, derəm uş anlayana,
Eşq ilə dinləyənə, çünki gərək söyləmək.

Altısı ölməx, bu xəlqə qoymaxax qədəm,
Heyrətə irüb bu dəm itrüb özün istəmək.

Yeddisi fərqü fəna, ecz ilə qılmax səna,
Rövşənidən, Gülşəni, bu yedi halun gərək.

* * *

164. Aşıqə dərdü bəla, izzətü zillət gərək,
Qəhr ilə mə'suqdən lütf umana lət gərək.

Sorana sən, ey fəna, eşqə bəla de, bəla,
Oldun isə mübtəla dərdə, ne gürbət gərək.

Eşqi bil, ey mərdi-din, ağır əmanət yakin
Anı götürən əmin, sərxəfi-qüdrət gərək.

Eşq ilə dərdü bəla çəkmək anı mübtəla
Zövq ilə şövq, vey səfa mehrü möhübbət gərək.

Küfr ilə imanü din eşqədir əhli-yəqin
Məzhəbi-həqdən mübin, çün ana millət gərək.

Sufi isən eşq ilə safiliq istə, dilə,
Ta biləsen bibəha sufiyə seffət gərək.

Tərk ilə tacrid olan, fərd ilə təğrir olan
Sufiyə, ey xud filan, feqr ilə ksvət gərək.

Rövşənidən Gülşəni görəli eşqün yuzin
Der ki, bana, ey Xelil, sevgili hüllət gərək.

* * *

165. Qiyamətdür məgər kim suri-eşqün
Çalınur dəmbədəm naquri eşqün.

Qulağ ur, gər degilsən suri-eşqe,
Çü ondan kər dürür münkiri eşqün.

Eşidürəm qiyamət qamətini
Deyəndə es-səla məşhuri eşqün.

Xəta demək səvab olur nə qılsa,
Mühali-əql ilə məşhuri-eşqün.

Dönüb məcnunə ma'qudu rifali
Na qılsa bixeber məgruri eşqün.

Neçə aqilləri Mecnun edibdür
Cahanda şövqü zövqü şuri eşqün.

Neçə Xosrovsifət Şirin ucundan
Olupdur dərd ilə məşhuri eşqün.

Yalnız Qeysü Leyli sanmıyasuz
Cəhan içrə olan Mənsuri eşqün.

Günəş kimi dutər yerin yüzini
O gecə kim ola mənzuri eşqün.

Çıxan şeytan kimi mərdud olisər,
Yaxın-irax çü olmaz dövri eşqün.

Həmrec yoxdur, eşit həqqün kəlamın
Olana əql ilə ma'zuri eşqün.

Görən Aydm elində Rövşənini
Nə yüzdəndür bilür ol nuri eşqün.

Görənlər Gülsenəni vəchini bilür
Nə yüzdən dək olurmuş Turi eşqün.

* * *

166. Bənəm Simurğ ile ənqası eşqün,
Bilinməz Qaf ilə məvəsi eşqün.

Məhəbbət aləmi qüdrət vücudum,
Ədəm sölə sıfət illasi eşqün.

Əzəlsüz biəbad nitqi-məhəbbət
Kəlam oldı bəyan "lövla"si eşqün.

İki aləm bənimçün yaradıldı,
Bir ikən "zir" ilə "bala"si eşqün.

Bana nisbet bilinməz məhvü isbat,
Çü "illa"dən olubam "la"si eşqün.

Məhəbbətdən vücudum məhv edəli
Sübut etdi bəni iması eşqün.

Məvəddətdən bilindi Qüdsü Kə'bə,
Təcəlli aləmi minası eşqün.

Məhəbbətdən qoyuldu ərzi-dildə
Təvafi-ruh içün asası eşqün.

Deyəməzəm məhəbbətdən cəhani
Nədir ədnayile i'lasi eşqün.

Məhəbbət xızrı olmayan bilemez
Nədir neçün sıfət İlyasi eşqün?

Kim oldı Rövşənidən Gülsenivəş
Şəhine qul ikən mövəsi eşqün?

* * *

167. Məhəbbət sırıne məzhər olandır adəmi eşqün,
Nəfəxəti-fihden Adəmi-müqəddəs həmdəmi eşqün.

Məvəddətdən zühur ilə bilinməz fitrət olandır
Xəfi sirdən nihan içün dəm ilə məhrəmi eşqün.

Məsihadəm olan bilür məhəbbətdən nedir nütfə
Ki, andan hamile olur müqəddəs Məryəmi eşqün.

Əmanət sırrıdır məxfi məhəbbət məzhəri bikeyf
Ki qüdrətdir o məzhərdən olan hikmət demi eşqün.

İradət nitqinə “lövlak” olan bilür məhəbbətdən
Nə vəch ilə sevmələndir mükərrəm əkrəmi eşqün.

Bulan tə’limi-esmayi müsəmmayi-məhəbbətdən
O elm ilə bilür kimdir müəllim, ə'ləmi eşqün.

Məvəddətdən zühur ilə nedür birdən iki tanı
Ay ilə gün sıfət rövşən ziyadən bəd'əmi eşqün.

Cüneydü Şiblivü Nuri məhəbbətdən fitrəti cüz-küll
Olandır feyzi-cud ilə əgenən xatəmi eşqün.

Məhəbbətdən zühur ilə bulan təcridü təfriqdən
Olur İbrahimə nisbət cəhanda adəmi eşqün.

Məhəbbətdən zühur ilə derəm, ey Gülşəni, sana
Cəhanda Rövşəni nisbət olubsan həmdəmi eşqün.

* * *

168. OI məhəbbət aleminə şahi-dilxahi görün,
Mehr ilə mehdən münəvvər qüdrətullahi görün.

Hüsн elinə Yusifi Misri kimi sultan olan,
Xublarun iqliminə hökmedici şahi görün.

Türkü-tatare dönüb qarət qılan könülləri
Qəmzədən şivə çərilü ol gözəl mahi görün.

Səltənet təxtinə kürsi ərşİ Bilqeyş ilə
Fərsü ərş ilə bərabər ali dərgahı görün.

Çünki qəlbi-mö'min imiş həq evi, şəksiz, yəqin,
Mö'min olub bəs könüldən fitrətullahi görün.

Sirri-eşqi can içinde saxlayım dedüm nedim,
Faş edübən amı rövşən pərdədər ahi görün.

Gözlərüm səgrür fərəhdən, məgər ol şəhbəzi-hüsн
Atlanub seyran edisər arayub rahi görün.

Yusifi hüsni imiş əndam ilə çahə salan
Candan ol sultani-hüsne qəbqəbü çahi görün.

Zülfü ruxsarın görünər gecə-gündüz buni der:
“Sübə ilə bir yerdə cəm’ olan sehərgahi görün”.

Öldürüb divi-həvayı əqli-Asəf qılı göz
Eşq ilə olub Süleyman, həşmətü cami görün.

Rövşəni eşqinə könül verəlidən Gülşəni
Ferq edəməz məstə dönüb, kuh ilə gahi görün.

* * *

169. Bənəm her vəch ilə kirdarı eşqün,
Olaldan cəbr ilə muxtarı eşqün.

Məhəbbət nütqümə lövlakə nisbət
İradətdən xəfi sərdarı eşqün.

“Nəfxətü” sıriyəm, gənci-məhəbbət
Sevübən sevülən dildarı eşqün.

Məhəbbət hamili mehmiliyəm həm
Mükərrəm qürb ilə əbrarı eşqün.

Nedür zahir olan batın sıfətdən,
Bilinməz bənsizin etvari eşqün.

Möhübbətdən vücudum sırrıdır faş,
Məvəddət məzhəri, əsrarı eşqün.

Yoğ iken iki aləm bən diləndüm
Məhəbbətdən olan sərkari eşqün.

Məvəddətdən təvaf üçün yapubdur
Dilümün Kə'bəsin me'mari eşqün.

Nedim egyptar olani biləməzəm,
Göreləndən cüzvü külldür yarı eşqün.

Neyə baxsam, məhəbbətdən gözüme
Görünür bicehət didarı eşqün.

Bənəm birdən iki şanınə nisbet,
Ziyadən nar ilə envari eşqün.

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Nədənsən bəndəvəş sərdarı eşqün.

Döñüp yüz bülbülinə bin həzaran
Olubam Rövşənisüz zari-eşqün.

Nedəm, ey Gülşəni, çün Rövşənisiz
Görünməz gözümə gülzari eşqün.

* * *

170. Bənəm dərd ehline dərmani eşqün,
Dəvasuz dərd üçün loğmani eşqün.

Mərizül-qəlb olana səhhət üçün
Şəfa şərbət olan fərmani eşqün.

Məhəbbətdən dilüm kibi bilinməz,
Danışdum mövc ilə ümmani eşqün.

Bənəm Nuhi zəmanun nəvhə ilə
Edən qərqi-cəhan, tufani eşqün.

Demə bir aləmə yüz bin cahani,
Gelübəni gedir dövrəni eşqün.

Möhübbətdən bənəm bir anə nisbet
Olan yüz bin cahandan şanı eşqün.

Bənūmcığın açılır beyü şəradən
Möhübbət eşqilə dükkəni eşqün.

Mənəm gənci-xəfi mülki-məhəbbət
Ki, oldur, sevgidən irfani eşqün.

Məhəbbətdən nedür bənsiz bilinməz,
Tükənməz binəhayət kani eşqün.

Mənəm məzhərsifət cəm'ilə fərqə
Məvəddət mehrilə fırqəni eşqün.

Hürufü sövti sına sanmıyasız,
Kəlamü nəfsdən fırqəni eşqün.

Sor axı Gülşəni, şəh Rövşənidən
Nedür sənsiz desün dövrəni eşqün.

* * *

171. Məhəbbət gülşəni içrə həzaran bülbüli eşqün
Ötər əfəgan qılıub dildən açılahı gülü eşqün.

Cəhan qulağılə doli səma'ü zövqü halətlə
Fəqanü nalədən cüz'-küll sayincə əyləngüli eşqün.

Dirilə ölmiyən bilməz heyati cavidan ilə
Neşün dirilübən ölməz ölenlər bidlən eşqün.

Sübutin məhv edən bilür ədəm nisbət vücud ilə
Nədür həlli olmayan, neçün bəyandan müşkülü eşqün.

Məhəbbət cənginün sazin eşitməz kər sifet münkir,
Anunçun bilməz dəfvəş çalınsa çülçülü eşqün.

Məhəbbət xəmrini içən əyilməz sərxaşa dönüb,
Anunçun məst iken bilməz nədür başda mülli eşqün.

Nefəxtü fih min ruhi dəminde ruhi insanın
O nəfx ilə heyat üçün əsər biçün yeli eşqün.

Qılan texmiri qüdretden müqəddəs tiyini hikmət
O dəm bilür nə hikmətdür müsəvvadən küli eşqün.

Məhəbbətdən vücud ilə qəzayı-əkbər etməyən
Bilməz ol qəza üçün nədəndür Duldülü-eşqün?

Məhəbbət qeydinə salan dilin mütləq giriftarı
Bilür ol qeydi bənd ilə nədəndür sünbüli eşqün?

Soraram Rövşəni deməz məhəbbət nitqinə nisbət
Nə dildən, Gülşəni, deyim ələstiylə bəli eşqün.

172. Ey bixəbər, ədəmdən degil, nədür vücudun?
Tavir kibi uyxudan biləm nədür şühudun.

Sabit görüb vücudun eyni-ədəmdə degil,
Nə vəch ilə qılur seyr nabude görə budun.

Eynül-yəqindən açub gözümü, yum gümandan,
Hər vəch ilə dilərsən görmək yüzin vədudun.

İki cəhandan öndən vardı vücudun, amma
Bilməzsən evvel-axır ondan nədür vürudun?

Ol vücudun üçün cud etdi qüdrətin heqq,
Mövcudə anun üçün nişan oldu vücudun.

Eynün şəhadətini görəsə dili-cəmalun,
Gün kibi zahir oldu tə'siri narü nurun.

İki cəhanda bazar quruldi hüsnün üçün
Kol bim ilə şəradən bilindi xüsru-sudun.

Ey Gülşəni, sudan pak, ari təmən görürəm,
Tövbə suyılə çünküm cismüni ari yudun.

* * *

173. Gizli degil görənə hümməti dərvişlərin,
Həqdən imiş çün olan qüdrəti dərvişlərin.

Kim deyisər qəhr ilə baqduğidən bir degüz
Həqdənmiş cövr o dəm heyreti dərvişlərin.

İki cəhan sevgüsün salımıybən könülə
Həqq ilədir daimi ülfəti dərvişlərin.

Mülki-cəhani xərab edər imiş incünüb
Qəhr edicek malikin hümməti dərvişlərin.

Misri-qılınçın betər kesər imiş çalıcaq
Düşməninün boynunu iynəti dərvishlərin.

Uş bu cəhan xəlqini qehr edübən qırmadı,
Qılmasa səbəq əzəb rehməti dərvishlərin.

Mö'min olanda nişan şəfqət imiş, anladım,
Andan imiş xəlq ilə rafeti dərvishlərin.

Yetmiş iki millətə bir imiş, iki degül,
Gördüm axı eşq ilə milləti dərvishlərin.

Nefxeyi-suri əzəl olduğunu duy nedir
Zinde qılan dem görüb nəfxəti dərvishlərin.

Sidrə ilən Tubayı eşidübən gördüm uş
Cənnət içində rəvan qaməti dərvishlərin.

Ay ilə günəş kimi rövşən edər alemi
Rövşənidən vəch ilə tel'əti dərvishlərin.

Xırqə ilən tacını deyəməzəm, fərz olur
Sünnəti-əhbab ikən bid'əti dərvishlərin.

Dilde edavət yə'qin qoymaz imiş büğzi-kin
Söhbət ilən, ey əmin, xilqəti dərvishlərin.

Əhli-həqə üns edüb, sevdir özünü ona,
Çünki həq ilə olur söhbəti dərvishlərin.

Qeyrət edüb qeyrə cün əhli-qəbab etdi həqq
Kim bilisər pəs nedir qurbəti dərvishlərin.

Çünki sevər həqq qulun, ayru degil bəndədən,
Andan imiş şahide hörməti dərvishlərin.

Mə'ni gərek dərvışə, tac ilə xırqə nedir?
Mə'ni dürür cün olan kisvəti dərvishlərin.

Gün başına beş görəm bəngi-səlah eşidən
Eyni-fəlahə nida növbəti dərvishlərin.

Cəm' oluban bir yere şövq ilə olur hüzur,
Zövqi-səfa diləsə ümməti dərvishlərin.

Deme xəta yaqılıub eyb ilə görsən rəva
Çünki səvabə keçər həfvəti dərvishlərin.

Bildim axı, cəhd edüb bih edəli həqq ilə
Cənnəti-didar imiş qiyəməti dərvishlərin.

Əxzi-əziz şadiye dövlət ilən bil nedir
Qüdrəti-heqdən olan bit'yəti dərvishlərin?

Torpağa neçün sürür yüzlerini, sormazam,
Qibledən e'layikən həzəti dərvishlərin.

Qulluğula bulalı səltənəti-daimi
Artuban əksilmədi dövləti dərvishlərin.

Məbdəyi-səri-vücud, bismiləyi-feyzi-cünd
Əvvəl-əzəl cümlədən xilqəti dərvishlərin.

Rövşənidən feyz imiş Gülşəninin gördüğü
Gün kimi xurdən ziya xəlvəti dərvishlərin.

* * *

174. Anlayamaz kimsənə halini dərvishlərin,
Rəmz ilə desəm rəvan qalını dərvishlərin.

Loqmasına əl urub yemə rəvan, zəhr olur
Şirinüben zövq içün balını dərvishlərin.

Cidd edübən cəhd ilə yemiyyisər kimsənə
Elm ilə qazandığı malını dərvishlərin.

Aldanubən, ey cəvan, alma derəm, meyl edüb
Boşuyuban sərdüni zalını dervişlərin.

Bin yıl imiş ömrün bir dəmi dildar ilə
Bildim o yüzdən nədir salını dervişlərin.

Sureyi-rehman gelür mə'ni yüzündən əger
Yandı vərəq sanasaq falını dervişlərin.

İki cəhan şügliğün dilesonuz daima
Qulu olun cəhd edüb balını dervişlərin.

Samut olub dilsuze dönme gerekdir rəvan
Söyler ikən görsənüz lalını dervişlərin.

Sərvəri-əhli-səfa fəxri-cəhan Mustəfa
İzzet ilən bir dedi alını dervişlərin.

İki cəhan kisvətin tərk edəli Gülsəni
Bildi nədir tərk ilə şalını dervişlərin.

Ürvəvi-saçın neçün nöqtəyi təqrir edər
Gülşənidən sor desün dalını dervişlərinin.

* * *

175. Təvafi-beyti-həqq edən bilür bayramini heccün,
Təqərrübən metaf ilə nədir əncamini heccün.

Ay ilə gün sıfət sanının ədəd tən sayılan gündür
Olan yovmi-ilah ilə təvaf imamini heccün.

Məhəbbətdən mütaf edən əzəlsiz biabəd beyti
Bilür ol Kə'bədə nədür təvafdən kamini heccün.

Biləmezəm nə sevdadan xiyalın təvf edən kimse
Qılur bayram o təvf ilə bina o hamini heccün.

Nedim sərdi deyəməzəm ilahın beyti-mə'murin,
Çü faş olmaz bəyan ilə desəm e'ləməni heccün.

Məhəbbətdən təvaf edən məqsədi-beyti-mə'muri
Bilür ol Kə'bəye nisbet qədəm iqdəmini heccün.

"Əlif"den "lam"ü "mim" ilə təvafi-beyti-həqq edən
Bilür ol təvafla nədir əlfifə lamini heccün.

Nedim yovmi-ilah ilə təvaf etməyən anlamaz,
Desəm yüz vəch ilə nədir bəyandan amini heccün.

Həvayla riyadən təvaf edəni Kə'bədə görüb
Təm kimdir o vəch ilə olan bədnəmini heccün.

Nedim kami-mühübbədir təvafi-Kə'bədən məqsud
Ki, ansuz təvaf edən sanur xudadını heccün.

Dirilə ölməyən bilməz kəfən nisbet nədür geyər,
Təvafə nisbet edən dəm rəvan ehramini heccün.

Biləməz ölməyən eydül-əhvün təvvaf edən dəmdə,
Nədir eybi şəhadətdən xəfi əncamini heccün.

Sevafı mərdinin sə'yin nə kəsb için işarətdir,
Ki andan kasibi xeyrin bilür ən'amini heccün.

Həqə teslim edən vəchün məhəbbətdən təvaf içəre
Nə növdəndir qələm içəre bilür ərqamini heccün.

Başın sevdasını dildən xəyal etmə təvaf içəre
Mətafun etməyib ondan xəfi əhvalini heccün.

Dilərsən mə'rifət bulmaq təvafi-Kə'bə edən dəm
Qome qala əsər səndən deməkçün namini heccün.

Biləməz girməyən beyti-xəlilüllahi-Kə'bədən
Məqam içəre nə yüzdəndir iman islamini heccün.

Xeyaldan yuxisi içre səyuxlar kimi təvf edən
Müənber kimi sevdadən purer əhləmini həccün.

Nə deyüb anladım həqqə təvafdan püxtənün halın
Çü püxtə olmayan bilməz nədəndir xalının həccün.

Nedim, ey Gülşəni, deməz bana şah Rövşəni sorsam
Nə yüzdən eydii əkberdir biləm bayramını həccün.

* * *

176. Eşq əhlidir hemişə varanlar bəla yolun,
Bidərd olan nə anlar yəsari-xuda yolun.

Rahi-xudadə bari-bəlayə təhəmmül et,
Böylə dedi eşitdük ərənlər riza yolun.

Hər salikün ki zari-rəhi möhnet içre
Mümkin degil ki, vari belə ol fəna yolun.

Ey saqi, ezel içəlüm cami-“lemyəzel”,
Dövri-diraz anlamışız parsa yolun.

Hadi olursa kuyi-dile eşqi-hüdhüdi,
Simurğı-Qafe iləteli elhəqq hüda yolun.

Qıldı fədai canını həqq yoluna, vəli
Can qıldın feda, bulmazsan Xuda yolun.

* * *

177. Münkir olub əql ile qal etməgil,
Haleti-əşqi görüp fikri-mühəl etməgil.

Zikr edübən haluni, dile gelüb qalini,
Bilməyüb əhvalini eşqə sual etməgil.

Eşq özüdür söyləyen yuxuda isən oyan,
Düşdə dəgül çün deyən anı xəyal etməgil.

Elmə duruş, bili Gör bilmədüğün sərə Gör,
Eşq ilə nöqsanunu əqli gūman etməgil.

Ey qaradan ağ yazan, elm ilə eməl qazan,
Cəhlə verübən düzən xelqə vəbal etməgil.

Oxuduğun dutmıyub, doğru yola getməyüb,
Nefsünü tərk etməyüb ağızunu zal etməgil.

Elm ilə tanı həqi, sana derəm, ey fəna,
Tərk edübən mabəqi cəhlüni hal etməgil.

Tanuya Gör nefsünü, ta biləsin rəbbüni,
Bilməyüb-məhbubini hicri-vüsəl etməgil.

Eşq ilə bulan rəvan, pir isə olur cavan,
Ansız olub natəvan Rüstəmi Zal etməgil.

Rövşənidən geymədin Gülşənin kisvətün
İki cəhan tərkini tacuna dal etməgil.

* * *

178. Bilməyen dəm qədrini adəm dəgül,
Dəm bu dəmdür, çün keçən dəm dəm degül.

İstə bul bir adəmi kim, dəm bili,
Bilməyen dəm adəmə həmdəm degül.

Dəm gözət xoş vəqt olub, həmdəm dile,
Qəm yeyen dəmdən dəmə məhrəm degül.

Vermə ömrün bədə məğrur oluban,
Bad ilən ömrün keçürmek dəm degül.

Deme hemdem bulumazam isteyüb,
Keç dəmündən, istə bul kim kəm degül.

Hemdem etməz əhli-ürfan özinə
Dəmdə ehdi hər kimin möhkəm degül.

Ənbiyavü övliyadur əhli-dəm,
Olmayan ahil dəmün ədhəm degül.

Her ki, bilməz dəm nədür dəmdən, demə,
Ol axır müntəha xatəm degül.

Kim ki dəm dəryasına qərq olmadı,
Qətrə bilün anı, nəmdən yəm degül.

Bəndəlikdən dəmdə şahlıq qılımayan,
Bəndəsi ol şah olanun xəm degül.

Sahibi-feyz olmayan dəmdən-dəmə
Ruh içində cud ilə xatəm degül.

Əhli-hal olan bilür dəm neydügin
Anın üçün qal ilən dərhəm degül.

Dəmdədür zövqü nişatü şövqü hal,
Bilməyen dəm zövq ilə xürəm degül.

Dəmdədür dövran guya alem alemün
Andan özgə dövri bil alem degül.

Əhli-dəmdür ölüyi dirildici
Demə anunçun İsa dəm degül.

Rövşənidən Gülşənidə istə dəm
Kim, ona münkir dəmi həmdəm degül.

* * *

179. Hər nəfəs bir elmə məzhər olmayan adəm degül,
“Nəfxəyi min ruh” nədən elm ilə həmdəm degül?

“Əlləm əl-əsma” dəmindən adəmi biçün sıfət
Cüzvü külldən kim der anı elm ilə ə’lem degül.

Nəfxəyi-ruh el-qüdüsden elm ilə tə’lim üçün
Doğmuyan biçün sıfət dəm İseyi-Məryəm degül.

Hər kimün kim dərki Həqdən olmadı elmi-həyat
Ölünü dirildici dəmdən Məsihadəm degül.

Qüdrətünün elmine fitret olmuyan hikmət dəmi
Müzhüri-məzhər sıfət ol qüdrətə məzhər degül.

Bilməyen nitqi-möhübbət neydügin lövlek ilə
Adəmin sırrını həqdən bilməgə merhem degül.

Olmayan məhbubi həqqün bilməz adəm sırrını
Səvübən tanrumə nisbət adəmi-əkrəm degül.

İki alem tərkinün təcridini təfrid ilə
Qılmayan tey zöhdə nisbət Şiblivü Ədhəm degül.

Elmini eyn etməyen həqqül-yəqindən şəksüzin
Derk ilə bilüb yəqindən elmlə münəzzəm degül.

Rövşənidən Gülşəninin elmini mə'lum edən
Deməz iqrarından anı elm ilə alem degül.

* * *

180. Görməyen vəchün həqdən sevgiliü insan degül,
Ol məhəbbət surətindən məzheri-rəhman degül.

Mehr ilə vəchün görənə rövşən, ey məhrū, əyan,
Ay ilə gündən kim edər tabişi-rəxşən degül.

Görme vəchün görinür yerinə qılsam nezər,
Gün kimi hüsnündən özgə eynüme əyan degül.

Görmez vəchündən özgə sevgilü insan yüzin,
Vəchüni görən anunçun dideyi-heyvan degül.

Görəməz vəchüni, billah, eyni-insan olmuyan,
Gərçi gözdən gün kimi, ey məh, yüzün pünhan degül.

Sirrini faş eyleyən naəslinə danayısə,
Daniş ilə adın anub kim dedi nadan degül?

Me'rifetsiz adam imiş eşqünü kətm etməyən,
Qal edən cün hali-eşqi-aləmi-ürfan degül.

Görübən hüsnü cəmalun Yusifi Misri kimi
Kim der, ey dilber, səni kim xub ilə sultan degül.

Can verüb eşqünü bildim bideva dərdi-dilün
Bir mərəz nisbet ki, tibdən qabili-dərman degül.

Göz açan dildən bilür mehrün nədür, ey mahru,
Anun üçün bilmək anı görmədən asan degül.

Eşq ilə dirilməyənə öz həvasından keçüb,
Tən degüz caninə anun, can ise canan degül.

Görməyən vəchün məlek tek səcdə qılmayan rəvan
Kim der, ey dilber, o cinnün adını şeytan degül.

Qoymayan meydani-eşqə başını, candan keçüb,
Tub edüb çalmağa başın layiqi-heyvan degül.

Öldürüb Zalı-həvayı, kesmeyen nəfsün başın,
Cəng içinde pehlüvanü Rüstəmi-dastan degül.

İrdi gel meydani-eşqə, girübən yüz döndərən,
Övrət anı biliniz kim qabili-meydan degül.

Dünyanın bağı-İrem tek sənsiz, ey dilber, bana,
Mö'minün sicni kimi, xud kim dedi zindan degül!

Eydi-əkbərdir cəmalun, qaşlarun iki hilal,
İki bayram olduğuna kim dedi bürhan degül?

Zülfünün küfrünü görən bilür imamı nədür,
Kim der ol yüzdən görən vəchüni iman degül.

Nərgisi-məstün görəndən serxos olanlar müdəm
Rövşənidən Gülsenəni tek kim dedi heyran degül.

* * *

181. Eşqün cəfası çünki vəfadur, cəfa degil,
Ana cəfa deyən bilün əhli-vəfa degil.

Qəhrindən incinən biləməz lütfi-dilbəri
Eşq əhlinə derəm anı seçmək rəva degil.

Mə'suqun cəfası vəfadur çü aşiqə
Yüz döndərən cəfayə sahibi-səfa degil.

Öldürməyən həvasımı eşq ilə dəmbədəm
Heydər kimi cihad ilə ol Murtəza degil.

Tərki-həvayı-nəfsi bilün eşq ilə qəza
Kolmadı cihadi-Əkbərli Əşqər qəza degil.

Can verməyən əzəzadə Hüseyni-Əli kimi
Olub şəhid qazivü şət, belə degil.

Zahid əgerçi tərki-həva qılısər demin,
Zərq ilə çünki tərki anun biriya degil.

Musa sıfət kəlamini Həqq ilə söyləyen
Demez ki, eşqi ol yedi-beyza əsa degil.

Eşqün "bəla" imiş adı çün mübtəlasinə,
Kimdir kim, ol bəlayi-dile mübtəla degil

Həqdən bəlayi-eşqi nəva bilən özünə
Demez bəlayə səbr etdün k'ol ota degil.

Bilməz nəvayı-eşqi nə derəm həvayı-qövn,
Andan həvayı-eşq üçün ol binəva degil.

Görmez kəlami-hüsnüni münkir gözü, demə
Kol nefs ilə baxan gözü eyni-əma degil.

Çekmə ebəs əmək verübən əhməqə ögüt
Kol dərdə am qılan özi əslidəva degil.

Eşqün qəni qılur xəmudən binəvasını
Andan fəqirə kim dedi əhli-ğina degil.

Biganə olmayan özünə eşq ilə bilün,
Biganə dərdü əninə ol, aşına degil.

Kan etməyən vücudunu eşq ilə, Gülşəni,
Munisi vücudi-xəlqə yarar kimiya degil.

* * *

182. Yetürmə vəhdətün cəm'in bu kəsrət içərə, ey əafil,
Cü kəsrətlən qılan olmaz o vəhdət cəm'ine vasil.

Keçən haluni anmağıl, gerü gəlüb ələ girməz,
Gözətmə gələcək halun olub hal əqli, ey qafıl.

Həva fe'lini tərk edüb, könül ver eşqə, ey talib,
Həvəsdən dil verən ana olur məf'ul hər fa'il.

Gelüb nöqsan ilə getmə, kama irəmədin bundan,
Bilüb tekmili, ey talib, kamal əhlinə ol kamil.

Biləməz qal ilə qalan nədür hal əhlinən qali,
Ləduni-əlmi nə bilsün xəyal ilə qalan cahil.

Nəzərdən söyləyən elmün yalan söylər qulaq urman,
Yalançı fəlsəfə olanda bədihi elməni naqıl.

Keçürmə ömrünü zaye verübən badədən badə,
İçüb cami-həvadən mey neçün serxoşsan, ey əafil?

Əzazıldən betər nəfsə neçün uyuban azarsan?
Məgar şeytandur əslün kim, olursan fər' inə mayıl.

Nə buldun gecə-gündüz də yeyübən-yatmadan bana?
Keçürüp ömrünü zaye həqə nisbətsən, ey batıl.

Üruc edüb məlek kimi neçün göglərə ağlamazsan?
Ki ol ülvə görə daim dilərsən əfsəli-safıl.

Yucadur mənzilin gögdən neçün qıldın məqamın yer?
Dönüb əksinə gedərsən oluban dəmbədəm nazıl.

Səni nəfsündür ayıran yəqin bil həqdən, ey talib,
Ayırmadın səni irən ki, vəslün ola ol fazıl.

Yalançı dünyaya neçün olub məğrur aldandun
Ki yiğub yemədən getdün qazandığın qılıb fazıl?

Diriğa, ömrünü zay qılursan dəmbədəm, ey dil,
Deyübən pəndim eşidüb ola naqabili qail.

Eşidübən inandunuz qılıban təcrübə bildüm,
Dəmən iqbale dil verür olan idbarinə mayıl.

Məqami-əqli-ürfani biləndür arifi dövrün
Ki cənnətlə cəhənnəmdən nə xaricdür, nə xud daxil.

Nolaydı cin kimi münkir yer altında vətən qılsa,
Olub mesturi-div kimi qara yer üzüne hayıl.

Verüb bu məzra içinde nə əkdünsə biçəcəksən,
Bütü xümdən ki, sən əktün, qalacaxsan çü bihasil.

Dirilə Gülsəni nisbet ölüb dirilməyen kimse,
Yemədi ömrünüñ barın, ne bilsün nədir ol hasıl?

* * *

183. Bəni alemdə bədnam eyləyen dil,
Cəhan rüsvahığın nam eyləyen dil.

Qılıban kamı-eşqi sevgilü kam,
Bəni ol kamə nakam eyləyen dil.

Yudub qan sevdüğindən həsrət ilə
Cigerdən qanım aşam eyləyen dil.

Sevüb Məcnun kimi Leyli didarun
Məhəbbətdən bəni ram eyləyen dil.

Düşürüb mürğı-canım qeydi-eşqə
Məhəbbət danəsin dam eyləyen dil.

İçüb eşqün şərabından müdamı
Bana ol cır'ədən cam eyləyen dil.

Verüb can ilə başum sevdüğinə
Rəvanum neqdin ən'am eyləyen dil.

Bəni təlvininə təmkini üçün
Gehi nüxtə, gehi xam eyləyen dil.

Sevəldən Gülsəniyəs Rövşənini
Ana can verməsə, əncam eyləyen dil.

* * *

184. Tərk eyle, münkir, küfrini, imanə gel, imanə gel,
Eşq əhlinə xidmət qılan sultane gel, sultanə gel.

İnkar imiş yolun uran, səndən sana şeytan olan,
Şeytanuni tərk eylədün, rəhmanə gel, rəhmanə gel.

Əhli-dilün halın görüb kəs dilünü, qal etməgil,
Hüccət dilərsən hal içün, burhanə gel, bürhanə gel.

Eşq ərinün candur təni, can olmayan bilməz canı,
İstər isən bulmax anı, cananə gel, cananə gel.

Eşqün qənisindən eşit, fəqr ilə nə derəm bu dəm,
Fəxr edübənү talibə, ehsanə gel, ehsanə gel.

Məcnun oluban eşq ilə görmək dilərsən Leyliyi,
Əqlün salub, eşq əhlinə divanə gel, divanə gel.

Eşqün yoluna girməgə ayax yerinə baş gərək,
Zal olmayub Rüstəm sıfət mərdanə gel, mərdanə gel.

Eşqün bəyani hərf ilə tərkibə siğmaz nə deyim?
Ondan keləmi nəfs içün ürfanə gel, ürfanə gel.

Eşqün cəmalın görübən bayram edər çün eşqəri,
Ol eyd içün can verübən qurbanə gel, qurbanə gel.

Çün eşq imiş dövrə girüb dövran edən, ey Gülsəni,
Rövşən güneşnisbet olub dövranə gel, dövranə gel.

* * *

185. Nedür qalsuz dili hal əhlinün bil
Ki, rəmzi-imadur andan həlli-müşkil.

Çü olmaz herf, sövtü qale nisbet
Zəbani-hal içün idrakə şamil.

Nə desəm anlamaz eşq ilə halum,
Verən qale könül əql ilə şaqıl.

Möhübbətdən məzəc olur təxəllüm,
Nə bilsün ol dilün nitqini cahil.

Məvəddət nitqidür eşqün bəyani
Ki, halumdan olur qal ilə naqıl.

Həqiqətdür bəyanum nitqü haldan,
Məcaz eştimə ondan qövli-batıl.

Nösün münkir olursan hali-eşqə
Xirəd qalindən, ey mağruri-batıl.

Əməl qıl elm ilə seç hali qaldan,
Himarə dönmə olub elmi-hamil.

Nösün şərri-dəvəb edərsən özün
Əsəm, əbkəm sifət cəhl ilə aqıl?

Verüp nəqsə dilünü dileməzsən
Kəmali-halet ilə olma kamil.

Könül, idbare verəni sinadum,
Edüb idbari tərk, olmadı məqbul.

Xəlilasa gərəkdür talibi-həq
Ki, tərk keçə hər neyisə afil.

Qoma, ey Gülşəni, olub qələndər
Vücudundan qila qal ilə bir qıl.

Soraram Rövşənidən bana deməz
Nədür səndən anunçun dilrüba dil.

* * *

186. Məhəbbətdən nə sirrүn adıdır dil
Ki, cəm' ilə odur hər fərqə qabil.

Əhəddən vahidün fərq ilə cəm'i
Derəm dildür-iki vəchə müqabil.

Nə sirrdür dil ki, faş olmaz bəyanda
Cüzü kül olsa ondan vəsfə qabil.

Besit ilə mürekkeb sirri dildir,
Ki faş etməz bəyanın bin rəsayıl.

Dilün sirri nedür-bürhan məhəbbət,
Ki, eşq olur ana hüccət dəlayıl.

Tükənməz elmə dildir məzher olan
Nəhayetsiz bəyan ilə məsayıl.

Dil anlar, dil dilini dildən istər,
Nə der dil bilməsin, ey mərdi-sayıl.

Desəm neydügini sirri-dilün faş,
Dil olmayan nedəm bilməz nedür dil.

Nedür faş olmayan sirri-məhəbbət
Ki, dildən olanın hali-müşəkkil.

İradət sirri-dildür eşqə nisbət
Möhübbətdən olan lövlak məsayıl.

Əmanət sirri-dildir adəmi-eşq
Olan birdən iki vəch ilə amil.

Nə qüdrətdür bilinməz sirri-dilün
Ki, onsuz yox deyən məqsudi-atıl.

İradet sirri-dildir fitret içün
Deyən bikeyf dəmdən anı cail.

Xilafət sirri-dildir fitretullah,
Mehəbbət mezheri insani-kamil.

Oxunan elmi-dildir, cüz'-küll əsma
Müstəmedən beyan içün təmasıl.

Könül me'racinə yox kim deyələr
Məqami-mərtəbə menzil mərahil.

Nədür sirri-mehəbbət dildən özge
Ki, anı bilmeyən oldu əzazil.

Soraram dil nədür şəh Rövşənidən
Dil oldur, Gülsəni, dildən dili dil.

Məhəbbətdən səvüb dildən bəyanum
Kimi heykel edər, kimi həmayıl.

* * *

187. Məhəbbətdən cəhandur aləmi-dil,
Zəmansız laməkandur aləmi-dil.

Nə qüdrətdür cəhan dili bilinməz
Ki, hikmətdən rəvandur aləmi-dil.

Tükənməz devrinə yoxdur nəhayət,
Cəhani-cavidandur aləmi-dil.

Nə qüdrətdür bilinməz birdən iki
Ki, ondan anı-şandur aləmi-dil.

İki vəch ilə bir yüzdən görünür,
Cəhani kün-fekandur aləmi-dil.

Besit ilə mürəkkəbdən müqəddəs
Olan biçün cəhandur aləmi-dil.

Nəfəxtü sırridür faş edəməzəm,
Cəhani bibəyandur aləmi-dil.

Mühiti bərrü behrү rətbü yabis,
Əyan ilə nihadur aləmi-dil.

Məhəbbətdən girən firdovsi-eşqə
Bilür ondan cəhandur aləmi-dil.

Qılan teslim vəchin həqqə bilür
Nə vəch ilə iqandur aləmi dil.

Nəfəxt fih min ruhi dəmidən
Cəhani cani-candur aləmi-dil.

Görənlər Rövşənidən Aydın elin
Bilür aydan əyandur aləmi-dil.

Eştidür Gülsənidən sidqə nisbət
Yə'qini bigümmandur aləmi-dil.

* * *

188. Ey bixəber, bu gündən danla yarağım qıl,
Diri ikən ölüne danla bu gün olur bil.

Qal ilə qılı uyub tərk etmə əhli-halı,
Naqabil andan olur aləmdə çünki qabil.

Nə əgübən gedərsən bu məzrə'i-cəhanda
K'onda varub biçərsən nəf' ilə zəri-hasıl.

Xeyr ilə şer qazancın mizani-eql ilə xəlq
Ağırlayani andan fərq edübənү bilgil.

Bu gün verüb hesabun danlaya qoma der, çün
Mürsəllerün ulusu eşidüb olma ğafil.

Diriyiken ölene qopar dedi qiyamet
Ol sərvəri-risalət elmi-lədunlə amil.

Dirile ölüben de peyğəmberün sözünü,
Siddiqi-ekber andan elm ile oldu fazıl.

Diriylə qəbrə girüb verür sailün cəvabin
Ta bilesen nedür sirt ol sormadan, ey aqıl.

Hər kim ki, bildi nəfsin, rəbbini bilən oldu,
Əlləmə anı bilün elmü əməlde kamil.

Hər kim ki, bildi nəfsi elm içrə nasih oldu,
Yüz bin kitab oxuyub çün bilməz anı cahil.

Baiz qılur hekayət eşitdüğini xəlqə
Bilməz nedür vəli hal olanda qali-naqıl.

Günhini elmi-qalun hal əhlinə sor anla
K'ol kəşf ilə yaqından zənsüz oxur rəsayıl.

Eşək kibi götürən əsfari-elmi bilməz,
Çünki əməlsüz ol xər olubdur anı hamil.

Elm ilə cahil işin işləyənə bunu den
Yoxdur cəhanda bu dəm sənün kibi əzazıl.

Talib yoluna münkir şeytan kibi urur çün
Lə'nət qılıb o cinnə, yarəb, sən cəza qıl.

Elmi-ləduni qoyub cahl ilə felsef olan
Məcnunmidir, soraram ol felsefi, ya aqıl.

Zənn ilə şək verübse der fəlsəfi-bədihi,
Təsdiq edüb təsəvvür o mühməli-əsafil.

Mühməli-qəziyyedən ister nəticə fəlsəf,
Kəbirü səgirişindən dolu görün məhafil.

Kəsməz qılınçı alub əline fəlsəfi-dün
Qılur inadi Həqqə batıllə ol mücadil.

Sufiyə fülsufi-dün tə'n edər ümmi deyüb
Bilməz çü elmin anun oxursa dərsi yüz yil.

Şer'ilə toğru qoyan həqq yoluna ayağın
Bilür nedür o həqqə batıl olan müqabil.

Sə'yı əməl qılıbən xəlt etmə cəhli-elmi
Ta olmasa səlahun sə'yı fəsadə şamil.

Sərxoş isən həvadən bihuş ikən xəbersüz,
Qılıb əməl duruşma eyləmədən, ey sağıl.

Elm ilə qıl əməl, gər cüt olmaməx dilərsən
Çün cahili izədür şeytan görəndə fail.

Tərki-riya qılıban dutdu yüzini Həqqə
Ta şirk ol riyanun qılmaya həqqi batıl.

“Kibr” ilə “ücb”ü “bən”lik adamı kafer edər,
Gəlib həva ki, ondan nəfsün ilə ceza qıl.

Ey Gülşəni, dilünün zikrini son nəfəsde
İman ilə dilərsən Rövşəniyə dua qıl.

* * *

189. Eşidün edim sizə nedür həll olmayan müşkil,
Ki söyler anun adını bilənlər, bilmeyənlər dil.

Dili et ilə qan sanman, nedür pəs deyübən sorman,
Bilürəm desə inanman, anun neydügin əhli-küll.

Nə bilsün ani bilmeyən, dilini şərhə qılmayan,
Diri gəzərkən ölməyen bilməz dili-dili bil.

Eşidüb danlaman sözüm, yeqindən eyn ikən gözüm,
Görərəm bən sözin bir olanda bana bin yıl.

Dilərsən sən səni görmek vücudun neydügin bilmek,
Ədəm pasın vücudundan rəvan eyləyübəni sil.

Necə bitürə bənlüğün qılan gözündə senlüğün,
Nəzər qıl bin gözə ondan, necə gör eyləmiş bir qıl.

Dilərsən dil yüzin görmək göz açub Rövşəniyə bax,
Bilesən ta ziya nisbet o gündən Gülşənidür zil.

* * *

190. Dust elinə gedərəm, gəlməmisən, ey könül,
Başdan ayax yoluna qoymamışan, ey könül.

Dustim bəni unuddi, bəndən yana gəl dedi,
Yoldaş oluban belə getməmisən, ey könül.

Yuxuda isən oyan, ikimizi unudan
Dust özidir, külli-din görməmisən, ey könül.

Duş görübən dustimi can ilə peyvestimi
Tə'bir edən həstimi yürməmisən, ey könül.

Irəx-yəxin yoğ ikən, sana yəxin dustinə
Qürb ilə bə'dün nədür sormamışan, ey könül.

Can ilə dildən qədəm qoyubəni uş bu dəm
Dusti səvüp hemdəmüm olmamışan, ey könül.

Ay ilə gündən səxi sevgili dustin yüzin
Göricəküz canuni verməmisən, ey könül.

Rövşənidən göricek Gülşəniyi eşq ilə
Dustun odur sevgili bilməmisən, ey könül.

* * *

191. Dust elinə gedərəm, gəlməmisən, ey könül,
Ol yola girüb, canun verməmisən, ey könül.

Gəl gedəlüm ol elə seyr ilə qoldan-qola,
Başdan ayağın yola qomamışan, ey könül.

Dur öne düş gedəlüm, be'yü şıra edəlüm,
Yoq verübən varluğun almamışan, ey könül.

Dust elinə varuben şahi yüzin görübən
Qulluğunu qılıubən görməmisən, ey könül.

Dust elinün də'vetin, sevgülü can ne'mətin,
Zövq edübən şövq ilə yeməmisən, ey könül.

Dust gülini görməyen, canın ana vermeyen,
Ağlayuban halına gülməmisən, ey könül.

Rövşənidən bildüm uş Aydm elin görəli
Dust elidir, Gülşəni, bilməmisən, ey könül.

* * *

192. İster isən canlar canı, gəl, şeyxə gedəlüm, könül,
Can qılmaq üçün bu təni, gəl, şeyxə gedəlüm, könül.

Can vermadən ölmək gərək, qəsem nədür bilmək gərək,
Andan sana demək gərək, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Şeyxin yüzin görən sevər, can verməgə ana irət,
Uyar isən gözün uyar, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Göz nurini rövşən qılan şeyxin cəmalıdır inan,
Görmək üçün eynül-eyan, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Görməz bu göz Həqin yüzin, candan göz açub qıl Yekin
Dilər isən eynül-yəqin, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Surət degül şeyxin yüzü, mə'niden aç ana gözü,
Həq görməgə andan yüzü, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Diler isən "Rebb bilme"sin, sənsüz cəmalun görməsin,
Etsən neyise bulmasın, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Nəfsin bilen Rəbbin bilür, ölen dirilə, ölüdür,
Diriler istəgin bulur, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Ölü qəlubə can olan, əren dəmindəndir inan,
Andan diridir cün deyən, gəl şeyxə gedəlüm, könül.

Ölüb dirilməgi sanı, dirlik nədir ondan tanı,
Anun üçün der Gülşəni: gəl şeyxə gedəlüm, könül.

* * *

193. Eşqdən gelür sana nida, gəl, dusta gedəlüm, könül,
Eşqə qılıb canın feda, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Həmdəm olub candan belə, seyr edəlüm eldən-elə,
Ayaq qoyub başdan yola, gəl dusta gedəlüm, könül.

Eşqin cazibəsi bizi, cəzb edəbən ikimizi
Bilməyüb gecə-gündüzi, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Mənzil, məqami dəhr ilə tey qılalum seyran ilə
Anlanmadan bir şal ilə, gəl dusta gedəlüm, könül.

Aydın elini soralum, dustun didarın görelüm,
Göz nurin rövşən qılalım, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Dustin yüzin görən olmaz, dirlik bulub ölüm görməz,
Kafərdir ol kim, inanmaz, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Eşq özidir dustim deyən, görklü yüzin görüb sevən,
Eynül-yəqin görüb inan, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Dust yüzü gündən yəxtlu, görən anı nə bəxtlü!
Odur cü bize sevgilü, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Gel deyübən ikimizi, unuddi pur çin dust özi,
Oyan yuxudan aç gözü, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Gərçi ki, yox ana məqam, eşidərem leyk, ey hümam,
Gündür bize darüs-səlam, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Eşq özidürür öndəyən, eglənmədən gelüb deyən,
Bizdən görüb özün sevən, gəl, dusta gedəlüm, könül.

Rövşənidən dustun yüzin görmək üçün açan gözün,
Gülşənidən eşit sözün, gəl, dusta gedəlüm, könül.

* * *

194. Gəl gedəlüm şövq ilə dust elinə, ey könül,
Başdan ayax qoyuban görklü yüzin, ey könül.

Can vermadən nedəlüm şəh quluna, ey könül?
Duste lins varalum görklü yüzin, ey könül.

Ay ilə Güneş sıfət görməgə dust yüzini
Cizginəlüm eşq ilə sağ-soluna, ey könül.

İtirübən sənlüğin, tərk edirüb bənlüğin,
İstər isən eşq ilə düş yoluna, ey könül.

Tərk edə dünya işin, fikr edübən təşvişin,
Şiritübən sunmagil əl balinə, ey könül.

Əql oyalar cün səni, eşqə düşürgil anı,
Oyalatub qılmagil hal qalınə, ey könül.

Dust eli gülzarinə gəl gülü bixar ilə
Durma rəvan sunub əl bir gülünə, ey könül.

Eşidürəm, Gülşəni, derdi bunu dönmüşəm
Rövşənidən bir gülün bülbülinə, ey könül.

* * *

195. Var iken fürset əlündə etmə fövt anı, könül,
Rəbbini nəfsinlə görüb eşq ilə tanı, könül.

Deme danla çün bu gündür istədüğün danlada,
Çünkü ol yövmün bu günde bilüni tanı, könül.

Dirilə ölübenü bilgil qiyamət neydügin,
Çün ana daniş olandır elmi-rəbbani, könül.

Bile gör tə'limi-elmi elmül-əsmayılə,
Çün müstəmadən odur tə'limi-rəhmani, könül

Oquyub səb'ül-məsani eşq ilə fırqan için
Bil nedür ol fərqə nisbet cəm'i Qur'anı, könül.

Çün müqəddəsdir bəyandan sərxəfi-nəfsü-kəlam,
Faş edəməz kimse ondan sirri-sübhani, könül.

Zənnü şəkkü rəybə nisbet qılma tesdiq özünə
Çün yəqin andan edənün yoqdur imanı, könül.

İki aləm gəncinin bir kənzə nisbet mezhəri,
Nerde var səncileyin, de, mə'dənin canı, könül?

Gün kibi yoqdur nəzirün kisvetün bula rəvan
Yoq şəbihün, gər var isə, de bana, xanı, könül?

Bilməzəm sirdən xəfi dildən dilün eşqi ilə
De bana, bilim rəvandan səndəki canı könül.

Düşmüşəm dərdinə eşqün mübtəla, degil, nedəm?
Nedür ol dərdün bənümçün səndə dərmanı, könül?

Müsəkili-bihəll bilinməz səndən özgə, yox derəm,
Çün bulunmaz istədim çoq sanə ürfəni, könül.

Yox zəman ilə məkandan sana görə bir vəten,
Ta sana nisbet edələr ondan utarı, könül.

Yox cəhanuna nəhayət birdən iki dövr ilə,
Görəməzəm vəchündən özgə andan əyani, könül.

Nişə qorsan həqq evinə girə batıl fikrini,
Çün mülki-kərəm ol eve k'ola şeytani, könül.

Cəhd edüb qayət edə gör ruhini nəfsünə ta
Ola ol meğlubi-ruhun canı-ruhani, könül.

Ay ilə günəşdən aydın aləmə girən bilür,
Nə ziyadəndür münevver səndəki anı, könül.

İki aləmdə olan bey'ü şıra bazar için
Səndən özgə kimdür açan sevgüle dükkanı, könül.

Girmeyən mehrinə eşqün hüsn ilə Yusif sıfət
Bilməzəm ondan nədir soranda sultani, könül.

Rövşənidən hüccət imiş Gülşəninün dirligi,
Aydın eli tabışından sanə yer hani, könül?

* * *

196. Ey könül, səndən soraram müşkülüm, həll eyləgil,
Nerədəydin bundan öndin, aləmüm neydi, degil.

Bu cəhan mə'dum iken çün var idi səndən vücud,
Ol vücudun aləminin nerdəligin söyləgil.

Qalmadı səbrü təhəmməl bəndə, ey dil, ol rəvan
Aləmine varmayınca anlayub dinlənməgil.

Bu cəhan mə'dum iken de varmıdı mülki-vücud?
Ol vətəndən banə, ey dil, öne düş yol başlagıl.

Eşidüb hübbi-vetən imandan olduğun derəm,
Ol vətəndən bane, ey dil, doğru yolum düşləgil.

Dilərem mülki-vücud içün ədəm nəqşin silem,
Sil ədəm mülkin desəm, ey dil, sana gömretməgil.

Ey könül, mütləq vücudi qeyd edər rəngi-ədəm,
Sadədən rəngin olanın nəqşinə aldanmagil.

Girübən ağu qəradən aləmə seyran içün
Gecə-gündüz dövrə uyub, ey könül, inlənməgil.

Ey könül, yovmi-vücudin görmədən leylen ədəm
Ağ-qəradən bu cehanun zövqinə imrənməgil.

Genc ikən eyni-emmarə, ey məhəbbət aləmi,
Varmadı ərzü səma bünyad olan bu abü gil.

Ey könül, çün görmədi eyni-ədəm səndən vücud,
Əvvəl-axır ona görə söyləyende yox degil.

Diləsen bilmək nədir, ey Gülşəni, səndən vücud,
Rövşənidən Aydın elin arıyiban istəgil.

* * *

197. Nefxətdən diri bilür nədir dil
Ki, həlsüz oldur olan dərki müşkil.

Diləsen dili bilmək şorh edüb, sədr,
Nədir dil, nuri-didən can sıfət bil.

Sorana “dil” nədir, budur cəvabım:
– Diləsen anı bilmek, var dilək dil.

Məqamü mərtəbədir eşqi-Düldül
Məhəbbətdən olub bikeyf mənzil.

Nədür beyti-ilahun dildən özge
Ki ondan tövq içün eşq oldu mehmil.

Nə əvvəl var, nə axır qəlbə nisbet,
Gecə-gündüz sıfətdən ay ilə yıl.

Dili dil olmayan bilmək diləsə,
Dil olub qıl dedim catib yetir yıl.

Dili dilberdən istə dil dilərsən,
Dilə verib rəvan, gel, tərkini qıl.

Qelenderdirdi dili-dilbər, qeləndər,
Vücudindən qomaz çün qale bir qıl.

Şərezdən pak edüb qəlbəni saf et,
Qomayub andə qalə ğəşş ilə gil.

Nədir dil, Gülşəni, görmək dilərsən
Rəvandan Rövşəni güzgüsini sil.

* * *

198. Nedür qalsuz dili hal əhilinin bil,
Ki, remz imadır ondan helli-müşkil.

Çü olmaz herfū sövti qale nisbet
Zəbani-hal içün idrakə şamil.

Nə desəm anlamaz eşq ilə halim
Verən qale könül eql ilə şagıl.

Məhəbbətdən məzaq olur təkəllüm,
Nə bilsün ol dilün nitqini cahil.

Çü sırrün sırrı dildir, qeybi-mütləq,
Məqəyyəd sanma dili kim, ola gil.

Məhəbbətdir dilə eşq ilə mezhar,
Çü məzhərdən urar binəqsi-kamil.

Nösün münkir olursən hali-eşqə
Xirəd qalindən, ey məgruri-atıl?

Əməl qıl elm ilə, seç hali haldan,
Himarə dönmə olub elmi-hamil.

Nösün şərərү ab edərsən özün,
Əsem əbkəmsifət cəhl ilə aqil.

Verib nəqsə dilünü diləməzsən,
Kemali-halın ilə olma kamil.

Xəlilasa göründi talibi-həqq
Ki tərk edib gecə hər nəysə afil.

Qoma, ey Gülşəni, olub qələndər
Vücudindən qala qal ilə bir qıl.

Soraram Rövşənidən bana deməz
Nedir səndən anınçun dilruba dil?

99. Nə sevdadur başumda biləməzəm

Verəli könlümi sevdayı-eşqə
Dönübən nedüm ondan alamazam.

* * *

200. Nedəm könül əlindən biləməzəm,
Çəküb canım əlindən alamazam.

Gükerüb sevdüğinə düşdügi dəm
Qararub gözüm, özüm görəməzəm.

İtirüb könlümi dilber kuyində
Dilüm bağlanubanu soramazam.

İçəli bir qədəh eşqün şərabın
Olubanı sərxoş ayılamazam.

Nə sevdadur başumda eşqün, ey məh,
Xəyalətdən özümə gələməzəm.

Nə deyüm Gülşəninün halını, çün
Edir kim Rövşənisiz olamazam.

* * *

201. Ben bu elə qərib gəldüm, kimse bilməz halum bənüm,
Nə söyləyəm, çün eşidüb kimse dilüm bilməz bənüm.

İkiligi tərk edübən birlik dilini söylesən,
Yetmiş iki millət dilin bilmiyən anlamaz bənüm.

Heyrət budur ərənlərə, bixud sıfət olanlara,
Eşqün halın soranlara qalum demək olmaz bənüm.

Varlıx gedüp, yoxlux sıfət olana derəm mənqəbət,
Külli lisanda mə'rifət sözüm dilə gəlməz bənüm.

Bir gulinə eşqün könül verəli bülbülə dönüb,
Ağlamaqdan nedəm, degüz, gül yüzümə gülməz bənüm.

Kim bilisər nə Leylinün Məcnuniyəm dəlü sıfət,
Ta ki, soram əqlüm ana nişə gedüb gəlməz bənüm.

Aydın elində aysifət bulunmadın, nedüm, degüz,
Rövşənidən tabış ilə könlüm evi dolmaz bənüm.

Eşq özidür, ey Gülsəni, deyən buni bax, gör, tanı,
Tərk etməyen mavü məni nə dedügim bilməz bənüm.

* * *

202. Mə'rifətin rəmzinə çünki bəyan eylərəm,
Dinleyübən eşq ilə inleyənə söylərəm.

İsteyübən alemi bulamazam adəmi,
K'ola həqün həmdəmi solü sağı soylaram.

Adəmi olmaz dəvar, bir den axı, nerdə var?
Mə'nidən insan çü var surətini neylərəm?

Mə'rifətün ne'mətin şövq ilə yedürməgə
Zövq edübən dadalı xəlqi cəhan toyularam.

Eşq ilə uyar dili, könlümi gözüm yumub
Qəflet ilə sanmaguz yatuban uyxularam.

Eşq özidür söyleyən, kər degilisen, eşit,
Duş görübən sanmagıl, yuxuda sayuxlaram.

Hər ki könül verübən sevdı bəni eşq ilə,
Bən dəxi sevüb anı könlüm ilə yoxlaram.

Elmi-lədən ne'mətin lezzət ilə zövq edüb,
Şövq ilə talibləri zövqüm ilə doylaram.

Eşq ərinə əql ilə münkir olanı görün
Zəmm edübən cəhlini cilmə nəzər oylaram.

Elmi-lədən behrinə dolalı der Gülsəni:
– Yenəmezəm qe'rine her netə kim boylaram.

* * *

203. Ey hüsn elinün şahi, didarünə müştaqəm,
Ey hər gözəlün mahi, didarünə müştaqəm.

Ey şahidi-xoşmənzər, şirin dodağın kövsər,
Ey xub olana sərvər, didarünə müştaqəm.

Ey can ilə cananum, həm dərd ilə dərmanum,
Misri-dile sultanum, didarünə müştaqəm.

Ey cümlə gözəl xubi, hər sevgülü məhbubi,
Ey hüsn eli mətlubi, didarünə müştaqəm.

Ey hurü pəriruxsar, ayüzlü mələkkirdar,
Ey hüsn ilə bərxurdar, didarünə müştaqəm.

Ey cənnət olan yüzü, həm şir, həm şeker sözü,
Ey sevgülilər düzü, didarünə müştaqəm.

Ey dilbəri-cansurət, mə'ni yüzünə hikmət,
Ey qibləyi-hər millet, didarünə müştaqəm.

Ey gözlərimün nuri, fəth ilə sığır suri,
Ey cənnətimün xuri, didarünə müştaqəm.

Ey yüzü olan bayram, eşq əhlinə budur kam,
Qurbanun ola nakam, didarünə müştaqəm.

Ey mehr ilə məh xəddün, ey sərvi-revan qəddün
Məqbul olalı rəddün, didarünə müştaqəm.

Ey gecədə gündüzüm, həm eyd ilə novruzum,
Ey rövşən edən gözüm, didarünə müştaqəm.

Ey məzheri-rəhmani, şilən var isə qani?
Yoxdur çü sana sami, didarünə müştaqəm.

Ey zuyi-heqə sayə, verən nuri bədr aye,
Hüsnün gözümə dayə, didarünə müştaqəm.

Ey qiblesi möhtacun, vey ayəti me'racun,
Lövlak olalı tacun, didarünə müştaqəm.

Ey eyne əzel mübsər, vəhdətde olan mənzer,
Vey hüsənə əbəd məzəhər, didarünə müştaqəm.

Ey nuri səmavatun, vey hikməti ayatun,
Ey məbdəyi əyayatun, didarünə müştaqəm.

Ey cismü-cahan cani, hər mə'dənün ərkani,
Ey gövhəri-sübhani, didarünə müştaqəm.

Ey Rövşəninün xani, hüsən iqlimi sultani,
Vey Gülşəninün cani, didarünə müştaqəm.

204. Nədim eşqün elindən biləməzəm,
Verəli könlüm ana alamazam.

İtirdüm könlümi eşqə verəldən,
Arayub eşq əlindən bulamazam.

Nə sevdadur başumda biləməzəm eşq
Xeyalından özümə gələmezəm.

Alub heyret bəni eşq ilə bəndən,
Öğümə neydügimi salamazam.

Dönbüb Məcnunə eşqün dəlüsiyəm,
Nedüm ol Leylisiz çün qalamazam.

Könül der bəhri-eşqə daldur astə,
Derindür nedəm ana talamazam.

Demə tərk eylə eşqin Rövşəninin,
Çü ansız, Gülşəni, bən olamazam.

* * *

205. Bana bənsiz vücud vəli nədəndür, bilməzəm, bilsəm
Ədəm nisbet nomid, vəli nədəndür bilməzəm, bilsəm?!

Nədər müşkil olan halsuz ədəm nisbet vücudimdən
Ki, ondan şəni-budumi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Möhübbətdən şühud ilə nə yüzdür sevdürən vəchün
O şəhəndən şühudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Dilerəm yoğ ikən varlıx nə fitrətdür bana nisbet
Çu hikmətdən vürudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Nə sevdadır xiyal ilə çıxan başə məvəddətdən,
O nisbətdən vədudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Uyur-oyanuğ olduğum bilinməz, heyretim budur,
O yaqzılə rüqudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

İrişüb fəqrinə eşqün əeni nisbet vücuḍile
Olan cüz-küllə cudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Möhübbətdən nişat içün nəva üssəqə saz ilə
Olan dildən sürudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Könül Misrində üssəqə olub Yusif sıfət sultan
Məlek sima cunudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Girüban cənnəti-eşqə möhübbətdən vücuḍ ilə
O xüld içre xüluđimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Görəldən Rövşəni vəchin, səkiz cənnət sıfət yüzün
Derəm köftü şenudimi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

Soraram, Gülşəni, bana, nədər budum nəbud ikən,
Çün ol budü nəbudumi nədəndür, bilməzəm, bilsəm?!

* * *

206. Nedim eşqün əlindən biləməzəm,
Verəli könlüm ana alamazam.

Yitürdüm könlümi eşqün kuyində,
Nedim isteyüb anı bulamazam.

Verür heyret bana bənsiz vücudum,
Ədəm nisbət çü ansız olamazam.

İçəldən xəmri-çəsqi məstü bixud
Olub, bir dəm özümə gələməzəm.

Bana nasih edər eşqün xiyalın
Başundən sal, nedim çün salamazam.

Nə sevdadur məhəbbətdən çəkərəm
Ki, qal etmədən ondan qalamazam.

Dəvasuz dərdinə eşqün giriftar
Olalı can verüb qurtulamazam.

Dirilə ölməyən qurtulmaz imiş
Bəladən Gülsənivəş öлемəzəm.

* * *

207. Nedim dərdi-dilimi deyeməzəm,
Dəvasız dərdini gizləyeməzəm.

Məhəbbət dərididür dilüm dəvəsi
Ki, onsuz möhnətinə duyamazam.

Bəli dedüm bəladən dərdi-eşqə,
O əhdümi bəladən sayamazam.

Bana şirin rəvanumdan bəladur
Ki, tərk etməgə dildən qiyamazam.

Bəlayi-eşqə verüp canım axır
İki aləmdə əldən qoyamazam.

Verüb can olmadan eşqün şəhidi,
Bəladən qanlı kəfən geyəməzəm.

Dəmən bir yüz verürəm eşqə nisbət
Məhəbbətdən rəvan kim sayamazam.

Məhəbbət dərdinə eşqün imami
Sala dedükce nedim uyamazam.

Bəladur zahir edən xəbsi-qəlbi
Nedim ondan vücudum boyamazam.

Bəla nari qılur her xami püxtə,
Nedim ol oda yanub göyəməzəm.

Məhəbbət sırridür eşqün bələsi
Ki, faş eyleyüb anı yayamazam.

Bəladur pərvər ayindən Gülsəni
Ki vəsfin Rövşənidən deyəməzəm.

* * *

208. Nedim eşqün əlindən biləməzəm,
Bəlasından qaçup qurtulamazam.

İtürdim verəli könlümi eşqə,
Bəla bu, isteyübən bulamazam.

Vücudimi ədəm nisbet edibdir,
Bəla k'onsuz özümlə olamazam.

Bəladəndir yedür guya rəvanum
Ki, onsuz dəm verübən alamazam.

Bana şirin rəvanumdan beladur
Ki, ansuz dirlük ilə olamazam.

Bələyi-eşqə sərməsti nisbet
Olaldan bad ilə ayılamazam.

Nə sevdadur bəladan başımə eşq
Ki, əqlüme xəyaldan gələmezəm?

Bəladan pərvəriş bulur rəvanum,
Anunçün pərvərisiz qalamazam.

Bəladur seyqəli-jəngi dilimün,
Nedim dil pasın ansız siləməzəm.

Möhübbətden bəladur eşq zövqi,
Məzaqum ləzzət ansuz qılamazam.

Bana der Rövşəni, ey Gülşəni, sal
Bələyi-eşqi başdan, salamazam.

* * *

209. Nedüm eşqün əlindən canə yetdüm,
Əgər dirlük budur, ölümə yetdüm.

Qaçub qurtulmadum eşq əlindən,
Biləmcə görürəm hər yerə getdüm.

Ədəm kimi görülməsem, bəni eşq
Bulur, isteyübən hər dəm ki etdüm.

Verən can qurtulur eşqün əlindən,
Nedəm qurtulmadan bən yerə yetdüm.

Əcəl kimi düşübdür arduma eşq,
Bənümüzle görürəm hər yerde yetdüm.

Nedim dərdinə eşqün bilməzəm,
Çü olmadı dəva hər nə ki etdüm.

Dönüb pərvaneyi-şəm'inə eşqün,
Oda yanmağ üçün canumi atdum.

Möhübbət eşq ilə sirri-xəfidən
Vücludimin şəhidin qeybə qatdum.

Kimə soram, bilüb verə cəvabum
Ki, eşqə vermədən könlümi netdüm?

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Nə yüzdən eşq əlindən canə yetdüm?

* * *

210. Misirdür məskənü məva durağum,
Anunçün qılışsam anı yatağum.

Bileməzəm ne yüzdən eşidürəm
Misirdən çıxmadan Rumdan sorağum.

Nedim taliblərin Rum ilə Şamda
Tolar güllər dəmasindən qulağum.

Eşidürəm səfər qılmaz evindən
Qılur talibləri Rumun yarağum.

Misirdə hüsni-Yusif satılan tək
Dolupdur müştəridən solü sağum.

Anubən həq kerim deyüb məqamın,
Olupdur cənnətəsa bağı rağum.

Yazü qışda çıxandan xali olmaz
Ki, üzründən onun dolar dəmağum.

Mehəbbət aləmidür eşq mülki,
Cinani-Misr içində qəsrü bağum.

Səvadi-e'zəmi-Misr içre birdür
İki yüzdən görünən qarə-agum.

Fəraigət bulmuşam darül-əmandə
Ki, yox münkir sədasi qı'vü qağum.

Nə bilür görmiyən Misrini eşqün
Mehəbbətdən gedür onda fəraigum?

Gözümdən rövşən ol Aydin elini
Görəli, Gülsenəni, yandı çirağum.

Görəli, Gülsenidən Misri eşqi
Qılubam Gülsenəni candan turağum.

* * *

211. Elm ilədür eyni-həqq şəksüz imanum bənüm,
Həqqə görə çünki yox dildə gümanum bənüm.

Kəsrət ilə vəhdətüm birlik ilə göricek,
Geybү şəhadət olur dildən iqanum bənüm.

Eşqü möhübbət səvüb vəchümi şan edəli
Ay ilə gündən ziya oldu cəhanum bənüm.

Qüdrət ilə hikmətün mezheridür eşq ilə
Mehrü məhəbbət dəmi, sevgilü canum bənim.

Sirri, nefəxtü dəmi Adəmə eşqi-vədud
Sevübənə sevilən oldu rəvanum bənüm.

Mezheriz-cüz' külli cud. şahidg məşhurü bud
Oldu iradət dəmi eyni-əyanum bənüm.

Əvvəl iradət səvüb vəchüm üçün o dili,
Eyni-məhəbbət görüp eşq ilə anum bənüm.

Cünki əzəlle əbed eşq ilə yoxdur bana,
Bəs nədür öndən sonra eyni-zəlanum bənüm.

Varlıq ilə yoxluğum məhv ilə isbat ikən
Kim bilisər neydügin bənsiz olanum bənüm.

Rövşənidən Gülsenəni gənci-xəfi, sirrsifət
Olduğunu kim bilür dildə nihanum bənüm.

* * *

212. Eşq qiyamət günü oldu, onun suriyəm,
Möhnet ilə darinun şövq ilə Mensuriyəm.

Ay ilə Gürəş kimi seyr edəli eşq ilə
Göz açanın mehr ilə, eyn ilə menzuriyəm.

An ilə şan şühud bəndən edər cün vədud,
Ana görə cüz'-küllün dövr ilə Mensuriyəm.

Sirri-nefəxtü bənəm eşqə görə heyy sıfət,
Anun için mehr ilə dirilənün huriyəm.

Eşqü-məhəbbət dəmi vəchün olaldan murad
Zikri-lövlak edüb sevgilü məzkuriyəm.

Əhsəni-teqvim ilə fitrətüm insani-cyn
Olduğuçın cüz'-küllün didəsinin nuriyəm.

Əvvəl iradət gözi vəchümə qıldı nəzər,
Ol nəzərün tab ilə gün kibi menşuriyəm.

İki cahanda vədud, zahirü batın, şühud
Sirri-əlen devrinən məshədi-məşhuriyəm.

Aləmi, biçün sıfət, sadəvü bime'rifət
Olan içün bicəhət eşq ilə mə'muriyəm.

"Lövhi-ezəl" le əbəd, "nunü qələm" den rəqəm –
Anı bilür olduğu Turilə səturiyəm.

Rövşənidən Gülşəni sırrı-möhübbət xəfi
Olalıdan eşq ilə sevgili məsturiyəm.

* * *

213. Yenə Məcnun sıfət divane oldum,
Xirədi-eqlə əhlinə biganə oldum.

Delürüb dağə düşdüm aqıl iken,
Anunçün xəlqara əfsanə oldum.

Bilinməz gəncə dönüb xəlqə nisbət
Əmanət gəncinə viranə oldum.

İki aləmdən övsə' oldu könülüm,
Çü vü'sət mülkinə kaşanə oldum.

Şərabi-eşq içüp talib olana
Möhübbət zövqilə peymanə oldum.

Cəhanda rindü meyxurə kim olsa
Xərabatə nəzər meyxanə oldum.

Məhəbbətdən sevilən vəchə nisbət
Təvafı-eşq içüp bütxanə oldum.

Nefəxtü sirridür heyydən həyatım,
O candan cüz'-küllə cananə oldum.

Mənəm rindü xərabatiyi-müdmen
Ki, xəmri-eşq ilə məstanə oldum.

Həqayiq bəhriyəm ümmani-eşqün,
Səfasuz, biərez dürdanə oldum.

Nə Leyliyəm nə Məcnun, Gülşəni, de,
Nə yüzdən eql ilə divanə oldum?

* * *

214. Cəhanda biqərez yox kimi adəm,
Bilinməz istədim kəmdən dəxi kəm.

Gərezdən fikrə salan adəm oğlun
Ki, gah şad olur andan, gah pürğəm.

Gərezsiz bir nəfəs kimsə çekmez,
Dirilməz kimsə ansuz çünki bir dəm.

Gərezdir cüzvü külliñ cünbüsüçün,
Anunçün xəlq olisər iki adəm.

Gərezsiz tərkin urmadı cəhanun
Cüneydü Şibli kimi ibni-Adəm.

Gərezdir təlx edən şirin dəhani,
Əger tiryaqsa ondan olur səm.

Gərezdən düni pür dövran gördün,
Girüb xərcə gece-gündüz dəmadəm.

Gərezdir ayıran atadan oğlun,
Gərezsiz ülfət etməz xal ilə em.

Gərezsiz, Gülşəni, var demə, yoxdur
Sanadıım aləm içəri ibni-Adəm.

215. Çox qılımışam, yarəb, əstəğfürüllahül-əzim,

Olob günəhdən rusiyeh, əstəğfürüllahül-əzim.

Tövbə qılıub, yüzüm sana dönüb derəm, ya rəbbəna,
Yarlığıyub rəhm et bana, əstəğfürüllahül-əzim.

Əski qulunam yenidən qılgıl qəbul, ey dülmənin,
Zikrim budur sırrı əlen əstəğfürüllahül-əzim.

Anub günahım ağlaram, yanıb yürəgim dağlaram,
Olob peşiman uş derəm: – Əstəğfürüllahül-əzim.

Gəlmış qulunu sürməgil, cürmin yüzinə urmagıl,
Əfv eylədim qulum, degil, əstəğfürüllahül-əzim.

Əfv et günahım, ey kərim, çunkim əfərsan, həm rəhim,
Zikrim odur andan müqim, əstəğfürüllahül-əzim..

Yarəb, məasidən penah zikrin dururmi iştibah,
Bəsdür dediğime güvah, əstəğfürüllabül-əzim.

Nəfs uyuyub nisyan ilə, halum görüb üsyan ilə,
Dildən derəm uş can ilə: əstəğfürüllahül-əzim.

Nəfsim imiş yolum urub, ası qılıuben azdurən
Ondan derəm: – Ey dulmənin, əstəğfürüllahül-əzim.

Anub cəhennəm oduni, nasü həcərdən qoduni
Qurtar derəm, yarəb, bəni, əstəğfürüllahül-əzim.

Küçəki, ası bəndəyəm, qılıub günah, şərməndəyəm,
Zikrim budur ta zindəyəm, əstəğfürüllahül-əzim.

Tövbə qılıub, ey Gülsəni, eylə şəfi'ün Rövşəni
Andan degil anub bəni, əstəğfürüllahül-əzim.

216. Düşüb qurbətdə, avarə olob tərki-diyar etdim.

Bu dirlikdən anun üçün ölümüm ixtiyar etdim.

Gezər biçarə sərgərdan benüm kimi göreməzəm
Fələkdən özgə dövr ilə anunçün banə yar etdim.

Girüb meydanına çərxün, başın tup eyləyen bilür
Ki, nə çəvkan ilə başım çalınmağa düçar etdim.

Tömə'dən gün kimi sürüb eşikdən adınə yüzüm,
Əziz iken öz-özümi zəlilü xuhü xar etdim.

Salub nam ilə namusi, biləməzəm nə mə'nidən
Olob qurbətdə rüsvavü məlamət, tərki-ar etdim.

Bəni qurbətdə müflislik qılalı fəqr ilə müztər
Qənidən qüvvəti-nəfsçün özümi şermsar etdim.

Qənaət gəncinün nəqdin verəli Rövşəni bana,
Mətain, Gülsəni, dəhrün canumə zəhrumar etdim.

217. Rövşəniyi görmədim, eşqi nədir bilmədim,
Rövşənidən özgə cün andan seyi görmədim.

Rövşənidən sərbəsər her nəyə qılsam nezər,
Andan açılı bəsər gördüğimi sormadım.

Rövşənidir cüzvü küll can gözün aç, ey üqul,
Ta gözesən kəşf ilə düş görübən yormadım.

Rövşənidir şəm'i-eşq olalı pərvanəsi
Kimdir o zdən yanub, xəlqə çirağ olmadım.

Rövşənidir, Gülsəni, Aydın elinün günü,
Ay sıfət ondan ziya alalı ayrılmadım.

* * *

218. Eşq ile könül gözün açalıdan görürəm
Könül ile eşqi bir, iki nedür soruram.

Könül ile eşq özü birkən iki görürəm,
Gece kimi gündüzü düşmi görüb yoruram.

Eşqe könüldür derəm, çün ikisin bir görəm,
Münkir edürse kerəm, qulluğunu yürürem.

Mə'rifətün oyunun fərz ilə rüx, fil kimi
Bilmək üçün ərsədə bilübəni qoruram.

Rövşənidən Gülşəni ay ilə günəş sıfət
Eşqu könül birligin iki degül görürəm.

* * *

219. Qal ilə eşqün halın sorana əhməq derəm,
Çünki cavabin süküt edübənə həq derəm.

Münkiri-eşqə ulu kim der isə eşidüb,
Diri kəlamin rəvan sidq ilə səddəq derəm.

Eşq ilə halum görüb sana məhal oları
Hali-məhal anlayub dutma bana dəq derəm.

Alimi-cahil sıfət, gövdənə bime'rifet,
Cəhlünü ancəx düzət, elmün için fəq derəm.

Eşq ilə narini nur Rövşənidən edənə
Ay kimi gündən yüzü gördirənə sərq derəm.

Rövşənidən Gülşəni şövqi ilə zövqinə
Eşqə-könül verəli sevgilü zəfləq derəm.

* * *

220. Varü yoxdum bilməzəm, nədür vücudum, bən nəyim?
Müşkülüm budur ki, həllin kimse bilməz nə şeyim?

Sə'dətə me'ni nədəndür zahirü batın sıfət
Əvvəl-axır bir ikən iki nə vəch ilə deyim?

Elm ikən eynün sübuti neydügin ana vücud
Bilməzəm künh ilə keyfün nə deyübən söyləyim?

Nə ədəmdəndir vücudum kim anunçün dad sübut
Olmadan me'dum anı nə vücud ilə deyim?

Heyrəti isbat ilə nəfyun vücudi-həlli dir
Kim nə keyf ilə ədəm mövcud olur anı bilim.

Ölü diri ziddü nədnadur vücud ilə ədəm,
Kim buları cəm' ədəndir cüzvü küldən min həlim.

Rövşənidən müşkülüm həllini dedim, Gülşəni,
Ki, ədəmdən sabiq olan həyy vücudindən şeyim.

* * *

221. İtirmeyən özünü, çünki bulamaz nedim?
Anı bulan özünü, çünki bulamaz nedim?

Heyrətə salan bəni budur eşidün anı,
Eşqi görən özünü, çünki görəməz nedim?

Düşər kim eşqün yüzün kim ki, gümansız yəqin
Görür imiş tə'bırin, çünki qılamat nedim?

Gövhəri-kani-vücud eşq imiş, ey kani-cud,
Vermeyən ana vücud nəqdin alamaz nedim?

Dürri-yetimi-səmin eşq imiş etdim kəmin
Bəhrinə, ey nazənin, kimse dalamaz nedim?

İki cehanı salan görür imiş can ərin
Eşq ilə özün bir an kimse siləməz nedim?

Hər kim içər xəmrini eşqün, eşidün anı
Ayılmağa bir nəfəs, çünki gələməz nedim?

Eşq imiş Allah evi olubani münzəvi,
Qılmayan özün yarı anı görəməz nedim?

Rövşəninün sırınlə Gülşənidən birinə
Bəhri-rəvan derinə fikrim irəməz nedim?

* * *

222. Eşq ərinə münkiri-kafəri mütləq derəm,
Batıl eşitmək anın həqqinə, cün həqq derəm.

Neçələr inkar ilə küfr edər imanını,
Çün eşidər eşq ilə dəlürüb ər həqq derəm.

Əvvəlü axır eşit zahirü batində ər,
De yenə eşidübən sidqinə seddəq derəm.

Əql ilə dəlü kimi uslu sanub eşq ərin,
Sözünə sən, ey fəqih, dutmiyasən dəq derəm.

Eşqə könül verəli, valeh olub bixəber
Sözüm “ənəl-eşq” eşit, gərçi “ənəl-həqq” derəm.

Dinlə kemalın həqün qürbi-nəva qıldın uş,
Nə dedügim həqq ilə cün “fəbi yentəq”¹⁷ derəm.

Rövşənidən soruban Gülşəninin müşkilin
Hellin anun eşidün müşkilü məgləq derəm.

* * *

223. Eşq ilə bilişeli eqlime yad olmuşam,
Gəm yer ikən eql ilə, eşq ilə şad olmuşam.

Qeydə salan eql imiş mütləq ikən könlümü
Qeydin üzübən anun gör nə azad olmuşam.

Əql ilə demin bana, söylə muradın nədir?
Eşqi murad edəli tərki-murad olmuşam.

Eşq ilə zövq edəli ləzzəti-şövq ilə uş
Eşidünüz dedigim, zövq ilə dad olmuşam.

Bənciləyin eqlümün yapduğu bünyadını
Yeylə verüb eşq ilə, “sərsəri ad” olmuşam.

Girənə bazarına eşq ilə Misrin derəm
Al bəni, Yusifisifət hüsne məzad olmuşam.

Rövşənidən Gülşəni Leyliyə Məcnun kimi
Sevübənү sevgüdən ad ilə yad olmuşam.

* * *

224. Eşqi həvadur deyən bül-həvəsə münkirəm,
Əql ilə eşqün yolun urana şeytan derəm.

Azubənү azdurən, gümrəh edüb yol uran,
Bilübənү can adın nəfsüm imiş nə sorəm.

Eşq ilə əhvalimi qal edübən eql ilə
Düşdə seyuhlər kimi tə'bir edib nə yoram.

Eşq ilə itürmədən bulamazan özümi
Anun içün deməzəm bulmadığum bularam.

Heyrətə salan bəni budur eşidün anı,
Bilməyəcək bən bəni eşqi o dəm bilürəm.

Eşq ilə dirilmədən oluram ölü sıfət,
Bir nəfəs ansuz əger ver deyəni aluram.

Rövşənidən eşq ilə Gülseninün vəchini
Ay ilə gündən dəxi aydın iken görürəm.

* * *

225. Eşq ilə bulsam cəvan, aqılı pir eylərem,
Bəndən isə şəh sıfət xəlqə əmir eylərem.

Hər ki həvəsdən keçə deyü həva tərk edüb,
Mülki-Süleyman üçün anı vəzir eylərem.

Eşideli fəqr ilə fəxrini peyğəmberün,
Diləsə nəfsüm əna anı fəqir eylərem.

Həqqə mütü' olmayub sərkeş olan nəfsini
Ram edübən elm ilə bəndə əsir eylərem.

Nəfsü həva izzətin zillət edüb fəqr ilə
Təhvetü kibrin anun xari-həqir eylərem.

Fəxr ilə nəfsi-dəni diləsə kimin libas,
Geydürüb ana pəlasın, sanma hərir eylərem.

Eşq ilə qılsam üruc yerdən ağuban gögə,
Kürsi qılıb rəqri-fəm ərş-i-sərir eylərem.

Rövşəninün Gülsenə mahi-cəmalun görüb
Der ki, könül göginə bədri-münir eylərem.

* * *

226. İstəyübən biqərez alemdə adəm bulmazam,
Ol səbəbdən bilübən bən sırrə məhərəm bulmazam.

Çox demin, azdır cəhanda biqərez nadir vücud,
K'ol ədəmdən daxi gizlidir vücudin bilməzəm.

Sinadim, yoxdur ərezsiz, çünki talib dünyada,
Anun üçün bin müridi bir şize almazam.

Cünki mövtü iqbalı mövtün bize el-beşər
Dirlə neçün ərezsiz can verübən olməzəm.

Cün qərezdir mütləq iken qeydə salıb nəfsümi,
Silmədən ol bəni qeydə nişə anı silməzəm.

Soraram sərəxş qərezdən ayılurmi den bana,
Hər kime sorsam, der andan məst olub ayılmazam.

Rövşəniye vermediñ can, Gülsenə, nedim degil,
Cün qərezdən ana canı vermediñ qurtulmazam.

* * *

227. İtirüb heyrətdən özüm bulmaz oldum, neləyüm?
Delü kimi nə dedığım bilməz oldum, neləyüm?

İçübən heyret meyindən necə məst olalı
Gəlübən özümə uş ayılmaz oldum, neləyüm?

Verəli sevdayə könül məstü layəqlı sıfət
Qurtulub ondan özümə gəlməz oldum, neləyüm?

Olalı dərhəm əqmile ağlamaxdan bir zaman
Açılbub könlüm fərəhdən gülmez oldum neləyüm?

Düşübən bəndinə eşqün, seyd olalı mürqi-dil
Can verübən bir nəfəs qurtulmaz oldum, neləyüm?

Diləməz könlüm ki, sırrı sevdüginün faş edə,
Saxlayub sırrını anun, bilməz oldum, neləyüm?

Gülşəninün can verərən son nəfəs budur sözü
Rövşənidən verüb anı almaz oldum, neləyüm?

* * *

228. Ey diriğa, nəqdi-ömrün qiymətini bilmedim,
Sərf edüb anı ərez tək cövhərini almadım.

Kimiyyayımış vücudum sən kimi sərf etmənəm,
Biləli çəranum andan ağlayuban gülmediim.

Gənci-məxfi cak imiş viranə səndə bu tənün,
İstəyübən bu xərabun gəncinə yol bulmədim.

Tən sədəfdir, can imiş dürr-i-yetim, amma nedim,
Bu sefer pərvərdəsindən qiyməti dürr olmadım.

Hər nefəsde can verübən alır ikən dəmbədəm
Son nefəs verübən anı alma fikrin qılmadım.

Ölübən dirilü bu gün dünyadan axıretə
Görməgə danayı bu gün varubanü gelmediim.

Ölmədən üryan oluban kisvətini dünyyanun
Çıxarubən sonce kimi əgnim üsnə salmadım.

Rövşəni mir'atiyimiş Gülsəni, könlüm nedim?
Heyfüm oldur güzgü nisbət pasın anun silmədim.

* * *

229. Mə'rifətin rəmzini çünki bəyan eylərəm,
Dinləyübən eşq ilə inleyənə söylərəm.

İstəyübən alemi bulamazam adəmi
Kola həqqün həmdəməni solü sağı söylərəm.

Adəmi olmaz dəvar, bir den axı nerə var,
Mə'nidən adəm çu var, surətini neylərəm?

Mə'rifətin ne'mətin şövq ilə yekdür bana
Zövq edübən qaralı xəlqə aman duylaram.

Eşq ilə uyar dili, könlümi gözüm yumub
Qəflət ilə sanmaguz yatubən uyxularam.

Eşq özidir söyləyən kər degül isən, eşit,
Düş görübən sanmaguz, yuxuda sayuxlaram.

Her ki, könül verübən sevdii bəni eşq ilə,
Bəndəni sevüb, anı könül ilə yoxlaram.

Elmi-lədən ne'mətin zövq edübən dadalı
Şövq ilə talibləri zövqüm ilə döylərəm.

Eşq ərinə eql ilə münkir oları görüb
Zəmm edübən cəhlini elmə nəzər öylerəm.

“La”vü “illa”dən keçüb, əlayə bir göz açub,
Bənlik olandan qaçub sövdəmini saxlaram.

Sirri-xəfidən uman ol vaqifi
Ta bilesən varlığın yoxluğ ilə saxlaram.

Elmi-lədən bəhrinə dalalı der, Gülsəni,
Yenəməzəm qə'rini, her neçə kim boylaram.

* * *

230. Rövşənidən eşq imiş, çün can ilə canum bənüm,
Məzhebü milət oluban dildə imanum bənüm.

Heyrətim budur verəldən eşqə könül bilmezəm,
Andan özgə nədir olan, bənsüz olanum bənüm?

Doğalı könlümə eşqün günde kölgə sıfət,
Bən itübən ol olupdur verüb-alanum bənüm.

Müşkili-bihəl bana bənsüz səfərdür eşq ilə,
Bilməzəm nədür varuban anda kəlanum bənüm?

Eşqlə ruzi-əzəldən ehdü peyman edəli
Sinmadı möhkəmlikdən dildə peymanum bənüm.

Bir nəfəs eşq ilə verib almışam, dirilməzəm
Çünki olur təndə canü dildə cananum bənüm.

Qılalı mə'düm bu dəm qılmadı bəndən vücud,
Anun üçün yoğə döndüvü qalanum bənüm.

İtirübən ister ikən bəni bənsüz eşq ilə
Bilməzəm nədir, anı dildə bulanum bənüm?

Rövşəni eşqi canundur, Gülşəni, hüccət ana
Dilesən, mehründən özgə nolə bürhanum bənüm.

* * *

231. Bilməzəm, ta isterəm, çün istədüğim bulmuşam,
Heyrətüm bu, bulunana istən özüm olmuşam.

Talibi mətlub ilə bir görəli derəm bunu:
– Namurad ikən murada irübən qovrulmuşam.

“Əvhi lə xovfun əleyhim”¹⁸ bil bəşarət sirrini
“Kəövliyaullah”¹⁹-həqdən əmr ilə buyrulmuşam.

Çəkəli nundan qəlem hərfini lövhün yüzinə
Dövr ilə ağa qəradən yazılıb pozulmuşam.

Tazədür bağı-rəvanum cənnətül-ma'va sıfət
Gül kimi sanın açılıb tazəlikdən solmuşam.

Gər tikənsiz gül dilərsən, Gülşəni bağına gir,
Gör necə bağı-ədəm tek xarın anun yoluşam.

Elm ilə yoldan azanun cəhli-halın görübən
Ağlayub halına gahi, gahi qəh-qəh gülmüşəm.

Bir demə yüz bir denən, ey Gülşəni, dövran ilə
Rövşənidən ay sıfət çox boşalub dolmuşam.

* * *

232. Bən bu mülkə gelmedən nə yerdəlögüm bilmışəm,
Yenə dönüb o mülkə getmək üçün gəlmışəm.

Şəş cəheti, sağü sol bulmağ içün ona yol,
Arayuban bicehət bulmağa eglənmişəm.

Sövq ilə girüb yola gəzməgə əylədin elin,
Girməgə dildən-dilə zövq ilə yol bilmışəm.

Canü cəhandan bəri oluban, ol dilbəri
Görmək içün çün pəri eglənübən qalmışam.

Iki cəhan istəgin sevgili xubun yegin
Desəm inan, ey güzin, isteyübən bulmuşam.

Eşq ilə dil halətin sorana bunu derəm:
Bir nəfəs ansuz demən verübən olmuşam.

Eşidürəm Rövşəni Gülşəniyə der bunu,
Tərk edəli bən səni Bir ilə bir olmuşam.

* * *

233. Yol edəyim deyənə yeddi nişan soraram,
Bilməsə, yoldan anı çıx deyübən qovaram.

Əvvəli budur sual nəfs ilə nədir kəmal?
Bulana hicrү vüsal bilmək içün uyaram.

İkisi budur canum can ile candan tənüm
Söylə nədəndür bənüm düşüm görüb yoraram.

Üçü budur ver nişan huy ilə heydən rəvan,
Faş edübən sərr əyan nə görünüb görərəm.

Dördü budur anlagıl, həq dedügim dinlegil,
Mənsur olub de bana xəlqi neşün qoraram?

Beşi budur gənci-can kimdən idi siri-nihan,
Bildün isə et rəvan, cün itirüb araram.

Altısını qıl temam, surəti-mə'ni məqam
Şeş cəhətə bir imam necə olur soraram?

Yeddi suali-nışan gün kimi degil bəyan,
Rövşənidən nagüran Gülsəni[yi] sevərəm.

* * *

234. Yetmiş iki milletün bir dili var söylərem,
Türfə budur bən bəne söyləyübən dirlərem.

İki cəhanda ferağ bulmadan ursan qulağ
Demə bu sözdən bəlağ eşidübən inlərem.

İkiligi salah, birlik ilə olah,
Deyüb ələstü bəli əhdimi ismarılarəm.

Birligə bulışlı, vəhdətə yerişəli,
Kəsrət ilə aşalı neydügimi anlaram.

Münkirün inkarını, cəhl ilə esrarını,
Elm ilə miqdarını bilməyəni hamlaram.

Talib isən gözləmə, dərdi-dilün de bana,
Ta ki deyəm bən sana, dərd oları amlaram.

Rövşənidən dərd ilə eşid axı, Gülsəni,
Neçesi zari qılıb kəsrət ilə inlərem.

* * *

235. Halimə dut qulağı, cün qali-lisanə siğmazam,
Sorma bu dəmdə kim, nitqü bəyanə siğmazam.

Külli-lisanda halimi söyləmədin sana derəm,
Dile gelüb çü qal ilə vəsf-i-zəbanə siğmazam.

Sövtü bəyanə nitqimi gelmez ikən nədür yolun?
Çünki lədün məqalilləh, nitqü bəyanə siğmazam.

Qövlü-lisandə həqq ilə sidqü tə'yin ikən sözüm,
Şəklə vü həm verüb və həm meylü gümanə siğmazam.

Qüdreti-həqqi-hikmetin bəndə siğar, vəli nedim,
Qüdretinə dönüb həqün kövnü məkanə siğmazam.

Nə satılıbən alıñur, deyəməzəm, dökəm dükan,
Birlik içinde seyr ikən çünki dükənə siğmazam.

Kim görisər əyan bəni sirri-xəfi nihan ikən,
Bəs deməgə əyan nədür, çünki nihanə siğmazam.

Eyni-əyanda məhv ikən kim istəyüb bulur bəni,
Çünki bu eyni-zat ilə eyni-əyanə siğmazam.

Nə var isə cəhanü can, bəndə siğar rəvan ilə,
Leyk əcəb budur, niyə bən bu rəvanə siğmazam?

Can elinün çü kaniyəm acmışam uş dükənim, Girehdə kan içinde mən "in" ilə "anə" siğmazam.

Əhli-məkan olan xəmu bəndə siğar zəman ilə,
Leyk zəman ilə bu dəm eyni-məkanə siğmazam.

Bəndə siğar əzel-əbəd şanə görə zühur edüb,
Vüs'et ilən vəleyk mən an ilə şanə siğmazam.

Rövşənidən ziya ikən Gülsəni dedügim, eşit,
Vəsf edübən əyanımı nitqü bəyanə siğmazam.

* * *

236. Ey eşqi-həqiqətdən uran dəm,
Qədəm bas dedim üsnə xeyrə məqdəm.

Sənün mislün cehanda nerdə vardur,
Həqiqi munisi-dil, canə məhərem.

Önülməz yare olur hicrə zəxmi
Əger vəsl olmasa ol zəxmə məhərem.

Könül dərdinə dərman edəyim, çün
Təzelər zəxminini hər neyləsem am.

Dəva dedikləri dərdümə illər
Dəxi arturdi dərdim qılmadı kəm.

Pərişan ruzigar etdi bəni dil
Olaldan bir pəriruxsərə həmdəm.

Könül dilbər ğəmündən olalı şad
Fərehdən Gülşəni bilməz nədir ğəm.

* * *

237. Mehriyilen ol sənəm yanma diler, yanarəm,
Eşq ilə tutuşmamı, çünki sevər, yanarəm.

Düşəlidən eşq odu bu tutuşan canıma,
Dağlanubən mehr ilə təndə ciger yanarəm.

Hicriyilə gün kimi yanyıram gündüzin
Veslin umub gecə həm, dəxi betər yanarəm.

Şəm'i-rüxündən nedim, yanmayubən bir degüz
Çünki o yüzdən bana yanma düşər, yanarəm.

Oda düşüb şövq ilə yandıgumi danlamın
Könlüm alan [bənə] çün qılsa nəzər, yanarəm.

Şəm'e dönüb dilərəm başdan-ayağe yanam,
Anun üçün tutuşub şamü səhər yanarəm.

Nasihə degüz nişə mane olur yanmama,
Çünki həvadən degil eşq ilə ger yanarem.

Yerdə yanın ah ilə çıxdı tütünüm göğə
Çünki ol oddan tütün gögi boyar yanaram.

Aşıq olalı ana yaxdı bəla odinə,
Bəndəsinə hökmi-şer çünki öter, yanarəm.

Çəkübəni qaş yayın kirpük oxun atmağə,
Zəxmi-qəza urucəx canə qədər yanaram.

Rövşənidən yanmadın, Gülşəni, degil nedim,
Çünki bana mehr ilə qılsa nəzər yanarəm.

* * *

238. Eşqün bana yar olalı müştəqi-didar olmuşam,
Biganəyi-eql oluban anun ilə yar olmuşam.

Gül tek cəmalun qönçədən açılılı, ey gülüzər,
Bülbül kimi eşqün ilə, eşit, necə zar olmuşam.

Anəstu nadan sırrını görsətdi vəchün talibə,
Ol zuziyanun, ey pəri, uş nurinə nar olmuşam.

Yüzün görən arif necə vəsf edə ol vəchi deyüb,
Güldür çü ol yüzdən lisan binitqü göftar olmuşam.

Heyrət budur tanımazam özümi ben özgə sanub,
Çün eşq içün özüm ilə yar ikən egyptar olmuşam.

Vəhdət dəmində ben sözin dedim ənayı-eşq ilə
Mənsuri dare asdlar mən "leysə fid-dar"²⁰ olmuşam.

Sərxoş olalı eşq ilə ayılmadım huşyar olub,
Gözün kimi məxmur olan sanur ki, huşyar olmuşam.

Aşıqlerin sərxoşluğu eşqün meyündəndür müdam
Oldur dedügim talibə, ol xəmre xümmər olmuşam.

Eşqün əmanətbardır təlxini şirin götürüb,
Ey Xosrovü Şirinliqa, gör nə şəkerbar olmuşam.

Məsi-vücudim kimya, eşqündən oldu pakü saf,
Ey neqqi-eşqümə məhek, gör ki nə dinar olmuşam.

Eşq ilə bənda[m] olmuyan namusi biləməz nədür,
Anun içün bədnəm olub, eşq ilə biar olmuşam.

İzzət dilərsən eşq ilə zillət çəküb səbr eyləgil,
İzzət bilübən eşqünü zillət çəküb xar olmuşam.

Eşqün bəlasın çəküben səbr eyləgil Əyyubvəş,
Demə bəladən usanup eşq ilə bizarre olmuşam.

Qeyd etdi zülfün könlümi azad ikən sərv-i-qədün
Qurtulmazam ol bəndə çün möhkəm giriftar olmuşam.

Mah rüxün keşf edübən qaldır niqabun, ey sənəm,
Ta vaqif oluban demə, ol kəşfə əsrar olmuşam.

Zülfün rümużun mubəmu arif bilürmi qılıq qal,
Biqil olan arifə sor k'ondan necə tar olmuşam?

Yüzün göreli mehr ilə eyni-eyan dem bildim uş,
Ey Gülsəni, günsə sıfət eğyanə ənvar olmuşam.

* * *

239. Ey cəmalun qüdrətullah, ayəti-sün'i-qədim,
Qaşlarundan zahir oldu hərfi-Qur'ani-əzim.

Yeddi müşhəf nə var isə yazılıbdur vəchüne,
Ey kəlamüllahü məzhər, lövhə-məhfuzi-ə'ləm.

Nöqtəyi-xalun bilindi yarı-bismillah imiş
Nübdəyi-Qur'an olaldan həqqi-rəhmani-rəhim.

Gün kimi yüzündən imiş xud təcəlli aləmə,
Onda nəymış gördüyü Turində Musayı-Kəlim?

Həqq sevüb dedi, həbibim, şanune lövlak ilə
Elminə eyn olduğun dəm layəqindən nədim.

Əhsəni-təqvim imiş boyun əla-l-ərş istiva,
Qədün öğüb derəm uş sidrədən ali müqim.

Cənnətül-məva yüzündür gözlerindən rövşən uş?
Hur eynü rizvan görünür ədnü lədəni-ne'im.

Doğru yolundan bilindi, ey elifdən qəddi rast
Kim həq doğru durur şər'ün sirat əl-müstəqim.

Ger nəfəxtü fihi min ruhi degiləmsə dəmün,
Dirilərmiydi eşidüb anı hər əzimi-rəhim.

Kə'bə hüsнündə xalun qılmayan qiblə məqam
Yüz çevirüb, süməmə vəchüllah bilməz ol rəğim.

Vəhdəti-eşq ilə vəchün görmeyən, ey nuri-həqq,
Bileməz nədür o yüzdən eşq ilə biçün deyim.

Nərgisün kimi elilə ləblərindən qıl şəfa,
Çünki sihhət bulur anun şərbətün içən səqim.

Görmədim zülfü rüxünlə gözü qaşu kimi bən
Həmdəmə mə zadü liqam Musevü məhrəmə nədim.

Zülfünün rövşən səvadidir bəyazi-vəch ilə
Küfr ilə imanı xəlqün, ey məhəbbətdən həyim.

Toprağə nisbət qılıuben tisnün, ey qüdsi-vücud,
Münküre şeytan kimi hər bulhəkəm oldu rehim.

Küfri-zülfündür vətən, iman yüzündən bilinə
Sevmək ol küfri anunçün dedi imandan əlim.

Rövşəninün sırrını faş etmə derəm, Gülşəni,
Geyrətindən çünki olur faş edənə həqq əzim.

* * *

240. Eşq ilə deyüb “ənəl-həqq” gör nə Mənsur olmuşam,
Kəsrətümndən vəhdət içrə çünki məstur olmuşam.

Olalı bigane eqlə aşınayəm eşq ilə,
Həqqə yaxın olub ondan özümə dur olmuşam.

Söndürüb nari-hevəmi nur edəli eşq ilə
Can gözün açub, neçün gör nar ikən nur olmuşam.

Qılalı vəchün təcəlli mehr ilə candan sana
Ol təcəllidən yanubən sanasan Tur olmuşam.

Görübən hüsnün qiyamət xəlqi də'vət eylərəm,
Ün çəküb həşr içün guiya sur olmuşam.

Qibleyi-hüsnün görəldən Kə'bə qılmış vəchümi,
Ol nezərdən Qüdsü Kə'bə, beyt-i-mə'mur olmuşam.

Yüzünü qeybü şəhadət görəli her vəch ilə
Şahidün görüdügi nazır, eyni-mənzur olmuşam.

Gün kimi rövşən nəzər çeşmində vardır şöhrətüm,
Yer yüzində, gögdə gündən-günə məşhur olmuşam.

Göreli iqlimi-hüsnün padşahidir yüzün,
Bəndəyəm şahinə anun, gərçi fəğfur olmuşam.

Qönçə hüsnün açıluban gəldığını görəli
Bülbülün tek ol fərəhdən şadı məstur olmuşam.

Eşqinün vəchinə könlüm ləvhi-məhfuz olalı
Ol təcəllidən kəlamə rəqqi-mənşur olmuşam.

Yazılan sə'bül-mesani hüsnünün ayətidür,
Ol kəlami-eşqə nisbət hərfi-məstur olmuşam.

Qılalı eşqün mənzil könlüm evin, ey peri,
Guyahinçün ol evdən dilsirə məhcür olmuşam.

Gözümə duş olalı yüzün nedim, de, ey nigar?!
Unudub sevgündən özüm mehri-məğrur olmuşam.

Zikr edərkən eşqünlə Rövşənidən fikr ilə
Zakir iken Gülşənisiz eyni-məzkur olmuşam.

* * *

241. Gün kimi rövşən cəmalun mahi-taban bulmuşam,
Göreli xədd ilə xalun küfrü iman bulmuşam.

Olalı zahir cəmalun, ey mələk yüzlü bəşər,
Əhsəni-təqvimə məzher vəchə inan bulmuşam.

Suretün ləvhinə yaxın sureyi-rəhman oxur,
Ey həqün vəhbinə məzher, ləvhi-Qur'an bulmuşam.

Dirilik dövrəni gülzar lablərindən təşnəye,
Xızrvəş andan anunçün abi-heyvan bulmuşam.

Mütleq ikən qeyde salan bu perişan könlümi
Bir perinün zülfü kimi dili-perişan bulmuşam.

Leylətül-qadrün bərati zülfünün pürtəbidür,
Qadr nisbet ol perişan zülfü taban bulmuşam.

“Küntü kənz”in gənci içün qılışam könlüm xərab,
Gənci-eşqi gizləməgə gör nə viran bulmuşam.

Can verərdim cənnət içün görmədin didarını,
Ədn imiş vəchün, görəldən xüldün heyvan bulmuşam.

Aldayub vaiz bəni, “fordaye satmə” kim, bu gün
Yarın olan cənnət ilə hurü şılmən bulmuşam.

Görəli cənnət cəmalun, ey gülistani-ədəm,
Gülşəni-bixar olan guldən gülüstan bulmuşam.

Gecə-gündüz açuban vəchün istər şəş cəhət,
Yerü göğde hər nə var, hüsnündə heyran bulmuşam.

Qiblədə vəchün görəli bildüm Allahun adın,
Qüdsü Kə'be ol nəzərdən pəs rəhman bulmuşam.

Vəchün imiş görsədən həqdən özün rəhman sıfət,
Mari-meyti əzri-meyti ana bürhan bulmuşam.

Eydi-əkbərdir cəmalun görəlidən vəchünü,
Qıluban bayramü canum ana qurban bulmuşam.

Dərd imiş dərman bana eşqün dəvəsi, ey təbib,
Bilməzəm dərdi nədür, çün eşqi dərman bulmuşam.

Gün kimi rövşən cəmalun görəli, ey məhliqa,
Vəchünün sevgüsini canumə canan bulmuşam.

Açılahı qönçədən hüsnün güli, ey gülüzar,
Gülşənivəs endəlibün bin hezaran bulmuşam.

* * *

242. Eşq ilə yoğurdu tinün çün əzel kövni-həkim,
Ta ola təxmiri onun fitreti-həqđen e'lim.

Yoğ ikən ma ilə tinün surət ilə məzheri,
Abü canun mə'nisinə surət edəydi qədim.

Vəhdətün elmində eyn ikən vücudi-kainat,
Bitə'yini-eynə məzher sənsən, ey həqqə həmim.

Çün əlibayı-bidayət sənsən ismü zat ilə
Dilindən məzherən Allahü rəhmanü rəhim.

Yazmadın nunu qələm lövh üzrə xətti-kainat
Nurdən safi beyazun nəsxə eyn idi, məqim.

Doğalı gün kimi vəchün tağılub bilinmedi
Şəş cəhətdən görsədüb ol eyni-e'yandan e'mim.

Sübhdəm qoxun aluben əsəli badi-səba,
Doldurur aləmə andan ənberin buyin nəsim.

Ayü gün vəchün görəli gecə-gündüz dövr edər,
Sübħū şəmm vəchün istər zuziya ilə nədəm.

Yox şəbihün mülk içinde, həm nəzirün, ey həbib,
Ziddü niddün çün ədəmdən mümtəne'sana qəsim.

Rövşənidən vəchün istər Gülşəni eynül-əyan,
Gün sıfət rövşən ziyadən görmək, ey əbdi-kərim.

* * *

243. Ey məzheri xiyalun, səndən budur sualum,
Nədür həqiqət andan, bildünse ver cəvabum.

Sevdamıdr başundə xeyli xiyalun etgil,
Düşdəmisən sayuxlar deyüb xiyalə balum.

245

Mənbə xiyale səndən yanə yox zamanda
Ana məkan anunçun derisən olub malum.

Tərk et xiyaluni ta sevdayı kimi andan
Bilüb həqiqətini demə bisəkrü balum.

Suret məcazun etmə me'niyi-həqqə nisbet,
Çün nəqs odur deyənə təkmil üçün kəmalum.

Könül verüb xiyalə salma başunə sevda,
Deyüb bəyanə andan budur dilümde qalum.

Səmt et xiyali-dilden nitqün bəyan edən dəm,
Desün şəkvətün andan, gələməz yana halum.

Bin dil ilə der isən sevda nedür başumdə,
Anladmazam andan yüz binə bir xiyalum.

Bul vesli-infisaldan, sen sor xiyali ta kim,
Sevdadan etməyənən veslünle infisalum.

Mehr ilə aydan aydın göz açmayan görəməz,
Ta görsədəm xiyali andan sana cəmalum.

Ay kimi Gülsənidən Aydın elin xiyal et,
Ta gün kimi doğan dəm bulmayısan zəvalum.

* * *

244. Eyni-elmim dərk üçün lam ilə mim
Məzheri müşher sıfət elmi-e'lim.

Elmi-əsmayı müsəmmədən bəyan
Ederəm tə'limi-rəbimdən müqim.

"Be"yi-bismillahi-məzher nisbətim,
Məzherim oldu cövri-həməndən rəhim.

Yox bana derk ilə idrak ansuzun
İczü heyret oluban daniş nədim.

Mə'rifətdəndir bəyanum elm ilə
Eynə məzher qılalı dərkim kerim.

Elm üçün lövlak geldi şanumə
K'ol iradət nitqi-danişdır qədim.

Kənzi-məxfi sırrını faş eyleyen
Elm idi kim, bilənə ondan neim.

Əvvəli mö'min bənəm ol elm üçün
Dedi, danişür olan dəmdə kelim.

İstifa andan bulur idrak ilə
Hər ki cüz'-külldən qılur qəlbin səlim.

Rövşənidən elm alahı Gülsəni
Bildi danişdən nedür dərki-həkim.

Rövşəniya, münkir görüb yerim,
Budur ol yüzü qara, əhli-cəhim.

* * *

245. Ey aşıqlər, sormun bana bənsüz nə kirdar olmuşam,
Çünki bu dəmdə sırt-xəfi eşq ilə göftar olmuşam.

Müşkül budur, həq qılıuben dönmez ölümən kimsənə,
Nə varlığı ilə yox sıfat bənsüz çü pəndar olmuşam.

Verəlidən eşqə könül, ondan rəvanıım cüzvü küll,
Yoxdur bana onsuz səbil, ondan çü hemkar olmuşam.

"Dul" aləmində şad ikən, mütləq sıfət azad ikən
Eşq ilə bəndi-nisbəti qeydə giriftar olmuşam.

Eşq edəli bənsüz bəni, bildirməz oldu bən bəni,
Anun içün çün Gülşəni məcbürü-muxtar olmuşam.

Urəx-yəxin birdir bana, bənsüz səfərdən her yana,
Eşidübən qalnın dana, çün eşqə rəftar olmuşam.

Eşqün məhali-hal olur, ana günəh inkar olur,
Andan səvabum görübən demən günəhkar olmuşam.

Eşq ilə sirdən məhərəmi, olalı bilsüz həmdəmi,
Sırrı-xəfidən adəmi cüz'-külldən esrar olmuşam.

Girəli eşqün mülkinə yoxlığıla varlıq eylərem,
Qarışub anun giline topraqla mə'mur olmuşam.

Yixub imarət küllini viranə qıldım eşq içün
Ta gəncini gizləməgə sorsan nə me'mar olmuşam.

Eşq ilə namü nəng imiş rüsvaylığımı biləli,
Tərk edüb ondan adımı şöhrətlə biar olmuşam.

Mənsur "ənəl-həqq" dedigim eşidə bəs leysə sözin
Deyüb ənəl-eşqi rəvan "leysə fi d-dar" olmuşam.

Eşqü məhəbbət güllərin qonçə sıfət açıldıgün
Biləməzəm ondan neçün, gəh gül, gəhi xar olmuşam.

Bir deməzəm yüz bin hezar, bülbüle dönüb öterəm,
Eşqün gülüstanun görüb hər vəch ilə zar olmuşam.

Aydın elində Gülşəni Rövşənidən görüb tanı
Ayü gündeşdən sen bəni, çün nur ilə nar olmuşam.

* * *

246. Sormun bana eşqi nədür, nolduğunu deyəməzəm,
Ana görə bəndən rəvan olduğunu deyəməzəm.

Andan açub bu dem gözüm, edəməzəm nedim sözüm,
İtirübən eşqi özüm bulduğumu deyəməzəm.

Tərk edübən aşiq özün, can verübən görər yüzin,
Can yerinə eşqi-güzin qıldığunu deyəməzəm.

Könlüm evin qılıub töhi, canə verəldən agəhi,
Şah ilə bənde xərgəhi dolduğunu deyəməzəm.

Gözlerinin bəbeklərin qərqə verən könül kimi
Rövşənidən bəhrə rəvan daldığını deyəməzəm.

Eşq edəli könül gözin, tərk edübən rəvan özin,
Bir yerinə canun yüzin alduğunu deyəməzəm.

Eşq ilə can dağlanalı, tutuşubən göynər könül,
Leyk ana dudi nədən salduğunu deyəməzəm.

Eşq ilə varub ol yana, ta ki verəm canı ana,
Canı verən dəmdə bana qıldığunu deyəməzəm.

Gülşənivəş sevguyılə bey'ü-şira qılanda eşq,
Can verübən beha ana alduğunu deyəməzəm.

* * *

247. Ey aşıqlər, bir den bana bən nəyə buldum, bilməzəm,
Bənlik olandan boşalub, den nəyle doldum, bilməzəm.

Yeddi dənizdən keçəli, dörd irmağından içəli,
Tey qılıubən bəri degüz, nə bəhrə daldım, bilməzəm.

Bu mülkə əl urulmadan, tərtib rəvan qurulmadan,
Bən eşq ilə göndərilüb, nə ilə geldim, bilməzəm.

Dondən-donə girüb gələn, eşqin deyü dövran edən,
Sevmək nədür amı bana deyəndə bildim, bilməzəm.

Heyret budur eşidənə, eşq ərünə iş edənə
Bəndən itüb andan yana, bul, belə buldum, bilməzəm.

Eşqün dükanın açılı, könül mətanın görüli,
Nəqdi-rəvanım verəli andan nə aldım, bilməzəm.

Varlığı nə isə salalı, yerinə yoxluğun alalı,
Heyrət budur, yoxluğun içün varlığı nə saldım, bilməzəm.

Terk edəlidən bən səni, budur tələb, ey Gülsəni,
Nə aşınalıxdan səna biganə oldum, bilməzəm.

三

248. Ey aşıqlar, eşqə görə neydügimi deyəməzəm,
Ana görə nəydim degüz, şeydüğimi biləməzəm.

Heyret budur, canbaz neyəm, den şeymiyəm,
billah teyəm,
Nə vəch ilə ol mə'nidən həvdügimi biləməzəm.

Eşqün şerabın içənə, iyələməsindən qayinə
Əql ilə usdan keçənə meydügimini biləməzəm.

Eşq iqliminə gireli, iki cəhan bir görəli
Sultanlığ edib eşq ilə geydüğimi biləməzəm.

Aydın elinde, Gülsəni, Rövşənidən görsem səni,
Rövşəniyi günəş misal neydügimi devəməzəm.

三

249. Yarəbb, bu dərdümin ümmi bilsem nədəndür, bilməzəm?!
Yaralı könlüm mərhəmi bilsem nedəndür, biləmezəm?!

Ahum olub oddan şerər, bağrim kəbabı-dil çekər,
Canım tutuşuban yanar, bilsəm nədəndir, bilmezəm?!

Canım yanub döndi tağę, tən kül olub sovrulmağa,
Döñə yerim vardan yoğę, bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Çarə dilər biçareyəm, könül kimi xunxarəyəm,
Bixud sıfət avarevəm, bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Əqlim başa gəlməz bənim, ta kim seçəm dünü günüm,
Bir oluban yazu güzüm, bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Ölü kimi dirilmegüm, eqlüm gedüb dəlürmegüm,
Gah ağlayub, gah gülmegüm, bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Aydın elində Gülsəni huri-ziyadən Rövşəni
Ki devər, amma bən amı bilsəm nədəndir, bilməzəm?!

卷二

250. Ey aşıqlar, eşq odunu bilsəm nədəndür, bilməzəm?!
Canı dilimdə dərdini bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Candan dilümi yandıran, dağ urubanı gündürən,
Tutusduruban sunduran bilsəm nedəndür, bilməzəm?!

Könlüm içinde nabəşir, qeyzi qəzən kimi dəşir,
Usun gedüb, eəlim sasır, bilsəm nedəndür, bilməzəm?!

Könlümdəki eşqün odi, yandırmayubən nəm qodi,
Yandığum andan sormadı, bilsəm nedəndür, bilmezəm?!

Yana-yana döndüm külə, sovruldu könlüm bülbülə
Müşkül vücudum həllilə bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Nur ilə narın söndürən, iki cəhanı bir görən,
Ol görməsin bəndən deyən, bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

Aydın elində, Gülsəni, zuri-ziyadən Rövşəni
Gördüm nedim çün bən anı bilsəm nədəndür, bilməzəm?!

* * *

251. Könül bir dilbərə verdim, nedim den, bilməzəm nedim?!

Anunçun yetənə sordum, nedim den, bilməzəm nedim?!

Gözəller canı sultəni, alub könlüm, diler canı,
Nədür ol dərdə dərməni, nedim den, bilməzəm nedim?!

Qapar eqlümi başumdan, qılıb divanə düşümdən,
Çekib əl aqıl işindən, nedim den, bilməzəm nedim?!

Bəni bir Leyli Məcnuni qılaldan eşidün buni,
Seçəməzəm dəni günü, nedim den, bilməzəm nedim?!

Göreli gülüzərəmi, salub namusi arumi,
Gecə-gündüzdə zarumi, nedim den, bilməzəm nedim?!

Gecədə pasibanları uyumaz eşidüb zari,
Qovarlar çün bu bizarı, nedim den, bilməzəm nedim?!

Düşəli eşq ilə halum, dükəndi eql ilə qalum,
Bilinməz oldu əhvalum nedim den, bilməzəm nedim?!

Sorarsa Rövşəni bana, nə oldu, Gülsəni, sana
Bilinməz halumi ana nedim den, bilməzəm nedim?!

* * *

252. Ədəm nisbet vücudum nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Bana bənsüz şuhudum nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Nə dəlüyüm, nə usluyam eşidilmiş degil inan,
Seyuqlər kimi sözlüyəm, nədəndir bilməzəm bilsəm?!

Cəhanda uslu-dəlüyüm, eşidilmiş degil inan,
Bana bənsüz bu söyleyən nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Bana heyrot verən budur, dəlilik eql ilə xudur,
Oyanu qalq deyü xudur, nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Soraram bən nəyəm bana, nədür benlik olan sana,
Anunçun qalmışam dana, nədəndir bilməzəm, bilsəm?!

Budur müşkil ki, həll olmaz, anı bilən çü bilinməz,
Adamdan gizlü görünməz nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Eşidib danlamın sözüm, yetürüb bulmazam özüm,
Görən bin göz ilə yüzüm nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Bir oldum bir ilə, bir bax, ikilik təkin ur, burax,
O birlə birligə yarix nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Tükənməz şan ilə andan hüviyyətdən zühur üçün,
Xəfi sirdən verər dəmi, nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Qəzayı-əşgər edən dəm cihadi-ekberə dönsəm
O sultanın canu dini nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Ziyadən Aydin elində görən der Gülsəni vəchin,
Özün neydüğünü rövşən nədəndir, bilməzəm, bilsəm?!

Nə demsə Rövşəni deməz bana, ey Gülsəni, tabiş
Günəşdən Aydin elinə nədəndir bilməzəm, bilsəm?!

Görənlər Aydin elində sorar, ey Gülsəni, sənde
Ziyavü zunəma bunda nədəndür bilməzəm, bilsəm?!

* * *

253. Dur, yola düş, ey könül, eşq eline gedəlüm,
Getməz isən o yola, de bana pəs nedəlüm?

Eşq eline yönülən başdan qoyar ayağın,
Dur girübən o yola başdan ayağ edəlüm.

Dur uru yol yarağın, ey könül, eyle güzin,
Susuz girüb ol yola acliği zar edəlüm.

Dur gedəlüm, ey könül, bir nəfəs ikinmədin,
Şövqə görə ol yoluñ zövqini dar edəlüm.

Oyalanub nəfsimiz candan şirin der dadan,
Gəl zövq ilə, ey könül, andan ləzzət dadalum.

Eşq elinin ləzzətin candan şirindir dadan,
Ərəs taxub boynuna itdən betər yedəlüm.

Rövşənidən görəyin Gülseniyi, ey könül,
Deyübənү eşq ana, sor nə əda edəlüm.

* * *

254. Ey sər, demə teriqi-mə'rifət agahiyəm,
Ze dahi-şeyxəm vəli, taliblər dilxahiyəm.

Geyübən sufi səfasız sufi kimi zərq ilə
Laf uruban deməgil kim, sufiüllahiyəm.

İqməyən vəhdət meyindən, qılmaz sərxoşluğun,
Deyübən meyxur olanun perdi tənhayiyəm.

Şiri-dəsti-fəqr yılmə özün, ey gürbə, vəli
Ögünüb desən rəvadır, cümlənün rəvahiyəm.

Öğüdi budur, dutarsan pirin, eşit, ey can,
Mar iken demə özünə bəhri-dildə mahiyəm.

Qıl təvəzzö', server, asta ayağə sürüb yüzün,
Buni deyüb pir olanun ben də xaki-rahiyəm.

Adəmün yedügi buğda xirmən iken, eşit,
Kehrəbayi-eşq olanun cəzb edəndə gahiyəm.

Qılmazam cəhl ilə rəşt, xəlqi-həqqə həqq bilür,
Mürşidü dana, vəli arıflərin həmrəhiyəm.

Aysifət, aydın dil olub gün kibi rövşən göz aç,
Gör nə elmi-Misr olanın dəşd ilə dərgahiyəm.

Görsədüb gün kibi yüzüm məhv edən dəm yulduzi,
Rövşən ol yüzdən derəm kim nəcm olanın mahiyəm.

Rövşəni pərvərdəsiyəm, Gülsəni, günəş sıfət,
Rövşən oldu aləmə kim, qul olanun şahiyəm.

* * *

255. Bənəm şəhbəzi dövranun, şikar etməlikcün gəldim
Ki, şahi-eşqün əlindən uçub, seydün nədir bildim.

Qılıb pərvəzi eşq ilə məhəbbətdən şikar üçün
Könül anmagə candan xəsisin övc ilə buldum.

Girüb Qafun cəhanunə nədir Simurğ ilə ənqa,
İkisüz biri seyd edüb, nədir mürkü-revan bildim.

Nədir şəhbəzi şəh seydin soranə şəh dilin derəm,
Cuş edər gəhi şəhbəzim könül ovlamağa saldım.

Tükənməz mürkü-dil vardır nəhayətsiz şikar üçün,
Anı seyd etməgə şəhden cüda düşübən egləndim.

Əzəlsüz biəbed eşqün şikaristani var cüz-külli,
Anun mürkü şəh əlindən şikar etməgə salındım.

Nedim şəhbaz ikən şahdan məhəbbət bazının seydi
Olubanü şikar içəre rəvan eşq ilə alındı.

Qılıb pərvazi eşq ilə məhəbbət canı seyd üçün
İtüb ənqə sıfət andan rəvan Simurğını buldum.

Nədür şəh Rövşəni seydi ki, şəhbazi şikar edər,
Degil, ey Gülsəni, sənsüz qaçan seyd ilə bilindim.

* * *

256. Bilmezəm ruzi-əzəldə kim bəli dedi "nə'əm",
Çün yoğ idi kimse ol dəm bud çün əyri-ədəm.

Vari yoqdan yandı ol dəm say ilə verən cəvab
Kol həvadisdən olandır cüzv ilə küldən üməm.

Nə vücud ilə ədəmdən sözə gəldi kainat,
Ta ki, imkani-həvadis olanə gör qədəm.

Yox əzelle çün əbeddən ol sübuti-elm üçün,
Eynə nisbətdən tə'yin kim vardır deyəm.

Əybin şey edən vücudi yox ana məşhuri-eyn,
Çün ədəm nisbətdən özün görməyüb der "la şey"əm.

Nəğmayi-ruhül-qüdüsənən bulmuyan dirlilik deməz,
Nə vücud ilə xəfi sərr nisbəti, şeydən heyəm.

Qılınayan mə'dum nisbət öz vücudin deyəməz,
Mavü mənsüz şeye nisbət biləməzəm nə şeyəm.

Müşkili-bihəll bana xud varlıq oldu yoğ ikən
Biləməzəm çünki yoxdan varlıq ilə bən nəyəm.

İtirüb heyrətdən özüm bulamazam istəyüb,
Çün vücudumun ədəmdən neydügin fikr eyleyəm.

Nə vücud ilə ədəmsüz söylədüm dil dilini,
Ta ki, andan tercümançın məntiqin zikr eyleyəm.

Rövşənidən Gülşəniyi görmədən günəş sıfət
Neçə hər sudan əyani öünüə zilldir deyəm.

* * *

257. Hüsn iqliminə şahlıq edən yarımı buldum,
Sultani-zəman sevgilü dildarımı buldum.

Bülbül tek olub gülşəni-hüsünən göreli zar,
Ol yüzü güli-cənnətü gülzarumi buldum.

Bir baxışına iki cəhan nəqdini vermək
Ha nəqdi-rəvan sikkələ dinarumi buldum.

Şad olubanü həmmi-cəhandan yeməzəm əməm,
Çün sevibənü həmdəmi-ğəmxarumi buldum.

Gül kimi yənəx görsədəli gülşəni-hüsni
Nədir o güle tikən olan, xarumi buldum.

Münkir kimi eşqüne əduvvı-zahidi-xudbin
Yarəm deyici məkr ilə egyptarumi buldum.

Qəddün görübən neyşəkərə nisbət edən der:
"Əl-minnətū lillah"²¹ ki, şükür yarumi buldum.

Baxtum yuxuda görə gözünü, oyandı,
Ol gözü görən yuxuda bidarumi buldum.

Gözbağlayıcı sehr ilə fitnədə cadu,
Səhhari-zəman dilbəri-əyyarumi buldum.

Könül verübən həmdəmi-can istər idim uş,
Ol həmdəmi-can məhrəmi-əsrarumi buldum.

Türre görəli bağladığın belə keməndün,
Uş dövri-qəmər türresi tərrarumi buldum.

Mənsurə dönüb mehr ilə derəm: "ənəl-eşq",
Cün گeyrət ilən asmağ içün darumi buldum.

Bikar oluban kar edəli mehrünü candan
Tərk edüb işüm eşqün ilə karumi buldum.

Zülfün görəli küfr ilə iman kimi yüzün
Tərsayə dönüb din ilə dindarumi buldum.

Eşqünle bəla çəkmək imiş bari-əmanət
Əyyub[ə] dönüb sebr ilə ol yarumi buldum.

Mehv eyləyəli kəsrətümü vəhdəti-eşqün
Kəsrətdən itüb vəhdət ilə varumi buldum.

Əhdinə vəfa qılahı der Gülsenə, ey məh,
Kim, Rövşəniyi-yarıyü vəfadarami buldum.

* * *

258. Candan dexi sevgiliyi olan yarumi buldum,
Ol dil diləgi həmdəmə dildarumi buldum.

Hicran ilə cövrini çəküb könlüm alanum,
Vəsl ilə bu dəm ehde vəfadarami buldum.

Yusif kimi Misri-dilümə girəli mehri
Hüsnü satılan candakı bazarumi buldum.

Dəgməz dü cəhan bir pule ol hüsne bəha, cün
Nəqd diləmiş vermələ dinarumi buldum.

Ömr nişə yerim olmuyubən şadü fərəhnak
Şad olmağ içün həmdəmə շəmxarumi buldum.

Məhrəm deməzəm faş edənə razini eşqün,
Bir gizleyici məhrəmi-əsrarumi buldum.

Görəli gözü şəbdəsin işvədə rövşən
Könlüm aħci fitnəyi-əgyarumi buldum.

Nərgislerin uyur oyanux görəli çeşmən,
Datlu yuxuda dideyi-bidarumi buldum.

Ğeydinə salub bənd edəli könlümi zülfə
Can qeydedici bənd ilə tərrarumi buldum.

Mensurə dönüb eşqün ilə də'vi qılalı
Zülfün kimi bənd ilə bəla darumi buldum.

Vəchündən imiş Turle Musəyü təcəlli
Yüzün görüb, ol nur ilə uş narumi buldum.

Sən'an sıfət tərk edəli din ilə millət
Tərsa oluban eşq ilə zünnarumi buldum.

İtirüb özüm deyəməzəm sənsuzin, ey dil,
Əğyar itürən yar ilə dildarumi buldum.

Şiranə gözün məst olahı qanım içübən
Rövşən baxubən göz görə xunxarumi buldum.

Ney kimi qedün ber verəli hübbi-nəyadən
Zövqün verübən şəhdü şəkerbarumi buldum.

Mehr ilə görən yüzünü, ey məh, nəzər edüb
Necə demişün ol məhi-ənvarumi buldum.

Gün kimi yanub mehr ilə bir mahlıqadən
“Əl-minnetu-lillah” yüzü gültarumi buldum.

Zahid, sanki cənnət bənə didarı həbibün,
Cənnət olmuş xüld ilə gülzarumi buldum.

Yüzün görüben tərk edəli dilini, ey can,
İtürmişidim mehr ilə bizarumi buldum.

Zülfün görelə küfr ilə imanə irişmiş,
İmanını küfr ilə edən darumi buldum.

Gün kimi əyan oldu cehan xəlqinə zalim,
Kim, Gülsenivəş Rövşəni dildarumi buldum.

* * *

259. Hər nefəs bir elmə məzhər an ilə şan olmuşam,
Me'rifətdən ana görə eyni-ürfan olmuşam.

Qüdrəti-hikmətnümayəm “min lədun”²² tə’lim ilə
“Əlləmül-əsma”²³yə nisbet çünki insan olmuşam.

Gəh Süleyman məşrabəm, gahi çu Asif elm ilə
Min lədun tə’limi-məzhər, eydi-rəhman olmuşam.

Gəh çu Musəyəm, gəhi tə’lim üçün mə’ni sifət,
İstəfadən mövlud ilə ali-İmrən olmuşam.

Gəh yədi-beyza sifət, gahi əsayi-mö’cüzət,
Gəh xiyaldan sehr yündən ölime sə’ban olmuşam.

Gəh Əzizi-Misr oluram, gahi Yusif qul ona,
Bəndəlikdən xidmət ilə mülkə sultan olmuşam.

Gəh olub Yə’qubi-məşrəb hüzn ilə vərhəm əgərin,
Gəh fərəhdən şadı xürrəm, şeyxi-Kən’an olmuşam.

Gah Xəliləm xəllət ilə məşrəbi təslim olub,
Gəh anınçın nari-nurdən virdü-reyhan olmuşam.

Əvvəl-axır, enbiyavü övliyanın məzhəri,
Kəsrət ilə vəhdət üçün cəm’ü Qur'an olmuşam.

Oxuyub səb’ül-məsani duy nedir yeddi sifət,
Ki, əzim ol fəqrə nisbet cəm’i-Quran olmuşam.

Sirri-lövlakım məhəbbət kənzinə rövşən, vəleyk
Hüccədim həqdir, çü andan eyni-bürhan olmuşam.

Birdən ikilik cəhanın görsədir hər vəch ilə,
Qüdrəti-hikmətlə məzəhər eyni-əyan olmuşam.

Gah oluram Nuh nisbet Nuh ilə gəstiyan,
Gah anın gözü yaşıdan eyni-tufan olmuşam.

Gah oluram nəhri-cənnət, səlsəbili-kövsərin,
Gah andan Xızır nisbet abi-heyvan olmuşam.

Gah sekiz cənnət sifətdən “Ədn”iyəm mö’minlərin,
Gəh yeddi taliyyə nisbet həbsi-zindən olmuşam.

Bir demək yüz bin dərkə nisbet elm ilə
Hikmət üçün “min lədun”dən çünki loğman olmuşam.

Var demək yoxdur əzəl çün eşqə nisbet ləmyəzel
Kar edüb seyrinə nisbet şani-dövran olmuşam.

Dərdi-eşq üçün dəva istəyen gəlsün verəyin,
Çün məhəbbətdən dəvasız dərdə dərman olmuşam.

Xəstəyi-eşq üçün olan hikməti-Əflatunun,
Astanayı-səhhət üçün şərbəti-can olmuşam.

Yeddi gəzdən sayanlar qətəresin əmvac ilə
Desəm əger hər birindən mövci-ümmən olmuşam.

Sirri-insandan əmanət məzhəri olan bilir
Kim nə faş olmaz xəfi sirr, gənci-pünhan olmuşam.

Gün kimi yoxdur nəzirim Aydin elində şəbih,
Mən ki mehri-dərvişidən mahi-taban olmuşam.

Rövşənidən Gülşəninin nəzmini dürri-yetim,
Çün nəziri yoxdur anun, der ki, ketman olmuşam.

* * *

260. Ey aşıqlar, eşqə görə neydügimi deməzəm,
Anə görə nedim degüz, şeydüğüm biləməzəm.

Heyrət budur çün bəni den şey-meyəm, billah şeyəm,
Nə vəch ilə ol mə'niden heydüğimi biləməzəm.

Eşqün şərabın içənə, ayılmışından qaçana,
Əql ilə usdan keçənə meydüğimi biləməzəm.

Eşq iqliminə girəli, iki cəhan bir görelə,
Sultanlıq edüb eşq ilə geydüğimi biləməzəm.

Aydin elində Gülşəni Rövşənidən görsəm səni
Rövşən günəşdən bən ana neydügimi biləməzəm.

* * *

261. Nəfsüm imiş düşmənim, dust edübən bəslərəm,
Eybini sırr sanubən anun içün gizlərəm.

Canıma e'da e'du bilieli nəfs olduğun
Tərk edübən dustlığın düşmən ani bilerəm.

Hər kim anun dustluğun istəsə besləyübən
Gövdənə shmeq, səfih bixəber ana deyərəm.

Nəfsi-həvadən həvəs birəxü çıx könlümə,
Meylini tərk etməyən könülü bən neylərəm?

Bir deməzəm yüz həvəs pərvər edər nəfsi-dün
Meyl edəcək ziynətə könlüm ilə gözlərəm.

Yaxşı-yaman, xeyrү şər, nəfsüm olur nef'ü zər,
Anə görə halumi qal edübən söylərəm.

Heyrətə salan bəni budur eştdün ani
Bilübəni nəfsüm fe'lini yalanlaram.

Rövşəniyə Gülşəni düşürəli nəfsümi
Sendən edüb dirligin, deyübən ismarlaram.

* * *

262. Nedim eql ilə bilinməz nədir halım, beyan etsəm,
Çü sırr nisbet nihan olur, ani qaldan əyan etsəm.

Məhali aqilün bana olan dəm eşq ilə halət
Günəşdən faş olur nedim əger serdən nihan etsəm.

Nə deyüb anladım xəlqə məhali eql olan halum,
Çü eşq ilə bulub dirlilik nədir andan rəvan etsəm.

Zəman yox haləti-eşqə məkansuz ʃəməkan içrə,
Nə deyüb anladım eqlə, o haldan ani-şan etsəm?

İki aləmdə bir yəzdür məhəbbət eşqlə təcəlli
Tükənməz bir iken anun beyanın cavidan etsəm.

Məger ənqə məhəbbətdür nişansuz Qafi-eşq içrə
Ki, əglənməz beyan ana nişandan binişən etsəm.

Həzaran vəch ilə təqrir edərəm vəsfini eşqün,
Bilür təsdiq qılıb andan nə vəchə şani-an etsəm.

Şühudi-qeybçün təcella təsəvvürsüz yeqin edən
Bilür təsdiq qılıb andan iman içün cinan etsəm.

Qılan təslimi-vechini məhəbbət, eşq ilə dildən
Bilür ehsan nədir, andan həqə nisbət iqan etsəm.

Gülüstani-məhəbbət çün dönüben bülbüli-eşqə
Həzarən naleşüm vardır, özüm cüz'-küll zəban etsem.

Nedim, ey Gülşəni, eşqü məhəbbət dilidir nitqin,
Xaçan kim ikisiz bire beyanun tərcüman etsəm.

İki aləmdə söyleyən məhəbbət dilidir, əqlən,
Əger birdən iki sözün bəyanum sed cəhan etsəm.

* * *

263. Gərək degilsün, eşit münkiri səma' edən dəm,
Ta qovar eşqi dildən zövqi-rəvanə mənzəm.

Candan açub qulağı bisəma' ilə eşit
Surini əhli-eşqün nəxfi-həqq ilə müdğəm.

Eşitməzdinmi, ey kər, eşq əhlinin səma'ın,
Dövr ilə dövrə görə gəlüb gedenidir həm.

Hərgiz səma'ı inkar etmədi qütb olanlar
Hamə həbibə-nuri Şiblivü ibn Ədhəm.

Cəhlün bəyan edər bil elm əhlilə dilündən,
Qal ilə halə etsən tə'nə ziyadə lə kəm.

Sufi səma' edən dəm cəhl ilə zahidi-xüşk
Tər oluban qəm ilə olmaz fərəhələ xürrəm.

Münkiri girüb səma' e yılan kimi buruldu,
Guya ki, sancar anun canını mari-erqəm.

Zövq etmiyen səma'ün sərxoşluğun inanmaz,
Yolundə mesti ondan düşər olub xəmi-cəm.

Hər kim səma'i xəmrin zövq etmədən bilməz,
Kondan şərab içənlər nə zövq ilə olur xətm.

Sərxoşluğun səma'ın zövq etmeyən nə bilsün,
Neydüğün ol müdəmən kim içdi can ilən cəm.

Hər münkiri-səma'i-sorsem cevab verəmez,
Tiryaqı-əqli eşqün caninə nişədiir səm.

Görsəm səma' e münkiri əql ilə qal edəni
Hal ilə dile gəldim derəm səfihə sərsəm.

Qal etmə münkiri-dün görüb səma' e halın,
Kes dilünü o dəmdə səmt ilə olub əbkəm.

Eşitmədin səlefən, ey naxələf ki, etdi
Halətlənüb səma' i elm ilə səndən e'ləm.

Əhli-kəramət olan zövqün bilür səma'un
Halət dəmində biqal olubənū mükərəm.

Her kim ki şərh qıldı sədri-məhəbbət ilə
Zövqi-səma' olur çün zəxmi-diline mərhəm.

Ey Gülşəni, səma' e inkar edənə derəm:
– Kes dilünü bu qaldan, hal ilə ol ki, əpsəm.

* * *

264. Nedəm qurtulmadum eşqün əlindən,
Ağadan acı tə'n ilə dilindən.

Keçüb ömrüm gecə-gündüz ğəm ilə,
Yedügüm həmdür anun hasilindən.

Kimə sorsam bu müşkil həllini, der:
Budur könlümde bəndən müşkilindən.

Yağar yağmur kibi eşqün bələsi,
Başuma rehgüzer sağı solumdan.

Cihan güldür, tikani tə'ni-xəlqün,
Sorun, ol nişi-xarı bülbülündən.

Dilərsən, Gülşəni, qurtulmax, eşit,
Görübən xarını el çək gülündən.

* * *

265. Yüzün gören keçər canü cəhandan,
Çü şirindür ani görmək rəvandan.

Başından keçməyən, eşqün yoluna
Ayax qoymaz, sevüb can ilə candan.

Dilərsen vəsli-dilbər hicrət edüb
Keç özündən, görükən inü andan.

Verüb nəqdini ömrün eşq ilə al,
Həvasın dilbərün qurtul ziyandan.

Yeqindir vəchüni şəksiz gorənlər
Olup mö'min, keçər zənnü gümandan.

Lisanunçın dedi haq "lə təhərrük",
Gəni de çü vəch ilə bəyandan.

Kəlamullahə məzhərdür bəyanun,
Deyən həqdür sənün nitqün lisandan.

Sənün vəchündən oldu zahir eşya,
Amadə sərr iken məxfi əyandan.

Həqün vəchin bəyanun zahir etdi
Deyüb candan dəxi şirin bəyandan.

Səna münkir, münafiq oldu kafir
Çixub cəhl ilə dinü həm imandan.

Sənün vəchün mürid olub iradat
Dilədi sevgini kövnü məkandan.

Sənün yüzündən özgə Gülşəni der
Nedür cüz'-küll görən eyni-zamandan.

Ziyavi-Rövşəniyi Gülşənidən
Görən bilür nə zəvdur ani şandan.

* * *

266. Gəl bağə girüb, seyr edəlüm bir sənү bir mən,
Gül kimi ələ cam alalum bir sənү bir mən.

Dövr ilə içüp cami ləbaləb qılalum zövq,
Saqı ləbi kimi soralum bir sənү bir mən.

Xəlvət qılıban gülşəni-hüsün həvəsini
Həmdəm oluban cam içəlüm bir sənү bir mən.

Yeyüp içəlüm, xürrəm olup eyşi-cəhandan,
Gəm yeyən içün xoş güləlüm bir sənү bir mən.

Gül çağıdır, ey sərv-i-səhi, gülşənə meyl et,
Ta seyt edüp onda varalum bir sənү bir mən.

Bir demə ki, yüz bülbül öter gülşənə girsən,
Gəl varub ani eşidəlüm bir sənү bir mən.

Cənnət yüzünü görəlidən der bana könlüm:
– Bu cənnətə gel can verəlüm bir sənү bir mən.

Yüzünü gören qiblə kimi der bana səcdə,
Bu vəchə nəzər gel qılalum bir sənү bir mən.

Könlüm hərəmi eşküni xəlvət qılıban der:
Canumə rəvan ol, görelüm bir sənү bir mən.

Şirü şəkərün zövqi nədür lə'lünə nisbət,
Datluluğun anun soralum bir sənү bir mən.

Bülbül kimi yüzün görübən zarı qılanı
Eşitməgə qulag uralum bir sənү bir mən.

Ney kibi neva qılıubenü inləsə aşiq,
Dəf kimi yüzinə çalalum bir sənү bir mən.

Sirrini desəm Rövşəninün Gülsəniyə, der:
- Candan ondan məxfi biliəlüm bir sənү bir mən.

* * *

267. Kim eder yanmadum eşqün əlindən,
Yanub dinlənmədüm eşqün əlindən.

Gecələr şəm' kimi dan etisince
Yanubən sönmədüm eşqün əlindən.

Çəküp eşqün bəlasın səbr edübən
Deyüp vah dönmədüm eşqün əlindən.

Tutuşub gün kimi, mehr ilə yanub
Demən kim günmədüm eşqün əlindən.

Qaçan seyd eyləyəm simurğı-ruhi
Uçuban qonmadum eşqün əlindən.

* * *

268. İçenlər tolu cami eşq əlindən
Bilür zövq ilə kamı eşq əlindən.

Qaçan ayıluban özünə gelür
İçən cami müdəmi eşq əlindən.

Keçəli ağu qaradan duymaz oldum,
Nedür sübh ilə şami eşq əlindən.

Olub bədnamü rüsva, rindü ovbaş
Saluban nəngü nami eşq əlindən.

Könül pərvanəvəş yandırıdı canum,
Qila ta püxtə cami eşq əlindən.

İtirüb bulmaz oldum, heyretüm bu,
Özümlə xassü ami eşq əlindən.

Necə rədd eyləyüm xəlqün cevabın
Unudanda selami eşq əlindən.

Məkan ilə zəmani bilməz oldum
Mərətiblə məqəmi, eşq əlindən.

Deyəndə mə'rifət qalını xəlvet
Unuduram kələmi eşq əlindən.

Kimə dad eyləyüm bidad edən dem,
Degüz yırtub yəxami eşq əlindən.

Dəlirüb dağə düşənlər ne bilür,
Nəməz ilə imami eşq əlindən.

Olur Məcnunu aqıl Gülsəniyəş,
Məqəm əhli təməmi eşq əlindən.

* * *

269. Yenə sevdayı oldum eşq əlindən,
Əcəb şeydayı oldum eşq əlindən.

Dönüb məcnunə aqillər qatında
Əqilsiz tayı oldum eşq əlindən.

269

Keçüp namusū arindən cəhanun,
Nedüm rüsvayı oldum eşq əlindən.

Gecə-gündüz qılıb əfqanü nalə
Düdüksüz nayı oldum eşq əlindən.

Qılıb tərki-veten alem içində
Gəzüb hərcayı oldum eşq əlindən.

İtüb eşq ilə özüm bulmayalı
Xəyalın “la”yi oldum eşq əlindən.

Dəmadəm Rövşəniyə Gülsəni der:
– Nedim sevdayı oldum eşq əlindən.

* * *

270. Nedəm dərdim tükenməz eşq əlindən,
Deyən dərdin usanmaz eşq əlindən.

Bela çeküb könül bir dəmdə yüz gəz,
Qayıdub gerü dönməz eşq əlindən.

Susayuban könül bağrum qanuna
İçüp qanumi qanmaz eşq əlindən.

Düşüb pərvanə kimi şəm'i-eşqə
Könül kim der ki, yanmaz eşq əlindən.

Tutuşub mehr ilə yananda canum
Gözüm yaş töksə, sönməz eşq əlindən.

Urub dağ üstünə dağ eşq ilə dil
Rəvan den, nişə yanmaz eşq əlindən.

Yanuban Rövşənidən Gülsənivəş
Xanı sabır ki, dönməz eşq əlindən.

* * *

271. Nece fəryad edəm, billah, amansuz eşqün əlindən,
Çağırıb dad edəm, billah, amansuz eşqün əlindən.

Könül verüb alamazam, gözüm ağlar, güləməzəm,
Nida çeküb biləməzəm amansuz eşqün əlindən.

Cəhanda rindü rüsvayı olub, bədnami-hərcayı
Yığubən başə əgovğayı amansuz eşqün əlindən.

Nədür halum biləməzəm, özüma çün geləməzəm,
Gözün yaşın siləməzəm amansuz eşqün əlindən.

Könüldən qaynayub daşə, xəyalun çıxalı başə,
Od urmuşam quru yaşə amansuz eşqün əlindən.

Düşəndə müşkülüm ona, soraram, Gülsəni, sana:
– Nədür halum, degil bana, amansuz eşqün əlindən?

* * *

272. Əcəb sevdayə düşdüm eşq əlindən,
Quru qovğayə düşdüm eşq əlindən.

Gəhi dağ ilə daş oldu məqamum,
Gəhi səhrayə düşdüm eşq əlindən.

Dəlirdüm bilməzəm qal ilə halum,
Budur heyhayə düşdüm eşq əlindən.

Nədür, nasih, bana tədbir verəyün
Çü mən xudrayə düşdüm eşq əlindən.

Məkanum külxan oldu gülşən iken,
Əcayıb cayə düşdüm eşq əlindən.

271

Olug sərdari-eşqün sərfirazəm,
Əgerçi naye düşdüm eşq əlindən.

Görünüb Rövşənidən Gülşəni der:
– Günəşdən sayə düşdüm eşq əlindən.

* * *

273. Yenə divanə oldum eşq əlindən,
Yenə biganə oldum eşq əlindən.

İmaret diler iken könlümü uş,
Yixub viranə oldum eşq əlindən.

Dönüb Məcnunə halum Leyli üçün
Yeni əfsanə oldum eşq əlindən.

Ayılmaz sərxiş oldum cuş içinde,
Məger xümxanə oldum eşq əlindən.

Könül meyxanəsinün xəmri üçün
Əcəb peymanə oldum eşq əlindən.

Əmanət gənc imiş kənzi-xəfidən,
Ana viranə oldum eşq əlindən.

Qılub canini qurban Gülşəni der:
– Fəda cananə oldum eşq əlindən.

* * *

274. Könül sevdayə düşdü eşq əlindən,
Başum qovğayə düşdü eşq əlindən.

Sararan gün kimi benzümə baxun,
Əcəb simayə düşdi eşq əlindən.

Başum tıp edəli meydani-eşqə,
Çalınup payə düşdi eşq əlindən.

Neçə Məcnun bənüm tek şəhrü kuyi
Qoyub səhraya düşdi eşq əlindən.

Könül tırk edəli rayini başdan
Əcəb biraya düşdi eşq əlindən.

Çeküp əemdən nəfəs canum rəvandan
Fəğanə, vayə düşdi eşq əlindən.

Başumə Rövşənidən, Gülşəni der:
– İlahi sayə düşdi eşq əlindən.

* * *

275. Qaçup qurtulamazam eşq əlindən,
Nedəm, den, biləməzəm eşq əlindən.

Qılub Məcnun kimi Leyliyi sevda
Özümə gələməzəm eşq əlindən.

Əcəb budur itirübən özümi
Arayub bulamazam eşq əlindən.

Verəli könlümi sevda xeyalə
Dönübən alamazam eşq əlindən.

Könüldən olalı mehr ilə yoldaş
Verüb can qalamazam eşq əlindən.

Bana den Gülşəni nədür bilənlər
Konunla olamazam eşq əlindən.

* * *

276. Neçə bir dad edəm eşqün əlindən,
Yanub fəryad edəm eşqün əlindən.

Çeküb ün ney kimi hər dəm nəfəsdən
Nəvamı bad edəm eşqün əlindən.

Duyulur nedəyim könlümdəki sırr
Anub gər yad edəm eşqün əlindən.

Könlüm qullux qlub, şahlıq diləməz
Koni azad edəm eşqün əlindən.

Qılup ah ilə vah zikr ilə hər dəm
Neçə arvad edəm eşqün əlindən.

Yaxub könlüm diləməz çün imarət,
Neçə bünyad edəm eşqün əlindən.

Diləməz qayğudan qurtula könlüm,
Neçə bəs şad edəm eşqün əlindən.

Görəndə Rövşəniyi, Gülsəni der:
– Kimə fəryad ədəm eşqün əlindən?!

* * *

277. Qaçup qurtulamazam eşq əlindən,
Nedəm, den, bilməzəm eşq əlindən?

Olub Məcnun sıfət Leyliyi eşqə,
Özümlə olamazam eşq əlindən.

Qılup sevdayı kimi heyrət içərə,
Sözümi biləməzəm eşq əlindən.

İtürdüm əql ilə fikrү xəyalum,
Arayub bulamazam eşq əlindən.

Əzəldən könlümi verəli eşqə,
Əbəddə alamazam eşq əlindən.

Nedəm, ey Gülsəni, candan dilümi
Verəli alamazam eşq əlindən.

* * *

278 Kimə qılam şikayət eşq əlindən?
Nədür halum hekayət eşq əlindən?

Tükənməz dərdim ondan söyləyübən
Bulamazam nəhayət eşq əlindən.

Bilindi dərdü möhnət çekməgündən
Bana can vermə ğayət eşq əlindən.

Qiyamət gəlmədən uş qopdi bana
Cəhan içrə qiyamət eşq əlindən.

Nəseqim olan bulmaz sühħət andan,
Kimi gördün selamət eşq əlindən.

Yedi dəniz mürəkkəb olsa, yazsam,
Qalur bağı rəvayət eşq əlindən.

Qəlem duymayuban şəqq oldu başdan,
Qılanda həq bidayət eşq əlindən.

Yeddi qat yerü gögü daxi tasırə,
Qəbul etməz emanət eşq əlindən.

Mükərrəm olmayan Adəm geyəməz
Başa tacü keramət eşq əlindən.

Könül eşqə verən olmaz pəşiman,
Çeküb, axır nədamət eşq əlindən.

Demin bana, xanı nam ilə nəngün?
Əgər olsam məlamət eşq əlindən.

Könül sevüb səfər diler rəvanum,
Qılamaz çün iqamət eşq əlindən.

Əmin olan əmanət sırrı üçün
Verür əhlə əmanət eşq əlindən.

Seyadat tacı bəsdür Gülşəniyə,
Aman üçün əlamət eşq əlindən.

* * *

279. Dəlürüb dağə düşdüm eşq əlindən,
Nə bəndü bağə düşdüm eşq əlindən.

Eşit ney kimi əfşanum nəvasın,
Yaxub dil dağə düşdüm eşq əlindən.

Çeküb seyr ilə eşqün dərdünü xoş,
Əcəb uçmağə düşdüm eşq əlindən.

Qiyub təxtü nə' imini cəhanun
Gəlüb toprağə düşdüm eşq əlindən.

Cəhan xəlqi qılıb başumə qovğa
Guruh yiğnağə düşdüm eşq əlindən.

Gözüm yaşı çıxar sırrın tutana
Nedim ayağə düşdüm eşq əlindən.

Tolu kimi yağub başumə taşlar,
Əcayib çağə düşdüm eşq əlindən.

Gezirkən doğru yolumə eğilüp
Nə solu sağə düşdüm eşq əlindən.

Görən halumi yiğilur başumə,
Nedəm oynağə düşdüm eşq əlindən.

“Gözümə uyxu girməz”, Gülşəni der:
– Nedəm oyağə düşdüm eşq əlindən.

* * *

280. Ey aşıqler, gizlü nihan kimden edüm görülmədin,
Nerde idim, edün bana bu karxanə qurulmadın?

Ol cəhandan bu aleme nişə gəldüm, edün bana,
Eşidənlər qala tana tə'b çeküb yorulmadın.

Yer göğə bünyad olmadan, şəş cəhətə ad olmadan,
Nəhr ilə bir də yelü ma bulunuban turulmadın.

Yerüm iken mülki-Ədəm, keçə idi günüm o dəm,
Dövr edübən mülki-vücud ağ-qaradan görülmədin.

Bilmışdım adəm oları, əvvəl axırda gələni,
Həqq ilə batıl biləni adəm urulmadım.

Çərxi-fələk dövr etmədən, gecə gəlüb gün getmədən,
Adəm gəlüb düş görmədən, tə'bir ilə yorulmadın.

Qüdret suyile hikmətin töxmini tının neydügin
Kim bilür sırrən xəfi nə vəch ilə yoğrulmadın.

Rövşənidən sırrı neçün Gülşəni faş edər, desün,
Eşq ilə can verübən könül ilə sorulmadın.

* * *

281. Cəhanda görmedüm avarə bəndən,
Kolubdur çarəmüz biçarə bəndən.

Dilərəm güzgümü könül yolundan
Aparam şövqümi dildarə bəndən.

Nedəm könüldən özgə bulamazam
Ki, peyğam ilətə gizlü yarə bəndən.

Təvafi-kuyin içün Kə'ba kibi
Degil, ey dilberüm, kim vare bəndən.

Könül gözün açup vəchün görəli,
İçer qan oluban xunxarə bəndən.

Kimim var göndərəm ol tündxuye
Könüldən özgə kim yalvarə bəndən?

Könül eşqün mərizidür umar kim,
Deyəsən yox şəfa bimara bəndən.

Yüzün gülün görübən guldən özgə
Nə bülbüldür gəlen gülzərə bəndən?

Könül Mənsurə dönüb eşqün ilə
Nedəm asılmağ ister darə bəndən.

Eşidüb razimi həmdəm verüpdi
Bu həsrət, zar ilən dildarə bəndən.

Cəhanda şəm yeyən eşqünlə çoxdur,
Vəli az bulunur şəmxarə bəndən.

Yüzün gülən görüldən könlüm, ey can,
Dönübdür əndəlibi-zərə bəndən.

Könül, var Rövşənidən istə çarə,
Bulunmaz, Gülşəni, cün çarə bəndən.

* * *

282. Girüb meydani-eşq içərə basın tıp eyleyən gəlsün,
Əyax yerinə başını o meydənə qoyan gəlsün.

Dirilə ölmiyən geyməz kəfən fəqrin libasını,
Kəfən yerinə ol toni olub diri geyən gəlsün.

Olalı mübtəla eşqə səla derəm fəlah üçün
Bəlavü möhnətə ondan könül verüb duyan gəlsün.

Seçənlər zəhrü tiryaqi biləməz ləzzətin eşqün,
Bu yolda nuş edən nişi, acı-datlı yeyən gəlsün.

Səvadi-e'zəm içində səladur cüməvü eşqə,
Qiyaməti-qamətindən cün imam oldum, uyan gəlsün.

Günəşdən faş edüb eşqi deyəndə qal ilə haldan
Eşidüb surəti qaldan rəvan mə'ni duyan gəlsün.

Cəhani tərk edən geyər başına Rövşəni tacın,
O tacı Gülşəni kibi bu tərk ilə geyən gəlsün.

* * *

283. Bana eşqün təriqini nədür deyüb soran gəlsün,
Ayax qoyanda ol yola başı ləzgin uran gəlsün.

Dirilə ölmeyən bilmez nədür eşqün təriqini,
Olub eşq ilə dirinün düşin görüb vorən gəlsün.

Bu can quşu qənet açar, məhəbbət mülkine uçar,
İkidən birligə qaçar, o seyrənə girən gəlsün.

Şəriətlə ayax basan təriqət yoluna candan
Həqiqət rəhbərin sorup yol ərinə varan gəlsün.

Yeddi dənizlə altı sed keçənlər irdi mənzilə,
Keçübən bəhr ilə bərdən o mənzilə irən gəlsün.

Təriqət mülkinə şər'ün əlifdən toğrudur yoli,
Həqiqət iqlimi içərə üçünü bir görən gəlsün.

Eşidüb Gülsəni sözün, mehəbbət sırrıdır, əglən,
Deyəndə bir qılı yüz gəz bu mə'nidən yorən gəlsün.

* * *

284. Bəlayimis bu eşq, ana çəküb möhnət deyən gəlsün,
Dönbü Əyyubə dərd ilə tənə canə qıyan gəlsün.

Dirilə ölmüyen kimse duyamaz dərdi nə eşqün,
Diriylə girübən qəbrə kəfən tonun geyən gəlsün.

Yürək qanın şerab edən, cigər dəlüb kəbab edən,
Yemək-içməgi tərk edən, anı içüb-yeyən gəlsün.

Bənəm Əyyubi dövranın, çəkərəm möhnətin anım,
Urana tərkini canun səla derəm, uyan gəlsün.

Bəlayi-eşqi zövq edən, canından daxi şövq edən,
Cihanü canı tərk edüp acı-tatlı deyən gəlsün.

Bəladür bışuren [canı], odur xas eyleyən ami,
Ol oddan bışməgə xami, yanubanü göyən gəlsün.

Ölən eşq ilə dirilür, itirmişkən özün bulur,
Nədür nəfs ilə rebb bilür, anı bilim deyən gəlsün.

Səladur eşqə aşıqlar, imaminə bu qamətdən
Nəməz ilə niyazını məhəbbətdən qılan gəlsün.

Edən fani sıfatını, bilir baqıyle zatını,
Bəqadən heyy həyatını görüb ölüm deyən gəlsün.

Bu yolda tərk edən tacı, bulur eşq ilə me'racı,
Əbadan fəqr ilə tacı, tacın başə geyən gəlsün.

Salan əqlin pəlasını, geyər eşqin libasını,
Ərənlerün əbasını möhübbətdən geyən gəlsün.

Uçurup eşq ilə canın, unudan ab ilə nanın,
İçübən bağrinun qanın kəbab edüb yeyən gəlsün.

Girüb eşqin təriqinə, çağır talib fəriqinə,
Salubən kibr ilə kinə baş ayağə qoyan gəlsün.

Eşidün Rövşəni sözün nədür taliblərə candan,
Fədayi Gülsəni kimi dilü canə qıyan gəlsün.

* * *

285. Nədür eşqün təriqini könül verüb soran gəlsün,
Ayax qoyanda ol yola, başı tərkin uran gəlsün.

Məhəbbət yoluna girən urur canü cəhan tərkin,
O yolda eşqə canunu qoyubanu verən gəlsün.

Məhəbbət tacı, ey dilber, iki aləmdə tərk olur,
O tərkün tacını başə müvəddətdən urən gəlsün.

Uyur oyanuğəm deyən yuxu içindəki bixud
Oyanub eşq ilə bu dəm anun düşin yorən gəlsün.

Bu yolda varlığın salan, bulup yoxlux ədəm olan,
Vücud iqlimine girüp ögülmədən verən gəlsün.

Dileyən mə'rifət sırrın, eşitsün Gülsəni sözin
Deyəndə bir qılı yüz bin bu mə'nidən yorən gəlsün.

* * *

286. Cəhanda görmədüm avarə bəndən
Ki, ola çarəsiz biçarə bəndən.

Könül eşqə verüp qurtulamadum,
Diler canum dəxi həm varə bəndən.

Əcəl kimi düşübdür ardıma eşq
Ki, alup canum ol apara bəndən.

Könül eşqə verəli uğramadum
Canından olmuşa bizarre bəndən.

Görən bülbülliğüm gülzari-eşqə
Qalur heyran düşübən zare bəndən.

Nə var canumdan özgə, Gülşəni, ta
Aparam Rövşəni dildarə bəndən.

* * *

287. Cəhanda nerdə var avarə bəndən
Ki, ola çarəsiz, biçarə bəndən?

Yeddi iqlimi gəzen “görmədüm” der,
Levəndü müflisü bikarə bəndən.

Yürək qanın içici su yerinə
Kim ola bilməzəm xunxarə bəndən?

Felək gözün açalı dövr içinde
Görəməz özinə hemkarə bəndən.

Bulamaz tə'nədən xəlq içrə gözlik
Yürəgi ola yarə-yarə bəndən.

Nolaydı son nəfəs alan rəvanum
Aparayıdı rəvan dildarə bəndən.

Nə var könlümdən özgə, Rövşəniyə
Aluban, Gülşəni, apara bəndən.

* * *

288. Kim gördü məlek yüzlü pəri cinsi-bəşərdən,
Bir səncileyin ruhi-rəvan, ehli-bəsərdən.

Aydan dəxi aydın görürəm yüzünü, ey məh,
Mehri günüşi doğduğu dəm eyni-səhərdən.

Açıldı sinüb günçədə ikən güli-hüsün
Çəkdün o gülüstane gəta sünbüli-tərdən.

Bildim neyimiş nar ilə Musayə təcəlli
Mehrin günüşi görünəli tabi-şəcərdən.

Qəddün kimi sərv-i-revan görmədi kimse
Bəhr ilə bəri gözübəni xüş ilə tərdən.

Baş tərkin urup, qo qədəmünü rəhi-eşqə
Qurtulasın eşqə görə xövfü xətərdən.

Aparmaz imiş yolu başa xövf ilə kimse
Çəkmə qədəmün qorxubani can ilə sərdən.

Dil sevdüğinin şövqini ql canunə munis
Ta mehrün alup can verəsən ana nəzərdən.

Ay kimi yüzün görə demə zahidi-xudbin
Görməz, çü anı kurū bəsər dideyi-sərdən.

Gün kimi görən Rövşənidən Gülşəni vəchin
Bilür nə ziyayımış anı zilli-Ömərdən.

* * *

289. Cəmalun tabisi mehparelərdən,
Görünür ay kimi istarələrdən.

Yüzünün tabisin hüsn iqlimində
Dirig etmə baxan nezzarəllərdən.

Gözündən fitnədə cadu görürməz
Nəzər ehli olan biçarələrdən.

Necə sevdayı olmasun görənlər
Sənün qaşü gözünü qarələrdən.

Çekər bidillərin gəm hicrün ilə,
Xəberdar ola gör gəmxarələrdən.

Könül kirpik ucundan parələnüb
Seçilməz oldu uş ol yarələrdən.

Uyalı gözüümə könlüm görən der
Olupdur bixəber avarələrdən.

Əcəb bir çare ister könlüm, ey can,
Özündən çarəsüz biçarələrdən.

Gözüm kimi tana qalub uyumaz
Görənlər ay yüzün istarələrdən.

Gezəndə it kimi dişler rəqib uş,
Gezəni, çıx deyüb, ol aralərdən.

Çatub qaşu gözün qılanda fitnə
Görən məstun olur hemxarələrdən.

Gözel mekrini görüp Gülsəni der:
- Budur canum alan məkkələrdən.

* * *

290. Dəmbədəm çün məst oluram zövq ilə mə'suqdən,
Ün çəkübən aşururam nalemi əyyuqdən.

Deyeli eşqə salan mə'suq dilindən əzəl
Seçməz oldum bən əbəddə sabiqi mesbuqdən.

Bilməzəm fəthi-mübindən özgə den nədür açan
Talibün yüzinə bağlı rövzəni məğluqdən.

Dilesən gülzari-eşqün gülini dərmək, eşit,
İgne kimi təmənini keçür dəmür çaruqdən.

Aci-tatlı qəhrü lütfi seçməyən talib bitür
Lezzəti-eşqi nədür sormaguz faruqdən.

Dilərəm bu hoqqəbəzi-dehəre soram dəmbədəm
Nişə gətürüb-aparur le'bətin sanduqdən.

Girəli Misrinə eşqün istərəm bazar edüb
Almayam Yusifdən özgə can isə ol sövqdən.

Eşidi gör Gülsənin hikmət ilə də'vetin
İstəyənə xalıqın çün keçün məxluqdən.

* * *

291. Əcəb neçün belasuz olmayıam bən,
Dəlülər uslanur, uslanmazam bən?

Çeküp eşqün belasın gecə-gündüz
Nedəm yüz çevirüp usanmazam bən.

Cəhanun möhnətü dərdin dəvasız
Çeküp eşq yolundan dönəməzəm bən.

Könül tutuşalı eşqün odundan
Yetər şəm'ə döñüben sönmezəm bən.

Gecələr tane dəkin eşq əlindən
Qılıp zari, yatub diklənməzəm bən.

Cəhənnəmdən betər eşqün odundan
Kim edər gecə-gündüz yanmazam bən.

Bana der: – Gülşəni, faş etmə sirrүn,
Anunçün, Gülşəni, uş dinməzəm bən.

* * *

292. Könüldən özge nəm var, vare bəndən,
Apara gizlü razum yarə bəndən.

Sürüp yüzün ayağına, pəyamum
Dilə gəlüp demə dildarə bəndən.

Nədür çare sora ol dilrūbadən
Olanə çarəsüz biçarə bəndən.

Düşəli eşq ilə karü barum
Bulaşmadum nedüm bikarə bəndən.

Dəlürüp eşq ilə taqlarə düşdüm,
Çü əqlüm aldı ol səhharə bəndən.

Başumə çıxalı sevdayı-eşqi
Görəməzəm, gəzər avarə bəndən.

Sor axı Gülşəni, canumdan özgə
Nə dilər Rövşəni həm varə bəndən.

* * *

293. Cəhanda yox kimi bir xar bəndən
Bulunmaz istəsən əməxar bəndən.

Gezüben bulmazam bəhr ilə berde
Gəzər üryan cəhanda ar bəndən.

Mücərrəd fərdi-eşqi ister isən
Nədür fərdi anun gel sar bəndən.

Gelübən soranə eşqi-xabum
Budur derəm anı bax gör bəndən.

Çu münkir göreməz eşqün cəmalun
Niçün göz diləməz ol kur bəndən.

Könül hər dəm verüb dərgahi-eşqe
Sürüp yüz gün kimi baş qor bəndən.

Görənde Gülşəni düş kimi eşqi,
Revan der Rövşəniyə yor bəndən.

* * *

294. Könül əyri qılur dildarə bəndən,
Anunçün gizlü varur yarə bəndən.

Diləməz sevdigini görə gözüm
Anunçün rəşk edər həm varə bəndən.

Bileməzəm nə yoldan seyr edər, den,
Varup k'olur çü ol səyyarə bəndən.

Gözüm bağlı görənde dilberini
Nə dilər bilmezəm sətharə bəndən?

Qapar eqlüm başumdan görse yarın,
Könül dönübənə əyyarə bəndən.

İçüp qanumi qanmaz bağlı yanub,
Könül döne-döne xunxarə bəndən.

Nedim könül əlindən biləmezəm
Çü oldur çarəsiz, biçarə bəndən.

* * *

295. Nə deyəm yar ilə halum anlayə əgyarə bən,
Bir nəfəsde olsa yüz can verdığımı yarə bən.

Çekübən eşqün bəlasın mübtəla olan bilür,
Nə balalar çekərəm dil verübən dildarə bən.

Keçmişəm canü cəhandan eşqə könül verəli,
Oluban Mənsuri eşqün gəlmışəm uş darə bən.

Gecələr sevdayı kimi yuxu girməz gözümə,
Qılılıdan bir nəzər ol nərgisi-bidarə bən.

Eşq ilə biçarəlixdən özgə yox çarə bana,
Anun üçün dilərəm biçarəliğin çarə bən.

Eşq əlindən delü kimi düşübən dağlarə den,
Necə gezəm bixud ikən oluban avarə bən?

Rövşənidən gün kimi rövşən göz açan Gülsəni,
Bilür ol aydın bəsərdən baxmışam didarə bən.

* * *

296. Yüzün görüp derəm canü cəhandan
Zəman ol vəch imiş eyni-məkandan.

Sənün vəchündür əvvəl-axır, ey can,
Qılan batın özin zahir rəvandan.

Cəhan bir tən kimidür canı sənsin
Nədür can, ondan özgə kün-fəkandan.

Görən yüzün verür tatlu rəvanun,
Çü şirindir onun zövqi rəvandan.

Möhübbət aləmində vəchün imiş
Sevübən sevilən sevgilü candan.

İradət sırrısen lövlak danux
Lə'məründür qəsem şanun bəyandan.

Hənuz Adəm yoğ iken ma'yile tin
Sənün cismün var idi canü candan.

Günəşden zahir, ey can, Gülsəniyə
Görünən Rövşəni vəchündür ondan.

* * *

297. Necə könlüm əhməndən dərhəm olsun,
Cəhane şadılıx, bana əhmən olsun?

Sürudü eyşü eşqün zarim ilə
Möhübbət əhli üçün xatəm olsun.

Çəküb dərdin dəvasız eşqünün bən
Deməzəm canumə ondan am olsun.

Döñüp Əyyubə çək eşqün bəlasın
Çoxalsa möhnətün demə kəm olsun.

Qaçup mülkinə maldan hər ki keçməz
Xaçan eşqün yolunda Ədhəm olsun.

Vücudun görməyən eyni-ədəmdən
Demən kim ol mükərrəm Adəm olsun.

Möhübbət halinə qal eyləyənin
Gözi kurü dili lal, əbkəm olsun.

Özün bilməsə, cahil den kim isə,
Əger əllamdan ol əlləm olsun.

Fərehdür Rövşənidən Gülsəniye
Gələn hemm ilə ğəm, den, dərhem olsun.

* * *

298. Səfər qılmış dilər dilbər, deyübən: – Əlvida olsun,
Bana der könlüm uş ona düşübən: – Əlvida olsun.

Əger bin olsa can təndə, biri qalurmi, den, bəndə?
Alan könlümi dünyadə, verübən: – Əlvida olsun.

Uyub sevdüğüne canum, gedər təndən könüt kimi,
Dəxi nəm var ki, der dilbər, qoyuban: – Əlvida olsun.

Qiyamət ol zaman qopar başumə ildən ilərү
Ki, deyə dilberüm bana duruban: – Əlvida olsun.

Necə taqət getürəm de, bana nasih ögüt verür,
Deyəndə dilberüm yola girübən: – Əlvida olsun.

Bana degüz feraq ünün, eşidüb nece ölmeyəm,
Desə dilbər səfor düşin, geyübən: – Əlvida olsun.

Əcəb budur eşidənə bənüm halumi firqətdən
Deyə ol bivəfa canum aluban: – Əlvida olsun.

Rəqibün te'n ilə suzi bana ağudan acidur,
Desə ayrıldığı dəmdə, gelübən: – Əlvida olsun.

Dilərəm qəhr edüp ale canumi dilbər ol dəmdə,
Deyə lütf ilə halumi, sorubən: – Əlvida olsun.

Necə can verməsün, degüz eşidüb, Gülsəni miskin,
Desə aklärken ol dilbər müljəban: – Əlvida olsun

* * *

299. Bir türki-şuxü şəngin getməz həvası başdan,
Sevdayə düşəli dil, ondağı gözü qaşdan.

Görən açalı dövran mehr ilə mehi hüsnün
Görmədi ancılayın döndükçə dövri başdan.

Bir göz görən camalun keçüb iki cahandan
Meyl etməz o yüzdən xublarə pəncü şəsdən.

Ağ yüzde qarə xalın rövşən görən sözidir,
Kim gördü to'vəm olmuş rumi ilə həbəşdən.

Göz kibi mülki-hüsni seyr eyləyen könüldən
Ussi gedər görəndə ol hissi başda ğəşdən.

Hesrət yaşın axıdub hicrindən ol pərinün,
Vəslin umub nedəm, çün bitməz o quru yaşdan.

Dəlü kibi o yüzdən dağa düşüb nedim çün
Verməz nişanın anun bir kimse dağú taşdan.

Ey Gülsəni, deməzəm adın o türki-şuxun,
Çün qorxaram qaxısa anun kibi yavaşdan.

* * *

300. Vücudum bilməzəm nədür ədəmdən,
Ədəm olmaz vücudum çün qədəmdən.

Ədəm sora verür bəndən vücudə,
Dəmadəm dövr ilə döndükçə dəmdən.

Qənidən həqq vücudi ikisindən
Əgerçi ayru degül bişü kəmdən.

Vücudun yoğ mə'dudum nisbət
Olur mır'ati-rövşən cami-cəmdən.

Ədəmdür görsədən zahir vücudun
Nefesdən ney kimi zir ilə bəmdən.

Ədəm ayinədür rövşən vücudə
Ki, vəchün görür onda dəmbədəmdən.

Ədəmsiz Gülşəni bilməz vücudin,
Nədəndür nəfx olan ruhi-qədimdən.

* * *

301. Ey bipeser, nəzer qıl vəchümə istivadən
Yumubənү gözünü ol dəmde masividən.

Eyni-ədəm görəməz ol vəchi aç gözünü,
Görüb bəsiret ilə qurtula gör emadən.

İsmün qılıb müsəmma, eyn et texəllüf ilə,
Ta istivayi-təfsir etməyəsən həvadən.

Sayma həva həvesdən əhsa deyüb, həq ismin,
Se'y et texəllüf isə ehən ilə Xudadən.

Qelbini erş-i-Rəhman görən bəyan edüb der
Təfsiri-istivayi anlayana səfadən.

Mö'min isən dilünü beyti-ilah edə gör,
Ta həqq girüb oyuna, sən çıxasın aradan.

Təfsiri-istivayi qelbini ərş edən dəm
Eşidüm əgliyə göz təslim ilə rizadən.

Məhv ilə anla nedür nehvini istivanun,
Sərf etmə bilməginə ömrün ağü qəradən.

Təfsiri-istivayi, elmi-ləduni eşit,
Sevdüğü qulə tə'lim edər anı yaradan.

Ey Gülşəni, gùneşdən faş etmə Rövşəninün
Sırrını saqla, qorxub, zəxmi-qədər, qəzadən.

* * *

302. Ben bu mülkə gəlmədən yerüm idi laməkan,
Birdən özgə yoğ idi ikidən onda nişan.

Elmə görə eyn idim, eyn ilə bir əgən idim,
Sade sıfət an idim sırrı-xəfi binişan.

Elm ilə bulub vücud, olmuş idim bişühud,
Sırrı-xəfi biümid ağü qəradan nihan.

Birlək ilə bir ikən yoğ idi bana məkan
Olmuş idim binişan əs sıfət əz anü şan.

Eşq bəni buy ilə gətirəli hüsən ilə
Görməgə hər vəch ilə bəni dilərkən fəkan.

Birdən iki vəch ilə alibənү ver mana,
Satü bazar etməgə açdı özündən dükan.

Yox əzel ilə əbəd birlək elində əhəd,
Eşqə görə, ey vələd, sırr iken oldum eyan.

Əvvəlü axır bana zahirü batın kimi
Birdən idi bir ilə yoğ ikən iki məkan.

Adəmi mə'ni sözün dərk edəməz, nə deyim,
Surət ilə edübən mə'ni yüzündən bəyan.

Rövşəninün sırrını faş edübən, Gülşəni,
Deyəməzəm kimseyə qalə götürüb rəvan.

* * *

303. Cün bəqası yox cehanun, keç bu fani dardən,
Cifədir murdar dünya çək, əlün murdardən.

Yençübən yapma imarət qılıban tuli-əməl,
Can alur ücrət yerinə cün yapan me'maridən.

Dünyanun bali bəladur şirinübən yeməgil,
Niş olur nuşı cü anun hələ zəhri-marden.

Təlx edər şirin söz anun dünya axır eyşini,
Sorun anun acılığın canı verən bazardən.

Bülbülün gülşənde nalan olduğu fəsli-bahar
Budur əgər qış gəlüb ayrıldığın gützardən.

Dut qulağın endəlib ilə həzarun sövtinə,
Çünki zari qila yerlər gülşən içrə xardən.

Deme, yarım, aldanubən dünya savun kimseyə,
Çünki yar olur sana Əməm, ancılayın yardımən.

Umma dövrəndən vəfayı, cün cəfa qılıb dutər,
Kim bulupdur istiqamət döñuci-divardən?

Dəninün arif qatında qədri yoxdur zərrəcə,
Arif isən tərkin urub keç zəni-miqdardən.

Aşına olmaz sana biganə dünya xəlqi, cün
Oluban biganə ana qılma yar əğyardən.

Əhd ilə peyman edübən dünya xəlqi söndürər
Qövlünə inanma, cün inkar edər iqrardən.

Dünyanın beyü şirasın issi bilme özünə,
Sorub anın xəsri nedür can verən tüccardən.

Aldanubən zali-dəhrün əlinə vermeyün könül
Qurtulamaz aldanan al nakiri-ğəddardən.

Dünya sevən kişinin cün ari yox namus ilə,
Yüz çevir görsən ovbaşı səniyub biardən.

Gülşəniyə Rövşənidən özgə yoxdur cün murad,
Rövşən oldur gördüyü cün zuyi nuri-nardən.

* * *

304. Gənci-xəfi eşq imiş sərr ilə sərdən nihan,
Bildim anı gün kimi olalı eynül-əyan.

Dövr ilə gedüb gələn, qeybi-şəhadət qılan,
Eşq özüdür can irən dövrə görə yovmū şan.

Seyr edərək eşq ilə uğradı yolum dile,
Söylər isəm, kim bile ol yar elindən nişan.

Eşq ilə dilbər görüb iki deməgil sorub,
Ta ki, düşün tek yorub te'bır edələr rəvan.

Diledügim dust eli gördün işə deyəli,
Hal ilə bildi, vəli, qal ilə qılma bəyan.

Dust elinə varana, candan yüzin görene,
Könlüm verüb alana varmı zamanla məkan.

Cənnəti-Darüssəlam dust elidir qıl məqam,
Ta ki, Xəlifə İmam qila səni müstəəan.

Əvvəli-axır gözet, kəs sözün ancaq uzat,
Qaluni haldan düzət zahirü batın rəvan.

Sədrüni şərh eyləgil, qaluni tərh eylegil,
Fe'lün olandan degil geyməyə qulun yalan.

“La” salub, “illa”ye gel, nef’ ile isbatun al,
Hu deyübən bəhre dal, samət olubən besan.

Turilə bil sərrüni, Kə’bə qılıub dırıruṇi,
Qome qila ȝeyrüni, k’olə yeqindən guman.

Sirrül-ilahidən et, mə’i fi-l-lahə yet,
Dövr ilə billahə get, görəsdübən huyi-şan.

Rövşənidən göz açan, Gülşəni, nisbət görür,
Aydm eli şahini qütb ilə sahib zeman.

* * *

305. Yüzünün bayramına qaşun imarətdür bu gün
Kim, çəmalun eydinə aydan bəşarətdür bu gün.

Hüsн elində xublara sultan olub Yusif cəmal,
Gör ki, aləm xəlqinə andan imarətdür bu gün.

Canuni qurban edübən Kə’bə kimi kuyını
Gel təvaf etgil o dəmdən çün ziyanətdür bu gün.

Danla deyüb bu gündən fürsətün fövt etdüğün
İş sanursan leyk ol işdən bətalətdür bu gün.

Vermeyen nəqdi-rəvanın eşqünə candan bəha
Sevdi ol sevdayının eyni-xesarətdür bu gün.

Eşq ilə bey’ü şera qıl ixtiyarun var ikən,
Çünki ondan verüb almadan ticarətdür bu gün.

Yax imarət olanun gəncin eşq içre rəvan,
Ol xərabə talib üçün çün imarətdür bu gün.

Mehr ilə yüzin görəndür gün kimi rövşən nəzər,
Eyni-əyanə o gözdən çün bəşarətdür bu gün.

Zi mehri yerdən sadıq imiş mehrün ilə yanmıyan,
Ol bürüdətlə qılanlar bihərətdür bu gün.

Zahidün qışlündən olmaz su kimi ariedən,
Yunməyince eşq ilə kondan təharətdür bu gün.

Qobdi hüsnündən qiyamət alemə, ey sərvqədd,
Həşrү neşrin xəlqün andan gör ibarətdür bu gün.

Gülşənin Rövşənidən vəchini, ey nuri-eyn,
Eşq ilə candan görən sahib bəsarətdür bu gün.

* * *

306. Ey dil, ölürem sevgilü aramun üçün,
Candan sevilən dilbəri-xudkamın üçün.

Mehr ilə görüb sevgilünü gecəvü gündüz,
Can verirəm sübh ilə ol şamun üçün.

Başdan qapalı əqlüm mehri-güle dələlum,
Arammi qodun bəndə dilarəmən üçün?

Dərman nə olur derdün üçün de bana candan?
Ey dil ki, qılam dərdimə dərmanın üçün.

Ey dil, nə dəvadur bana de, Gülşəni kimi
Can vermesinə mehr ilə əncamun üçün?

Eşq ilə neçə bindürəsən könlümi, ey dil,
Neçə qıluram deyübən ol camun üçün?

İçüb qanumi qanmadun, ey dil, gecə-gündüz,
Ol şürbi-müdamdan nə deyim camun üçün?

Eşq ilə bəni qılahı rüsva yılmazam,
Qəsdindədir, ey can, dili-bədnəmən üçün.

— 297 —

Eşq ilə xəfi-sirrsən imsək bileyidən
Faş edəməz neydügin e'lamun içün.

Eşq ilə məhəbbət səni səvüb dedi lövlak,
Vəhdət dəmi kəsrət yoğ ikən namun içün.

Qeyb ilə şəhadət bir ikən vəsfünə nisbət
Göründü mükərrəm olub ikramun içün.

* * *

307. Nə deyüm yar ilə halum anlıya egyptə bən,
Bir nefesdə olsa yüz can verdügimi yare bən?

Çekübən eşqün belasun mübtəla olan bilür,
Ta bələlər çəkərəm dil verübən dildarə bən.

Keçmişəm canü cəhandan eşqə könül verəli,
Oluban Mənsuri eşqün gəlmışəm uş dare bən.

Geceler sevdalı kimi yuxu girməz gözümə,
Qılalıdan bir nəzer ol nərgisi-bidarə bən.

Eşq ilə biçarəlixdən özgə yox çarə bənə,
Anun içün dilərəm biçarəlikdən çarə bən.

Eşq əlindən dəlü kimi düşübən dağlarə den,
Nece gezim bixud ikən oluban avarə bən?

Ey Rövşənidən gün kimi rövşən göz açan Gülşəni,
Bilür ol aydın bəsərdən baxmışam didarə bən.

* * *

308. İlahi, dilərəm bana mədəd səndən, mədəd səndən,
Olub zar inlərəm, bana mədəd səndən, mədəd səndən.

Qılanda bir nəfəs bəndən, verəm cün canımı təndən,
Ayırma, yarəbb, imandan, mədəd səndən, mədəd səndən.

Öləm cün qəriler görə, fəriştələr halum sora,
Dilərəm, yarəbb, uş çarə, mədəd səndən, mədəd səndən.

Öləndə qazısı xəlqün, bana hökm edəcək ədlün,
Dilərəm, ya ġəni, fezlün, mədəd səndən, mədəd səndən.

Sənün fezlünə ǵayət yox, gunahime nəhayət yox,
Nə vardır rəhmətündən çox, mədəd səndən, mədəd səndən.

Gecələr çıxarıb dana derəm, ey Gülşəni, sana,
Desən, yarəbbina, bana mədəd səndən, mədəd səndən.

* * *

309. Eşq bana surətin görsədəli mə'nidən,
Bildim o yüzdəndürür can ilə candan bədən.

Aləmə candan cesed andan imiş, ey vəled,
Bilür anun neydügin canını canan edən.

Təyyibi-zahir vücad eşqün imiş qıl şühud,
Kona sədəf kimidir qisməti-dürri-ədən.

Eşq ilə me'racini qıldı Həbibü-llah,
Eşq idi mahisifət Yunisi suda yüzən.

Eşq ilə doğru yola girməyen içün derəm,
Doğru sanub yolunu eql ilə əgrı gedən.

Eşq ilə ləzzət nədür, zövq edənə sor, desün,
Bilür anun neydügin ləzzət ilə cün dadan.

Sirrin məhəbbət xəfi eşq əridir sormaguz,
Faş edəməz kimsə cün soranə anı nədən.

Eşq ərinin texmirin eşidübən sanmaguz,
Topraqını yoğurub qüdrət eli bu sudan.

Rövşənidən eşq ilə mə'ni yüzin görməyen
Deyəməzəm, Gülşəni, surət olur mə'nidən.

— 299 —

* * *

310. Eşq bana bənsüzin verəli candan bədən,
Bildim anın dirligin nədir olan bıbədən.

Sirri-məhəbbət xəfi dirlilik imiş eşq ilə
Faş edəməz sər sıfət nədir anı eşidən.

Müşkili bihell odur hikmət olan qüdrəti
Geyrət edib geyridən gizlədi çün yaradən.

Şəş cəheti bicəhət eşq ilə görən bilür,
Eyni-əyani-vəchün neydüğini aradən.

Vəhdət ilə kəsretin bir görən üçün degüz
Cüz'i-küllün oldur görən vəchini hər yörədən.

Mə'ni edən surətin yüz bini birdən görər
Azü çoq anı bilür eşqə məsəl törədən.

Üsuli-gəcbin sıfət biri iki görəməz
Birləşik içün kənddüdən görməsini tərk edən.

Tərki-həva qılımayan, şerinə dönüb rəvan,
Doğru yolu qoyuban əgriye oldur gedən.

Rövşəninin tabışın Aydın elindən görən
Nisbat edüb günəşə biləmədi bənzədən.

Rövşəninin eşqidür zövqü məhəbbət dəmi,
Gülşəniyi tərcüman edübəni söylədən.

* * *

311. Eşq bana surətini görsədəli mə'nidən,
Seçəməzəm mə'nin nəydiğini də'vidən.

Surəti-mə'ni qılan görər anun vəchini,
Bir oluban yüz bini güzin ilə görsədən.

Şahidü məşhur idi, görənə derəm buni,
Can gözidür açduğun birisi eyni-bədən.

Surətini mə'nidən görür imiş bicəhət,
Narini nəfsün rəvan nur ilə təbdil edən.

Cüzvü gülün vəchini həqqi-yeqindən görən
Bilür imiş neydügen can ilə canandən.

Bir imiş, iki degül, surətü-mə'niyi bil,
Əvvəlü axır təmam dövr ilə gəlüb gedən.

Ay ilə gündən dəxi aydın olan vəchini
Gülşənidən kim dürür Rövşənini fərq edən.

* * *

312. Biləməzəm necə dirilür kimse, ey can, sənsüzün?
Öldürür həsrətlə canı, çünki hicran sənsüzün.

Bir nəfəs necə ayru düşsem səndən, ey dilber, nedən
Çekdürürlər can ol nəfəsdən banə hirman sənsüzün?

Qəsr ilə gülşən sərayı neylərəm bən, ey sənəm,
Çün olur onlar xəmusi bana zindan sənsüzün.

Danlamayın şövqü zövqi görübən xəlqün nedim,
Qalub ol şövq ilə zövqə dəngü heyran sənsüzün.

300

301

Xarı güldən seçməzəm ol neyləyüm bixud sıfət,
Cün olupdur gül təninlə bana yeksan sənsüzün.

Başını tib ceyleyən meydani-eşqə diləməz
Kimsə çalə həmle qılıb ana çövkan sənsüzün.

Rövşəni dərdinə verər Gülşəni axır nəfəs,
Çünki bulmaz can verübən dərdə dərman sənsüzün.

* * *

313. İstədüğim buldum uş, bəndəyimiş bənsüzün,
Sən dəxi bir bula gör səndəkini sənsüzün.

Bildim axı bən neyəm, dirilüb ondan heyyəm,
Anun ilə cün şeyəm, şey degüləm ansuzun.

Görməyübən can yüzin, qılmadım anı güzin,
Olmadı həll müşkülüm hüccətü bürhansuzin.

Bilməzəm ansuz neyəm, zahiri bənsüz nedür?
Bulmasam ansuz vücud, qalmış idim cansuzin.

Canumə candan rəvan andan imiş bigüman,
Şək dutan ana qılur küfr ilə imansuzin.

Görməyən iman yüzin, küfrini qılur güzin,
Can verübən gedər ol dünyadan ayaqsuzin.

Yoluna andan vücud, qıldı məlayik sücud,
Baş qovuban əmr ilə cümləsi dərmansuzin.

Şəh demədən bədənün kim dutisər əmrini,
Kimsə müt'i olmadı bəndəyə sultansuzin.

Rövşenidən vəchüni kim görirə, Gülşəni,
Şanə görə bicehət surəti-rehmansuzin.

* * *

314. Eşit nə derəm, serxoş, ayılmadın ol meydən,
Sərməsti anun çünkim ayılmazmış heydən.

Həqdir huy ilə zikrüm, bu dəmde eşidürsen,
Hu-hu dedugim oldur keçübənү hey-heydən.

Aşıqə nəva verən bu sövtü səda dərddi,
Dinlə nəfəsi-Rəhman dəmsüz çalınan neyden.

Yandureli şövq odi könlümi nedəm, degiz,
Gündür bənüm canum, tutuşdur yer-göydən.

Bir dəm nəfəs urduğum hicran ilə bədərdir,
Bin yıl bana, ey nasih, sərdisi dəmiridən.

Eşqə verəli özüm, andan açalı gözüm,
Cüz'-küll görürəm yüzüm baxduxda xəmuşdən.

Sin mülkinə girübən vəchün neyimiş bax, gör,
Çin gözləyübən gezmə Maçınə rəvan Reydən.

Ey Gülşəni, ay kimi pərvərdə görən vəchün
Bilür nə ziya imiş ol Rövşəniyə feydən.

* * *

315. Ayru degil istəgün canun kimi bədəndən,
Bulmaz anı istəyen qurtulma deyən təndən.

Görməyən anı bunda, görməz varubən anda,
İstə bula gör sən də itirüb özün andən.

Görmək dilesən anı, tərk eyle rəvan canı,
Andan açubən gözün bax ki, görəsen səndən.

Vəhdət dileyən bulmax, kəsret olunan salsün,
Üryan oluban talib "ma"yılə "məni" məndən.

Neçün surətin bilən çün deməz ol vəchə,
Hali deyübən biqal sormun anı siz bəndən.

Birəngə dönüb rəngün, qoma qılını rəngün,
Yaxub gözət ol dəmde sən-bən nəyimiş ondən.

Anda varubən danla bulmazsan anı, cəhd et,
Bu gün bula gör ta kim bili gedəsən bundən.

Üryan oluban dalğıl bu bəhrə rəvan olub,
Üşəd sədəqün keçün bu dürt ilə mərcandən.

Həqdən yenə, ey talib, dildən bula gör buni,
İstərsən anı bulmax dil mülkinə gir candən.

Deyişər, oda desəm anı, içəründən evvel verər,
İçərü desəm, dişrə dolu görünün andən.

Bəndən dilesem görmək, sənsüz nurum deyər
Kim, görər anı bənsüzəm vəchə görə şandən.

Tanıyanmış vəchün şanınə görə həqqün,
Hər vəchə görə çunkim zahir görünür andən.

Görsem yüzünü candan, der Gülsəniyəm, bax, gör,
Çün görən anı oldur, bilmən anı seyrindən.

316. Ey dil, verürəm canı sənə sevdüğün üçün,
Can verməgə ol sevdüginə urduğun üçün.

Pərvanə kimi yaniyıram şəm' inə candan,
Görmədim anı deyübəni sorduğun üçün.

Candan dexi məxfi görübən sevgilü yüzün
Görmədim anı deyübəni sorduğun üçün.

Döndərmədim, ey dil, görəli sevdüğüne yüz,
Döndərmiyəm andan doğübən qovduğun üçün.

Adın deməzəm, Gülsəniyəsdir könülü dil,
Həsrətlə yanub yürügüni avduğun üçün.

* * *

317. Bənəm "dari-səlamət" talib üçün,
Məhəbbətdən kəramət talib üçün.

Dəvasız dərdinə eşqin girifstar
Məhəbbətdən əzamət talib üçün.

Könül eşqə verübən gerü almaq
Olur dildən nedamət talib üçün.

Könül me'mur ikən eşq ilə yəqin
Kim olur eyni-şamət talib üçün.

Qılubən bəndəlik bir şahi-eşqə,
Gərəkməzdir kəsalət talib üçün.

Məhəbbətdir sual üçün cəvabı
Qılan dildən vəkalət talib üçün.

Hevayılə həvəsdir eşqə görə
Olan dildən zəlalət talib üçün.

Könül həqdən dönüb batılı vermek
Olur dildən səfahət talib üçün.

Təmə'dən izzət olan eşq ərinə
Çü zillətdir qənaət talib üçün.

Könül eşqə verüb dirili ölmək
Olur dildə əlamət talib üçün.

Selahū zöhdü təqvadır sanadı
Şeqavetsüz seadet talib içün.

Ədəm nisbet vücud ilə gərəkdir
Tecərrüddən məlaket talib içün.

Vücudın məhv edən eşq ilə bilür
Nə yüzdəndir həlakət talib içün.

Günehdir bir nəfəs eşq ilə dəklik
Olub dildən fəraqət talib içün.

Sual etmək məhələsüz eşq ərindən
Məqal olur həmaqət talib içün.

Sükut ilə cəvabin əhməqün den,
Nədür andan xəlaqət talib içün?

Təfərrüz kibidir eşq ilə təcrir
Olan dildən sənəət talib içün.

Ay ilə gün sıfət Aydın elinə
Odur rövşən sənəət talib içün.

Məhəbbət elmidür eşqin bəyani
Ki, andandır cəhalət talib içün.

Həmişə, Gülşəni, şəh Rövşənidən
Məhəbbətdir şəfaət talib içün.

* * *

318. Benəm şəm'ine cizginüb yanın pərvanəsi eşqün,
Vücudimdır ədəm nisbet ziyadən yanısı eşqün.

Məhəbbətdən rəvan ilə düşüb şəm'ine yanmayan,
Olamaz Rövşəni nisbet nedim mərdanəsi eşqün.

Cəhandə Gülşəni biki məhəbbət dəlisin görən
Bilür məcnun sıfət kimdir olan divanəsi eşqün.

Məhəbbətdən dəlürməyən bilinür, sor olən hali
Ki, əqlə aşinalıqdan olur biganəsi eşqün.

Girüb meyxanəyi-eşqə məhəbbət xəmrini içən
Bileməz məst olub andan nədür xümxanəsi eşqün.

İçən Cəm kibi camini məhəbbət xəmrini bilür,
Nə meydən dolar ol cami olub peymanəsi eşqün.

Xərabati-məhəbbətdən olan miskin çü xümmarə
Anunçün rindü ovbaş odur kaşanəsi eşqün.

Məhəbbətdən vücud ilə ədəm söz dirilə bilür,
Nə dəmdən ol həyatılıc olur cananəsi eşqün.

Nedim aqlın məqalini səmər nisbet bəyan etsən
Məhəbbətdən eşidən der budur üfdadəsi eşqün.

Nə dürür, Gülşəni, nəzmin sədəf nisbet bəyan içəre
Ki, der eşidən ol nəzmi çü dürdür danəsi eşqün.

Soraram, Gülşəni desün bana sərr, Rövşəni nisbet,
Məhəbbətdən kim olupdur hezar fərzanəsi eşqün.

* * *

319. Ayru degil istəgün canun kimi rəvandan,
Bulmaz anı istəyen qurtulmayan bu təndən.

Görmiyən anı bunda, görmez varubən anda,
İstə bula görsən də itirüb özün andan.

Görmək diləsən anı, tərk eyle rəvan canı,
Andan açubən gözün vəchün görə görəndən.

Vəhdət diləyən həqdən kəsrət olanın salar,
Üryan oluban sadə "ma" ilə "məni" məndən.

Birəngə dönüb rəngin, qomə qala neyrəngün,
Bax görübən ol dəmdə "sən", "ben" nəyimiş andan.

Anda varubən dinlə, bulmazsan anı, eşit,
Bu gün bula gör ta kim bilə gedəsən bəndən.

Dil yolu varar doğru həqdən yenə, ey talib,
Həqq istər isən bu dəm dil bulana gir candan.

Dişredə desəm anı yiçərədən ün verər,
İçərü desəm dişrə dolu görünür andən.

Bəndən diləsəm görmək, sənsüz görünür derəm,
Kim görər anı bənsüz, bumine görə şandən.

Həqdir bu söz, ey həmdəm, ansuz kim olur bir dəm,
Səndən sana yaxındır həm təndəki can andan.

Nəfsin tanıyan bildi həqqi, nəyisə mütləq,
Biqeyd olub ovsadi nəqinə görə qandan.

Eşit bu sözi, həqdir canunə verer canı
Kim çəktii nəfəs ansuz can yerinə bu təndən.

Canun tənə mehmandur xar etmə ezziz iken,
Utanmamışan həqdən, könlündəki mehmandan.

Anıne görə həqqün vəchüni tanı, nədir,
Zahir görünür, çunkim vəchün sənə ol şandan.

Çün görən anı oldur, pəs ben nəyəm aradə,
Bənsüz görən ol vəchi den bane nədir andan.

Çün Rövşəniyi görsem der Gülsəniyəm, bax gör,
Ər Gülsəniyə baxəm, anı görərəm bəndən.

* * *

320. Sataşdum, eşqə derəm, ey pəriru,
Nə yüzdən sırrı-xəfisin gözə gizlu?

Biləmez kimse sənün neydügini,
Əgerçi tolu səndən yaşı quru.

İki alemdə yox sənsiz nümayış,
Xəla bulunmayub sənülə tolu.

Bulunmaz sırr əmanət kimi həqdən,
Sən imişən möhübbətdən dəmi-hu.

Səni istər könüldən can verübən
Məhəbbətdən yenən dəm kiçi-ulu.

Sevübən sevdürərsən səni sana,
Möhübbətdən bilinməz səndəki xu.

Səkiz cənnət sənün vəchündən özgə
Möhübbətdən nədür sevgiliyə meyxu.

Sənin yüzün görəni yandureməz,
Behişt olur anunçün yeddi tamu.

Dəmi-qüdrətdən adım hikməti-həqq,
Bəni bil Rövşənidən Gülsəni xu.

Bənəm ruhül-qüdüs, namusi-əkbər,
Məhəbbət qoxusundan Əliyəbu.

* * *

321. Könü'l eşqün elindən pare-pare
Olupdur, bulamazam ana çarə.

Önülmez zəxmi var eşqün sanadım,
Olalı könlüm ol zəxm ilə yare.

Təzələr zəxmi-eşqə merhəm urmaq,
Dönüb bikarlıq edən hərzəkarə.

Nedim zəxmini eşqün çün bəlürməz
Ki, ondan görsədəm yaramı yare.

Dönüb Mənsurə eşqün pareşini
Yedim asılımadan bənd ilə dare.

İlan kimi çu sancər könlümü eşq,
Dönübəm yarədən ağulu marə.

Yeyüp zəxmini eşqün Rövşənidən,
Verür can Gülsəni didarə, yare.

* * *

322. Boyun sərvin görən bustan içinde
Əcəb nəxli rəvan, der, can içinde.

Qədündür ehsəni təqvimə məzħər,
Anılan vəhy ilə Qur'an içinde.

Əcəblər müshəfi-hüsnnüne baxan
Qaşun hərfin görüp Qur'an içinde.

Görən bayram edər ay kimi yüzün
Qılur canın fəda qurban içinde.

Baxan vəchüne, der, sultani-hüsnnün
Bu yüzdür, ay kimi dövran içinde.

Ay ile gün sıfət yüzünü görən
Başuna çizginür giryən içinde.

Girən meydani-eşqə ki, bulur baş
Açanda çalmur çövqan içinde.

Muradi Gülsənin Rövşənidən
Güneşdən bəllidür e'yan içinde.

* * *

323. Yüzündür yazılan Qur'an içinde,
Qaşun hərfi kimi fırqan içinde.

Açılı mehr ilə aləm gözünü,
Nəzirün görmədi dövran içinde.

Görenlər mehr ilə, ey məh, cəmalun,
Ay ilə gün sanur seyran içinde.

Dilərəm bir dəm içrə bin nəzərdən
Görəm vəchün sənün hər şan içinde.

Nə var vəchündən özgə ta görənlər
Cəhan xəlqi, çu oldı an içinde.

Sənün vəchün ziyyasıdır görünən
Günəş kimi əyan insan içinde.

Dedi həq sevübən vəchüni lövlak,
Məhebbət gizlüyikən kan içinde.

Mevəddət kənzi səndən zahir oldu,
Çu sənsən sevgilü e'yan içinde.

Görən eyn el-ye'qindən vəchüni der:
— Şəhadətdir bu yüz iman içinde.

Sənün vəchün görənlər Rövşənidən
Bilür iman nədür itqan içinde.

Görənlər Rövşənidən Gülşənini
Olur külli lisan irfan içinde.

* * *

324. Düşüb Məcnun kibi sevdayı-eşqə,
Könül verdüm rəvandan rayı-eşqə.

Dəvasız dərd imiş dərmanı nedəm,
Sinadum mərhəm edüb dayı-eşqə.

“Ənel-həqq” yerinə deyüb “ənel-eşq”,
Sataşdum dar ilə qovğayı-eşqə.

Dilün kəs tə'n ilə tənz etmə məqsəd,
Görüp bixud sıfət seydayı-eşqə.

Dönüb şeytanə, münkir, olma bədnəm
Uzadub dilünü rüsvayı-eşqə.

Gözün yum iki aləmdən, açub bax
Nə yüzdür görünən binayı-eşqə.

Unut, cəhl ilə elmün tərkin, urğıl,
İrişmək dilesən danayı-eşqə.

İki aləmdə sultanlıq dilərsən?
Qul olğıl, Gülşəni, mövləyi-eşqə.

* * *

325. Verəldən başımı sevdayı-eşqə,
Ulaşdum gülğülü-qovğayı-eşqə.

Deva istər ikən dərman yerinə
İrişdüm dərdi-dildən dayı-eşqə.

Görən Məcnunə nisbet halimi der
– Baxun, bədnəm olan rüsvayı-eşqə.

Nə sevdadur başumda bileməzəm
Ki, ondan dönmüşəm seydayı-eşqə.

Nedim bileməzəm ray ilə tədbir
Xirəd istəyübən rayı-eşqə.

Bana müşkil olan halsiz nədür hal
Soruban bilmədür ənayı-eşqə.

Nədür isbat olan nəf ilə bilsəm
Vücud ilə ədəmdən “la”yi-eşqə.

Nə yüzden olimuşam Məcnuni dövrin,
Məhəbbət mezhəri Leylayı-eşqə!?

Məhəbbətdən nə soram gəncinibət
Xəfi qüdret kimi alayı-eşqə.

Bir ikən iki yüzdən görünəli
Bilindi neydügim binayı-eşqə.

Qılan tey “la”vü “illa”idən məratib
Bilür hudən nəyəm heyhayı-eşqə.

Məhəbbət Qafinə simurğ nisbet
Giren uğrar imiş lanayı-eşqə.

Vücidini ədəmdən edən imiş,
İrişən bicəhet mevayı-eşqə.

İrəx-yaxın yoğ imiş vüs’ət ilə
Olan bişəş cəhət sehrayı-eşqə.

Nedim, ey Gülşəni, vəsf edeməzəm
Deyübən Rövşəni mövləyi-eşqə.

* * *

326. Bəha dedüm çəküb möhnət məhəbbətdən bəla eşqə,
Bilür möhnət nədür ondan olanlar mübtəla eşqə.

Məhəbbət möhnətin çəkən bəla neydüğini bilür,
Anun için beladan der qəzadur iqtiza eşqə.

Dönüb Əyyubə möhnətdən bəlasın çəkməyən eşqün,
Çəküb ondan bəla möhnət nədür bilməz rza eşqə.

Əzəldən qisməti eşqün möhübbətdən bəlayimiş,
Qədir guya o qismətdən olanlar müqtəza eşqə.

Məhəbbətdən bəlasına giriftar olalı eşqün,
Sorana dərdü möhnətdən qəza derəm, qəza eşqə.

Mühali-səqli-hal imiş möhübbətdən dirilənə
Xirədlə nareva olan olub ondan rəva eşqə.

Günah demən xəta nisbət məhəbbət gerdinə görüb
Çu eql ilə səvab olan xəta olur əta eşqə.

Şənidür cud ilə aşiq möhübbət fərqinə nisbət
Anunçün cüzvü küll olur məvəddətdən gəda eşqə.

Məhəbbət möhnətin çəküp bəla zövqini dadmayan
Biləmez kim, nə ləzzətdən dadanlar der nəva eşqə.

Şəhidi-eşq olanlar der məhəbbətdən əzə içə
Giriftarı-bəla ikən devasız gəl bəla eşqə.

Bəladur, Gülşəni, möhnət möhübbət Rövşəni səndən
Qılur pərvər rəvanumi, edüben mübtəla eşqə.

* * *

327. Könü'l qul olalı sultani-eşqə,
Dilər canın verə qurbani-eşqə.

Başın tüp eyləyüb meydane girən
Çalınmasun dilər çövkani-eşqə.

Necə bir əşər edə tiflini cynün,
Görəndən seyl olan tufani-eşqə.

Bulut yer yüzinə qetra töken dem,
Döner seyl axıdan giryani-eşqə.

Könüldən geyən qəza vase' bulunmaz
Girüben seyr üçün cövlani-eşqə.

Bilinməz mazi müstəqbəllə hali
Anunçun qale sığmaz ani eşqə.

Həvayılə hevəs şanın edən tərk
İrir şuriş sinadum şani-eşqə.

Görənlər Gülşənidən Rövşəniyi
İrişsə danmidür ürfani-eşqə.

* * *

328. Nədür dünya, degüz, əşfətdən özge?
Həvayılə həvəsdən, bütən özge?

Nə var bu məzrə içinde bana den
Əkilen tüxm üçün aletdən özgə?

Açub qüdrət gözün cüz'-küll cəhanda,
Degüz nedir olan hikmetdən özgə?

Keçürmə qəflət ilən ömrün, eşit
Ki, üsyandur əkin taətdən özgə.

Qılıb cəhl ilə ta'et zay' etmə,
Çü zaydür əmək heyretdən özgə.

Dedi xeyrül-bəşər dünyaya saət,
Nədür dünya den ol saətdən özgə?

Sorana dünya nədür, buni derəm:
Ne bilüm neydügin heyretdən özgə?

Səni həqdən irağ edənə degil:
Çu yoxdur dünya ol firqətdən özgə.

Sorana dünya nədür amm ilə xass
Cəvabum yox, nedəm, gər bütidən özgə.

Ədəmdür ki, vücudi bu cəhanun
Bilübən nedürəm qüdrətdən özgə.

Bilür bu məzde'ün hasili nədür
Görenler mə'nisin surətdən özgə.

Budur yelə dönən fani cəhanun
İrişməz hasili nikbətdən özgə.

Soraram Gülşəniyə Rövşənidən:
– Bana hasıl nədür qurbətdən özgə?

* * *

329. Nədür sirri-əmanət dildən özgə,
O halsız üqdəyi müşkildən özgə?!

Nəfəxtü sırri dür faş olmaz ol dil,
Anı bil sirt ələn dil güldən özgə.

Dilin dilin bilən anlar nə derəm,
Çü ondan dil olur qal-qıldən özgə.

Kinayetdür nedəm dildən dil olan,
Bilinməz dil dilidir eldən özgə.

Dilün dövrəni var sirdən cəhənsiz
Ay ilə sinanan yıldən özgə.

Həva sanmin həvəsdən aləmini,
Dilün çün aləmi var yeldən özgə.

Həzaran şəhr var bəhr ilə bərsiz,
Dilün Misrile Şəm dilindən özgə.

Müqəddəsdür dilün ərzi-hərəmdən
Bulunmaz ol zəmində haldən özgə.

Nedəm sirdür deməzəm Gülşəni fas,
Nedər şəh Rövşəni dildən özgə.

* * *

330. Yüzün görmək dilerəm döne-döne,
Verüb canumi anə döne-döne.

Neçə bir can çəkəm şövqinlə, ey dil,
Yüzini görmək üçün döne-döne.

Alamaz kimse təndən canı nedəm,
Sana can verməyincə döne-döne.

Nedəm eşqün əlindən biləməzəm,
Alub könlüm, diler can döne-döne.

Könlül eşqə uyub tərk etdi bəni,
Soraram nerdə leykən döne-döne?

Əcel bir can alur, amma nedim, eşq
Diler bir yerinə yüz döne-döne.

– Dilərem Rövşənini, Gülşəni, der: –
Görəm Aydın elində döne-döne.

* * *

331. Həqq rizasın diler isən, gəl xidmət et ərənlərə,
Könül pasın silər isən, gəl xidmət et ərənlərə.

Dutğıl bir ərin ətəgin, kiletə səni Həqqə dəgin,
Sevər isən işün yegin, gəl xidmət et ərənlərə.

Ərənlərə xidmet qılan zilli olur Həqqin, inan,
Odur həqqə sultan olan, gəl xidmət et ərənlərə.

Ayru degül həqdən əren, bulur həqiqi könül soran,
Həqdəndürür bu söz inan, gəl xidmət et ərənlərə.

Həqq ərənə bənüm dedi, sevgisi ilə gizlədi,
Ondan mərizət söylədi, gəl xidmət et ərənlərə.

Əren əli iş dutmadı, həqsiz görüp eşitmədi,
Həqdən ayru suz etmədi, gəl xidmət et ərənlərə.

Eşqün yüzin əren görər, könül verüb candan sevər,
Dil verməgə ana iver, gəl xidmət et ərənlərə.

Görməz bu göz ərənləri, cün canı-candur tənləri,
Görmək dilərsən anları, gəl xidmət et ərənlərə.

Aç can ilə könül gözün, bax, gör nedür əren yüzün,
Həqq görüp ondan sənsüzün, gəl xidmət et ərənlərə.

Surət degül əren yüzü, mə'nidən aç ana gözü,
Yüzin görüp gəsgil sözün, gəl xidmət et ərənlərə.

Ərənlərin halın bəyan eyleyəməz nedim zəban,
Olmaq üçün küllə misal, gəl xidmət et ərənlərə.

Eşqün yüzünü, Gülşəni, Rövşənidən görgil tanı,
Görmək dilən isən ami, gəl xidmət et ərənlərə.

* * *

332. Eşq ile bilişeli yad olmuşam özümə,
Əql ile dəq dutmagüz anlamadan sözümə.

Bileməzəm neydüğüm, nə vəch ilə şeydüğüm,
Dirilübən seydü kəm baxubanü özümə.

Eşq ilə açılavlı təzə gülüstən sıfət
Kim, məhəbbətdən deməgüz, soldı rəvan gözümə.

Talib isən eşidüp pəndüm ilə qıl eməl,
Sür yüzünü toprağə, baş qoyuban izümə.

Dilər isən, dil gözün rövşən aça gül sıfət,
Kəhli-cəvahir degil rövşənidən tozumə.

Eşq ilə əqlüm ədəm, qılahıdan dəmbədəm,
Gəleməzəm, den, nedəm fikr ilə kənduzimə.

Heyrətə salan bəni budur eşidün ani,
Bir görürəm can teni ikiyikən gözüme.

Eşq ilə əqlini bir hər [ki] görür, buni der:
İki demək nə gezür eyd ilə novruzumə.

Rövşənidən qıl kimin Aydın elinün günün
Gözün açub Gülşəni candakı yıldızıme.

* * *

333. Aldanub inanma, ey dil, münkirün iqrarına,
Cün müzürrdür ol yalançı gərkən inkarına.

Gerçəgəm der, söyləyüp xəlqün yalani əksəri
Verübən ondan revaci satuvü bazarine.

Dünyadan iqbal umandur xud səadetsüz şəqi,
Bulmadı iqbal düşərin müdbərün idbarına.

Şer deyübən yemə balını belalü dünyanun
Dəgməz anun bali çənkim arusinun xarınə.

Çifə dedi dünyaya peyğəmber, ey talib, eşit,
Seg degilsən düşmə anun cifədən murdarinə.

Arif içün rüsva qılıuben əhli-dünya özünü
Xar olur zilletlə, baxun xəlqinün biarınə.

İt kibi murdari yeyən tahir olmaz suyılə,
Tövbəsüz ol cifə təndən sanmagüz [ki] arinə.

Çün cəfadur sana dünyanun vəfasi aqibət
Pəs yoğa say bu dəm anı baxmayuban varinə.

Saqın mö'mindür, eşitdün cənnetini kafurun,
Yanma kafər kimi anun mö'minsən narınə.

Danla denüb istənən gün bu gün imiş anladım,
Anun içün qoymazam bən bu günləmi yarınə.

Tərk edüb vari-cəhani olmayan Mensuri-eşq,
Girübən meydani-eşqe asmaz özin darinə.

Keçmeyən iki cəhandan eşq ilə arif degil,
Anun içün yox yüqufi mə'rifət əsrarına.

Dünyada gül yox tikənsüz, əl uzatma dərməgə
Dəgməz andan qoxu çün kim ələ batan xarınə.

Dil bəri qılıub cəhandan eşqə verən könlünü
Gülşəni kimi irişür Rövşəni didarinə.

* * *

334. Vay ana kim, ucundan düşə dünya bəndinə,
Aldanubən zali-dəhrün mal ilə peyvəndinə.

Şirniyübən yemə balını beladur dünyanun,
Pərvər edər çünki qatub zəhrini gülqəndinə.

Müşkil işdır, dünya əqdin dildən ursan bəndünə
Tərki-həldür, çünki ondan bağlanan dilbəndinə.

Ölmədən dutun qerasın dünyaya can verənün,
Bu səbəbdən ağlar oldum görübən xursəndinə.

Al edübən aldar imiş zali-dünya çoxları
Al ilə ondan irişməz kimse anun fəndinə.

Neçələr eqlin verübən sevdai-dünyadan
Dəng olup ondan xiyalun düşdi çünү çəndinə.

Eşq ilə İskəndər olup qıl həvaya Yəcucini,
Səd çəküp Yəcucü divün eql ilə derbəndinə.

Demə dana dünyaya, elmin bilici görübən
Əhməqü nadan deyüb ol cahilün gülqəndinə.

Əhdü peyman etmə xəlqə dönmeyilən şərt edüb,
İnanubən hər yalançı kövdənün sövgəndinə.

Keçdi ömrün istəgilən xəlqi alemdən, nedəm,
Üğramadum Gülşənivəş Rövşəni manəndinə.

* * *

335. Güneş kimi yüzün münkir gözün açub xaçan görə,
Qara gündür çü aydınlix anadan doğmacə kore.

Mehəbbətdən göz açubən görəndə şövq ilə vəchün
Nə deyüm zövqini onun, gelüb gər talibi sore.

Bana lütf ilə qehründən baxalı nurü nar ilə
Qədün kimi şəcərdən uş göründi varmadan Turə.

Sana səndən yaxın ikən bula gör istəgün bu gün
Ki, danlaya qosan anı, bulamazsan düşüb dure.

Dirilə ölənə qopar qiyamət həşrү neşr ilə,
Qulağ ur ol qiyamətdən bu dəm nəfx olunan surə.

Bu gün yuxudan oyanub görə gör danlanı hanun
Vay ana kim, bu yuxudan düşı sanub anı yorə.

Cəmalun düş kimi xəlqə گəlet tə'bir edər yoran
Gözün kimi oyanmayan o yüzdən düş xaçan yorə?

Dəmadəm Rövşəni kimi ziyadan dolmasa könlüm,
Necə döndərəm ay nisbət yüzümi, Gülşəni, nure?

* * *

336. Yanmryan Musa kibi “anəstü nar” un narinə
Görməyübən bu gün təcəlli qoydu anı yarınə.

Yanubən Turində eşqün mehr ilə taqlanmışan
Açılamaz gün kimi gözün vəchürün ənvarinə.

Ayū gün mir’atə dönüb bil ne yüzden cizginür,
Duş olam deyü o yüzdən dilberün didarınə.

Yox məlahətdə şəbihi, həm sebahətdə nəzir,
Mehrü məhdən özgə takım bənzədəm rüxsarınə.

Görmedi hüsnün nəzirin kimsə, ey sahib-cəmal,
Kim düşə Yusif kimi ol Misirin bazarinə.

Qomayan əvvəl qədəm eşqün yolunda başına
Dönübən Mensurə ondan asmadılar darinə.

Münkirün qövli yalandur halinə eşq əhlinün
Çürü olma sidqün ilə kazibün iqrarınə.

Gülşəni-hüsünən deyər kim, behişt-i-can budur,
Göz yumub açmaz o yüzdən cənnətün gülzarınə.

Gül tikəndən xali olmaz, duygıl nuş içün,
Gül dilərsən, qatlan ondan sancılan dil xarınə.

Görübən eydü rəvanun, ey periçöhre, rəvan
Necə qurban olmasun dil dildrüba dildarınə.

Heyrəti-eşq ilə özün itirübən bulmadun,
Qulağ urma eşq erinün rəmz ilə əsrarınə.

Namü namus istəyenlər eşq ilə bednam olur,
Ah edər çün aqıl ondan baxman onun arinə.

Tə'n edər halum görənlər qal ilə, nasih, bu dəm
K'olubən bikari əqlün əhli-eşqin karinə.

Bağlama könül görübən dünyən iqbaliyi
Bax ol iqbale irənün dövri-idbarinə.

Hali-eşqi qale gəlmə, saxla dildən ketm edüb,
Rövşənidən Gülşenivəş duruşub izharinə.

* * *

337. Ey dil, qoyuban yaruni, ağıyarə yapışmə,
Gül tərkin urup bilməybən xarə yapışmə.

Şəm'e dönübən şövq ilə yan dilbərə qarşı,
Ey dil, görübən nuri-rəvan nare yapışmə.

Tərk eylə fena darını, gər beqa dilərsən,
Könül verübən alma fəna, darə yapışmə.

Mənsur oluban eşq ilə bil daruni nedür,
Varun oyikən mehr ilə bu darə yapışmə.

Çün cifə dedi dünyaya həq sevdüğü mehbub,
Talib oluban o səgi-murdarə yapışmə.

Bil qiymetidür bəhri-lədən durrini-safi
Anı qoyuban le'ləyi-şəhvərə yapışmə.

Eşq ilə dedün çünki bəli, dönmə belədən,
İqrarını tərk eyləyüb, inkarə yapışmə.

Ağ ilə qəra tərkin uran əbcədin oqur,
Eşqin eşidiüb mecmə'yi-muxtarə yapışmə.

Tecrid ilə bul ruhi-qüdüs zindəsin, ey dil,
Hər fərd ilə tərsa kimi zünnərə yapışmə.

Kəsb eylə bu gün axirətün danlayə qoyub,
Şüglü eməlү dünyayı-ğəddarə yapışmə.

Şeytan kimi yolunu uran nəfsi-həvadə
Aldar çü səni, məkr ilə məkkarə yapışmə.

Eşq ilə yola girübənű şər'i-sirat et,
Asan deyübən eql ilə düşvarə yapışmə.

Tərk eylə derəm Gülşəniyə eşq ilə arın,
Bədnəm oluban aqılı biarə yapışmə.

* * *

338. Düşübən qərq olmayanlar eşqünün dəryasına,
Bərdə qalub bəhre girməz durrinün almasınə.

Rəşk edər görendə gözüm yüzini könlüm, nedəm,
Girəməzəm çün könüllə gözümün arasına.

Can ilə nəqdi-rəvandan özgə nəm var ki, verəm
Al ilə almağ diləsə gözlerin alasına.

Bilməzəm uyur-oyanux olduğum heyrət budur,
Verəli eşq ilə könlüm fikrinün sevdasına.

Kim bilür könlüm xəyalın ,fikrin ilə, ey peri,
Kim nə vəch ilə düşübən zikrünün sevdasına.

Görübən biari-eşqi eql ilə ar etmə kim,
Tərk edüp eşqi ki, arun düşüsən rüsvasına.

Rövşəni qal ilə verüp Gülşəni halini, der,
Şövq ilə baş vermişəm us eşqinün şovgasına.

* * *

339. Eşidüb, ey cəvan, pəndüm, səxin, pirünə naz etmə,
Dilərsən nazənin olmax, duruş, tərki-niyaz etmə.

Sevübən sevdür özünü möhübbət artırıp pire,
Çalışup eşq ilə sevgün çox edübənű naz etmə.

Sana əmr edicək pirün, demə nə dönmədin anı
Mürid ikən mərid olub əna doluci saz etmə.

Bilüb kerkəsligin nəfsün emek çəkdürübən pire,
Açub baluni seyd içün qara qarğanı baz etmə.

Əgerçi Məsih suri yox bu ümmət içrə, ey talib,
Özünü məsxı-mə'nidən, səxin, meymun güdaz etmə.

Uzatma qalü qiluni, difün kes te'nedən pire,
O qaldən qət' içün dile sükutdan özge kar etmə.

Günəşdən faş edüp xəlqə deyəndən Rövşəni sərrin
Bana der, Gülşəni, andan ikindən gəsti-zar etmə.

* * *

340. Dükənməz dərd imiş eşqün, nəhayət yox belasına,
Dəvasuz dərd imiş bildüm nəhayət, mübtelasına.

Dönüb Əyyubə möhnətdən, dəvasuz dərdimi çəküb,
Sorana dərdi-bidərman derəm eşqün devasına.

Alınca bir nefes yüz can cəfadən vermeyən eşqə,
Nə deyəm anlamaz anun bana olan cəfasına.

Bəlayi-eşq başuma dolu kimi yağar nedim?
Deməz içi yanub kimse bu miskinin xətasına.

Bana bir dəmdə yüz zəxmi yetər eşqün, görüb anı,
Neçün tə'yinlə tuz əger xəlayiqdən yerasına?

Bənümle eşq arasına girirsən, nasih, eşitgil,
Giren çün iyüyüb çıxar ətü dırnax arasına.

Cəhan Misrində eşqün məzadın eşidən verər
Möhübbət neqdini candan bənim kibi bəhasına.

Mərizi-eşqün olmadan bulamaz səhbətin andan,
Anunçün xəstədür canum ləbün camü şəfasına.

Yüzün mehr ilə məh kibi görən, ey Rövşəni, bilür
Ki, görüb Gülşəni anı, nə can verər liqasına.

* * *

341. Eşit candan sözüm eşqün dilince,
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.
Düşüb eşqün yoluna bən ölüncə,
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Nedəm bənlik bəni yoldan qoyupdur,
Oyalandurubani aldayupdur.
Salub bənlik xaçan buni deyüpür,
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Girəldən yola gedüpür qərarum,
Təhəmməl qoymayuban intizarum.
Anunçün tərk edərəm ta ki varum,
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Eşit aşiq nədür eşqün dilindən,
Çu həll edər o dil dil müşkilindən.
Budur söz, çıxmadan eşqün yolundan
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Eştidüm ğeyrətündən ğeyrinə yar,
Dilemez görsədə ğeyrətlə didar.
Salub ğeyr olanun andan ana var,
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Düşüb Aydın eli yoluna candan
Dilerəm qurtulam Tirə vətəndən.
Qaçub yolum uruci "ma"vü "mən"dən
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Günəşdən bəxtlü rövşən məqamə,
Ziyadən aydın ol Darüs-sələmə,
Ol ay aydınlığı bədrüt-temamə
Könül, dustə gedirəm, gel bilməcə.

Görəldən bəni bən suzi-rəvandan,
İtirüb bulmazam özümü andan,
Eşidürəm buni bən bu sözümdən:
Könül, dустə gedirəm, gel bilməcə.

Bana heyrət verən bensüz rəvandur,
Bədən kim der ana, çün canə candur,
Əyan dedikləri sırrı-nihandır,
Könül, dустə gedirəm, gel bilməcə.

Açan gözünü candan görər ani,
Bu göz görməz çu kordur ol rəvani,
Derəm görmək üçün ol cani-canı,
Könül, dустə gedirəm, gel bilməcə.

Eşit, ey Gülsəni, candan sözümi,
Açalı Rövşəni andan gözümi,
Görüb derəm rəvandan bən özümi,
Könül, dустə gedirəm, gel bilməcə.

342. Aşıq xaçan bəlayə düşübən mə'lul olə,
Çün səbr edüb bəlasına eşqün həmul olə.

Eşqün yolunda kim ki, bəladan qaçar, bilün,
Talib degil ki, mürşidi-heqdən qəbul olə.

Lütf ilə qəhri-dilberi bir bilməyən nedim
Kim qəhr edəndə dilberi andan nəkul olə.

Naqis qılıb kəmale irişməz, yolun irməz
Övret kimi ki rəhbəri naqis üqul olə.

Götür bəlayi-eşqi əmanət bilüb revan,
Gərçi götürmədin anı adun cəhul olə.

Tövhidə irişüb bələnüb Gülsənisifət
Rövşən nedür, bu mə'niyi sanma cəlul olə.

* * *

343. Eşqün məratibinə sanma nəhayət olə,
Əvveldən axır anun şanınə qayət olə.

Yox əvvəl-axır anın zahir məqəmi üçün,
Ta qeyb çün şəhadət andan bidayət olə.

Mə'ni gözile eşqi bikeyfdır görənlər,
Keyf ilə surət andan vahü rəvayət olə.

Batin gözinə zahir mə'ni yüzü görənlər
Ol eyni-surət üçün dini şəhadət olə.

Görmək yüzünü eşqün neçün vücuđə görə
Surət kimi ədəmdən eyni-kəramət olə.

Eşqün qiyamətini dirilmə olənə sor
Şayəd qiyamət ona bu dəm bu saat olə.

Eşqün beyaninə yox, ey Gülsəni, nəhayət,
Demə ki, qalun andan hale kifayət olə.

* * *

344. Qış gedib, alem gülüstanı bəhar oldı yene,
Dövri-bülbül gəldi, zağun rövneği xar oldı yene.

Açılıbən yer yüzini dutdi gülü-günəşsifət,
Qızarubən kuhü sehra laləzar oldı yene.

Geyübən zinyətlü xəl'et zali-dünya yenidən,
No ərusə dönübən nəqşü nigar oldı yene.

Gül kimi nərgis əlindən camını sunar müdam,
Baxub ol sərəxəş liqadan göz xumar oldı yenə.

Dövrə girüb şeyxi şehrün, rində dönüb cam içən
Talib olan anı görüb badəxar oldı yenə.

Gül kimi camun əlündən qomayub içgil müdam,
Cədinle məhqi cami-gülün aşkar oldı yene.

Görsədəli suzi-dildən lalə dağın aşiqə
Gönderüb aşiq rəvanın dağı-nar oldı yene.

Görsədər gülşəndə gül, çün bizimcün cam şərab,
Qoma əldən cami, çunkim butımar oldı yene.

İçəli gülşəndən camin novbehari hüsnünün
Qızarub, gülün yanağı gülüzar oldı yene.

Saqiya, xəmri-müdamı sun ləbündən cam ilə,
Camun üçün Cəm kimi çün tacdar oldı yene.

İxtiyarun sana verən, ey canumdan sevgilü,
Taleyi məs'ud oluban bəxtiyar oldı yene.

Xızır xəsra olmuş iken bərkü barından bəri
Abi-heyvandan dirilüb tazə bar oldı yene.

Cənnəti-hüsnün göredən, ey gülüstani-İrəm,
Gülşəni zarı bir iken bin hezar oldı yene.

* * *

345. Tükətməz elmi var eşqün nəhayətsüz bəyan ilə,
Nə evvəl var, nə xud axır ana şanı-cəvan ilə.

Nədür zahir ki, batindən olur hər vəch ilə məxfi,
Çü oldur sırr ki, faş olmaz məhəbbətdən eyan ilə.

İki aləmdə birdəndir anun şəni nəhayətsüz,
Edər dövran durmadan cəhani-cavidan ilə.

Məhəbbət aləmi-eşqi bəyan edər, nə andandır,
Olan dövranını daim məkansız la zəman ilə.

Əzəlsüz biəbəd eşqün xəfi sırrdən zühuri var
Ki faş olmaz nə andandır bəsit olan cehan ilə.

Cəhani-eşqe girmeyən məhəbbət aləmin bilməz,
Nedim ol mülke çün girməz dil olmayan divan ilə.

Dirilə ölmeyən bilməz nedür zindəligin eşqün,
Anunçün dilerəm ölüb-diriləm cani-can ilə.

Görən eyni-şəhadətdən nə andandır bilür eşqi,
Məhəbbət şanınə nisbet xəfi sırrdən nihan ilə.

Yaqından açmayan gözün məhəbbət vəchini görməz,
Dönüben gözətən edər ana şəkdən gürman ilə.

Nedim təsdiqini eşqün təsəvvür edüben münkir
Məhəbbətdən məzaq edər o lezətsiz yalan ilə.

Bilən cəm' ilə fərqini məhəbbət eşq ilə nedür,
Odur möhsin məvəddətdən eden cəm'in iqan ilə.

Şəhadətdən görən eybün nedür təsdiqini dildə
Məhəbbətdən odur bilən imanını cinan ilə.

Nə deyüb vəsf edəm eşqün, nəziri yox düzəndən
Pəri nisbet xəfi sırrdır rəvandanın insü can ilə.

Nedim şəh Rövşəni deməz bana, ey Gülşəni, zahir
Bunu kim, eşqi-batındır məhəbbətdən nişan ilə.

* * *

346. Tükənməz elmi var eşqün, nəhayət yox bəyanınə,
Nə deyüm evvəl-axır yox anun vəsf ilə şanınə.

Girenler bəhrinə eşqün neçə گəvvəsi-yəm olsa
Qılur qərqə özün andan irişmədən miyanınə.

Görüb bikeyf ikən keyfin nə deyüb anladım eşqün,
Şəhadətdür çü qeyb anun nihan ikən əyaninə.

Çinayı-eşqə irmeyen nə bilsün fəqr ilə fəxrin
Dilərsən bilmək ol fəxri, irişgil fəqli kaninə.

Bana den varmıdır, billah, məkannısbət zəman eşqə,
Çu cəhd edüb irişmedim zəman ilə məkaninə.

. Özelle çün əbəd olmaz cəhani-eşqə nisbətdən,
Anunçün kimse irişməz məkan ilə zəmaninə.

İki aləm məhəbbətdən görənə eşq ilə birdir,
Anunçün ikisüz birdir girən eşqün cəhaninə.

Verən nəqdi-revanini meta'i-eşq içün bilsün
Nə olur müştəri girsə anun hə'yı-dükaninə.

Məhəbbət kesmin, ummayın, həbibullah ola demin
Ki, andan taciri-eşqün deməz issi ziyaninə.

Cəhani-can imiş bildim məhəbbət aləmi-eşqə
Verəli könlümi anun məvəddətdən rəvaninə.

Cəhanda Rövşəni zövqin dadanlar Gülşəni kimi
Əcəb meydir o lezzətdən qiyarsa datlu caninə.

* * *

347. Bəla den eşqün adın kim sorərsə,
Bəladır ana çün hər kim irərsə.

Bəla çəkmək gərək möhnətlə, talib,
Oluban mübtəla eşqi dilerse.

Bəladur bişürən xamini eşqün,
Anunla püxtə olur kim bisərsə.

Müxənnətdir girən meydani-eşqə
Bələyə doymayub her kim qaçərsə.

Başundan keç derəm əvvəl qədəmdə,
Ayax qoyub bu yola kim girərsə.

Açar könül gözün eşqün yüzinə,
Yuxudan gözlərin hər kim uyərsə.

Bilür eşqi nədür tə'bir eden dəm,
Düşümi anlayub her kim yorərsə.

Qiyamət qopubən eşq ilə sərəxəş
Ayılmaz nə bilür anı qopərsə.

Qiyamət qopse bilməz məstə eşqün,
Ayılmaz camın anun kim içərsə.

Çü eşqün sərəxəsi ayılmaz imiş,
Nə bilsün aləmi köçüb qonarsə.

Görən düş kimi eşqi Gülşənidən
Yorubən Rövşəni der, kim irərsə.

* * *

348. Dilber qədəm qoyuban gəlsə başum üstine,
San ömür tazə qoydi gəlüb yaşım üstünə.

Ol növbəhari-hüsн terü təzə gül kimi
Lütf edübən qodi qədəmin başum üstünə.

Görəndə nov əruse dönen hüsnin cilvəsin
Can verürəm, könül dəxi şabaşum üstünə.

Zövqi-ləbün sorub sanmun şövq ilə könül,
Şirin canın verər ləbi-əyyaşum üstünə.

Dedüm qiyamətün bana göstər əlamətin
Dedi ki, fitnədən döne göz qaşum üstüne.

Öldür beni ki, təm'eynen kuyun itinə
Başəd yüzün görüm gələcək laşum üstüne.

Qıymaz qəzən kimi daşiban yaş töker gözüm,
Sönməz odu nedim qurudub, başum üstüne.

Dilberimlə heyyət diləyüb əməlisə könül,
Kim əncən işvədən səbə duz aşum üstüne.

Demiş qədəm başın qılıuben gel bana, nigar,
Varam qəlem kimi qurudan yaşum üstüne.

Göre bəbəklərin sanub sanma haluni, gözət,
Güler düşüm deyüb o nəzərdəşum üstüne.

Qeyret qılıub rəqibə nə der ol həbib, eşit,
İt kimi həmlə qılma o xoşdaşum üstüne.

Vəhdət dəmində gəlmə derəm, Gülşəni, sana,
Kəsrət verüb o sırrla sirdəşum üstüne.

* * *

349. Elmini eyn eyleyəndir höccətū bürhan ilə
Bir demən, yüz bin dil ilə əgilən irfan ilə.

Bilməyən cəm' ilə fərqün hikmetün həqđən yə'qin
Anlamaz Qur'an bəyanın neydügin fürqan ilə.

Münkirün halumə qalan benzədürüm dirləgüz,
Çaycuğezlər cuşı kimi mövc uran ümman ilə.

Kəs dilün tə'n etmədən əbkəm oluban biməqam
Qılmayanın ta ki, qıldan haləti-hirman ilə.

Kər sifət neçün eşitməz ehli-həqqə münkirün
Batılı uyan həlakin qəhr edər dövran ilə.

Bilməzəm neçün istəməz dövri-iqbaldan xəber,
Əmr ilə nehy olan oldur, çünki anü şan ilə.

Ənbiyavü övliyaye münkirün küfrin bilib
Deməzəm, can verən dəm gedər ol iman ilə.

Cəhd edüb iman ilə islamini cəm' etmeyen
Fərq ilə bilməz nedir iqanını ehsan ilə.

Rövşənidən me'rifətdir qərq edən, ey Gülşəni,
Şərqü qərbi elmə nisbat mövc urub tufan ilə.

* * *

350. Nə deyüb bildirəm eşqi məhəbbətdən bəyan ilə,
Cü vəsf olmaz, bəyan oldur xəfi sirdən nişan ilə.

Besiti sadədür anı müqəddəs zat ilə neçün
Məhəbbət məzheri olan məzahirdən hər an ilə?

Vücudi cəm'i-mövcudun yəginiñden zühurindir,
Məvəddətdən bəyan üçün müqəddəs anü san ilə.

Güneşdən rövşən əsmadan müsəmma məzheri olur
Ki fərq olmaz anun cəm'i-məzahirdən əyan ilə.

Məhəbbətdən təyin edən müqəddəs məzheri-eşqi
Olur bişək ol iqandan, demək qalur güman ilə.

Məvəddətdən dirilməyen biləməz sırrını eşqün,
Cü anı bilməgə dirlik gərəkdir cani-can ilə.

Şəhadət vəchidir eşqün müqəddəs zati-imandur,
Anı görən məhəbbətdən bilür eşqi iman ilə.

Məvəddət aləmi eşqün zühridir şəhadətdən
Ki, qeyb andan cəhan olur məkansuzlə zəman ilə.

Vücudın məhv edən bilür başını neydügin eşqün,
Məkanından cəhan oldur müqəddəs laməkan ilə.

Eştidüm Rövşəni derdi sana, ey Gülsəni, buni:
- Mehəbbət sirridir eşqün, əyan olmaz bəyan ilə.

* * *

351. Yügenməz dərdi var eşqün, nehayət yox bəlasinə,
İnanmazsan anun sorgil bəlasın mübtəlasinə.

Düşənlər dərdinə eşqün dəva istəyübən bulmaz,
Anunçün ırmədi kimse anun dərdi dəvasinə.

Cəfayı-eşqi zövq edüb verən şövq ilə könlünü,
Vəfadır zövq edüb anun cəfayılə ünasinə.

Həvesdən abi-datlusin saçan eşqün həvasinə
Demən aşiq ki zövq içün uyupdur, ur həvasinə.

Qəderdir aşiqə eşqün qəzasından bəla çekmek,
Anunçün raziyam anun bəlayilə qəzasına.

Gözüm tifli uşəx kimi anadan doğalı ağlar
Nedim gözümle könlümün giri[məz]əm arasınə.

Günəş tek Rövşəni dövri dutali aləmi derəm,
Sana, ey Gülsəni, döngil özü zillü ziyanınə.

* * *

352. Daş atma saxın qəsd edübən dil şışəsinə,
Bin şışə sınar dildən əger bir şışə sına.

Mürtəd bilür gözerdi dili küfr ilə mütləq
İman yüzini görmiyəsər qona heb'inə.

Dil rədd edən imani qəbul etməyisər həq,
İslam ilə girməz oluban ol kişi sına.

Tə'n içün atan oxunu dilden yenə bir gəz,
Bin ox yeyiser canə qəza biri yerinə.

Ərşün gūnaşdır dili-kamil ne huri-nuş,
Vəsf ilə desəm, şışə dile simma qafinə.

Yer pertövidir dil gōyünün mehri cəhan tab,
Bin gün denilən ane görə zərrə kəminə.

Candan göz açub bax yüzümə, ta ki görəsən,
İman günəşti doğduğun anımın həbisinə.

Dirilə girüb sinə dilə xəlvəti yoln
Bulmaz o yolu dirürən sinnile cinə.

Uzatma dilün əhli-həqə tə'n ilə zinhar,
Həbs et qılıcun soxubənү dil kimi qinə.

İncidiği çün əhli-həqqi cəhl ilə bu qövm,
Axı oluban yetmiyisər biri-birinə.

Öldür özünü deyer iken bir neçə müddət,
Dirlik nəyimiş ölməgilən səndəki sına.

Dirlik diləyən olma gərək külli özündən,
Təslim oluban ta ki, irə həqqi-yeqinə.

Görmez yüzini eşq ərinin küfr ilə iman,
Əql ilə qılan uğrар imiş küfr ilə dinə.

Ağrı qeradan keçən açar qeyb qapusin,
Miftahə dönbü dili irər fəthi-mibinə.

Bihuş oluban eşidinüz huş nidasın,
Başdan ayağa guş olub anun nə'line.

Salubdir cəhan əməni dildən ola gör şad
Çün dəgməz imiş qəmmi-cəhan dil qəminə.

Tassız fələkə sığmaz imiş dildəki ne'met
Daşub dökülür hər nə qosəm dövrə qabınə.

“Püf” deyübənű ayinənűn yüzine dəmdən
Göndərmə qubarın yağuban sinədə kine.

Seyqəl uruban gərdi-dilə ayinədən pak
Sil kim, görəsən göz kimi ayinəsinə.

Dildən diləgüz kənzi-xəfi sırrı ki olur,
Ol gənci-əmanət çün olan gizlü dəfinə.

Dil vəsfini anub nə desün Gülsəni miskin,
Can verübən işsəmədi dil fe'line.

* * *

353. İstərsən həqi yəqin aşkarə can içinde,
İtür özün, anı bul canı-cəhan içinde.

Ərş ilə kürsi sıfət dişrə degil istəgün,
Oldur olan bicehət kövnü məkan içinde.

Gözün açub gördüğün eyni-yə'qindir həman
Zahirü batın nə var eyni-əyan içinde.

Yer ilə gög şəş cəhet bicehətün əksidür,
Vəcha görə şanidür dövri-zəman içinde.

Dil həqiqət yüzin sırr ilə mexfi görən
Bildi nə yüzdür e'lan sirri-nihan içinde.

Zənn ilə şək divini sidqi yeqini sanub,
Zillünü gerçəkləmə vəhmü güman içinde.

Göz aćubən ibtidə görəmek edən vəchüni
Eynin imiş, qıl nəzər şan ilə an içinde.

Adəm imiş sevgili həqdən mərid,
Qüdrəti-Həqq görsədən hikməti-şan içinde.

İtirübən özünü bulma nişanın ki, ta
Həqqi bulasan itüb şani-nişan içinde.

Qövsi-qəza çekici eyni-qədərdən degil,
Rövşənivəş yaz dəva tirü-kəman içinde.

Rövşənidən gün kimi dövri-qəmərdən ziya
Gülşənidən der görən xəlqi cəhan içinde.

* * *

354. İstədüğüm buldum uş eyni-əyan içinde,
Sırr ilə sırrdən xəfi an ilə şan içinde.

İstenübən istənen bir imiş, iki degil,
Sirri-e'lan görünən gizlü nihan içinde.

Sevübənű sevilən bir yüz imiş ikiden,
Birə ikidir deyən qaldı güman içinde

Gün kimi dildən açan eyni-əyanə gözün
Şəş cəhəti bir görər dövri-zəman içinde.

338 ~~~~~ 339 ~~~~~

Kəsrət ilə vəhdətin eynə görə birligin
Görmeyənə gör derəm gözlü cəhan içində.

İki cəhan istəgin birlik elində bulan
Bildi nədir istənen kövnü məkan içində.

Eşq ilə dövr edəli, mülki-dilə gireli,
İstədüğün bulmuşam sevgilü can içində.

Seyqəl urub dilümə güzgi kimi sileli
Gözəyürəm, dilbərim, nedür ol an içində.

Biləməzəm istənen Aydın elində nedir,
Rövşənidən özügə ədni-cinan içində.

Rövşənivü Gülsenə birdir, iki deməzəm,
Birlik ilə görəli iki rəvan içində.

* * *

355. Yanaram hesrətündən döne-döne,
Kəbabə dönüb andan döne-döne.

Ölüm bir can alur, bən şövqün ilə
Verürəm canı təndən döne-döne.

Nedim can almadan usanmaz ol şux,
Qılıb işvəylə bendən döne-döne.

Atar qaşı yayından kirpük oxun
Canumə ol kəmandan döne-döne.

Nolaydı can verən dəm dilbərümü
Göreydüm mürvətindən döne-döne.

Umub veslini ol şuxun, nedim gün
Ölürəm firqətindən döne-döne.

Görənə Rövşəniyi Gülsenə der:
— Nədir, sor halum andan döne-döne.

* * *

356. Türk eyleyüb inkarımı, gel iqrar et ərenlərə,
Dabşur inanın varuni, gel, iqrar et ərenlərə.

Bulğıl bir tanrı xasını, tərk eyləmiş riyasını,
Kol sile könlün pasını, gel, iqrar et ərenlərə.

Gedür könüldən təşvişi, fikr etməgil yazü qışı,
Uçub getmədən can quşu, gel, iqrar et ərenlərə.

Tərk eyləgil nəfsi, yürü, qəbr etmədən sənə evi,
Könüldən çıxarı dedi, gel, iqrar et ərenlərə.

Ərenlərə inkar edən, şeytan kibi odur azan,
Diler isən doğru-düzün, gel, iqrar et ərenlərə.

Gördü gəlübən gedəni, malü mülkün tərk edəni,
Toprağı vermədən təni, gel, iqrar et ərenlərə.

Başdan qoyub ayax yola, çəkmə ayağın kibr ilə
Yüz yerə sürüb icz ilə, gel iqrar et ərenlərə.

Dutar iken el-ayağın, axırətçün qıl yarağın,
Bəla dürür aydurduğun, gel, iqrar et ərenlərə.

Dünya işin əldən buraq, axır üçün qılğıl yaraq,
Yəqin degül yolun iraq, gel, iqrar et ərenlərə.

Tərk elə səndən sənligin, yolun urucu bənliğin,
Tövbən edüb peşmanlığı, gel iqrar et ərenlərə.

Aç gözünü kur olmadan, topraq içine dolmadan,
“Mən rəbbükə”²⁴ sorulmadan, gel, iqrar et ərenlərə.

Əren edər: Rəbbün tanı, könlünə salub mehrünü,
Həq evindən qov şeytani, gel, iqrar et ərenlərə.

Hər kim gözün açmaq diler, diriyikən gora girər,
Ərən yüzin həqdən görər, gəl, iqrar et ərənlərə.

Ərən yüzin bunda görən, Rəbbin tanar onda inan,
Gerçək budur, sanma yalan, gəl, iqrar et ərənlərə.

Aç can ilə dildən gözü, tərk eylegil batıl sözü,
Həqdən görüb iman yüzü, gəl, iqrar et ərənlərə.

Həq der bənəm ərənlərə, xəstələrin soranlara,
Xidmət edübən bunlara, gəl, iqrar et ərənlərə.

Ərən dedüğü, Gülsəni, eşq özidir baq gör bəni,
Ondan der, eşit, Rövşəni: – Gəl, iqrar et ərənlərə.

* * *

357. Gerçək həqqi sevir isən, gəl, könül ver ərənlərə,
Həqqi bilmək uyur isən, gəl, könül ver ərənlərə.

Ərənlərə könül verən, sevər həqqi şəksiz gözən,
Ey həqqə doğru yol soran, gəl, könül ver ərənlərə.

Çığar könüldən təşvişi, həqdən edübən cümbüsün,
Ayax yerinə qo başın, gəl, könül ver ərənlərə.

Qüdsül-həram, beytül-yə'qin tufan dilərsən, ey rəfiq,
Candan bulub ana rəfiq, gəl, könül ver ərənlərə.

Düş izinə ərənlərin, doğru yola girenlərin,
Bil neydügini anların, gəl, könül ver ərənlərə.

Ərən izin izlər isən, yüzü nədir gözlər isən,
Gördügüni gizlər isən, gəl, könül ver ərənlərə.

Könüldən aç can gözünü, ta görəsən ər yüzini,
Eşitmə şeytan sözünü, gəl, könül ver ərənlərə.

Tən gözini yumub açan, candan gözün görər revan,
Ər yüzini həqdən inan, gəl, könül ver ərənlərə.

Surət degil ərən yüzü, ta görə anı tən gözü,
Mə'nayımış çün ər özü, gəl, könül ver ərənlərə.

Görə kimdir surət gözü, seçər gecədən gündüzü,
Tərk edübən ol göz sözü, gəl, könül ver ərənlərə.

Rövşənidən surət görən, mə'ni yüzin bilməz inan,
Bəs kim görər deyüb soran, gəl, könül ver ərənlərə.

Ey Gülsəni, eynül-yə'qin görmək dilərsən ər yüzin,
Açmaq içün mə'na yüzin, gəl, könül ver ərənlərə.

* * *

358. Eşit sözüm, ey Gülsəni, gəl, gedəlüm eşq elinə,
Şahdir o mülki-Rövşəni, gəl gedəlüm eşq elinə.

Aydın elinin şahinə, günəşdən aydın mahinə,
Yüz sürməgə dergahinə, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Hər kim dilər yüzin görə, təbdil edə narm yüzə,
Dilərsən anı göz görə, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Eşq elidir cərrül-vəten, iman olan, ey zülfə tən,
Görmək dilərsən anı sən, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Tərk eylə aqlın nəqşini, yolu uran qılmasını,
İstər isən nəqqaşını, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Çoxdur o yolda çün xətər, başdan keçən [tənin] qoyar,
Budur, eşit, doğru xəbər, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Eşq ərinə mənzil məqam, mülki-məhəbbətdir təmam,
Ey istəyen Darüssəlam, gəl gedəlüm eşq elinə.

343

Dilər isən vəchi-vədud, ola sana rəvan şühud,
Tərk edübən səndən vücud, gəl gedəlüm eşq elinə.

Ey gün kibi rövşən gözün, Aydın qılıb aydın yüzün,
Edüb səadət yıldızın, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Eşidüb anlagıl sözi, tey qılı geceylə gündüzü,
Açgil məhəbbətdən gözi, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Eşq özüdür, eşit, əcəb, sevgilüsün qılan teləb,
Deyən odur bu əl hesab, gəl, gedəlüm eşq elinə.

Ey Rövşənidən Gülşəni, candan göz açub gör bəni,
Kimdir deyən sana tanı, gəl, gedəlüm eşq elinə.

* * *

359. Ol pəripeyker cəmalın bir dəxi görsem, nolə?
Görməgə bu nəzərdən canumı versəm, nolə?

Eşidürəm ol pəriyi verməyən can görəməz,
Can verən dem görisər yüzün sevsəm, nolə?

Bilməzəm başda xəyalum, ya düşümdür görünən,
Sevgilü şirin canumdan dilbərə yürsəm, nolə?

Saydım aqil görəməz ol pəri peyker yüzün,
Ussu gedər çün görənin, görməsə sərsəm, nolə?

Sübhədəm ayağə dursa pir üçün ol servinaz,
Düşüb ayağə, yüzümi gün kibi sürsəm, nolə?

Rövşəni Aydın elinə verdi imandan vətən,
Gülşəni kibi sürübən ol ele varsam, nolə?

* * *

360. Məhəbbət sırrıdır adəm ki, faş olmaz bəyan ilə
Bəsiti ol dürür gedən xəfi nisbet nişan ilə.

Sorana adəmi eşqi nə qüdrətdür məhəbbətdən,
Cəvab olmaz, derəm andan sual içün bəyan ilə.

İki alem vücudunu ədəm nisbet qılan bilür
Nədəndir adəmi eşqün ikisüz bir rəvan ilə.

Məhəbbət Qafinə girən bilür ənqa sıfət eşqi,
Çü Simurğı anun sirdir xəfi nisbet məkan ilə.

Məvəddət eşqilə dövrün məkan ilə zəməni yox,
Bilinməz müşkili, bihəll odur andan cəhan ilə.

Nədir kəsret ki, vəhdətdən nəhayət söz əyan olur,
Məhəbbət eşqilə andan dükənməz vəchi-şan ilə.

Nə bilsün görməyən eybin şəhadət vəchinə nisbet,
Ki ol sırrdır xəfi nisbet əyan ikən nihan ilə.

Görən eynül-yəqin eşqi məhəbbətdən açub gözün,
Demin qılur nəzər qeyrə o rubənddən güman ilə.

Təsəvvürden qılan zənnin yəqin təsdiq içün meşhur,
Qaçan şəksüz edər iman o ğeyb içün cinan ilə.

Dükənməz dövr ilə eşqün cəhani var məhəbbətdən,
Odur baqi, gına, sözün mədari cavidan ilə.

Görenlər eşqün əmrindən nedür kaf ilə nun sırrın
Bilür qüdrətdən ol hikmət olandır “Kün məkün” ilə.

Sual etmə derəm, münkir, məhəbbətdən nedür eşqi,
Məhəbbətdən olub bədter revandan imtəhan ilə.

Nə deyüb anladım eşqin mehebbətdən sana fərqi,
Çü birdir iki söz cəm'i anın pirü cəvan ilə.

Qılan bey'ü şera bilür verüb təqdirü ayini
Məhebbətdən bəha eşqə aluben canü can ilə.

Iki aləm mətənai verüb bir kövheri eşqi
Alan sırat içün derəm o dürüri rani-kan ilə.

Bilinmez qəhr ilə lütfi məvəddətdən nədür eşqün,
Çü birdir iki söz lütfi olan dəm qəhrəman ilə.

Mürəkkəbdən bəsit oldur ki, həll etməz bəyan anı
Qılıb müşkil o yəxşidən, bilinmeyüb yəman ilə.

Könüldən can verən eşqə məhebbət zövqini bilür,
Nə lezzətdür mezaq andan nəvahı-mehriban ilə.

Nə deyüb anladım eşqün bəyanını məhebbətdən,
Bilinmez Gülşəni çün ol xəfi sərr tərcümən ilə.

Soraram, Gülşəni, deməz bana şəh Rövşəni, nedim,
Məhebbətdən nadür dil kim, bəyan olmaz lisan ilə.

* * *

361. Sual etdim bu gün bən bir tüləbə,
Neçün daim sürərsən yüz türəbə?

İnildündən dəlindi dərtlü bağrum,
Fəğanündən ciger dəndi kəbabə.

Neçün bağın dəlundi, gözlərin yaş,
Səbeb nədir sataşdun bu itabə?

Gözün yaşı rəvan olmuş səhərlər,
Gecələr varmadun bir ləhzə xabə.

Əlif bükülmüş qəddün, çünki dönmüş,
Əguldüğü düzülmüş san rübabə.

Tütünündən boyandı göge gögler,
Fəraqundən qara yerlər sərabə.

Qararun yoq gecə-gündüz dənərsən,
Səbeb nədir irişdün bu əzabə?

Xəber necə verübdür sənə dövran
Ki, dövr içərə düşərsən busi-tabe?

Nə cövr etdi sana bu çərxi-ğəddar
Ki, dərdin dəftəri siğmaz hesabə?

* * *

362. Hər zənn ilə yaqayın suzi təsdiq edən imanə,
Düşər təsvirindən zənn ilə ol gümanə.

İnkar edər müşkül iqrarına dönübən,
Sıdqını kizb edən dəm irişmədən iqanə.

Xeyr ilə şərri seçməz, zərrəbini nəf' bilüb,
Təsdiq edən təsəvvür yaxşı deyüb yəmanə.

Qeyba şəhadətini bilmeyübən hər əbləh
İqrarını cənanın təsdiq edər zəmanə.

Hər nə desəm yəqindən imani-qeybe, şəksüz
İnkar idi əmadən, sanma sıfət görənə.

Nəqdi-hidayət ilə küfri-zəlalet alan
Quru ticarət edər düşübəni ziyanə.

Bilmeyübən əlimdən nədir imani-mütləq,
Salehdır am qılıb hər məqsədi-zəmanə.

Cüzdür əməl imandan, cəhl ilə hər müflis
Cüz-küll bəsitə yox der ol neql eyliyanə.

Saleh əməl imandır şəksüz yə'qinü bizənn
Fərq etmə rəybün andan iqan üçün miyanə.

İman əqli rəyibün dildə həva-həvəsdir,
Mö'min demə hevadən küfr ilə yel qovanə.

Her dilde kim həvadır təsdiqi-Nuh cinandan,
Görməz iman yaqından ancılayın rəvanə.

Ey Gülşəni, sor axı həqqül-yəqin gözündən,
Sidq ilə Rövşənidən təsdiq nədir cənane.

* * *

363. Düşübən qərq olmيانلار eşqünün sevdasınə,
Berdə qalub bəhre girməz durrinün almasınə.

Rəşk edər görəndə gözüm-könlüm, nedim?
Girəməz çün gər könüllə gözümün əzasınə.

Can ilə nəqdi-rəvan özünə nəm var verim
Al ilə almax dileşə gözlerün alasınə.

Bilməzəm uyur-oyanux olduğun, heyret budur,
Verəli eşq ilə könlüm fikrinin sevdasınə.

Kim bilür könlüm xiyalın fikrin ilə, ey peri,
Kim nə vəch ilə düşübən zikrinin sevdasınə.

Görübən biari-eşqi eql ilə ar etmə kim,
Tərk edüb eşq ilə arın düşəsən rüsvasına.

Rövşəni qalınə verüb Gülşəni halini der,
Şövq ilə baş vermişəm us eşqünün qovğasınə.

* * *

364. Bana dərdün gərək, dərmənsiz, ey məh,
Çü bir dəm olamazam ansız, ey məh.

Nədür zövqü nişati biləməzəm
Cəhanda xəlq olanun sənsiz, ey məh.

Verüp eşqünə can, çün derdin ol dəm:
Qoma qalmağə bəni cansız, ey məh.

Canumə can imis dərdün çü bildim,
Necə pes diriləm cansız, ey məh.

Sənün dərdünla verməyən rəvanın
Canın verüb gedər imansız, ey məh.

Nədür dərdündən özgə höccəti-eşq,
Anunçün olmazam bürhansız, ey məh.

Soruban Rövşəniyə sirri-eşqi
Olamaz Gülşəni irfansız, ey məh.

* * *

365. Eşq ilə yüzin göreli billah,
"İxləs" ilə oxuram "hüvəllah".

Vəhdətdən oxur həqqün keləmin,
Kəsrət itirüb olanlar agah.

Arife sədrün bəyani-həqqi
K'oldur aparan həqiqətə rah.

Şəhlix dilə, eşqə qul oluban
Bil bəndəsinə, nədən olur şəh.

Birdir, iki görmə bəndə, şahi,
Təvhidə görə olub şəhanşah.

Birdən töredən sanü hesabi,
Kəsrətlə qılıuben olma gümreh.

Vahid ehədün sənusidir bil,
Birdir nə isə ədədə işbah.

Gər yüz bin isə ədəd nə birdən,
Turur zində gah, gahü bigah.

Sanü senidən sanadın anı,
Birdir iki sana qıssə kütah.

Birden töredi nə isə mövcud,
Birdir samulan bu xahü naxah.

Bir bil günəşti sitarə yüz bin
Görsədə yüzin gecədə çün mah.

Mehv olduğu dəm gözət güneşdən
Qaldırısa başın dəmi-səhərgah.

Birdir iki söz vəhdətə nisbət,
Bu Gülseniyi Həqq “qul hüvəllah”.

* * *

366. Məhtabə verən tabış mehründən imiş, ey meh,
Rövşən qılan ol tabi ay yüzin imiş, ey meh.

Məh tabışə düşdürü dövri-qəmər içinde
Zülfundən imiş, çünkü görsəd görünə gəh-gəh.

Ahnunda hilal əbrun görən iki eyd eylər,
Yüzün görüb andandır xəlqün dedüğü məh-məh.

Bir yerinə gər yüz can verəydi bana xalıq,
Qurban edübən sana verərdüm anı dəh-dəh.

Hər kim özündən keçər, bənlilik olandan qaçar,
Zikr deyəndə qaçır: "La ilahə illəllah".

Zikr etmə vəsvas ilə, könlündə xənnas ilə,
Fikrün yeyüb dərd ilə: "La ilahə illəllah".

Əridüb Allah adın qoma həva tək divün,
Andan degil, ey pak: "La ilahə illəllah".

Dilde həva zikrini tərk edübən fikrini,
Andan degil, ey Gülşəni, "La ilahə illəllah".

* * *

368. Ey hüsn elinün həmişə şahi,
İqlimi-cəmali, mehrü mahi.

Can vermeyübən yüzün görəməz
Kimsə ki sana qıla nigahi.

Mehr ilə görən yüzini, billah,
Bilür nəyimiş məhi-ilahi.

Hüsн iqliminin cü şahi sənsən,
Xublardür olan onun sipahi.

Yüzün görən edər iki bayram,
Qaşun dü hilal onun güvahı.

Nə qıldı məlahət ilə vəchün,
Görsətmədi gün kimi kəmahi.

Qəddüni görən rəvankən, ey sərv,
Mehrünə yetər çəkəndə ahi.

Zülfün görəli bilindi qədrün,
Leyli nəyimiş? Saçun siyahi.

Mehr ilə görəli tacuni məh,
Qor ay başınə güneş küləhi.

Yunis kimi ərq edən rəvanın
Dəryadə bulur nə yuddi mahi?

Yusif kimi Misri-hüsne girən
Çahdən çıxubəni buldu cahi.

Arif deməzəm iki cahanda
Bir bilmeyənə kuh ilə kahi.

Şafiq yatubən uyuma, talib,
Tərk et oyanub bu xabgahi.

Eşqün yoluna girüb qayıtmaz,
Əldən qomayub bu doğru rahi.

Nasih, məni eşq ilə günahkar
Qılıb deməgil ana mənahi.

Zahid sana taəti-riyadan
Xüşki-dimağ edər təbahı.

Eşq ilə könül bəlayə düşsün,
Ondan qıla görmiyə pənahı.

Bu Gülşəniye demən günahkar,
Cün səvəb olur [onun] günahı.

* * *

369. Aqili-aləmdir, ey can, eşqinün divanəsi,
Sana olub aşınavü özünün biganəsi.

Düşəli sevdayı-eşqün başımıə məcnunsifet
Söyləsə səm'umə girməz nasıhün əfsanəsi.

Leyli eşqün məni Məcnun qılandan, ey sənəm,
Ke'bə kimi yüzün oldu gözümün bütənəsi.

Görəli divanə könlüm nərgisün sərخoşluğun,
Məst olup heyvətdən istər kol ola meyxanəsi.

Cismün imiş canı-aləm, həm müqəddəs ruhi-pak,
Ey ezelən kamil insan, Adəmün cananəsi.

Qılımadı pərvər sənün tək dürrüni bəhri-vücud
Kim, ədəmdən ola safi ol sədəf dürdanəsi.

Görübən şəm'i-cəmalun tabışın könlüm necə
Yanmayup mehr ilə netsün pəs degüz pərvanəsi.

Gün kimi yüzünə baxub yandurur könlüm əvin,
Mehriün ilə çünki yoxdur ondan özgə yanəsi.

Gəncmiş eşqün ki, gizlər bu yixux könlüm amı,
Rövşəni nəqdinün olub Gülşəni viranəsi.

* * *

370. Nə bilsün içməyənlər cami-eşqi?
Nədür sərخoş o meydən kami-eşqi?

İçən eşqün şərabını ayılmaz,
Saça ta sübh ilə ol şami-eşqi.

Qoma nergis sıfət camuni əldən,
Dilərsən bulma ondan kami-eşqi.

Keçürmə mən kibi sərخoşluq ilə
Ayığ olmayıban eyyami-eşqi.

Möhübbət xəmrin içənlər ayılmaz,
Bile ta neydügin encami-eşqi.

Görenlər qarə bən ay kimi yüzdə
Bilür nədür o yüzdən dami-eşqi.

Bana həsrət odundan özgə degüz,
Nədür püxtə qılan xami-eşqi?

Nə sevdadur başumə biləməzəm,
Xəyaldan fikr ilə əvhəmi-eşqi?

Cahanda gün kimi eşq ilə şöhrət
Buluban bil nədür bədnəmi-eşqi.

Soraram Gülşəniye Rövşəni der: –
Bana e'lam edübən nami-eşqi.

* * *

371. Yandırıcı şövqün odi tutuşdurub rəvani,
Müştəqə qeyrətündən deyəli "ləntərani".

Ay kibi yüzün içün gün kimi yanubən us,
Şövq ilə gecə-gündüz görmək dilerəm anı.

Lövhi-əzəl yüzündür müşhəf kimi oxuram,
Ümmül-kitab ondan səb'ən min əl-məsanı.

Ayinəyi-məhəbbət vəchündən özgə nədür,
Mir'at olan liqayə, ey sırrı "mən rəani".

Surətdə mə'ni yüzün günəş kimi doğaldan
Bilində xelqə nədür gənci-xəfi əyani.

Kövsər ləbündən imiş abü-həyatı sordum,
Xızrun rəvani nisbet hər canı-cavidəni.

Gelmədi sənciləyin Ənqasifət cəhanə,
Ey Qafı-qüdrət içərə mövcudi-laməkani.

Sordum ləbündən, ey can, varmı dəhanun içün,
Verməz cəvabım ondan yox deyübən nişani.

Güneş kimi yüzündən, ey məhliqa, görünməz
Nə zərredür dehanın vəhy olmasa bəyani.

Bir gəz yüzünü görən, iki cəhanı canın
Tərk etmədən o neylər həm eyni kün fəkani?

“Me’racü qab”ə qoysan qaşın işaretündən,
Eyn ül-yə’qin görəndür terk eyleyən güməni.

Candan görüb rəvanun tən baxa deyə arif
Cismün cəhane candur, ərvahə ruhi-sani.

İqlimi-hüsən içinde sultan imiş cəmalun,
Yusif sıfət nəzirün yoxdur cəhanda canı.

Can verübən yüzünü görən bilür nədür can,
Ey canı-canə mezhər, həm surəti-meani.

Ey Rövşəni, cəhanda gün kimi yox nəzirün,
Ay kimi Gülsəni ta görsədə xəlqə ani.

* * *

372. Qafıl olan aşiqün bilmədi sevdasını,
Məcnunə sor Leylinün şurişü qovğasını.

Eşq ilə Məcnun olan, valehü məftun olan,
Bilür imiş, ey fülan, mehr ilə şeydasını.

Aşıqi bixud sıfət valehü bime’rifət,
Söyleyübən mənqəbət oxuyamaz tasını.

Zahid olub matəmi, sor ana nədür qəmi,
Qarə geyüb ölmədin nişə dutər yasını?

Eşq ilə Məcnun olan bidilə sor Leylinün
Sidrəvü Tuba sıfət qədd ilə balasını.

Sorağını mə’nidən görməyen adəm degül,
Ta ki bilič çün küllün elm ilə əsmasını.

Eşq ilə könül gözün açubənү görmiyən
Can ilə canan yüzin nə bilič simasını?

Tən gözünü yumuban, can gözünü açmıyın
Kora dönüb göreməz Rövşəni binasını.

Bəndə demek eşq ilə qulluq edən şah imiş,
Sanmıyasız bəndədür eşq eli Darasını.

Eşq ilə şah olanın bəndəligin qılmayan
Şah oluban bilmədi qul ilə mövlasını.

Elmi-lədun hikmətin eql ilə bilič demən
Eşq ilə yer görməyen surəti mə’nasını.

Rövşəninin feyzidir əbri-bəharisifət,
Gördüyü dem Gülsəni seyl ilə dəryasını.

* * *

373. Baqıban ol dirlüba çün ney dilin yad eyledi,
Vəsl ilə hicrandən anı qurtarub şad eyledi.

Görsədüb mehr ilə vəchin talibinə bir nəzər,
İki aləm zövqin ana kamilen dad eyledi.

Aci-datlu, qəhrü lütfin vəsl ilə hicran kimi
Aşıqinə pərvərişdən gör nə irşad eyledi.

Qılıuben viranə könlüm gənci-eşqin qoməğə
Yenidən qılıub imarət, özgə bünyad eyledi.

Görəli şəm’i-cəmalun könlüm uş pərvanəvəş
Yandırub özin ol oddan, gəmdən azad eyledi.

Gülşəni könül verübən eşqə bidil olə
Rövşəni ismin dilində zikrü övrad eylədi.

Rövşəni pərvər qılıuben ay kimi tabışı-nur,
Gülşəni deyübən ana sevgüsün ad eylədi.

* * *

374. Eşidüb dərd ilə zarum nolaydı
Canumdan sevgili dilber gələydi.

Alah könlümi verməz bana çün,
Nola gəlüb canum dəxi alaydı.

Dutub könül quşın seyd etmək üçün
Nolaydı ün çekü[ben] qövl salayıdı.

Uyuyan könlümə can dexi bu dəm
Varurdi kuyinə gər yol bulayıdı.

Əcəb bayram ederdim son nəfəsde,
Əgər dilber beni qurban qılaydı.

Həzəran bidili var Rövşəninin
Demə, ey Gülşəni, bana qalaydı.

Görüb bülbül kimi zarumi dilber,
Nolaydı gül sifət bana gələydi.

* * *

375. Ey cəmalun "küntü kənz"ün gövhəri-yek danəsi,
Gənc imiş eşqün ki, qıldı könlümi viranəsi.

Qibleyi-vəchün görəldən xəlqi-aləm Kə'bədə,
Der Mina tərkin urdu Qüds ikən bütxanəsi.

Vəhdətün bəhrinə girən bildi kim, kəsrət təmam,
Vəchünə nisbet sədəfdür, ey cəhan dürdanəsi.

Düşdi zülfün görəlidən bəndə könlüm dəlirüb,
Necə qurtula o qeydün bilməzəm divanəsi?

Gözlərin sevdasıdır şeyda qılan, ey məh, bəni,
Sərxoş ol sevdadan olur nərgisün mestanəsi.

Şəm'i-rüxsarın görəldən tutuşuban yandı dil,
Necə yanmasun o şəm'ün şövq ilə pərvanəsi?

Saqiyi-bezmi-əzəldən eşq ilə le'lünmisen?
İçəli bildüm nədəndür ol meyün peymanəsi.

Gözləründən əsrük olur bir nezər sərxoş gören,
Camın içən biltür oldur cami-Cəm meyxanəsi.

Nasih edər: – "Eşq ilə yandurma canun!" – "Pəs nedəm?"
Çünki yoxur ondan özgə suziş ilə yanəsi.

Söyləmə əfsanə vaiz qissəxanə dönüben,
Çün yalandur ekşər ondan söyləyən əfsanəsi.

Uğrasan könlümə, müşfiq dilberün kuyində sor,
Eşq ilə möhnət çekübən oldumi usanəsi?

Vəslinə şükranə diler bəndən ol ziba nigar,
Nəqdi-candan özgə nəm var bilməzəm şükranəsi.

Rövşəninin mehrinə can vermədən den neyləsin,
Gülşəniyi-bidil, çün oldur sevgili cananəsi.

* * *

376. Bir nəzər görən cəmalun iki aləmdən varını,
Verübən ol vəchə görə canü dildən varını.

Eşq görən möhbəbat sırrını nuri-ilah,
Rəmz ilə bilür nə desəm sırrı həq əsrarını.

Oqıyan "Qəd həy kum nurü min Allahi"²⁵ bilür
Kəşf ilə "elmül-yəqin" dən vəhyi həqq ənvarını.

Sırr ilə sirdən xəfidir sayı hüsnün eşq ilə,
Sırr ələndən kim bilisər seyrinün etvarını.

Kim bilür məclayi-hüsni həq möhbəbdən neşün
Sevgilü insanə verdi nur edübən narını?

Adəmi qüdrət olanə sor əmanət neydügin,
Çün möhbəbdən bilür nedür əmanət barını.

Görməyən bu gün qiyamət qəmetini həşr ilə
Göreməz qopsə qiyamət nəşrə görə yarını.

Rövşənidən Gülşəninün görmeyenlər hüsnini
Biləməz Firdovsə nisbat Gülşəni gülnarını.

* * *

377. Nedəm münkir göreməz Rövşəniyi,
Günəşdən aydın ol zuyi-səniyi.

Həsəddən özgə nedür, biləməzəm,
Ərəzden kor edən ol kişini.

Həsəddür döndürən şeytani dünə
Həqə münkir olan batıl dəniyi.

Neşün kora döner münkir nəzerdən
Çıxarmadan bəsərdən kendisini?

Həsəddən can çəküp dilər ölümin,
Qui olsun hiqd ilə ol mürdəsini.

Verüb canın həsəddən hər münafiq,
Qomaz axır nefəs başdan mənisini.

Eşit pendim həsədə olma həmdəm,
Qılıb məhərəm özünə rindəsini.

Xəçen fasiqlə mö'min bir olisər
Ki, həmdəm müslimü ermənisi.

Həqə münkir olan batili nedəm
Anubən rədd ilə bu güzeştini.

Dönüb bəsti-yəhudə münkiri-dün
Əger feqr ilə kəndüdən ənənisini.

Nə yüzdən bilməzəm münkir, münafiq,
Göreməz Rövşənidən Gülşəniyi.

Həsəddən göreməz Aydın elindən
Günəşdən aydın rövşən didəsini.

* * *

378. Cəhan xəlqini İsa dəm nəfəsdən zində can idi,
O dəmdən verilən canın həyatı cavidan idi.

Məsihadəm olan nəfxi məger suri-qiyamətdür
Ki, ölübən-dirilübən tənən candan revan idi.

"Nəfəxt fih min ruhi" dəmindən dirilib bilgil,
Nedür qüdsi-nəfəs heyyədən ki, həq vəchində şan idi.

Cəhanə fərdü əhədün nəzirün gün kimi yoxdur
Ki, kənz olub nihan ikən həqün həyyi əyan idi.

360

361

Dəhanun gün kimi, yüzün görünməz zərreyyə bənzər,
Nişanun kim verər anun, verən zənnədən güman idi.

Ləbündən dirilən ölməz həqirvəş zində can olub,
K'onun camın içən özü həyat ikən məkan idi.

Yüzün lövhində yazılı “əla-l-erş” istədi xəttin,
Gözün tifli-səvadından ecəb rövşən bəyan idi.

Rümuzin içidən eşqün əzəl ləvhə kimi vəchün
Beyazın eyni-can edüb səvadından rəvan idi.

Boyun me'racini görüb əgerçi qəd çəkər Sidrə,
Sənün qədün tek uzuni xəçən nəzik miyan idi?

Yigittir, eşq ilə pira qocaldı deməgüz, billah,
Görübən Gülşəni nisbet neçə piri cəvan idi.

* * *

379. Arif necə deyə tən candan görüb rəvani
Cismün cəhanə candur, əhvahə ruhi-şani.

Aqlığı-hüsн içinde sultan imiş cəmalun,
Yusif sıfət nəzirün yoxdur, cəhani-cani.

Hüsün məlahətindən şirin nə var cəhanda
Zövq əhlinə ki, candan datlu qılar dəhani?

Can verübən yüzünü görən bilür nədür can,
Ey cani-cane məzher, həm sultani-me'ani.

Ey Rövşəni, cəhanda gün kimi yox nəzirün,
Ay kimi Gülşəni ta görsədə xəlqə ami.

* * *

380. Dilərsən eşq ilə görmək yüzünü,
Aça gözün kimi candan gözünü.

Səni sənsüz belə gör itirüben,
Dilərsən neydügin bilmək özünü.

Açubən can qulağın dinlə, nədür
Sana şövq ilə candan dilsuzini.

Məlahət aləmində zövq edüb var,
Nədür candan əzəncən içün düzünü.

Şəhadət kövkəbidir Gülşəni us,
Görənlər Rövşənidən yulduzu.

Yırax-yaxın çü yoxdur dil yolunda,
Nə deyüb anladım andan izünü.

Həvadan sanmanuz eşqün yolunda,
Həvəsdən yuyuban cəvan tozunu.

* * *

381. Eşq əriyəm deyənün dinlə nədür halını?
Demə məhal eşidüb anlar idün qalını.

Əqlə məhal olan iş eşq ərinə hal imiş,
Fikr edübən eql anun anlamaz əhvalini.

Xırz ilə Musa yetər höccətü bürhan dəlil,
K'etmədi aqıl qəbul aşiqin ef'alini.

Biləməzəm münküre nə deyübən anladım
Haleti-aşıq kimi arisin əsrarını.

Eşq erini sanmanuz rəngə qılıb aldana,
Ağrı qəra tərk edən neylər anun alını.

Zalı-cəhan aşiqi al edüb aldayamaz,
Rüstəmi-eşqün nedər əhli-xirəd Zalini.

İki cəhan terkini tac edəli Gülşəni,
Bildi nədür tərk ilə Rövşənidən dalını.

* * *

382. Ədəm mülkində bənsüzin vücudim kənz idi məxfi,
Nədən məxfi idi sorsan, cəli olmaz, desəm keyfi.

Gece-gündüz zəman ilə məkani yoğ ikən dəhrin,
Ədəmdən varmadı degüz vücud ilə şəfa seyfi.

Ədəm mülkinə girmeyən vücud elini yem etməz,
Anunçün girüb ol mülkə qılurəm dəmbədəm tövfi.

Cəhennəmdən bəsər canum ədəmdən qorxuban yanar,
Əzab ilə bana bəsdir vücud ilə ədəm xövfi.

Ədəm tacini geymədün başunə tərk ilə, talib,
Biləməz navücud ilə geyer sufi olan sufi.

Ədəm mülkinə girmeyen vücudi-safı tən bilməz,
Anun içün ədəm diler vücudin suffiyi-safi.

Sanadım Gülşəni nisbet ədəm şahinə zill olan,
Vücud ilə bilür nədür iki aləmdə bikeyfi?

* * *

383. Demin, əgər işi hər kim incidər alımları,
Ögmə, həqqdən qəhr edər çün müntəqə zəlimləri.

Görübən alımların kamilligin hər bixirəd
Nəqse nisbet etməz, illa cahilən kamilləri.

“Oxub elmi əməlsüz qalmayın” çün dedi Həqq
Kim eşək nisbet verəndur helm ilə hamilləri.

Bilməzəm necə uyardım əşfət içərə, onıçün
Ölü nisbet uyur ikən bixəbər xamları.

Bir görən yüz bin soranda mə'ninün ummaları
Bilür andan neydüğini birlügin şamilləri.

İzzətü ikram edün dedi rəsulullah bana,
Nisbet edüb, hörmət içün elm ilə alımları.

Her münafiq, münkiri-həq batılı könül veren
Qəlbine nisbet qılur ol pakdil salehləri.

Rövşənidən Gülşəniyi incidənler sənsüzin
Adılı nisbet edəndir bitə'yin zəlimləri.

* * *

384. Müşkil oldu bana həlsiz, bilməz oldum dini,
Heyrətüm budur, göz açub görməz oldum dini.

İki aləm bir cəhətdən görünəli gözüme
Axırından fərq edübən seçməz oldum dini.

Bir derəm iki cəhani birlik ilə görəli
Birə iki der kimi ayırmaz oldum dini.

Görəli eynül-yeqindən bikəmal dünya yüzin
Düş kimi xabi-xiyaldən yormaz oldum dini.

Surətən mə'ni qilandır ta'etilə saətün,
Bilməmiş kimi yatandan sormaz oldum dini.

Eşidəli axirətçün “məzrə” dedi rəsul,
Çevirüb yüzimi ondan yorməz oldum dini.

Na'mi-hal sahvani deyəli xeyrül-bəəğər,
Ol səlahitdən özge görməz oldum dini.

Bilmeyübən dünyə derlər axırət esbabına,
Qılmadan əsbab ana sərf etməz oldum dini.

Verübən fisqü fəsad ta'etün nəqdin rəvan,
Yaxşı ikən yamənə çərx etməz oldum dini.

Düşübən şövqündən artux Gülsəni axır nəfəs
Axırətsüz can verübən almaz oldum dini.

* * *

385. Cü yoxdur fani dünya e'tibarı,
Cəhani-baqı istə, qoy bu dari.

Dilemə izzətün zilli-təmə'dən,
Dilərsən olmayasan xəlq cəvari.

Qərar etmə bu dari-fani içrə,
Bulunca istəyüb darül-qərarı.

Gecə-gündüz qılıub sidq ilə taət
Dile Həqden mədəd, qulluxda yarı.

Sor Həqqə, sidq ilə qullux qılani,
Əmanət qulluğ imiş Həqq bari.

Həva ki, tapmayub əbdi-İlah ol,
Riyadən qılmayub, şöhrətlə kari.

Qılıub ixləs ilə virdü nəmazın,
Niyaz eylə ana dərd ilə zari.

Dilərsən bulmağ ixləs riyadən,
Həva gərdindən et könlünü ari.

Həvesdən bütə təpib müşrik olma,
Cü gümreh andan olur tağı, vari.

Həvadan rəddi-Hudur Gülsəniya,
Könül pak et, dilərsən nuri-nari.

* * *

386. Sevdügimdən bir nəfəs ayru düşersem va məni,
Vermədin nedim o dəmdə den bana təndən canı.

Ağlayuban gülmez oldu matəmi nisbət yüzüm,
Olalı hüzün ilə könlüm həməy əmmən mə'dəni.

Rindü bednamü məlamət, ar ilə namusi yox,
Eşq ilə rüsva cəhanda bir bənəm kimi xani?

Desəm, ey şirin canumdan sevgili dilber bana,
Nedim, ol qeyrətlənubən sevməzəm der ben səni.

Bənliğin tərk etməyəndir düşməni eşqün ki, bən
Sevmədüğün bilmədim anun kimsədən "ma"vü "men"i.

Yelübən badi-həvadən hər yənayə yel kimi
Uymağın badi-həvayə eşq sanur hər dəni.

Göreli bikeyf eşqün vəchini der Gülsəni:
– Rövşənidir görünən bikeyf, billah, Rövşəni.

* * *

387. Quru yerə axıduram sanmagüz göz yaşını,
Tifli-çeşmim anub ağlar Rövşəni xoşasını.

Dilerəm rövşən gözümün yaşını faş etməyəm,
Sırr ilə eldən anunçün ağlar oldum yaşını.

Ölmədən ölümün anan matəmi banum kimi
Gecə-gündüz ağlar imiş yəs dutub öz başını.

Quruyub tükəndi yaşı ağlamaxdan gözümün,
Nedəyüm göz kimi rövşən quru qəllaşını.

Meyl edüb mehr ilə gözdən seyr edən dəmdə nedim?
Gözədür sevdayı-könlüm mərdümün umaşını.

Qocalub keçdükce ömrüm yigid olur çün könül,
Anun içün kimse bilməz o yigidün yaşını.

Rövşənidən dileğüm bu, Gülşəni, axır nəfəs
Aydın edə ayü gündən sinəm içi, daşını.

* * *

388. Cahanda bulamaz bir doğru yarı,
Günəşdən safi ola, qəlbə ari.

Sanadım yarunəm deyəni, der həm
Olandır könlümün ğəmdən ğubarı.

Bana yarım deyendir çünki eğyar,
Neçə qılsam pəs ana e'tibarı?

Tikənsüz gül bulunmaz dünyada, çün
Qəbul etmək gərək gül kimi xari.

Ayıtman qovline yarım deyənün
Yalanlar sözünü çün karü bari.

Necə düşmən kimi yarun əlindən
Fəğan edəm gecə-gündüzə zarı?

Cəhanda Rövşənidən özgə yarun
Bəni, ey Gülşəni, yandırıdı nari.

* * *

389. Eşq ilə keçürmeyən vəqt ilə ovqatını,
Necə tədarük qila əql ilə mafatını?

Varlığını məhv edüb yoxlığa irişməyən,
Zikr ilə bilməz nədür sə'y ilə isbatını.

Nə'lilə asarını, şəm ilə keftarını
Həq görüb eşitməyən bilmədi miqatını.

Yüz bini bir görməyən, özünə düş sormayan,
Te'birini yormayan bilmədi ayatını.

Kim bilisər münkirün dildə xəfi sırrını,
Eyni-yeqindən çü ol zənn edə afatını.

Nəfsi-həva mərkəbin çabsə həvesdən rəvan,
Meyli-həvədan anun kim bilisər atını.

Rövşənidən, Gülşəni, nefsi-rəbi bilməyən,
Anlayamaz nə desən vəsfə nəzər zatını.

* * *

390. Ey könül, çün kimse bilməz gövhərin miqdarını,
Sanmagil anı ərezvəş bulmadın bazarını.

Cövheri nadan ne bilsün, istə bul cövherşunas,
Cövhərin ana satubən, al bəha dinarını.

Bilməyüb satən bəhasuz yarını eğyare bax,
Bir pula dəgməz çü satən dü cəhane yarını.

Cövherini satubən alan bəha vəchin ərez,
Ana bənzer gül satubən ala nəfdə xarını.

Hər ki yarın qılımadı candan əzizü bəbəha,
Seçməz ol nadan, nə bilsün yar ilə eğyarını.

Misri-dilde hüsni-Yusif satılurken, can bəha
Verüben alane sorun Yusifin miqdarını.

Olmayan Məcnun bileyəz Leylinin hüsni nedür,
Vamiqi Əzraye sorun eşq əri esrarını.

Gül bilür gülşənde neçün sövq ilə bülbüл ötər,
Zar olan dəm həsret ilə görübən gülzərini.

Sirri-mə'suqi nə bilsün eşqə könül verməyən,
Can verən aşiq bilür, cün mə'suqun göftarını.

Hər kimin fe'li yalandur qovlini gerçəkləmen,
Çünki fe'lilə yalanlər qövlinin iqrarını.

Aşıqəm deyüb həvayə meyl edən talib bilür,
Zahidi-xudbine dönüb hic edər kirdarını.

Demə aşiqdir özündən hər kiizar olmuya,
Cün sevər mə'suq candan aşiqün bizarını.

Aşıq oldur kim bəladan eşq ilə möhnət çəkə,
Çünki eşq ister həmişə aşiqün azarını.

Sufinin zikri mükərrər "lə"dir, "illa" aşiqün
Ləbləründəndür mükərrər söyləsə idkarını.

Sanma Mensur ola aşiq eşqünü rəh qılmadan
Özüne dari-səlamət ol melamət darını.

Eşq ilə bədnəm CLUBEN rindü rüsvadan sorun,
Namü nəng ilə nədəndir eşq ərinin arını.

Mehr ilə könül verəndən eşqə, sor, eşqi nədür,
Can verən bidil bilür cün haleti dildarını.

Təlx edər sufi dəhanın zikr ilə aşiq dili
Ləbləründən datlu qılur zikrү fikrү varını.

Datlu der qəndi-mükərrərdən lebün zövqün dadan,
Anun içün zikr edər talib anun təkrarını.

Neyşəker der qəddüni görən məlahətlə rəvan,
Kim çəkər şirin qədündən özgə şükri-barını?

Doldu zülfün qoxusundan aləmə mişki-Xütən,
Cün imiş çeşdünü-terki-nafəyi-tatarını.

Görmədim ażzun kimi dürdən sədefpərvər qılıb,
Görsədici lə'lü ləbdən lō'lō'nün şəhvarını.

Kə'bəyi-hüsün görən der qıla yüzüne rəvan,
Eşqi inkar edüb, andan tərk edər iqrarını.

Mö'minəm, der eşqə münkir bilmədən iman nədir,
Özinə mezhəb qılıban küfrünün əsrarını.

Görəli Musa şəcərdən nari-eşqün tabışın,
Bildi nur imiş o yüzdən ol təcəlli narını.

Eşq idi Musa əsasi, hem yedi-beyzayı, bil,
Əjdəha kim yuddi xamu sahirun kirdarını.

Eşq imiş nurini nardan görsədən, ey Gülşəni,
Rövşənidən vəchə nisbət nur olan ənvarını.

* * *

391. Sövqünlə yanub, ey gözəlüm, dad edəyümmi?
Dərdün dilümi dağlasa, fəryad edəyümmi?

Göz gördü, könül sevdi səni cün, degil, ey can,
Gözümlə könül sevgün ilən şad edəyümmi?

Könlümi yaxub yandırıyar həsretün odi,
Dağlamağa andan yeni bünyad edəyümmi?

Mə'mur edərəm deyü yaxar könlümi eşqün,
Yaxduğun anın qəhr ilə abad edəyümmi?

Firqətlə yanub ah ilə vəhdür könül işi,
Canumə dəxi ol işi övrad edəyümmi?

Dağ urma diler mehrün odi canumə, degil,
Yandırıb anı dil kimi mö'tad edəyümmi?

Bağrum qanıdur zövqün ilə canda şərabum,
Dil şərhi qılıb şövqün ilə var edeyümmi?

Bin can alıñur bir baxışından, nəzər ana,
Canü delalün baxışa varar edeyümmi?

Şeyret qılıyar vəchün içün gözümə könlüm,
Mehrünlə dili gözümə minqar edeyümmi?

Dil ruzinə sən açıbənү gün kimi rövşən
Yolun gözədiib şövqünə mərsad edeyümmi?

Yanub yaxılur mehrün ilən çünki rəvanum,
Dil yedüdübən bən dəxi dad edeyümmi?

Qul olmayımiş səltəneti sən şəhə bildim,
Ol qulluq içün bəndəni irad edeyümmi?

Tərk etdi könül Gülsəniyi, Rövşəni görüb,
Düşməz öünüə adın anub yad edeyümmi?

* * *

392. Daşın atar arifə tə'n ilə gözsüz fəqi,
Bilməz atan ana daş Nəmrüdə döner şəqi.

Hər kim atar daşını əhli-həqə tə'n ilə,
Kafəri-mütləq odur, tanımadı çün Həqi.

Mö'min isən, de bana, qeydi-meiyyət nədür?
Həqq dedügən möhsinə olduğu dəm müttəqi.

Elmə görə cüzvü küll çünki hüviyyətdə bir,
Xas ilə ama pəs, degüz, hardan alur rövnəqi?

Müşkülüümüz həll qılıun elmi-həqə eyn ikən,
Eyni-yə'qindən rəvan kəşf edübən muğleqi.

Görsədünüz geybi-bab fəth edüb, ey zulbab,
Rövzeni-dildən rəvan qaldırubən məfrəqi.

Heł qılıubən bəndi-dil üqdə qomun arada,
Qeyd edübən can kimi əhli-dili mütləqi.

Zahir ilə hökmi-şer bağlamadı dilümi,
Qılmaz idi dökülüb üqdə canı mabəqi.

Batin ikən həq desəm zahirilur çeşm edər
Yağdırubən başumə daşū kəsək müstəqi.

Rövşənidən sırrı faş eyləmə başdan, saxın,
Gülşəni kimi müdəm sərəxəş ikən den həqi.

* * *

393. Zikrim budur, yarəbb, həman bana səni gərek, səni.
Fikrim kibi, ey müstəan, bana səni gərek, səni.

Tərk edübən canü cəhan sənün içün, ey cani-can,
Zikr edübən verdim aman, bana səni gərek, səni.

Nəfsüm imiş düşmən bana, yolum uran öndən sona,
Budur sözüm, yarəbb, sana, bana səni gərek, səni.

Düşmən bana bəndən əyan, nəfsüm imiş berü beyan,
Tərkin urub derəm həman, bana səni gərek, səni.

Olu bütü bimü an qomayuban bəndən nişan,
Sana verəm, ey müstəan, bana səni gərek, səni.

Qaçubəni bəndən sana, vermə bəni səndən bana,
Bundan derəm öndən sona, bana səni gərek, səni.

Gördürm yüzündə canda can verübəni, ey müstəan,
Şəksüz yaqından bigüman, bana səni gərek, səni.

Görmek yüzin eynül-əyan, eşq əhlinə təsdiqi-can,
Görüb derəm, yarəbb, rəvan bana səni gərək, səni.

Vəchünden imiş kün-fəkan nedir olan, ey bigüman,
Anı görüb derəm əyan, bana səni gərək, səni.

Rövşənidən eyni-əyan vəchün görüb, yarəbb, həman
Xətm edübən derəm rəvan bana səni gərək, səni.

* * *

394. Əzəldən qismətüm Həqqün rizasi,
Qezadəndir qədər, eşq ibtidasi.

Müqəddədir qəzadən hökmi-xalıq,
Nədən məxluq edər səd iqtibasi.

Mübəddəl ola sannın sünnetullah
Əzəlsüz biəbəd hökm-iqtibasi.

Zələlet dileyən bulmaz hidayət,
Olub salehəməl şeyi-cəzası.

Müşayyət birdən iki şanə nisbət
Olupdur cüvvü küllün iltibası.

İradətə müşəyyət ixtiyarı
Degil cəbr ilə xəlqi-həq qəzası.

İradətə müşəyyətdən yaradır
Nə isə xəlqün andan iltiması.

Müsəvvətlə iradətdən verisür

Həqün xəlqə məvane'lə etası.

Əgər xeyir həqq ola fe'li xəlqün,
Nedür əmr ilə nəhyin pəs rəvası?

Kim etməz fe'li-həqqə nisbətin fərq,
Saçub xeyr ilə kim şərri-nası.

Müşəyyət mezhəridir hümməti-am,
Hidayətdən xəvasın istifası.

İrişür xəlqə Həqdən fe'le nisbet
Zələletlə inayət ibtidası.

İradətdən məsiyyət Gülşəniyə
Olubdur Rövşənidən Həqq qəzası.

* * *

395. Tələb edər, əya gözüm çırığı,
Eşitməgə cəvabun, dut qulağı.

Bənim budur sorarsan sərgüzəştim
Ki bilər idim bir yüce tağı.

Keçirmişdim seradən göglərimi,
İrürmişdim səri-yayə budağı.

Doquz ay dirnəşübən dörlü quşlar
Budağında dutərlərdi otağı.

Ötərdi tutivar qumrivü turrac
Keçürdim bir zəman bu rəsmi-çaqı.

Həva mürkü həvəs bağı gəzərkən
Ömür quşının üzülmüş duzağı.

Qəza qoydi məger dəsti-xudayə
Ki, bir şəxs irübən saldı bucağı.

Dəlüb bağrumi daqdi bir kəməndi,
Sürünübən dolandum hər soqağı.

Soqaqlarda neçə müddət yüzüme
Gelüb keçən basarlırdı ayağı.

Zəkeriyya kibi tabımdən biçubən
Tələb üçün düzətdilər yəraqı.

Yedi Əyyubləin bağrumi qurtlar,
Cigər qanın dökər gözüm qəbağı.

Dəmür mixlər toqutdi yüregümə,
Qəza dəsti ilə çərxün çomağı.

Əgilerəm nedəyim, dust deyübən,
Gözüm yaşı sular bustanı bağı.

Felek kimə yedürdi bir qaşaq bal
Ki, sonra sunmadı tas ilə ağı?

Süleyman kim sorardı təxtini, bil,
Qara toprağə vermişdir bin ağı.

Sənindir kim cəhani Qaf bər Qaf,
Dutub hökm ilə qılımışdı yəsağı.

Girüb zülmətdə dergən abi-heyvan,
Dolu zəhr ilə sunərdi susağı.

Qanı Xosrov, qanı kişvər, qanı Sam?
Belürmez birinin uci-bucağı...

Ə'layi-əliyyətən bəndə tanılmaz,
Həqün fəzli dürür əlhəqq dəyağı.

Kimə yar oldı dövran bu cəhandə
Ki, sonra olmadı anunla yağı?

Səbr seccadesin altına salmış,
Təvəkküldən quşanmışdır quşağı.

* * *

396. Nedim elm ilə yox cəhlün təmizi,
Müməyyiz seçməz ətləs ilə bezi.

Çü həqdən batılı seçməz müməyyiz,
Qiyan edəri suya kemizi.

Suretdən me'niyi fərq edə bilməz
Bərabər görübən dəstimlə xizi.

Müməyyiz yoq, nedim bu dövrə nisbet
Ki, fərq edə bilüb yaz ilə güzi.

Nə desəm anlamaz, cün bitəmizə
Qərarə aq ikən inkarla yüzü.

Cəhanda isteyübən bulamazam
Qərezsüz hökmedici bir əzizi.

Dönüb Ənqayə bulunmaz cəhəndə,
Adından özgə xelqə görə gözi.

Nə deyüb anladım hər bitəmizə,
Nə gündür yum deyəndə bana ruzi.

Məhəbbət şaniyəm anı hüviyyət,
Kimə desəm ki, etməyə sitizi.

Həqiqətdən kimə etsem beyani,
Məcəzə qaçubən edər kərizi.

Nedim batın deyüb hər yola düşməz
Arıdan batıl ilə Həqqdən izi.

Güneş kimi ciladır Rövşənidən
Çekənə Gülşəninin izi tozi.

Dükənməz Rövşənidən Gülşəninin
Həqayıqdən rümuş ilə kənuzi.

* * *

397. Ey aşıqlar, ey sadıqlar, sorun bana, netdim axı,
Könül ilə can verübən sevdügimə yetdim axı.

İstədüğim bəndə imiş, bulalıdan ben sözini
Vəhdət elinə girübən ben kəsrətə atdim axı.

Birlik ilə diriliyi bir görürem ta ki vari,
Seçməyübən nəf'ü zəri bir-birinə qatdim axı.

Açıllalı iki dükən, qılmaq üçün issi ziyan,
Cənnəti-didarə rəvan bənsiz özüm satdim axı.

Heyrət bana bəndən, yoxluxluğunu bənə səndən
Varlıx bulalı bibədən yox[luğunu] unutdum axı.

Rövşənidən, ey Gülşəni, verəli dil canü təni,
Bildim nədir canlar canı, ər nəfəsin dutdum axı.

* * *

398. Bənəm eşqün məhəbbətdən zühuri,
Müqəddəs Adəmün nurdan füturi.

Nə əvvəl, nə axır fitrətümə,
Ana nisbet bəyanumdur zəruri.

Nəfəxət fihi min ruhi dəmini
Biləndən sor müqəddəs bəndə nuri.

Müəllim Adəmin rəhmani elmin
Hüsuli deməzəm bilüb hüzuri.

Həqə nisbet irax-yaxın deməzəm,
Bileldən bir ana qürb ilə duri.

Sifətdir birdən iki vəchə görə
Müsəmmadan verən ismə müruri.

Verən ismə sifətdir an ilə şan
Bilinüb ana nisbet deyü huri.

Əhədin vəsfile deməz “beli”lər
Müsəmmadan nədir ismi-Səburi.

Soruban Rövşənidən, Gülşəni, bil
Nösün az dedi Həqq əbdi-şükuri?

* * *

399. Nə deyübən bildürəm qüdrəti-Həqq adəmi,
Nufixədən əqdəm olan sırrı-dəmə həmdəm.

Nefxəyi min ruhına kim bilisər neydügin,
Qüdrəti-həqdən nədür olmıyubən həy demi.

Adəmə dəm nəfx edən dəmdən əzəl dəm nədir,
Həmdəm olan sırrı-dəm qüdret ilə əqdəm.

Eşqi-məhəbbət dəmin birdən iki vəch ilə
Gör neyimiş anlayın sırrı i'lan bu dəmi.

İsteyübən bulmazam bu dəmdə həmdəm nedim,
Ta ki edəm dəm sıfət sırrı-qədəm məhrəmi.

Sırrı-nəfəxt nədir kim bilisər olamadın
Vəhy ilə Ruhül-qüdüs nefxəsinün Məryəmi.

Eşq ilə məhbubə sor sırrı-məhəbbət nədir,
Ta ki deyə sevgündən həqqə nezər əkrəmi.

Eşq ilə pərvər bulan adəmi mehbub olur,
Ay ilə günəş sıfət tabışı-hüsni səmi.

Eşqü məhəbbət sevüb sevdirir özin ana,
Kim keçər ol ikidən birlik ilədir hemi.

Rövşənidən eşq ilə pəverişin bulmayan
Ay kimi gündən-güne nəqs ilə bulur kəmi.

Rövşənidən eşq ilə, Gülşəni, hemdəm olan
Bilür imiş sırfət dəmdən olan əqdəmi.

* * *

400. Nedim tərk etməyən qal ilə qili,
Çü anlamaz anunla hali-dili.

Münafiq, münkirün inkari hale
Nədir hüccət desün qaldan dəlili.

Dolupdur münkirün qelbi mərizdən,
Demək səhhət bulur qalup əlili.

Sirati-müstəqimi qoyub ol gün
Edüpdür rahi-təfriqden səbili.

Edər bətlən qalan hale höccət,
Deyüb həqq batılı bürhan dəlili.

Nedir inkardən özgə ol cilisün
İki aləmdə dil bili dili.

Məhal anlar desəm halumi münkir,
Çü fərq etməz Mikayıldən vəkili.

Bilemezem neçün münkir, münafiq
Səfhədən incidür əbdi-Cəlili.

Edən cəhl ilə qalın əhli-hale
Əziz ikən olur xəlqün zəlili.

Yeler yüz qapuya bir etmək üçün
Maldan həris olub can ilə dili.

Qənaət etməyübən kəsrət istər,
Bəğənməz qisməti-Həqdən qəlili.

Eşitməz vəhy ilə həqqün kelamin
Ki, zərraq olur rızqün kəfili.

Sığır kibi eşitməz münkir olan
Nida Həqdən ki, incitmen Xəlili.

Sor axı, Gülşəni, şəh Rövşənidən,
Nədür münkir olanın sane dili?

* * *

401. Çü şeyx olmağ imiş başun sədayı,
Urub tərkin anun qıldım vədayı.

Neçün mütləq vücudum qeydə salım,
Olub çuban sıfət heyvanə rayı.

Necə qoyun-quzu kimi eşitdüm
Xəvas ilə ədəmden ma'i-mayı.

Tükənməz münkirün halümə qalı
Həsədtən oluban qətlümə sayı.

Çü gördüm təhlükə qalumi qaldan,
Rəvan tərk eylədim andan metayı.

Kimi bid'et dileyir zikri-Həqqə,
Kimi mən' ediyir vəcdü səmayı.

Cədəldür münkirün işi Həqq ilə
Edübən daima batıl nizayı.

Qaçurər Rüstəm ilə Zal edübən
Nedim münkir münafiq hər şucayı.

Görüb hər əbdi-bətni münkiri-dün
Edər köpək özündən ol ciyayı.

Eşitməz kər kimi əmrini Həqqün
Qulağı münkirün nəhy ilə dayı.

Dönüb heyvanə istər münkiri-xər
Sığır nisbət yətub-içmə mərağı.

Sor axı Gülşəni, şəh Rövşənidən
Nə qeyd oldı sana mütləq vədayı.

Çü nəfs olur kəmaldan terki-de'vet,
Səxin, nəqsün kəmalə etmə dayı.

* * *

402. Nedim surət urar mə'ni yolunu,
Çü sağdan fərq edər anun solunu.

Səgü sol birdürür mə'niyə nisbət,
İki surət edər birdən qolunu.

Tənindir görsədən birdən iki yüz,
Xələşdən zar edən dil bülbülüni.

Gülüstani-mə'anidə tikəndir
Çəzaniçün həvasuz Duldülüni.

Məhəbbətdən yanınun eşq oduna
Qılur rövşən gözün çak lō'lō'ünü.

Satubən izzətin zilli-təmə'dən
Beha alma rəvan nəqdün pulunu.

Pəlas etmə libasın təlbis ilə
Qılıb xırqə sana heyvan çulunu.

Əger kisvət pəlas olaydı şeyxə,
Anunla şeyx olurdu at quluni.

Güneş nisbət ziyayı-Rövşənidən
Geyən kisvət çıxarmazmış dilünü.

Nedim, ey Gülşəni, şah Rövşənidən
Seçən bilməz nədir şəhdən quluni.

* * *

403. Nedim sırrım xəfi ikən bəyanımdan əyan oldu,
Məhəbbət eşqilə halim xəfi sırrından bəyan oldu.

Dönüb Məcnunə Leylidən bilindi neydügin halim,
Məqali-eşq içün andan cünunum tərcümən oldu.

Qılahı me'rifət əbkəm lisənim nitqi-eşq içün
Sükutum ol bəyan ilə məhəbbətdən ziyan oldu.

Müvəddət nitqidir neyçün bəyani-eşq ile natıq,
Kəlami-nəfsi ol dildən müqəddəs ruhi-şan oldu.

“Oləst” ilə “bəli” nitqi uraldan söylənür eşqün,
Məhəbbətdən cəvab ilə sualə çunkim an oldu.

Nədür vəch ilə ilhamın dili eşqi-məhəbbətdən
Ki, andan ənbiya nisbət, vəli, natıq misal oldu.

Eşidübən febi nitqi-məhəbbətdən nedür anla
Ki, ol nitqi-məvəddətdən bəyani-dil rəvan oldu.

Nə evvel var, nə xud axır məhəbbətdən o nitq içün,
Əgərçi əvvəlü axır anıncın “kün fəkan” oldu.

Zəman ilə mekan olmaz ona “lövlak”ə nisbətdən
Xəlaiyle məla ana zəmansız laməkan oldu.

“Hüdus ilə qidəm nitqin eşidürəm” – deyən cahil,
Yəqindən elm ilə demək, o, şəksüz bigüman oldu.

Necə faş edəsən sırrı məhəbbətdən olub tanıq
Ki ondan Gülsəni nisbət bəyanın cavidan oldu.

Nedim, ey Gülsəni, qalun mükərrər şəkkərə bənzər
Ki, şirin ol məqalindən məzaqım cani-can oldu.

* * *

404. Bağar eşqün məhəbbətdən zühuri,
Əzəlsüz biebed qüdrət fiituri.

Mükərrər sanmayasız eşqə nisbət
Tükənmez dövr ilə eşqün süduri.

Nədir bənsüz məvəddət vəchiniə an
Bana dövran olan fərdən gəruri.

Məhəbbətdən nedim bənsiz, bilinməz,
Nədür eşq ilə dövranın süruri.

Bana birdən ikitir müşkül olan,
Nəzərdən həll içün elmi-zəruri.

Sübütum məhv ilən dəm bilməzəm,
Nədür elmi-hüsulimün hüzuri.

Bilməzəm nədəndir eşqə nisbət
Behiştü Ədn ilə qılmanü huri.

Ədəm nisbət vücidimlə bilinməz
Nədir yaxın-irax, nəzdikü duri.

Nə bilür yoğ olan varlıqla, nedür
Məhəbbət eşqilə matəm süruri.

Sor axı, Gülsəni, şəh Rövşənidən,
Nədir Aydin güneşdən narü nuri?

Bilindi Rövşənidən Gülsəniyə,
Kim imiş münkir olan gözlü kuri.

* * *

405. Eşq bənim bənligüm alalı bildim anı,
Bulmadım itürmedən anı, ben ilə səni.

Benlə sən eşq ilə, sığmadığın rəşk ilə,
Bildim olalı belə sevmədigin sən bəni.

Varlığını yoğ edən, fəqr ilə gelüb gedən,
Bilür imiş kim, nədən eşq ənidir ənəni.

Eşqə könül verməyen bilməz eşidüb inan,
Neydüğin ol cani-can cüz'-küllə verən cəni.

Sözüm eşit, can ərin keyfini, eşqün soran,
Sən sənə sensüz yürən eşq ilə eşqi təni.

Eşqi qılana tələb, mehr ilə den lütfi-Rəbb,
Eşq kimi əbul-əcəb sadəvü zəngin xəni?

Rövşənidən görmedin bilmədim, Gülsəni,
Eşqə könül verübən diri ikən oləni.

* * *

406. Ey novbahari-hüsünün gülşəndə novbaharı,
Nergis kimi əlündən qoyma yere əyagi.

Al yənağın görəldən gülşəndəki qızıl gül,
İçə yanub o yüzdən canına qoysı dağı.

Hüsünün cəhan qəzasın cənnetsifət qılıbdır,
Vəchün görəndir edən cənnət bu səhi bağı.

Gülşəndə mehrün ilə od kimi qızarub gül,
Gün kimi görsədə yer dağından bin çirağı.

Yerün yüzü saçından bəzəndi bəzmün üçün
Döndərübən otağa zinetlə lalə dağı.

Yerün yüzü səninçün bəzəndi düşnübən
Ta gün kimi dutalı sənün üçün otağı.

Gün kimi Rövşənidən, ey Gülşəni, ziyavəş
Pərvər bulalı oldun Aydin eli çirağı.

* * *

407. Can verübən görmiyən eşq ilə didarini,
Sürünübən canının bilmədi miqdarını.

Yusifinə vermeyən nəqqü rəvanın bəha,
Bilmədi eşqün nədür candakı bazarını.

Canü cəhan tərkini urmuyana eşq ilə
Bilmədi deməgə fərq yar ilə egyptarını.

Eşqe “bəli” deyənün başına yağsa bəla,
Deməgüz inkarına, tərk edə iqrarını.

Mehr ilə pərvanəvəş yandureli canumi
Bildim ol odun nədür nure görə narını.

Aqilə aşiq halın dile gəlüb söyləsəm,
Artururəm münkirün halına inkarını.

Elmi-lədən hikmeti arifün əhvalıdır,
Cahil olan anlamaz aləmün əqvalını.

Seyri-sülük etmeyən eşq ilə hal anlamaz,
Anun üçün qal edər halətün ətvalini.

Rövşəninün pəndidir Gülsəniyə dəmbedəm,
Münkirə faş etməgil arifin əsrarını.

* * *

408. Ey bixəber, bu dəmdən dirilübən dəmi duy,
“Sırtı-nəfəxt”dən heyyi, qüdrətdən Adəmi duy.

Surət degil dirilən “mın ruhine” dəmindən,
Mə’nidən adəm olub, o dəmlə həmdəmi duy.

Dəmdən dirilən adəm həmdəm olur dəm ilə,
Bulub həyatun andan, anunla məhrəmi duy.

“Gənci-xəfi” demişəm sırrı-iradət ilə
Ol dəm nə sırrdən imiş qüdrətdən iqdamı duy.

Dəmdən bulan həyatın dəmdür rəvani-bikeyf,
Misri sıfət o dəmdə remz ilə medğəmi duy.

Zahir vücudi-batin bievvel axır ikən,
Qüdrətlə məbdə olan hikmətlə xatəmi duy.

Dəmdir məhəbbət ilə qüdrəti-vücudi-bikeyf,
Eşq ilə dövr edən dəm hikmətlə dirhəmi duy.

Dəmdən budur vücudi-mə’dumi-cudə nisbet
Fəqrün qənisi olub mövcudə Hatəmi duy.

Dəm elmidir hüzuri insan olana Həqđən,
Tərki-xüsəl edübən elm ilə e'ləmi duy.

Ruhül-qüds dəmindən zində Məsihi nisbet
Olubənə o dəmdən nəfx ilə Məryəmi duy.

Ey Gülsəni, nə dəmdən qəlbünə daxi nisbet
İrişdi Rövşəni san sırrile, məhrəmi duy.

İZAHLAR, SƏRHİLƏR

1. *Kün* – Quran Allahın “Ol” əmri ilə varlıqları yaratması. (Yasin, 82)
2. *Küntü nəbiyyən* – Mən Peyğəmber idim.
3. *Ə'ruci qabe qövseyən* – Qabe qavseynə yüksəldim. Peyğəmberin (s) Merac səfərində Allaha iki qövs (kaman) qeder yaxınlaşması.
4. *Sirri lövlək* – Allahın Peyğəmberə (s) “Əger sen olmasaydın aləmləri yaratmazdım” qüdsi hadisə işarədir.
5. *Küntü-kənzən* – Allahdan Peyğəmberə (s) vəhy olunan “Mən gizli bir xəzinə idim...” qüdsi hadisə işarədir.
6. “*Nəfəxtu fihı min ruhi...*” – “Ona öz ruhumdan üfürdüm...” Allahın Adəmi yaradıb ruh verməsini ifadə edir (Quran, Əl- hicr, aya 29).
7. *Darül-Xulud* – Axiret evi, əbədi qalacaq yer, cənnət.
8. *Vərhəm* – “Rəhm et” [bize] Quran ayesiyle duaya işarədir.
9. *Bəla* – “Əlestü birebbikim? Qalu: – Bəla!” – “Men sizin rəbbiniz deyiləmmi?” Dedilər: – Beli.” Allahın əzəldə ruhlardan aldığı əhd (misaq), ifadə edən Quran ayesine işarədir.
10. *Sabūl-məsani* – “yeddi qoşalar”. Quranın “Fatihe” surəsinin yeddi ayesinin tekrarlanması – namaz oxunması mənasındadır.
11. “*Ələm nəşrahıläkə sədrək*” – İnhirah suresinə (aya 1) (sənin köksünü yarmadıqmı?) Hz. Məhəmməd balaca ikən məlek gəlib onun köksünü yarmış və qəlbini təmizləyib Peyğəmberlik sırları ilə doldurmuşdur.
12. *Lillahi ə'la mə'lulu* – Bütün varlıqlar Allaha aiddir.
13. *Fi və ən billahi vəchum* – Ondandır ve Allahdan sıfat (surət) tapandır.
14. *Qul lən yusibəna* – “De heç vaxt biziə Allahın nesib etdiyindən qeyri bir ziyan dəyməz”.
15. *Ənəl eṣq* – “mən eṣqəm”
16. *Ulul əbsar* – bəsiərət (yüksek ağıl ve düşüncə) sahibləri
17. *Fəbi yəntaq* – Nitq ilə (mentiqlə) danış (cavab ver).
18. *Əvhî la xoxfun ələyhim* – “Bildir (ki): Onlara heç bir qorxu yoxdur!” (Quran ayesi).
19. *Kə ovliyaullaḥ* – Allahın övliyaları kimi
20. *Leysə fid-dar* – evdə deyil (klassik ədəbiyyatda “evdə ev yiyesindən başqası yoxdur” mənasında da işlənir).
21. *Əl minnətu lillahi* – Minnet sadece Allahadır.
22. *Min lədun* – onun (Allahın) “yanından Allahdan gələn geybi elm, elm-i ledun, ilham.
23. *Əllemehül-əsma* – Adları (isimləri) ona öyrətdi: Allah Adəmə eşyanın adlarını tə'lim etdi (Bakara, 31).
24. *Mən Rəhbükə?* – Rəbbin kimdir? (qəbirde verilən sual).
25. *Qəd həyyəkum nuru min Allahi* – “Allahdan olan nur sizi diriltdi”.

LÜĞƏT

- A**
- Ab* – su
- Abad* – gelecekde sonu olmayanlar, həmişəlik olanlar
- Abdal* – derviş, qələndər
- Abdar* – sulu, məlahətli
- Abdast* – namazdan qabaq əl-üzünü yuma, dəstəməz
- Abid* – ibadətle meşğul olan
- Abi-heyvan* – dırılık suyu
- Abü gil* – ələm, dünya; su və torpaq
- Abü həva* – iqlim
- Abü tab* – temtəraqlılıq, dəbdəbilik
- Ac* – fil dişi; şirmayı
- Ad* – günahlarına görə Allah tərəfindən cəzalandırılmış qəbilenin adı
- Adab* – ədəb; qayda-qanun, tərz, üsul
- Add* – bədbəxtlik, kəder, böyük təhlükə
- Adəm* – dinlərə görə yer üzərində ilk insan, ilk peyğəmberin adı
- Adıl* – ədaletli, insaflı, düz iş gorən
- Afaq* – üfüqlər
- Agah* – xəbərdar, gözüaçıq
- Ağaz* – başlama, başlangıç
- Ağuş* – qucaq
- Akil* – yeyən, yeyici
- Aqibət* – son nəticə, nehayət
- Al* – qırmızı; yalan, hiyəl
- Al* – ocaq, nəsil; sülale, bir nəsil-dən olan adamlar
- Aləmara* – aləmi bəzəyen, gözel
- Ali-əba* – İslam dininə görə peyğəmberin ailə üzvləri; özü ilə bərabər ocağına mensub olan beş nəfər
- Altun* – qızıl
- B**
- Bab* – qapı
- Bad* – külək, yel; boş yer, yox olma; məhv olma

Badə – çaxır, şərab; şərab piyalesi
Bak – qorxu, xov; çekinme, ehtiyat
Baqı – qalan; daimi, hemişəlik, əbədi
Baş – yara, çiban
Başəd – ola biler, ola bilsin, ehtimal
Batin – iç, iç üz, iç təref; gizli, açıq olmayan
Bay – varlı, dövlətli
Baz – müəyyən bir işin və ya şeyin həveskarı, düşkün
Baz – şahin, terlan
Bazica – oyuncaq
Bey ü şera – alqı-satqı, ticaret
Bə'd – sonra
Bəd – pis, yaman
Bədal – əvəz, bir şeyin yerini tutan, onu əvəz edən şey
Bəqa – daimilik, əbədilik
Bəqər – qaramal, inek
Bələq – xəber vermə, bildiriş; rəsmi məlumat
Bərxudar – xoşbəxt, arzusuna yetişən
Bəsan – kimi; oxşar, bənzər, tək, teki
Bəşər – insan, adam // insanların, adamlar
Bətalət – ißsizlik, bikarlıq, tənbəlik; bihudəlik
Bələn – yalancılıq, sadiq olmamaq
Bi – farscada sözlerin əvvəlinə getirilərək inkar bildirən ön şəkilçisi; ərəbcədə isə “ilə” mənasında işlənir.
Bibak – qorxusuz, qorxmayan
Bigi – kimi, teki
Bixəfa – qorxusuz
Bilad – şəhərlər, ölkələr
Biliş – bilik, mə'tifet

Biliş – qohum, yaxın,
Bilməcə – tapmaca
Biməmat – ölümüslük
Bud – varlıq, həyat
Buqlı – göyərti (yemeli)
Bul-fızıl – lüzumsuz və fazlə söz danişan, boşboğaz
Bulmaq – nail olmaq, tapmaq, əldə etmek
Büxl – paxılıq, xəsislik, simiclik
Bülənd – yüksək, uca
Bün – çətinlik
Bünyad – özül, kök, əsas, bina, temel
Büraq – İslam əsəretinə görə Məhəmməd peyğəmberin (s) me'rəcə gecəsi mindiyi adambaşlı və atbedənli bir varlığın adı
Bürhan – dəlil, isbat, sübut
Bürran – kəsici, iti
Bürudət – soyuqluq, soyuq; müna-sibet və əlaqədə serinlik
Büryan – yanana, yanmış
Büt – bütperəstlərin ibadət etdikləri rəsm və ya heykəl, sənəm; gözəl
Bütlan – yalancılıq, əhemiyetsizlik, sadiq olmamaq
Büzung – böyük

C

Ca – məkan, məhəl
Cah – yer; mənsəb, məqam, rütbə
Came' – toplayan, cəm edən; yekun
Camid – donmuş, donuq; inkişaf etməyən
Canib – yan, təref, cəhət
Carub – süpürge
Cəbin – alım
Cəd – çalışma, can atma
Cəmmaza – iti gedən dəve

Carr – özüne doğru çekmə, cəlb etmə, dartma, çəkmə
Cəşn – şadlıq, şənlik, qonaqlıq məclisi, bayram şadlığı
Cibal – dağlar
Cifə – leş, qoxumuş cəmdek; sərvət, var-dövlət
Cim – əreb əlifbasında “c” hərfinin adı
Cud – comerdlik, əliaçıqlıq
Cüda – ayrı, başqa
Cünbində – yeriyen, hərəket edən, yellənen
Cünbış – hərəket
Cür'ə – bir udumda içiləcək şey, bir qurtum içki
Cürm – günah, təqsir
Cüstü cu – axtarma, araşdırma

C

Çah – quyu; çənə çuxuru, zənədan
Çaharyar-(4 yoldaş) – Mehəmməd peyğəmberin dörd yaxın dostu və silahdaşı Əbübəkr, Ömer, Osman, Əli
Çak – yırtıq, cırıq
Çakər – nöker, qulluqçu, köle
Çalak – cəld, çevik, tələsik
Çapuk – cəld, iti, yeyin
Çar – dörd; fəlsəfədə dörd ünsür (torpaq, su, hava və od)
Çalipa – xaç
Çand – neçə, neçə dənə
Çəri – əsgər, qoşun
Çızginmək – dairəvi hərəket etmək, nəyinse çevrəsinə dolanmaq
Çovgan – keçmişdə atla oynanılan top oyunu; həmin oyunda topu vurmaq üçün başı əyri uzun ağac
Çub – ağac, taxta, əl ağacı

D

Çunü çəra – (“niyə və necə deməkə sebeb soruşma”) boş danışq, yorucu səhbət

Dal – əreb əlifbasında “d” hərfinin adı
Danış – bilik, elm, məlumat
Danla – sabah
Dara – sahib, malik, malik olan
Dəğə – hiyle, xəbislik; hiyələr, xəbis
Dəqaiq – dəqiqliklər
Dəqq – çalma, döymə, vurma
Dəlürmək – dəli olmaq, ağlıni itirmək
Dəm – göz yaşı; an, vaxt
Dəman – güclü, qüvvətli, dəhşətli, vaxt
Dərkəm – qarma-qarışq, baş-ayaq, alt-üst; kəderli, kəderlenmiş
Dast – əl
Dəvəb – heyvanlar, ininik və yük heyvanları
Dəvər – dövr edən, daima dolanan
Dulab – su çarxı, quyudan su çəkmək üçün çarx
Dun – alçaq, rəzil; aşağı
Dur – uzaq
Duruşmaq – çalışmaq, sey etmək
Duş – ciyin
Duzər – cəhennəm
Dü – iki
Düxul – daxil olma, girmə
Dün – gecə
Dürr – inci
Dürüg – yalan
Düş – yuxu
Düşnam – söyüş, söymə
Düşvar – çətin

E

E'lal – əreb dilində saitlərin yerinin dəyişməsi
Edisər – edəcək
Eşik – qapı önü, astana, heyet
Etmək (edmək) – söyləmek, demek
Eyb – nöqsan, təqsir
Eyd – bayram
Eyn – əreb əlifbasında hərfin adı
Eyn – göz; çeşme, bulaq
Eyzən – yena, elə, həmçinin

Ə

Ə'da – düşmənlər
Ə'ma – kor, nadan
Əbd – qul, kölə
Əbdal – evəz, evəz edən şeylər
Əbid – qullar, kölələr
Əbkəm – dilsiz, lal
Əbqa – tərk etmə, uzaqlaşma
Əbr – bulud
Əbrar – doğruyu adam; necib adam, müqaddəs adam
Əbru – qas
Əcz – acizlik, bacarıqsızlıq, taqətsizlik
Əda – tərz, üslub
Ədd – sayma, hesablama
Ədəm – yoxluq, olmama
Ədn – cennet
Ədu – düşmən
Əfif – namuslu, təmiz, saf
Əgləb – daha qüvvətli
Əxyar – hamı, xeyirxah
Əjdər – ejdeha
Əkbar – böyük, ulu
Əklü şurb – yemək-içmək
Əkrəm – kəramətlı, comərd

Əqaid – əqidələr

Əqdəm – daha qədim olan, en evvel gedən, en qabaq olan
Əqəl – en kiçik, en azi
Əlaş – quru ot
Ələm – kədər, dərd, əzab
Ələm nəşrəh – Qur'anın Əl-İnşiraq surəsinin başlangıcı; aydın; açıq, bəlli; hərfi mənası – biz yanıb açmadıqmı?

Ələn – açıq, aşkar, aydın

Əl-ğiyas – kömək edin! kömeye!

Əlhəmdüllillah – Allaha həmd olsun, şükür Allaha

Əlif – əreb əlifbasında birinci hərfin adı və abced hesabında bir rəqəmin işarəsi

Əma – korluq, nadanlıq

Əməm – kar

Əmləh – çox melahətli, duzlu, gözeşirin

Əna – yorğunluq, zehmet, məşəqqət, əziyyət

Ənasır – ünsürlər (qədim alimlərin fikrincə bütün təbiət hadisəlerinin əsasını təşkil edən və tərkib hissələrinə ayrılmayan torpaq, su, od və hava)

Ənbaz – ortaq, şərik

Ənbiya – peyğəmberlər, nəbilər

Əncüm – ulduzlar

Əndəlib – bülbüll

Ənduh – qəm, qüssə, kədər, qayğı

Ənduxtə – əldə edilmiş, xəzinə

Ənələhəqq – “mən Həqqəm!”, “mən Allaham!” (məşhur sufi mübelliğlərindən Mənsur Hellacın dara çəkilerkən söylediyi sözdür)

Əngur – üzüm

Əngüst – barmaq

Ənid – inadçı, ters, hacət

Ənidə – kobud, kəskin, sərt

Ənis – yaxın adam, yoldaş, həmdəm

Ənqə – Qaf dağında yaşayan əfsanəvi bir quş

Əpsəm – sessiz, dinnəz, lal; kiri, sus!

Ər – “əgər”in qısaltılmış forması; kişi, adam

Ərən – arkən, igid, er

Ərnənlər – təcrübəli, gün görmüş, ağıllı adamlar

Ərər – ardıc kolu; sərv, sərv ağacı

Əraz – tesadüfi hadisə, əlamət

Ərş – göy sema

Ərus – gelin

Ərzan – ucuz

Ərzü səma – yer-göy

Əsafil (“əfsəl”in cəmi) – alçaqlar

Əsas – gecə qarovalçusu

Əsb – at

Əsfəl – en alçaq, ləp aşağı

Əsfiyə – “səfi”nin cəmi

Əsrük – sərxos, məst, kefli

Əşrər – (“şərir”in cəmi) pis şeyler, yaman adamlar

Əta – verme, bağışlama

Ətqiya – Allahdan qorxanlar, dindarlar, möminlər

Ətvar – tövrlər, vəziyyətlər

Əya – ey!

Əyan – gözlə görünən, aşkar, aydın, zahir, bəlli

Əyu – yaxşı

Əza – incitmə, əziyyət, cəfa; zərer, ziyan

Əzhar – çiçəklər, güller

Əzər – aydın, aşkar, bəlli

Əzraq – göy rəng, mavi

F

Fariğ – boş, asudə

Farığülbal – ürəyi asudə, könlü rahat; dinc, qayğısız

Fariq – ayıran, ferqləndirən, təfa-vüt qoyan, aymacı

Fatir – yaradan, xəlq edən

Fəda – qurban; əvəz

Fəğfur – çini, farfor; Çin imperatorunun titulu

Falah – müvəffəqiyət, səadət, xoşbəxtlik

Fər' – budaq, qol-budaq

Fərəc – sevinc

Fərr – parlaq işıq, nur, aydınlıq

Fi – əreb əlifbasında “f” hərfinin adı

Fiqh – şeriat məsələlərindən bəhs edən dini elmlərdən biri

Firaq – ayrılıq, hicran

Fövq – üst, yuxarı

Fühul – görkəmli adam, təmənniş

Fürqan – ayırma, ayırd etme

Füsul – “fesl”in cəmi, ayırma, bölmə

Fütur – boşalma, süstlük; usanma, təngə gəlmə, bezikmə

Füzul – artıq, lazımsız söz və ya şey

G

Gahi – arabir, hərdənbir

Gav – öküz, inək

Gəbr – atesperəst

Gəhl – gözə sūrmə çekmə

Gənc – xəzinə, dəfinə

Gənduzin – özünü

Gəndüm – buğda

Gərdun – dolanan, dönen; fələk, tale; göy

Gərdü qubar – toz-torpaq

Gərm – isti, qaynar

Gərmü sərd – isti-soyuq

Giryan – ağlayan

Gu (y) – de, söyla, danış; deyən

Guy – top, kos

Gülgün – gül rəngli, qızılıgül rəngində olan, al

Gülriz – gül saçan, gül yağdırın

Gümrah – yol azmış, yol itirmiş adam; doğru yoldan çıxmış, azığın, bədəncə sağlam

Gurd – igid, pəhləvan, qəhrəman

Gürg – canavar, qurd

Gürüh – carnaat, böyük dəstə

Güşad – geniş, açıqlıq

Güvah – şahid, şahidlik

Güz – payız

Güzidə – seçilmiş, bir sevinçen

Hin – vaxt, zaman, çağ

Hirman – məhrum olma, əli üzülmə; qovulma, xaric olma

Hu – O (Allah)

Hüccət – sübut, delil

Hüda – doğru yol

Hüdhüd – şanapipik

Hüllə – ağuş

Hü'lü – girmə, daxil olma; gəlib çatma, yetişmə

Hüsul – hasil olma, ələ gelmə

X

Xab – yuxu, röya

Xaçan – nə vaxt, nə zaman

Xanı – hanı

Xarıü xəs – çırçı, çör-çöp

Xasır – yoldan azan; uğursuz

Xü'lud – əbedilik, ölməzlik, əbedi hayatı

Xüm – küp

Xürd – kiçik, balaca; narın

I

İbha – daimileşdirmə; əbediləşdirmə, olduğu kimi saxlama

İftirah – başlangıç, açılış

İftiraq – ayrılma, fərəq

İxfə – gizlətmə

İxlət – rəxnə salma, pozma, xələl qatma

İxlas – təmiz mehəbbət

İxvan – qardaşlar

İkmal – kamala çatdırma, tamamlama, bitirme

İqan – yəqin etmə

İqd – boyunbağı; düzülmüş inci, cavahir və s.

İqsam – and içmə; andı qəbul etmə

İqtiza – vacib, lazım

İlla – bezi ərəb sözlerinin əvvəline gelərək –qədər, dək, cən mənasında işlənən qoşma

İlah – Allah, Tanrı

İlla – ...dən başqa, ...dən savayı, yalnız

İltifa – dolaşıqlıq

İltiza – qoparma, çıxarıb atma

İma – işaret ilə anlatma

İmamət – imamlıq etmə, məzheb işlərinə rəhbərlik etmə

İnfisal – ayrıılma, uzaqlaşma, çıxma

İnsirah – şənlik, şadlıq, memnuniyuq

İntəha – sona çatma, axıra yetişmə; tükənmə, bitmə, son, axır, nəhayət

İrfan – bilmə, xəbərdar etmə; təsəvvüfdə Allah dərk etmə

İrişmək – yetişmek, çatmaq

İrsal – göndərmə, yellama

İsfənd – üzərlük

İsma – eşitdirmə, dinletmə

İssi – sahib, yiye, malik

İstiğna – elindəki ilə kifayətenmə, qane olma

İstiğran – batma, qərq olma, dalma

İstima' – dinləmə, eşitmə, qulaq asma

İstircə' – qaytarına, geri çağırış; qaytmasını (qaytarılmasını) istəmə

İstiva – taraz olma, müvazinətdə olma

İşbu – işaret əvəzliyi

İstiyyaq – arzu etmə, şikayətlənmə

İtfa – söndürmə, odu keçirmə

İtəmam – tamamlama, axıra çatdırma, sona yetirmə

İttiqa – saqınma; qorxu, çekinmə, ehtiyat; özünü qoruma, özünü gözleme

İtiqan – qətiyyətlə inanma

İttilə – xəberdar olma, agh olma

İtisal – bitişmə, yapışma

İzəd – zərdüştilərdə xeyir və nur allahı; iranlılarda Allah, Tanrı

İzz – izzət, ezmət, şan, ləyqət

J

Jalə – şəbnəm, şəh

K

Kaf – ərəb əlifbasında “K” hərfinin adı

Kafü nun – “künfeykün” sözünün qısalılmış forması, “kafle nun” kimi de işlədirilir

Kar-bar – iş-güç

Kasəlis – kasa yalayan
Ketman – gizləmə, gizlətmə
Keyvan – süheyl ulduzu; yüksəklik
Kəc – öyri, ayılmış; səhv, xəta
Kəlag – əla qarğı
Kəlb – it
Kəlim – müsahibə, söhbət edən
Kəm – əskik, nöqsan; pis, yaman; az
Kənz – xəzinə, dəfinə
Kəsti – gəmi
Kibi – kimi
Kibriya – böyüklük, calal
Kirdigar – Allah, xalıq
Kisvət – paltar, üst-baş; qiyafə, zahiri görkəm
Kızb – yalan
Kövdən – yabı; anlamaz, qanmaz, nadan
Kövn – olma, emələ gəlmə, var olma
Ku – harada? Həni?
Kuf – dağ
Kus – böyük təbil, nağara
Kustax – arsız, sırtlı, üzlü, utanmaz
Kusuf – güneşin tutulması
Kuzək – uşaq
Küfr – kafirlilik, Allaha inanmama
Küll – çoxlu, bol, bolluca
Kün – ərəbcə “kane”, farsca “kerdən” felindən: “ol”
Kün-fəkar – dünya, alem
Kün-fayəkun – dini bir tebir olub, məcazi menada “xaraba”, “alt-üst”, “darmadağın” yerində işlənir.
Künh – bir şeyin sonu, ən son nöqtəsi; fəlsəfədə mahiyyət
Küs – öldürən, öldürücü

Q

Qabil – qəbul edən, mümkün ola bilən
Qaqmaq – vurmaq, çırpmaq
Qaliyəbu (galiyəbu) – ətirli
Qalū qıl (qiyili qal) – qalmaqla, səs-küy, hay-küy
Qəbz – tutma, ələ alma
Qəlil – az
Qəllaş – dərbəder, ədəbsiz, hiyler
Qəltan – diyirlənən; yuvarlanan; yumru, girdə, dəyirmi, bulanan
Qəni (ğəni, ğəna) – dövlətli, malik, zəngin
Qərin – yaxın, qohum; tay, oxşar
Qətat – itiləmek
Qina, ığna – kifayatlenmə, qənaetlenmə; varlılıq, zənginlik; sərvət, dövlət
Qövl – söz, danışq
Qövm – bir nəsildən olan
Quqnəs – feniks (əfsanəvi quş)

L

La (la) – ərəbcə sözlərin əvvəline getirilən inkar şəkilçisi olub bir şeyin yoxluğununu bildirir
Lacəram – şübhəsiz, elbette
Laəqəl – heç olmazsa, az da olsa
Lafū kəzaf – hap-gop, bılıhədə söz
Lağər – aniq, ətsiz-cansız, zeif
Lahiqa – bir şeyin sonuna əlavə edilən digər şey, əlavə
Lailah – (Qurandakı “La-ilah-e-illəllah” ifadesinin qısalılmış forması) Allahdan başqa Allah yoxdur
Lam – ərəb elifbasında “l” hərfinin adı

Laməkan – yersiz, yurdsuz, mekanı olmayan; felsefədə: məkan xaricində olan
“La şey”əm – şey (əşya) deyiləm
Layə-qəl – ağılı başında olmayan, ağılsız, divane, deli
Layəzəl – həmişəlik, əbədi
Leyk – lakin
Leyl – gecə
Lə'b – oyun, əyləncə, oyuncaq
Lö'bat – oyuncaq
Lə'n (at) – qarğıma, nifrin, qarğış, lənetləmə
Ləc – tərslik
Lədəniyyət – ilahiyyət elmi
Ləgəd – şillaq, təpik
Lək – yüz min
Ləmyəzəl – həmişəlik, əbədi
Ləntərani – (Quranda Allahın Musa (e) peyğəmbərə xitabən bildirdiyi bir ayədən) “Məni görə bilməz-sən” mənasında işlənen ifadə
Ləvhü la'ab – oyun, əyləncə, faydasız iş
Lığa – üz, cöhra, sima; görüş, rastlaşma
Lil acəb – çox təəccübü
Lisan – dil
Löv – əger
Lövn – rəng, boyā

M

Ma – inkar bildirən ön şəkilçisi; o ki, o şey ki; hələ, o qədər? Nə? (sual evezliyi)
Ma – su
Mabəsi – qahiq
Mafat – itirilmiş, yox olmuş, puç olmuş

Mafihə –onda olan şey,onda nə ki var,onda olan bütün şeyler
Maivü məni – xudpəsəndlik, xudbinlik
Malamat – lap dolu, dopdolu
Manənd – bənzər, oxşar, tay, kimi
Masəva – nə isə başqa, nədənsə, ayrı, yalnız
Maü tin – su ilə çamır (torpaq), insan
Mazi – keçən, keçmiş zaman
Mehrəb – məscidlərdə qibla cəhətdəki divarda qayrılmış və pişnamazın önündə durub namaz qıldıği yer
Meracü qab – Peyğəmberin (s) Merac sefərində Allaha iki qasın mesafesi qeder yaxınlığını bildiren Quran ayesine işarədir
Məzəüllah – Allaha penah
Məbdavü məad – evvel və axır
Məfluc – iflic xəstəliyinə tutulmuş
Məgləq – aydın olmayan
Məhəfil – (“məhfil”in cəmi) məclis, yığıncaq yeri
Məhət – dayanacaq yeri, dayanacaq
Məhvuz – qorunan, saxlayan
Məqal – “olan oldu, keçən keçdi” mənasında işlənen ərəbcə ifadə
Məqdur – ayrılmış, bölünmüş
Məqrün – birləşmiş, yaxın
Məqta – qəzəlin təxəlliüs olan beytindən qabaqli beysi
Məlaz – sığınacaq yer, daldalanacaq
Məlçə – tərəfini saxlama, qoruma
Mən rənni – kim məni görər
Manif – uca, hündür
Mənzər – görünüş, obraz
Mərahim – mərhələlər

Mərsəd – nezaret məntəqəsi, müşahidə yeri

Məsa – axşam

Məsən – bülöv

Məss – əl vurma, toxunma, temas, deyime

Məstur – yazılımış

Məşhud – şahidlilik etmiş (şəxs və ya yer)

Məsiyyət – irade

Məşriq – günəşin doğduğu yer və ya tərəf, şərq

Mətə – günəşin çıxdığı yer, qəzelin ilk beyi

Məzad – auksion, hərrac

Məzhər – bir şeyin zahir olduğu yer, təzahür, yetişme

Məzra – ekin yeri, tarla

Miqaq – təyin olunmuş vaxt və ya yer

Muxtar – sərbəst, asılı olmayan

Mübəh – izn verilmiş, mümkün ola bilen

Mübin – aydın, aşkar

Mülla – yüksək, uca

Müənbər – ənber qoxulu

Müəttər – etirənmiş

Müfid – faydalı, mənfeətli

Müfsid – fəsad töredən, fitneçi, araşdırışdırın

Mühəl (məhal) – mümkün ola bilməyen, qeyri-mümkin, çetin

Müxəyyər – seçməkdə sərbəst olan, istədiyi kimi seçən

Müjə – kiprik

Müqərrər – qərarlaşdırılmış, qərar verilmiş

Müqəvvəs – taşlı, qövsəlli

Müqəyyəd – bağlı, maraqlanan

Müqtəda – təqlid edilən adam; rehber, başçı

Mül – şərab, çaxır

Müləvvən – rəngli, elvan, rəngarəng

Mümməsil – tay, bərabər, oxşar

Mümməyyiz – ayıran, fərq qoyan, yaxşını pisdən seçən, ekspert

Mümtəni – imtiha edən, mümkün olmayan

Münəzzəm – bərabər, tənzim olunmuş

Münqəriz – tükenən, biten, ardi ve nesli kesilen, mehv edilmiş

Müntəva – son dərəcə, son, nəhayət, axır

Mürğ – quş

Mürsəl – göndərilmiş, yollanmış

Müşəff – kitab, Quran

Müstəmə – eşidən, qulaq asan // dinleyən, dinleyici

Müştərih – rahatlanan, dincələn

Müsərik – bütperəst

Mütəħħar – təmiz, təmizlənmiş

Mütəqqi – Allahdan qorxan, dindar, mömin

Müzaf – qatılmış, əlavə edilmiş

Müzər – zərərli, təhlükeli

Müztər – borcu, məcbur

N

Nab – xalis, saf, temiz

Nahid – Zöhrə ulduzu, Venera

Naxun – dırnaq

Naqə – diş dəvə

Naqus – zəng

Nar – od

Narvən – qarağac; kölgəli ağac

Nas – adamlar

Nasih – nəsihət verən, öyündə verən, nəsihət, nəsihətçi

Nasir – kömək edən, köməkçi

Navək – ox

Neydüğin – nə olduğunu

Neyl – nail olma, məqsədə yetişmə

Nəcm – ulduz

Nəzm – bəli; he; düzdür

Nəhy – mə'n etmə, qadağan etmə

Nəxl – xurma ağacı

Nəkbat – bədbəxtlik, felaket, düşkünlük

Nəqat – “nöqtə”nın cəmi: nöqtələr

Nəqi – saf, pak

Nəqs – əskiklik, nöqsan, eyib

Nəqz – pozma, sindürma, ləğvətme

Nəmud – görünüş, xarici görünüş

Nəngü nam – ad-san, şöhret

Nənə – şey

Nəşvü nüma – böyüyüb artma, boy atma, inkişaf

Nəv (noy) – yeni, təze

Nəvəhi – qadağan olunmuş şeylər və ya işlər

Nik – yaxşı, xoş

Nilgün – göy, mavi, laciverd

Nun – ərəb əlifbasında “n” hərfinin adı

Nur – işıq

Nüma – göstərən, peydə olan

Nümud – görünüş, təessürat

Nüzul – aşağı enmə, göydən yere enmə, nazil olma

O

Ovbaş – alçaq

Ovdət – qayıtma, geri dönmə

Ovn – kömək, yardım (etmə)

Ovraq – vərəqlerin cəmi

Ovsaf – vesflər

Ovsət – ortada olan, ortadakı

Ovtad – mismar, mix

Ö

Övrəd – (“vird”in cəmi) virdlər, əzberlər

Öyüz – qotur

P

Pa – ayaq

Pabənd – ayağıbağlı; esir, dustaq

Pabus – ayaq öpmə; yaltaq

Parşa – zahid, abid; vicedanlı, exlaqlı

Pərtəv – işıq, nur

Pindar – təsevvür, zənn, sanma

Pişva – rəis, başçı, rəhbər, önde gəden

Pürçin – qırılmış, çox qırılmış

R

Ram – tabe olan, boyun əyən

Raz – sırr, gizli şey

Reyb (rayb) – şübhə, şəkk, inam-sızlıq

Rəhnüma – yol göstərən, bələdçi

Rəxnə – sənük, yırıq; zərər, ziyan, xələl

Rənc – zəhmet, eziyyət, narahatlıq

Rəs – yetişən, çatan

Rətbü yabis – her nə var, mövcud olan şey; cəfəngiyat, hədəren-pedərən

Rəvat – “ravi”nın cəmi; hekayətçi, nağılçı

Rayb – bax: reyb

Rəz – meynə, tənek

Rəzzaq – razi veren, bəsləyen

Riğ – saqqal

Rövənəq – parlaqlıq, gözəllik

Rövşən – aydın, işqli

Ru – üz, cöhre

Ruz – gün, gündüz

Ruzu şab – gecə-gündüz; həmisi

S

Sad – əreb əlifbasında “s” hərfinin adı

Sağışə – say, hesab

Sai – səy edən, çalışan

Salik – bir yol ilə gedən; bir yolu təqib edən

Samit – sakit, susan, lal

Sapmaq – düşmək (əyri yola), doğru yoldan çıxmak

Sav – söz, söhbət

Sayru – xeste, azarlı, zeif, halsiz

Seyd – ov; ovlama

Sə'bül-məsani – Həmd surəsi, yəni Quranın birinci surəsinin 7 ayəsi

Səbəğ (səbağı) – rəngləmə, rəng, rəngləmə işi

Səbil – yol; yol üzərində savab üçün su saxlanan bina, ehsan olaraq paylanan hər şey

Səbuk – yüngül; iti

Səbz – yaşıl

Sədra – lotos ağacı

Səqət – bir şeyin işe yaramayan hissesi; nöqsan; sikəst

Səla – çağırış, dəvət

Səlx – soyma, üzümə, dərisini çıxarma; ayın son günü

Sərkər – başçı, böyük

Sicn – zindan, cəhennəm

Siqlət – ağırlıq, sıxıntı, iztirab

Sirat – yol; dini əfsanəye görə cəhennəm üzərində qurulmuş qıl körpü

Sirişk – göz yaşı; damla, zerre

Sitiz – dava, qovğa, qalmaqla, vuruş, döyüş; qabalıq, kobudluq

Soqaq – küçə

Sovmə – ibadətgah, ibadət yeri, hücre

Sövq – qabağına qatıb sürme; səbəb olma, təhrik etmə

Su – tərəf

Sufi – sufi təriqətinə mənsub olan adam

Suxtə – yanmış, yanmış

Sunmaq – uzatmaq, vermək, təqdim etmək

Sur – toy, toy-büsət; qonaqlıq

Surax – dəlik, deşik

Surə – Quranın bölündüyü 114 fəsilin hər biri

Susən – zanbaq

Sücud – səcdə etmə

Südür – zahir olma, hasil olma, çıxma, baş verme

Sülük – rəftar, rəftar etmə, hərəket tərzi; süfiliyə mənsub olma, riyazətlə məşğul olma

Sürx – qırıntı

Sürud – nəğmə, şərqi, mahnı

Ş

Şab – cavan, gənc, dəliqanlı, igid

Şabas – aferin! əhsən! toylarda oynayanlara, çalğıçılara verilən pul

Şağıl – işleyən, məşğul olan (hər hansı bir işlə)

Şamü sahər – gecə-gündüz; həmisi, daima

Şan – əzəmet, qədr, mərtəbə, şöhrət, ad-sən

Şanə – daraq, ciyin

Şeş – altı

Şey – eşya, predmet

Şeyb – ağarmış, saç-saqqal, qocalıq

Şeyda – delicesine vurğun

Şeyx – yaşı adam, qoca; təriqət başçısı

Şəb – gecə

Şəbab – genclik, cavamlıq

Şəbu ruz – gecə-gündüz

Şəğər – ağac

Şəhamət – ığidlilik

Şəkva – şikayət, şikayət etmə

Şəqavət – bedbəxtlik; yaramazlıq; quldurluq, qaçaqlıq

Şəllü – zəif, əzgın

Şəmsü qəmar – ay və günəş; ay və gün

Şəng – gözəl ədalı, gözəl

Şərm – utanma, heyə, xəcalet

Şəyyad – hiyləgər, kələkbaz, aldadandan

Şəyyar – şumlanmış yer

Şin – əreb əlifbasında “ş” hərfinin adı

Şir – süd

Şita – qış

Şitab – tələsmə, sürət, çeviklik

Şitabən – tələsən, iti gedən, yüyüren

Şiz – yunan qozu, qoz

Şum – uğursuz

Şumar – say, hesab

Şumul – şamil olma, əhatə etmə, qavrama

Şuridə – qarışık, dağınıq; aşiq, vurğun

Şürü şər – hay-küy, qısqır-bağır, gurultu-patılı

Şüca – ığid, qorxmaz, qehreman

Şümar – say, hesab

Şurb – içmə

Şuru' – başlama, şüru etmə, girişmə

Şüstü su – yuyub yaxalama, yuyub temizleme

Şütur – deve

T

Tab – qüvvət, güc, taqət; yanma, işq saçma

Taban – parlaq, parıldayan, işqli

Tabü təvan – taqət, güc, qüvvət

Tat – itaət, boyun eymə

Tahir – təmiz, pak

Tak – tənək, meynə

Tale' – tülü edən, doğan, çıxan; bəxt, qismət

Taleh – yola gelməz, islah olunmaz adam, günahkar, təqsirli

Tamu – cəhennəm

Tanuq – şahid, tanış

Tapan – xidmət edən; səcdə edən

Tapu – xidmət, qulluq

Tar – qaranlıq

Tarü mar – dağlılmış, alt-üst olmuş, məhv edilmiş

Taş – dışarı, xaric

Teyr – quş

Teyran – uçağan(lar)

Teyyib – sarıma, bükme; kesme; keçmə; keçib başa çatma

Tə'n – söymə, danlama, başa qaxınc etmə

Tədallah – (“Allah yüksəkdir”) nə gözəl! nə yaxşı

Təali – yüksəlmə, ucalma, artma
Təam – yemək, xörək, bişmiş
Təb – qızdırma, isitme
Təcəlli – əyan olma, görünmə, zahir olma, təzahür etme
Təəb – yorğunluq; zəhmət, məşəqqət, eziyyət
Təəhhüd – öhdəsinə alma, boyun çəkmə, yerinə yetirəcəyinə söz verme
Təəlliq – asılı olma, asılma; xas olma, mənsub olma, aid olma, aidlik
Təəmmül – etrafıca düşünmə, mülahizə, tədqiq, mütalie
Təəyyüd – bayram münasibəti ilə bir-birini təbrik etme
Təfərrüd – tək olma, yalnız qalma; tay olmama, özbaşına qalma
Təfərrüq – dağılıma, ayrılmə
Təfrid – ayırma; töcrid etmə
Təhəmlil – qatlaşma, səbr etmə, dözmə
Təhərrüz – saqınma, qorunma
Təhəşşüd – yığılma, toplanma
Təhəyyür – heyran olma, heyrətə düşmə
Təhəyyüz – mövqe qazanma, yer tutma
Təhi – boş
Təhi – alt, aşağı
Təqərrüb – yaxınlaşma, yaxın olma, yanaşma
Təlbis – gey(in)mə; saxtakarlıq, aldatma, hiylə
Talx – acı
Təmassül – benzəmə, oxşama; bir şəkil və surətdə təcəssüm etmə
Təməyyüz – tay-huşundan ayrılmə, ferqlənmə, seçilme
Tən – bədən, can

Təng – dar, dənsqal
Tənz – zarafat, te'ne
Tərəna – neğmə, mahm
Tərəh – qəm, qüssə
Tərib – sine
Tərif – yeni, tezə; az tapılan, nadir
Təriq – yol, məslek; vasitə, sebeb; tərz, üslub
Tərrar – oğru, doiandırıcı
Təvaf – Həcc mərasimində Kə'bənin ətrafinı dolamma mərasimi
Təvam – ekiz
Təzahür – görünmə, zühur etmə
Tiğ – qılunc, xəncər, ütgüç
Tih – çöl, susuz quru şəhra
Timar – xəstə
Tin – paçıq, çamır
Tinat – maya, esil, zat, təbiət, xasiyyət
Tir – yaydan atılan ox
Tiz – iti, kəskin
Tov' – könüllü hərəket etmə
Töv'əm – ekiz; tay, bənzər, oxşar; uyğun, münasib
Töv'əməiyət – ekizlik; oxşarlıq; uyğunluq, münasiblik
Tövq – boyunbağı; boyunduruq
Tulab – dolab, göy
Tur – Ərebistan yarımadası ile Misir arasında yerləşən Sina yarımadasında bir dağın adı (əfsanəyə görə Musa peyğəmberlə Allah arasında ilk damşıq yeri həmin dağ olmuşdur).
Turağ – dayanacaq, dayaq
Tutiya – gözə sürtülən dərman; çox az və çetin tapılan şey haqqında
Tügyan – coşma, coşqunluq
Tühur – çox təmiz, temizlənmiş
Tülü – doğma, çıxma (güneş və s.)

Türab – torpaq, toz
Türfə – əcayib; qiymətli, nadir
Türə – alından sallanan qıvrımlı tellər, zülf
Tütün – tütü
Tüyür – quşlar

U

Ud – Hindistanda biten və yandırıldıqda xoş iy verən ağac adı; Şərqi musiqi aləti
Ulaşdırmaq – bağlamaq, birləşdirmek, yetirmek
Ulu – böyük, yüksək, uca, ali
Ur – lüt, çılpaq
Ur – vur
Uş – budur, bax, artıq (ədat)
Uş bu – bax bu
Uyxu (uyqu) – yuxu

Ü

Ücb – məğrurluq, xudpəsəndlik, özünü bəyənmə, kibr
Üstadə – düşmüş, yixilmiş; düşkün; mübtəla
Üftanü xizan – yixila-dura, yixila-yixila
Üqba – axirət, o biri dünya
Üqdə – düyüñ, həlli çətin olan iş, müşkül məsələ; insanların son derecə arzu edib nail ola bilmədiyi ve qəlbində niskil və düyüñ kimi qalan şey
Üqul – “əql”in cəmi: ağıllar, ağıll, idrak

Üluləbsar – bəsirət sahibləri, uzaq-görenlər
Ülvi – yüksək, uca; ilahi, səmavi
Ümm – ana
Ümman – böyük deniz, dərya

Ün – səs, nida
Ünsür – mürekkeb cisimləri təşkil eden besit üzvlərin hər biri; her bir şeyin tərkib hissəsi
Üruc – yuxarı çıxma, göye qalxma
Ürvə – ilgək, ilmə; quip, dəstək; rabitə, elaqə
Üsdə – bax, bax bu
Üşətmək – əl çekmək, çekinmək, unutmaq, sindirəmək
Üşmək – yixiləmək
Üşşaq – aşiqlər

V

Varmaq – getmək, yetişmək
Vas'e – geniş, enli, ehətəli
Vasil – yetişən, çatan; qovuşan, birləşən
Vav – əreb əlifbasında “v” həfinin adı
Vaveyla – eyvah, heyif, təessüflər; qışqırıq, bağırı, fəryad
Vəbal – günah, teqsir, xəta, yaramaz hərəket; cavabdehlik; ağırılıq, əzab
Vəch – üz, sima, surət
Vədud – sevən, sevinc, məhəbbət besleyən
Vəhlə – an, dəqiqə, dəm
Vəra – arxa, ard, geri
Vərd – qızılıgül
Vücud – var olma, varlıq
Vürud – galme, gəlib çatma, yetişmə

Y

Yabis – quru, qurumış
Yaqmaq – yandırmaq
Yapmaq – etmək, tikmek
Yar – ağız suyu
Yarı – dostluq; yoldaşlıq

Yavuz – sert, şiddetli, yaman

Yazı – çöl, ova, düz

Yekbar – bir deşə, bir dəfədə

Yəban – çöl

Yəd – el; kömək; vasitə.

Yədi-beyza – ağ el (Musanın əlinin işiq vermesinə işaretir).

Yax – buz

Yəlda (*yelda*) – ilin ən uzun gecəsi

Yəm – dəniz, okean

Yəsar – var-dövlət; sol, sol tərəf

Yəzdan – Allah

Yılməq – sürünmek, hərəketdə olmaq

Yoğ – yox

Yövm – gün

Yunis – dini əsatirə görə naqqa

Z

Za – əreb əlifbasında “z” hərfinin adı

Zat – mahiyyət; əsil, cövher

Zəbun – əsir, giriftar edilmiş; cüzi, çox az, əhəmiyyətsiz

Zəc – ulduz cədvəli

Zəgr – mane olma; məcbur etmə; eziyyət verme

Zəmir – iç, hər şeyin iç üzü, batin; ürək; bir şeyin daxili mənası

Zərq – keçmişdə sufilerin geydikləri göy paltar, riya, ikiüzlülük

Zərrü nəf – zərərli ve mənfeətli, zərər getirən və mənfeət verən

Zəval – zaval, telefon olma, mehv olma; əvvəl-nisimlərinin hatması

KİTABDAKİLAR

Ön söz 4

1. Ey məhabbetden təcəlla eyləyen eynül-bəqa 29
2. Ey əzəli şani-ədəb ibtidə 30
3. Ey əzəli ləmyəzel, əvvəli-biibtidə 32
4. İtinüb, ya Rəbb, bir dil bulmazam layiq sana 33
5. Eşqə könül verməyən canını qiymaz bana 34
6. Eşidürəm dembedəm eşqə səladur seda 34
7. Ey əzəli vəchə iridən liqa 35
8. Bilməzəm eydi-cəmalun görmiyən, ey məhliqa 36
9. Bəndən özgə yox hicab baxdum isə her yana 37
10. İstəyüp dərdine eşqin bulmazam ondan dəva 37
11. Aşıq xaçan belaya düşübən mələl ola 38
12. Yerde var cürmün kibi derd əhlində abü həva 39
13. Əcəb yüzün görən necə qılur tab? 40
14. Ağlamaqdan gülmez imiş şad olub bir dəm qərib 41
15. Bilməzəm dövrən nə istər bəni sərgərdan edüb? 41
16. Qiyamət dilsən, ey sərvqamət 42
17. Nədür eşqündən özgə canım, ey dust? 43
18. Ey könül, eşqün bəni divane qıldı aqibət 44
19. İçəli camini eşqün olmuşam, ey yar, məst 44
20. Ey camalun eşqə məzħər, surətün mir’ati-zat 47
21. Qiyamət dilsən, ey sərvqamət 48
22. Nedim sirdür məhabbat eşqə nisbet 48
23. Ey talib, ər dilərsən elmül-yeqinlə hikmət 49
24. Eşqü məhabbat sevib qıla əxissi-sifat 50
25. Ya İlahi, kime deyim yalvarubən el-qiyas! 51
26. Necə deyim münkire təsxir edüb, gözin ac 52
27. Necə kim qəmdən dilərem könülüni qılımax fərəc 53
28. Ey bana gəlüb soran dünya nədür, ur qulax 53
29. Eşq elinə getməgə, dur, könül ilə bir ax 54
30. Ey əhədi-eyne şəhadət vücud 54
31. Nə bəladır bilməzəm kim eşq olupdur ana ad 55
32. Dilesən qayğılu könlünlə ola şad 56
33. “Eşq” bil Adam, “məhabbat”, “məzħəri-məzħər” 56
34. Dilərem məlcəyi bana Həqđən mələz 57
35. Görən yüzün nūrun, edən münəvvər 58
36. Yüzün görmək gözümün vayəsidür 59

37. Eşqün bəni şuride qılıub, gör nələr eylər	60
38. Eşqin bana, ey şuxi-bəla, gör nələr eylər?!	61
39. Könü'l sana verənler canı neyler?	62
40. Vüsalun istəyen, billah, əcəb fikri-mehal eylər	62
41. Talib isən verma şeyxüne kədər	63
42. Cahanda Rövşəni nisbet kimün kim, rəhnüması var	64
43. Belə den sorana eşqi, beləladur	64
44. Görənə adəmi-eşqi, derəm, insana məhrəmdür	65
45. Eşqe könül vermeyen can ile aşiqmidür?	66
46. Aşıqə təklif edən əql ile divanıdır	66
47. Aşıqə tə'n eyləyen əql ile divanıdır	67
48. Gel, ey Misri-dilim sultani dilber	68
49. İster idim buldum uş, həqqi-yəqin bəndədir	68
50. Könü'l kim şövqi-eşqün pərvənidür	69
51. Ey taliblər, edün bana matlıub məqamı xandadur?	70
52. Yene ol Yusifi-sani, gəlür derlər, gəlür derlər	70
53. Bivücudəm, eşq odu bilsəm bənmə nəm yandurur?	71
54. Kim edər kim tənün gülzərə bənzər	71
55. Aşıq olanlar bilür sırr ilə faşum nedür?	73
56. Eşq ilə yola giren məqsudinə irişir	74
57. Dilərsən me'rifət, imanım artır	74
58. Hər ki bilür adəmə nəfx olunan dəm nedür	75
59. Könü'l çün eşqinə, ey can, düşüpdür	76
60. Ay ilə gün birdən iki səridür	76
61. Giranlər gülşəni-eşqə özün bülbül, hezar edər	77
62. Könüldən talibə həqdən nidadur	78
63. Həqdən özgə kim bilür adəm nedür	79
64. Səqəl yoldurana demən gələndər	80
65. Çox istədüm, bənmə kibi bulunmaz eşqe kirdar	81
66. Hər kimün "lövlək" e sırtı iç ilə daşındədur	82
67. Yüzün həqdən qismi-şəmsi-zühadır	82
68. Nedür yüzündən özgə mahi-envar	85
69. Yüzün çün fitnəyi-axır zəmandur	86
70. Küfr-zülfü yüzde iman göstərir	87
71. Eşq ilə dirilişli bildim, axı, can nedir?	88
72. Bana cennət yüzündür ədn ilən hur	89
73. Dəmbədəm çün gözlerimdən qanlı yaş qəltən	89
74. Hin bir biəvəz hüsн ilə dildar	90
75. Qarnətün gören elifdən ibtidai-şan edər	91
76. Dəmbədəm sevdası eşqün əqlümü başdan qəper	93
77. Qafıl olan bilmədi eşq ilə halum nedür?	93
78. Eşqe münkir, aqılı dəlü derəm, bixəber	94
79. Vay eger bu hüsna, könlüm sormağə gelməsə yar	95
80. Hüsün qiyamətində həşr üçün səladur	96
81. De bana arif isən, Həqq ilə izhar nedür?	99
82. Bana müşkül olan halsuz vücud ilə edəmdəndür	101
83. Nerdən alır ney dəri, dem ezel adəmdəndür	102
84. Benüm könlüm alan dilber gelür derlər, gelür	103
85. Nedim könlüm alan dilber gedər derlər, gedər	103
86. Ədəm yoqdur sübutına şeyün gənci-ğəmi derlər	104
87. Çoq istədim bənim kibi bulunmaz eşq ilə kirdar	104
88. Könü'l kim sevgilü Həqqin evlidir	105
89. Könü'l eşqün cəmalın görmək ister	106
90. Həqqün yoluna sidq ilə giren bişək ferid olur	107
91. Məhəbbət mülkinə giren həqün beytin təvaf edər	108
92. Məhəbbətdən zülhurun bulan qüdrətdən adəmdir	109
93. Kim bilisər əql ilə, eşq ilə seyrən nedir?	110
94. Benəm mütləq sıfət qeyd ilə zahir	111
95. Dəlü kimi aşiqin halinə her kim güler	112
96. Mütləq degiz azad edən qeydi-cəhandə can nedir?	112
97. Dildir ərzüllahi-vase', dile gir	113
98. Bana sənsiz cəhan, ey can, gərəkməz	116
99. Bana canı cəhan sensiz gərəkməz	117
100. Bana sənsiz cəhan, ey can, gərəkməz	117
101. Bana dərdün gərek, dərman gərəkməz	118
102. Sataşdım eşqə nagəhdən səbrsiz	119
103. Gülüstən xar olupdur bana sənsiz	120
104. Mütləq biziz azad edən qeydi-cəhandan canımız	120
105. Eşq halini sorma bana, çün demek olmaz	121
106. Nedür eşqün təriqi bilmək olmaz	123
107. Sensiz bana bu təndə, ey can, rəvan gərəkməz	124
108. Nedəm eşq odi candan taşra düşməz	125
109. Yüzün görən ağər cayını verməz	126
110. Eşq ilə Məcnun halım aqıl olan dinlemez	126
111. Başumda eşq ilə əqlüm gərəkməz	127
112. Cənnət imiş arızın, həm gülü güzərimiz	127
113. Eşq ilə halum nedim zikr ilə qalə sigmaz	128
114. Həqq ilədür daima zikrū münacatımız	129
115. Nedür eşqi soruban bilmək olmaz	130
116. Ey gözəllər sərvəri sultanımız	131
117. Nedür keyfiyyəti eşqin bilmək olmaz	132
118. Nedür eşqi bilübən sev demək olmaz	132
119. Ey yəzi Qur'an ilə fırqanumuz	134
120. Bisəlah olan bil fellah olmaz	134

121. Yüzini görmeyen, ey meh, neden bayram eder, bilməz	136
122. Məhabbet zövqünən camın lebaleb içmeyen bilməz	136
123. Gər dövri-səma' münkiri zövq edənə inanmaz	137
124. Ey qəflətün meyindən sərxaş sıfət xəbersiz	138
125. Soranda gərçi xürü həqirü gədalarız	139
126. Ey qəflətün meyindən sərxaş sıfət xəbersiz	139
127. Nedim münkir bənəm halum bilməz	140
128. Nedim şeytansuz adəm çünki olmaz	141
129. Nədir şeytani-adəm, kimse bilməz	142
130. Nedim insan yüzin heyvan göremez	143
131. Nedim, sırrdır xəfi, adəm bilinmez	144
132. Ey bixeber, bu dəmdən dirilə gör edənsüz	144
133. Ey bixeber, bu dəmdən heyy olmayan dirilmez	145
134. Deme münkir olub zikr ehline bəs	146
135. Eşq ərinin xırqəsi olmaz imiş çul, pələs	147
136. Yanxuban könlümi eşqün bimədən qodi ayas	148
137. Ey gülüstani-aşıqan, vəslün bana gülzar imiş	148
138. Eşq ehline cənnət kimi yüzüm gülü gülzar imiş	150
139. Görən gün yüze zülfün sayə düşmüş	151
140. Yüzüne sureti-rehman dedilər, gerçekmiş	153
141. Çatalı göz ile qaşun, ey senəm, bir yere baş	154
142. Eşq imiş eql ehli üçün bəlayilə hem məlas	155
143. Ben bu mülkə gəlmədən cövher idim bierəz	155
144. Aluban mehr ilə könlüm o şəhi-xuban evəz	156
145. Qoyamaz müşhəf yüzinə katibimışkin nüqət	157
146. Ol sebukruhə degüz kim, eyləmə həmdəm gəliz	158
147. Qal ile halum desəm, inləyüb etmek niza	159
148. Qaçəli eşqün xəyalı başumə buldum fəraig	159
149. Məktəbi-hüsñündən oxur doğru qəddünü əlif	160
150. Həqayiq me'dənin kamidir eşq	161
151. Dəmbədəm divanə könlüm qılıbən sevdayı-eşq	162
152. Nə sevdadur başumda gülğülü-eşq	163
153. Nədür qüdrətdən özge adəmi-eşq	164
154. Əql ilə əqlənməz nedim kinayəti-eşq	165
155. Bəni hər dəmdə nedim öldürür eşq	166
156. Bilməzəm kim nə belədir başumə sevdayı-eşq	167
157. Eyni-esqəm, şini-şövqəm, qafı-zövq	167
158. Məhabbet şahının mövləsidir eşq	168
159. Məhabbet mezhəridir adəmi-eşq	169
160. Əzəlsüz biebeddir adəmi-eşq	170
161. Məhabbetdən na sırrıdır kim bilür eşq	171
162. Nə mezhərdür müqəddəs ünsürün pak	172

163. Yol arayım deyənə yedi eləmet gərək	172
164. Aşıqə dərdü bəla, izzətü zillet gərək	173
165. Qiyamətdür məger kim suri-eşqün	174
166. Benəm Simurğ ilə ənqası eşqün	175
167. Məhabbet sırrınə məzəhər olandır adəmi eşqün	176
168. Ol mehbəbat aleminə şahi-dilkəxi görün	176
169. Benəm her vəch ilə kirdarı eşqün	177
170. Benəm derd ehline dermani eşqün	179
171. Məhabbet gülşəni içrə hazırlan bülbüli eşqün	180
172. Ey bixeber, adəmdən degil, nedür	181
173. Gizli degil görənə büməmti dervişlərin	181
174. Anlayamaz kimsənə halını dervişlərin	183
175. Tevafi-beyti-həqq edən biltür bayramını həccün	184
176. Eşq ehlidir həmişə varanlar bəla yolun	186
177. Münkir olub eql ile qal etməgil	186
178. Bilməyen dem qədrini adəm dəgül	187
179. Hər nəfəs bir elmə mezhər olmayan adəm degül	189
180. Görməyen vəchün həqdən sevgili insan degül	189
181. Eşqün cəfəsi çünki vəfadur, cəfa degil	191
182. Yetürmə vəhdətün cəm'in bu kəsret içrə, ey ǵafıl	192
183. Bəni aləmde bədnəm eyləyən dil	194
184. Tərk eyle, münkir, küfrini, imanə gel, imanə gel	195
185. Nədür qalsuz dili hal ehlinin bil	195
186. Məhabbatdən ne sırrın adıdır dil	197
187. Məhabbatdən cəhandur aləmi-dil	198
188. Ey bixeber, bu gündən danla yarağını qıl	199
189. Eşidün edim size nedür həll olmayan müşkil	201
190. Dust eline gedərəm, gəlməmisən, ey könül	202
191. Dust eline gedərəm, gəlməmisən, ey könül	203
192. İster isən canlar canı, gal, şeyxə gedəlüm, könül	203
193. Eşqdən gelür sana nida, gal, dusta gedəlüm, könül	204
194. Gal gedəlüm şövq ilə dust eline, ey könül	205
195. Var ikən fürsət elində etme fövt ani, könül	206
196. Ey könül, səndən soraram müşkülüm, həll eyləgil	207
197. Nəfxətdən diri bilür nadir dil	208
198. Nədür qalsuz dili hal ehlinin bil	209
199. Nə sevdadur başumda bilməzəm	210
200. Nedəm könül elindən bilməzəm	211
201. Ben bu elə qərib geldüm, kimse bilməz halum	211
202. Mə'rifətin rəmzini çünki bəyan eylərem	212
203. Ey hüsən elinən şahi, didarıñə müştəqəm	213
204. Nedim eşqün elindən bilməzəm	214

205. Bana bensiz vücud veli nedöndür, bilməzəm	215
206. Nedim eşqün elindən bilməzəm	216
207. Nedim dərdi-dilimi deyəmezəm	216
208. Nedim eşqün elindən bilməzəm	217
209. Nedium eşqün elindən canə yetdüm	218
210. Misirdür məskənű meva durağum	219
211. Elm iledür eyni-həqq şəksüz imanum bənüm	220
212. Eşq qiyamət günü oldu, onun suriyəm	221
213. Yene Məcnun sıfət divanə oldum	222
214. Cehanda biqəraz yox kimi adəm	223
215. Çox qılımişam, yarəb, əstəğfürüllahül-əzim	224
216. Düşüb qurbanə, avara olub tərk-i-diyar etdim	225
217. Rövşəniyi görmədim, eşqi nədir bilmədim	225
218. Eşq ile könül gözün açılaşdan görürem	226
219. Qal ile eşqün halın sorana ehməq derəm	226
220. Varü yoxdum bilməzəm, nedür vücudum, ben neyim?	227
221. İtirmeyen özünü, çünki bulamaz nedim?	227
222. Eşq erine münkiri-kafəri mütləq derəm	228
223. Eşq ile bilişli eqlimə yad olmuşam	229
224. Eşqi həvədur deyən bül-həvəsə münkirem	229
225. Eşq ile bulsam cevan, aqlılı pir eylərəm	230
226. İstəyübən biqərez aləmdə adəm bulmazam	231
227. İtirüb heyretden özüm bulmaz oldum, nəleyim?	232
228. Ey diriğa, nəqdi-ömrün qiymətini bilmədim	232
229. Mə'rifətin remzini çünki beyan eylərəm	232
230. Rövşənidən eşq imiş, cün can ile canum bənüm	233
231. Bilməzəm, ta istərəm, cün istedügim bulmuşam	234
232. Bən bu mülkə gəlmədən ne yerdəlögüm bilmışəm	235
233. Yol edəyim deyəne yeddi nişan soraram	235
234. Yetmiş iki milletün bir dili var söylərəm	236
235. Halime dut qulağı, cün qali-lisane sığmazam	237
236. Ey eşqi-həqiqətdən uran dəm	238
237. Mehriyilən ol senəm yanma dilər, yanarəm	238
238. Eşqün bana yar olalı müştaq-i-didar olmuşam	239
239. Ey cəmalun qüdretullah, ayeti-sün'i-qədim	241
240. Eşq ilə deyüb "ənəl-heqq" gör nə Mensur	242
241. Gün kimi rövşən cəmalun mahi-taban bulmuşam	243
242. Eşq ilə yoğurdु tinün cün ezel kövni-həkim	245
243. Ey məzhəri xiyalun, səndən budur sualum	245
244. Eyni-elmin dərk üçün lam ile mim	246
245. Ey aşiqler, sormun bana bensüz ne kirdar olmuşam	247
246. Sormun bana eşqi nedür, noldugunu deyəmezəm	249

247. Ey aşiqler, bir den bana bən neye buldum, bilməzəm	249
248. Ey aşiqler, eşqə görə neydügimi deyəmezəm	250
249. Yarəbb, bu dərdümin ümmi bilsəm nedöndür, bilməzəm?!	251
250. Ey aşiqler, eşq odunu bilsəm nedöndür, bilməzəm?!	251
251. Könül bir dilbərə verdim, nedim den, bilməzəm	252
252. Ədəm nisbət vücudumi nedöndür, bilməzəm	253
253. Dur, yola düş, ey könül, eşq eline gedəlüm	254
254. Ey ser, demə təriqi-mə'rifət agahiyəm	254
255. Bənəm şəhbəzi dövrənan, şikar etməlikcün geldim	255
256. Bilməzəm ruzi-əzəldə kim beli dedi "nə'əm"	256
257. Hüsm iqlimine şahlıq edən yarımı buldum	257
258. Cəndən dəxi sevgilü olan yarımı buldum	258
259. Hər nəfəs bir elmə məzħər an ile şan olmuşam	260
260. Ey aşiqler, eşqə görə neydügimi deməzəm	262
261. Nəfsüm imiş düşmənim, dust edübən	262
262. Nedim aql ile bilinməz nedir halim, bəyan etsəm	263
263. Gərək degüsün, eşit münkir səma' edən	264
264. Nedəm qurtulmadum eşqün elindən	265
265. Yüzün görən keçər canü cəhandan	266
266. Gəl bağə girüb, seyr edəlüm bir senü bir	267
267. Kim edər yanmadum eşqün elindən	268
268. İçənlər tolu camı eşq əlindən	268
269. Yenə sevdəyi oldum eşq əlindən	269
270. Nedəm dərdim tükenməz eşq əlindən	270
271. Necə fəryad edəm, billah, amansuz eşqün elindən	271
272. Əocab sevdəye düşdüm eşq əlindən	271
273. Yenə divanə oldum eşq əlindən	272
274. Könül sevdəye düşdü eşq əlindən	272
275. Qaçup qurtulamazam eşq əlindən	273
276. Neçə bir dad edəm eşqün elindən	274
277. Qaçup qurtulamazam eşq əlindən	274
278. Kime qılam şikayət eşq əlindən?	275
279. Delürüb dağə düşdüm eşq əlindən	276
280. Ey aşiqler, gizlü nihan kimdən edüm görülmediñ	277
281. Cəhanda görmədüm avare bəndən	278
282. Girüb meydani-eşq içrə başın tırp eyleyen gəlsün	279
283. Bana eşqün teriqini nedür deyüb soran gəlsün	279
284. Bələyimş bu eşq, ana çeküb möhnət deyən gəlsün	280
285. Nedür eşqün teriqini könül verüb soran gəlsün	281
286. Cəhanda görmədüm avare bəndən	282
287. Cəhanda nerde var avare bəndən	282
288. Kim gördü məlek yüzlü peri cinsi-beşərdən	283

289. Cəmalun tabisi mehpərələrdən	284
290. Dəmbedəm çün məst oluram zövq ilə mə'suqdən	285
291. Əcəb neçün belasuz olmayıam bən	285
292. Könüldən özge nəm var, varə bəndən	286
293. Cəhanda yox kimi bir xar bəndən	287
294. Könüł geyret qılır dildərə bəndən	287
295. Nə deyəm yar ilə halum anlaye əğyare bən	288
296. Yüzün görüp derəm canü cəhəndən	288
297. Nece könlüm əhməndən dərhəm olsun	289
298. Səfər qılməx diler dilber, deyübən: - Əlvida olsun	290
299. Bir türki-şuxü şəngin getməz həvası başdan	291
300. Vücudum bilmezəm nədür ədəmdən	291
301. Ey bibəsər, nezər qıl vəchümə istivaden	292
302. Bən bu mülkə gelmədən yerüm idı	293
303. Çün beqası yox cəhanun, keç bu fani dardən	294
304. Gənci-xəfi eşq imiş sərr ilə sərdən nihən	295
305. Yüzünün bayramına qaşun ırnaretdür bu gün	296
306. Ey dil, ölürem sevgilü aramun içün	297
307. Nə deyüm yar ilə halum anlıya əğyare bən	298
308. İlahi, dilerəm bana mədəd səndən, mədəd səndən	299
309. Eşq bana suretin görsedəli mə'niden	299
310. Eşq bana bənsüzin verəli candan bədən	300
311. Eşq bana surətini görsedəli mə'nidən	301
312. Bileməzəm nece dirilür kimse, ey can, sənsüzün?	301
313. İstedigim buldum uş, bəndəyimis bənsüzin	302
314. Eşit nə derəm, serxoş, aylımadın ol meydən	303
315. Ayru degil istəgün canun kimi bədəndən	303
316. Ey dil, verürəm canı sənə sevdüğün içün	304
317. Benəm "dari-səlamət" talib içün	305
318. Benəm şəm'inə cizginüb yanan pərvanəsi eşqün	306
319. Ayru degil istəgün canun kimi rəvəndən	307
320. Sataşdum, eşqə derəm, ey pəriru	309
321. Könüł eşqün elindən parə-parə	310
322. Boyun sərvin görən bustanında	310
323. Yüzündür yazılın Qur'an içinde	311
324. Düşüb Məcnun kibi sevdayı-eşqe	312
325. Verəldən başumi sevdayı-eşqe	312
326. Beha dedüm çeküb möhnet məhabbatdən bəla	314
327. Könüł qul olalı sultani-eşqe	315
328. Nedür dünya, degüz, göflətdən özge?	315
329. Nedür sırrı-əmanət dildən özge	316
330. Yüzün görmək dilerəm döñə-döñə,	317

331. Həqq rızasım diler isən, gel xidmet et ərənlərə	318
332. Eşq ilə bilişəli yad olmuşam özüme	319
333. Aldanub inanma, ey dil, münkirün iqrarına	319
334. Vay ana kim, ucundan düşə dünya bəndinə	321
335. Günəş kimi yüzün münkir gözün açub xaçan görə	322
336. Yanmışan Musa kibi "anestü nar"un narinə	322
337. Ey dil, qoyuban yaruni, egyptə yapışma	324
338. Düşübən qərq olmayanlar eşqünün	325
339. Eşidüb, ey cəvan, pəndüm, sexin, pirünə naz etmə	325
340. Dükənməz dərd imiş eşqün, nehayət yox belasına	326
341. Eşit candan sözüm eşqün dilince	327
342. Aşıq xaçan bəlayə düşübən me'lul olə	328
343. Eşqün məratibinə sanma nehayət olə	329
344. Qış gedib, alem güllistanı bəhar oldı yene	329
345. Tükətməz elmi var eşqün nehayətsüz bəyan ilə	330
346. Tükənməz elmi var eşqün, nehayət yox bəyanınə	331
347. Bəla den eşqün adın kim sorərse	332
348. Dilber qədəm qoyuban gəlse başum üstime	333
349. Elmini cyn eyleyendir höccətū bürhan ilə	334
350. Nə deyüb bildirəm eşqi məhabbatdən bəyan ilə	335
351. Yügenməz dərdi var eşqün, nehayət yox belasına	336
352. Daş atma saxın qəsd edübən dil şışesinə	337
353. İstərsən həqiqi yəqin aşkarə can içinde	338
354. İstədüğim buldum uş eyni-əyan içinde	339
355. Yanaram həsretindən döñə-döñə	340
356. Türk eyləyü inkarımı, gel iqrar et ərənlərə	341
357. Gerçək həqqi sevir isən, gel, könül ver ərənlərə	342
358. Eşit sözüm, ey Gülsəni, gel, gedəlüm eşq cline	343
359. Ol pəripeyker cəmalın bir dəxi görsem, nolə?	344
360. Məhabbat sırrıdır adam ki, fəş olmaz bəyan ilə	345
361. Sual etdiim bu gün bən bir tilabə	346
362. Hər zənn ilə yaqayın suzi tesdiq edən imanə	347
363. Düşübən qərq olmayanlar eşqünün sevdasına	348
364. Bana dərdün gərək, dərmənsiz, ey məh	349
365. Eşq ilə yüzin görelə billah	349
366. Məhtabə verən tabış məhründən imiş, ey məh	350
367. Eşq ilə gəlün dile: "Lə ilaha illəllah"	351
368. Ey hüsən elinün hemişə şahi	352
369. Aqılı-alemdir, ey can, eşqinən divanəsi	353
370. Nə bilsün içmeyenlər cami-eşqi?	354
371. Yandırıdı şövqün odi tutuşdırırb rəvəni	355
372. Qafıl olan aşiqün bilmədi sevdasını	356

373. Bağıban ol dirlüba çün ney dilin yad eylədi355
374. Eşidüb dərd ilə zarum nolaydı358
375. Ey cəmalun “küntü kənz”ün gövhəri-kek danəsi358
376. Bir nezər görən cəmalun iki alemdən varını360
377. Nedəm münkir görəməz Rövşəniyi360
378. Cehan xəlqini İsa dem nəfəsden zində can idi361
379. Arif nece deyə tən candan görüb rəvəni362
380. Dilərsən eşq ilə görmək yüzünü363
381. Eşq eriyəm deyənün dinle nedür halını?363
382. Ədəm mülkində bənsüzin vücudum kənz idi mexfi364
383. Demin, əger işi her kim incidər alımları364
384. Müşkil oldu bana həlsüz, bilməz oldum dini365
385. Cü yoxdur fani dünya e'tibarı366
386. Sevdügimdən bir nəfəs ayru düşərsəm və məni367
387. Quru yere axıduram sanmagüz göz yaşını367

Buraxılışa məsul:

Umud Rəhimoğlu

Texniki redaktor:

Mübariz Piri

Kompyuter səhifəleyicisi:

Allahverdi Kərimov

Kompyuter operatoru:

Lalə Cəfərli

Korrektor:

Tofiq Qaraqaya

389. Eşq ile keçürməyən vəqt ilə ovqatını368
390. Ey könül, çün kimse bilmez gövhərin miqdarını369
391. Şövqünle yanub, ey gözəlüm, dad edəyümmiş?371
392. Daşın atar arife te'n ilə gözsüz fəqi372
393. Zikrim budur, yarəbb, həman bana səni gərək, səni373
394. Əzəldən qismətüm Həqqün rızası374
395. Teləb edər, aya gözüm çiragi375
396. Nedim elm ilə yox cəhlün təmizi377
397. Ey aşiqlər, ey sadıqlər, sorun bana, netdim axı378
398. Bənəm eşqün məhəbbətdən zühuri378
399. Nə deyübən bildürəm qüdreti-Həqq adəmi379
400. Nedim tərk etmeyən qal ilə qili380
401. Cü381

Yığılmağa verilmiştir 03.10.2006. Çapa imzalanmıştır 28.12.2006.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 26. Ofset çap üsulu.
Tirajı 25000. Sifariş 267.

Kitab "PROMAT" metbəəsində çap olunmuşdur.